

SEPPÖ TAMMINEN -
JEMINA SOHLSTÉN-NEDERSTRÖM

KAMPINKADUN ISÄNTÄ

HÄMÄLÄISTEN YLIOPIILASSÄÄTIÖ 1962-2012

KAMPINKADUN ISÄNTÄ

SEPPO TAMMINEN -
JEMINA SOHLSTÉN-NEDERSTRÖM

KAMPINKADUN ISÄNTÄ

HÄMÄLÄISTEN YLIOPILOSSÄÄTIÖ 1962-2012

Kustantaja: Hämmäläisten ylioppilassäätiö

Ulkoasu: Nordenswan & Siirilä Oy

Paino: Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2012

Kirjan kuvat: Hämmäläisten ylioppilassäätiön
arkisto, ellei toisin mainita.

ISBN 978-952-93-0263-5 (sid.)

ISBN 978-952-93-0356-4 (PDF)

SISÄLLYS

Esipuhe	8
Lukijalle	10

LUKU 1: SÄÄTIÖ OPISKELIJAN ASIALLE 13

Suuri osakerynnäkkö – talo hämäläisille	13
Rakentaja Vilamo	19
Helpotusta asuntopulaan	
Porras Tavastiasta	20
Kovan onnen ravintola	25
Hämäläisten ylioppilassäätiö perustetaan	26
Talo tuottavaksi liikehuoneistoilla	32
Elämää Hämiksen asuntolassa	34
Varakas vuokralainen	35
Opiskelija-asuntotuotannon tielle	39

LUKU 2: OSAKUNTA KÄY KOVILLA KIERROKSILLA 49

Yllättävä kavallustapaus	49
Säätiö ja osakunta tukkanuottasilla	56
”Tukka pois ja hilut kinttuun”	59
Villen disco korvaa kuntosalin	61
Säätiö suojaan sääntömuutoksella	63
Kiistan jälkeen kompromissi	69

LUKU 3: RAUHA PALAA KAMPINKADULLE 75

”Minulla ei ollut pienintäkään aavistusta”	75
Taistelu Porras Tavastiasta	77
Porras Tavastia -sopimus	81
Opiskelija-asuntotuotannon kuviot	84
Pitkän tähtäyksen suunnittelua	86
Pyhän kolmiyhteyden neuvottelut	89
Tonttia etsimässä	95
Asuntohallitus ei myönnä asutolainaa – onneksi!	99
Matkalle Hämäläisten talon kautta	104
Onnekas työpaikkakeskustelu	106
Vinoilua Hoasille	108
Demokratia saapuu asuntoloihin	114
Elämää ”itäksalalaisessa ideaalissa”	118
Myrskystä tyveneen	123

**LUKU 4:
OSAKUNTALAISET SAAVAT
OSANSA 127**

Vaurastumisen positiivinen ongelma	127
Kampinkadusta Urho Kekkosen kaduksi	130
Kesäpaikka löytyy Pursijärven rannalta	132
Stipenditoiminta laajenee	137
Kirjaston ylläpito siirtyy säätiölle	140
Tavastia Klubi valtaa talon	148
Tavastialla tapahtuu	150
Säätiö tulee Hämäläisten ravintolan omistajaksi	159
”Palmberg purkaa, Palmberg rakentaa ja Palmberg pakertaa”	168

**LUKU 5:
TYTÄRYHTIÖTALOUTTA JA
ONNEKKAITA KÄÄNTEITÄ 175**

Väki vaihtuu, asiat pysyvät	175
”Tarkan markan mies”	180
”Shakki ja matti”	182
Ravintoa osakuntalaisille	192
Pörssimaailma opettaa	198
Päävuokralainen lähtee	205
Riskipitoisen kauden saldo	211
Tietotekniikka valtaa kirjaston	214

**LUKU 6:
VAKAVARAINEN SÄÄTIÖ 217**

Sijoitusstrategia uusiksi – kahdesti	217
Vertti Kivi suunnittelee	225
Asuntolat uuteen kuosiin	231
Tyhjät solut	238
Elämää kansainvälisesti ja monikulttuurisesti	241
Asuntolat verkossa	247
”Piirun verran Kampin suuntaan”	248
Takaisin juurille - Patolan asunnot	253
Säätiö - sosiaalisten palvelujen tarjotin	257
Viitteet	264
Lähteet ja kirjallisuus	278
Liitteet	281

ESIPUHE

Ilveksen pöydissä ja osakunnan käytävillä on kerrottu lukuisina iltoina juttuja siitä, miksi Tavastia meni konkurssiin 90-luvun alussa ja miten 70-luvulla taistolaiset halusivat kaapata vallan säätiössä. Säätiön hallituksen kokouksessa on mietitty, mikä asuntolarahaston alkuperä on ja mitä rahastoon merkityillä varoilla pitäisi tehdä. Tietoa menneistä tapahtumista on löytynyt joistakin kirjoista ja artikkeleista. Joissakin tapauksissa elämään ovat jääneet parhaiten kerrotut tarinat. Tarinoita tarvitaan vastakin, mutta paikkansa on myös faktojen yhteen kokoamiselle ja yhteisen kehyskertomuksen kirjoittamiselle.

Säätiö päätti käynnistää historiankirjoitushankkeen keväällä 2010, kaksi vuotta ennen 50-vuotisetapin täyttymistä. Säätiön historiaa oli aiemmin kirjattu ylös laajimmin 1981 ilmestyneeseen Erkki Paakkulaisen kirjoittamaan Hämmäläisten talon 50-vuotishistoriikkiin Talo sivistyksen tien varrella. Hämmäläis-Osakunnan kirjaston historiasta julkaistiin vuonna 2007 Harri Hypénin kirjoittama teos. Osakunnan vuonna 2003 julkaistuun Kaikuja Hämeestä -juhlakirjaan sisältyi kaksi säätiön alkuaikoja käsittelevää artikkelia. Seppo Kuusiston kirjoittama, vuonna 1978 julkaistu Hämmäläis-Osakunnan historia puolestaan ulottuu 1970-luvun alkuun asti eli sivuaa vain säätiön alkutaivalta. Nyt julkaistava teos siis käsittelee pääosin aikakautta, jonka historiaa ei osakunnassakaan ole vielä kirjoitettu.

Hanke onnistui hyvin ja oli juuri niin ajatuksia avartava kuin oli odotettavissakin. Suuri kiitos Seppo Tammiselle erinomaisesta historiankirjoitustyöstä. Kiitos myös Jemina Sohlstén-Nederströmille hyvästä työstä kirjan alkuosien parissa, Veijo Åbergille ja Laura Purolle ammattimaisesta taustatyöstä sekä Niilas Nordenswanille hienosta ulkoasusta. Professori Laura Kolbea kiitämme hänen avustaan historiahankkeen alkutaipaleella.

Hämmäläisten ylioppilassäätiö on paljon muutakin kuin omaisuusmassa. Säätiö on ylioppilaiden iloa 950 euron opintostipendeistä itse-

näisyyspäivänä ja kylämäistä elämää Tapulikaupungissa. Se on pieni yhteisö Kampissa sijaitsevassa punatiilitalossa; talossa, jossa voi lukea tentteihin, käydä syömässä myöhäistä lounasta ja jossa laulaa, elää ja iloita. Säätiö on työntekijöiden elämäntyötä ja osakuntaseniorien työtä ylioppilaiden hyväksi ilman rahallista palkkiota. Toivomme, että teos avaa kaikki nämä näkökulmat säätiön historiaan.

Historiateos julkaistaan paitsi kirjana, myös avoimesti verkossa luettavissa olevana tiedostona. Toivomme, että niin entiset, nykyiset kuin tulevatkin säätiö- ja osakuntatoimijat löytävät teoksesta viitekehysten omille tarinoilleen säätiössä ja osakunnassa.

Helsingissä 17.1.2012

Hämäläisten ylioppilassäätiön historiatoimikunta

Mikko Kotola (puheenjohtaja), Jari Alenius, Anna Kulju,
Antti Pohjanheimo, Matti Rissanen, Markku Tiensuu (sihteeri)

LUKIJALLE

Hämäläisten ylioppilassäätiö täyttää 50 vuotta. Säätiö perustettiin keväällä 1962 hallinnoimaan Hämäläis-Osakunnan omistamaa Hämäläisten taloa sekä rakentamaan opiskelija-asuntoja. Varallisuuden lisääntyessä myös säätiön tehtävät lisääntyivät ja rahankäyttö osakuntalaisten hyväksi monipuolistui. Ensin ryhdyttiin rahoittamaan stipendejä, sitten ostettiin kesäpaikka, minkä jälkeen otettiin Hämäläis-Osakunnan kirjasto säätiön haltuun. Kaikkein merkittävin rahoituksen muoto oli kuitenkin se, että säätiö alkoi maksaa osakunnalle toimintamäärärahoja – unohtamatta osakunnan toimitilojen vuokravapautta. 1980-luvulla säätiö aloitti myös ravintolatoiminnan pyörittämisen, perusti oman arvopaperiyhtiön sekä osakuntalaisia ruokkivan Hämäläisten Talon Osakuntabaari Oy:n.

Moni varmaan ajattelee, että historiategos säätiöstä on jo peruslähdekohdiltaan yksipuolinen. Tarinan pääjuoni on varallisuuden kasvun seuraaminen ja vuosittaiset seremoniat, joissa tätä varallisuutta jaetaan. Hämäläisten ylioppilassäätiö on tästä kaavasta kuitenkin iso poikkeus. Niin yllättävältä kuin se kuulostaakin, sisältää Hämäläisten ylioppilassäätiön historia myös ”vauhdikkaita ja vaarallisia tilanteita”, joiden kuvaamiseen ei aina tahtonut löytyä sanoja. Jossain määrin säätiön meno onkin muistuttanut reipasta opiskelijaelämää, jossa on osattu tarttua hetkeen ja sen tarjoamaan tilaisuuteen. Ja kuten opiskelijaelämässä, joskus se on kannattanut, joskus ei.

Hämäläisten ylioppilassäätiö palkkasi alun perin kirjan kirjoittajaksi Jemina Sohlstén-Nederströmin. Koska hän jäi projektin kuluessa äitiyslomalle, siirtyi vastuu kirjan jatkamisesta Seppo Tammisselle. Jemina on kirjoittanut luvut 1 ja 2, joihin Seppo on tehnyt joitakin lisäyksiä. Luvut 3–6 ja kuvatoimitus ovat Sepon käsialaa.

Koska kirja käsittelee säätiötä, jonka tehtävänä on palvella opiskelijoita ja rahoittaa heidän harrastustoimintaansa Hämäläis-Osakunnan välityksellä, tulivat väistämättä mieleen omat muistot opiskelu-

ajalta – Jemina oli jopa Hämmäläis-Osakunnan jäsen. Myös Tavastia Klubin toiminnan kuvaaminen toi mieleen ne kymmenet konsertit, joita siellä on vuosien kuluessa tullut todistettua.

Hämmäläisten ylioppilassäätiöllä oli kirjaoprojektia varten oma historiatoimikunta, johon kuuluivat Mikko Kotola (puheenjohtaja), Antti Pohjanheimo, Matti Rissanen, Anna Kulju, Jari Alenius ja Markku Tiensuu, heille suuri kiitos palautteesta, ajatuksista ja yhteisistä leppoisista kokousrupeamista. Iso kiitos kuuluu myös säätiön asuntolaisännöitsijä Heikki Holmille ja toimistosiihteeri Liisa Leskiselle kaikesta avusta ja kannustuksesta.

Kirjaa varten haastateltiin 19 henkilöä, minkä lisäksi koko joukko muita henkilöitä antoi kirjallisia tiedonantoja. Kaikille heille kuuluu kiitos arvokkaista tiedoista, suurista ja pienistä, jotka elävöittivät tätä kirjaa. Kiitoksen ansaitsevat myös Oy Spiritus Historiae Ab:n Veijo Åberg ja Laura Puro, jotka toimivat projektin lukijaraatina ja ideasampoina, sekä tutkimusapulaisena toiminut Jenni Järvinen ja kirjan taitosta vastannut Niilas Nordenswan.

Helsingissä 17.1.2012

Seppo Tamminen ja Jemina Sohlstén-Nederström

Helsingin yliopiston Hämäläis-
Osakunnasta kasvoi toisen
maailmansodan jälkeen suuri ja varakas
osakunta. Hämäläisten varallisuus
perustui pitkälti vuonna 1931
Kamppiin valmistuneeseen komeaan
seitsemänkerroksiseen tiilitaloon.

LUKU 1:

SÄÄTIÖ OPISKELIJAN ASIALLE

SUURI OSAKERYNNÄKKÖ - TALO HÄMÄLÄISILLE

Helsingin yliopiston Hämäläis-Osakunnassa virisi 1910-luvun lopulla keskustelu oman toimitalon rakentamisesta. Osakunnalla oli Uudella ylioppilastalolla toimitilat, jotka olivat kuitenkin äärimmäisen ahtaat. Oli siis aiheellista saada oma toimitalo, tai näin ainakin ajatteli osakunnan entinen sihteeri Arvo Greis. Hän totesi vuonna 1919, että oman toimitalon rakentaminen ”voisi olla sopiva päämäärä päämääriä vailla olevalle ylioppilaspolvelle”.

Hämäläis-Osakunnan historian kirjoittaneen Seppo Kuusiston mukaan Greis hahmotteli hämäläistalosta suurenmoisen mielikuvan ”ilvesvaakunoineen, juhlasaleineen, lukuisine klubihuoneistoineen, ravintoloineen, kaksine ylioppilasasuntokerroksineen ja tieteellisiä harrastuksia varten varustettuine huoneistoineen”. Taloasia jäi tällöin kuitenkin vain keskustelun asteelle.¹

Hämäläis-Osakunnan tilanahtaus helpotti 1920-luvun puolivälissä, kun osakunta muutti Uuden ylioppilastalon viidenteen kerrokseen ja sen yläpuolelle rakennettuun korotuskerrokseen. Tästä huolimatta oman toimitalon rakentaminen nousi jälleen esille vuonna 1927. Eräänä iltana kuraattori T. O. Vahervuoren kotiin kokoontui ryhmä osakuntalaisia, jotka päättivät perustaa valiokunnan viemään taloasiaa eteenpäin. Virallisesti valiokunta perustettiin 18.10.1927.

Siihen valittiin joukko arvostettuja senioreja ja osakuntalaisia sekä taloudenhoitaja Arvo Greis.

Valiokunta lähti ajamaan hanketta nopeasti eteenpäin. Talon rahoittamiseksi päätettiin koota kolmen miljoonan markan pääoma, josta osakunnan osuudeksi sovittiin puoli miljoonaa markkaa. Osakunta keräsi rahaa muun muassa kaksinkertaistamalla osakunnan lukukausimaksun 215 markkaan (vastaa reaaliarvoltaan noin 63,40 euroa vuoden 2011 rahassa) ja kirjoittautumismaksun sataan markkaan. Molempien maksujen korotettu osuus ohjattiin rakennusrahastoon.²

Joulukuussa 1927 pidetyssä vanhempien hämäläisten kokouksessa valittiin uusi pienempi valiokunta, jonka tehtäväksi tuli hankkia tontti. Helmikuussa 1928 ostettiin tontit Kampinkatu 4 ja 6 viidellä miljoonalla markalla sekä pidettiin Kampinkatu 6 Oy:n perustava kokous. Tämän jälkeen talohankkeesta ei enää voinut peräytyä.

Hämäläisten talon rakentaminen ei kuitenkaan päässyt heti käyntiin, sillä rakennusrahastoon oli kertynyt vain 150 000 markkaa. Hämäläis-Osakunta keräsi pääomia vuodet 1928 ja 1929 huonolla menestyksellä, ja myös lainan hankinta epäonnistui pahoin. Hämäläisten talo Oy:ksi nimensä muuttaneella taloyhtiöllä oli velkaa 5,24 miljoonaa markkaa marraskuussa 1929. Rakennusala kärsi tällöin akuutista rahoituskriisistä, minkä seurauksena ala oli ajautunut lamaan jo vuoden 1928 kuluessa.³

Tilanne muuttui ratkaisevasti vasta alkuvuonna 1930, kun Hämäläis-Osakunta löysi lainoittajan. Lainarahoituksesta vastasi pääasiassa Kansallis-Osake-Pankki (KOP), jonka pääjohtajana oli valtioneuvos J. K. Paasikivi. Hän oli entinen Hämäläis-Osakunnan kuraattori, joten ymmärrystä talohankkeelle löytyi. Myös yksityisten ihmisten kukkaronnyörit avautuivat ennen pitkää, ja taloyhtiön osakekirjat tekivät kauppansa.

Tästä huolimatta tarvittiin myös henkilöitä, jotka sijoittivat hankkeeseen merkittäviä summia omia varojaan. Suurimman sijoituksen

Kampinkatu 4 ja 6 ennen purkutöiden alkua.

teki talon rakennuttaja, talousneuvos Oskari Vilamo, joka sai rakennuskorvaukseksi taloyhtiön osakkeita. Osakkeita merkinneet henkilöt – Vilamo mukaan luettuna – tiesivät, että menisi pitkään ennen kuin talosta voisi edes odottaa osinkovoittoja.

Rahoituksen kokoon saaminen ei ollut ainoa ongelma. Talon rakentaminen oli keskeytyä yleismaailmallisen laman saapuessa myös Suomeen 1930-luvun taitteessa. Vaikeuksista huolimatta Hämäläisten talo saatiin kuin saatiinkin valmiiksi. Talon juhlalliset vihkiäiset järjestettiin Hämäläis-Osakunnan vuosijuhlan yhteydessä 1.10.1931. Seppo Kuusiston mukaan juhlaa himmensi kuitenkin se, että Hämäläis-Osakunta ja siitä vuonna 1931 irtaantunut Keskisuomalainen Osakunta ”olivat korviaan myöten velkaisen talon korviaan myöten velkaisia vuokralaisia”.⁴

Taloyhtiö kärsi koko 1930-luvun maksuvaikeuksista. Tilanne oli kriittinen, minkä myös vuonna 1936 Hämäläis-Osakunnan jäseneksi tullut ministeri Esko Rekola myönsi. ”Kyllä se Hämäläisten talo

Hämäläisten talosta osakuntalaiset saivat paikan, jossa järjestää erilaisia juhlatilaisuuksia. Kuvassa Itä-Hämeen kerhon 5-vuotisjuhlat osakuntasiiven toisessa kerroksessa eli pienessä juhlasalissa vuonna 1935.

olisi konkurssiin mennyt ilman lahjoittajia ja myötämelistä lainojen rahoittajaa”, hän muisteli vuonna 2011. Hämäläisten talon tärkein rahoittaja KOP antoikin anteeksi suuren määrän taloyhtiön lainan korkoja. Myötämielinen suhtautuminen hämäläisten hankkeeseen johtui pitkälti siitä, että KOP halusi viimeiseen asti tukea suomenkielisen sivistyneistön tärkeinä pitämiä hankkeita.

Toinen myötämielinen ”taho” oli toisen maailmansodan jälkeinen kova inflaatio. Se olikin todellinen onnenpotku monelle jättimäisten lainojen kanssa kamppailevalle ylioppilasjärjestölle. Käytännössä inflaatio auttoi hämäläisten taloyhtiötäkin lyhentämään lainaansa ennätystahtiin.⁵

Hämäläisten talo Oy:n 4 600 osakkeesta oli 1940-luvun lopulla noin puolet Hämäläis- ja Keski-suomalaisen Osakunnan omistuksessa. Yksistään Hämäläis-Osakunnan osuus oli hieman alle 2 000

osaketta. Toinen puoli osakkeista oli yksityisillä henkilöillä ja valtiolla. Kun Hämäläisten talon arvo vuokratuloja ja voittoa tuottavana kiinteistönä ymmärrettiin, heräsi ajatus osakkeiden hankkimisesta kokonaan osakuntien haltuun. Sodan jälkeen osakunnat olivat yhteistuumin ostaneet joitakin satoja valtion haltuun joutuneita osakkeita, ja vuonna 1951 Hämäläis-Osakunta teki entisen kuraattorinsa Niilo Söyringin aloitteesta vetoimuksen osakkeiden lahjoittamisesta osakunnalle. Avoimeksi kysymykseksi vielä tässä vaiheessa jäi Keskisuomalaisen Osakunnan kohtalo Hämäläisten talossa.

Järjestelmälliseen osakkeiden keräykseen päästiin vuonna 1954. Osakehankintaa johtamaan perustettiin toimikunta, johon lupautui kolme Hämäläis-Osakunnan entistä kuraattoria: professori L.A. Puntila, pankinjohtaja ja entinen pääministeri J.W. Rangell sekä maanviljelysneuvos Aatos Tavaiila. Samaan aikaan L.A. Puntila kutsuttiin Hämäläis-Osakunnan inspehtoriksi. Tässä roolissaan Puntila lähti ponnekkaasti ajamaan taloyhtiön saamista kokonaan hämäläisten haltuun.

Varsinainen keräysrynnäkö järjestettiin vuosina 1955 ja 1956. Merkittävän sysäyksen osakkeiden laajamittaiselle keräämiselle antoi Oskari Vilamon perikunta, joka lahjoitti vuonna 1955 Vilamon omistuksessa olleet 1 120 osaketta Hämäläis-Osakunnalle. Lahjoituksen ehtona oli se, että lahjoituksesta muodostettavasta rahastosta myönnettäisiin vuosittain asuntostipendejä varattomille hämäläisille opiskelijoille. Kaikki eivät kuitenkaan innostuneet lahjoittamaan osakkeitaan osakunnan omistukseen. Joistakin osakkeista jouduttiin maksamaan jopa kymmenkertainen summa niiden nimellisarvoon nähden, jotkut osakkeenomistajat taas epäilivät osakunnan tarkoituksiperiä.⁶

Keräysrynnäkön aikana Hämäläis-Osakunta onnistui nostamaan omistuksensa 85 prosenttiin taloyhtiön osakkeista, ja vuonna 1958 osakuntien yhteinen osuus osakekannasta oli jo 97,5 prosenttia. Tässä vaiheessa heräsi kysymys Keskisuomalaisen Osakunnan asemasta

Oskari Vilamon merkitsemä
Hämmäläisten talon osakekirja
numero 2 800.

Oskari Vilamo.
Kuva Lemminkäinen Oyj.

Hämmäläisten talossa. Hämmäläiset halusivat ostaa keskisuomalaisten osuuden (434 osaketta) sekä yhteisen ravintolayhtiön Hämmäläisten Ravintola Oy:n kokonaan itselleen. Myös Keskisuomalaisessa Osakunnassa oli herännyt ajatus muuttamisesta kokonaan omiin tiloihin.

Pitkällisten neuvotteluiden jälkeen Keskisuomalainen Osakunta myi talon ja ravintolan osakkeet hämmäläisille 22,5 miljoonan markan hintaan vuonna 1959. Tästä alkoi Keskisuomalaisen Osakunnan irtaantuminen Hämmäläis-Osakunnasta, jonka kyljessä se oli perustamisestaan lähtien toiminut. Esko Rekolan mukaan päätökseen ei liittynyt mitään erityistä dramatiikkaa tai välirikkoa: keskisuomalaiset vain kokivat, että suuren osakunnan kyljessä pieni osakunta ei päässyt tarpeeksi esille.

Keskisuomalaiset jäivät Hämmäläisten taloon vuoteen 1961 asti, jolloin Keskisuomalainen Osakunta löysi uudet tilat. Hämmäläisten talossa sijaitseva kirjasto jäi kuitenkin osakuntien yhteisomistukseen

aina vuoteen 1968 asti. Tulevan säätiön varallisuuden perusta, arvokas kiinteistö keskellä Helsinkiä, oli nyt saatu kokonaan Hämmäläis-Osakunnan hallintaan.⁷

RAKENTAJA VILAMO

Vuonna 1901 Helsingin teollisuuskoulusta rakennusmestariksi valmistunut Oskari Vilamo (1880–1952, vuoteen 1905 asti Willman) kohosi maailmansotien välisenä aikana yhdeksi Suomen merkittävimmistä ja vaikutusvaltaisimmista rakentajista. Hän toimi ensin vastaavana rakennusmestarina useilla helsinkiläisillä työmailla, mikä jälkeen hän oli rakennuspiirtäjänä ja -laskijana professori Onni Tarjanteen arkkitehtitoimistossa (1905–1911). Ensimmäisen maailmansodan aikana Vilamo toimi urakoitsijana Helsingin lähistöllä käynnistetyillä venäläisten linnoitustyömailla.

Oskari Vilamo ryhtyi itsenäiseksi rakennusurakoitsijaksi vuonna 1919. Hän urakoi pääasiassa Helsingissä toista sataa rakennusta. Tunnetuimpia niistä ovat Hämmäläisten talo, Helsingin Suomalainen Yhteiskoulu, Lallukan taiteilijakoti, Pääpostitalo, Mehiläisen sairaala ja Lastenlinna. Myös Hämeenlinnan lähellä sijaitseva Hotelli Aulanko on Vilamon rakennuttama. Vilamo sai talousneuvoksen arvon vuonna 1938.

Varsinaisen elämäntyönsä Oskari Vilamo teki kuitenkin Asfaltti Osakeyhtiö Lemminkäisen suuromistajana. Lemminkäinen kuuluu 1900-luvun alussa perustettuihin niin sanottuihin suomalaiskansallisiin yrityksiin. Sen perusti vuonna 1910 joukko rakennusmestareita. Oskari Vilamo tuli Lemminkäisen osakkaaksi vuotta myöhemmin, ja vuonna 1919 hän nousi yhtiön johtokunnan puheenjohtajaksi. Maailmansotien välillä hänen onnistui hankkia osake-enemmistö yhtiöstä. Talousneuvos Vilamo toimi johtokunnan johdossa aina kuolemaansa 1952 asti. Yhtiön osake-enemmistö siirtyi tämän jälkeen Vilamon lapsille, Erkki ja Heikki Vilamolille sekä Eva Vilamo-Pentille.

Lähteet: Tuuri 2010.

HELPOTUSTA ASUNTOPULAAN PORRAS TAVASTIASTA

Ylioppilaskoteja oli rakennettu Helsinkiin jo 1900-luvun taitteesta lähtien, mutta vielä 1950-luvulla ainoastaan pieni osa opiskelijoista asui asuntolassa. Laajemman ylioppilasasuntolarakentamisen suunnannäyttäjänä toimi Helsingin yliopiston ylioppilaskunta (HYY), joka rakennutti osin lahjoitusvaroilla Domus Academican ensimmäiset kaksi rakennusta Kampin Leppäsuolle vuonna 1947. Tätä ennen ylioppilasasuntoloita oli ainoastaan joillakin kristillisillä järjestöillä ja teekkareilla. Osakunnat olivat aktiivisesti mukana keräyksissä, joilla kerättiin varoja Domuksen rakentamiseen. Näin myös Hämäläis-Osakunta sai varattua Domuksen asuntolasta asuntolapaikkoja hämäläisille ylioppilaille.⁸

Pääkaupunkiseudulla pula asunnoista oli sodan jälkeisinä vuosina niin kova, että moni opiskelemaan tullut joutui palaamaan kotiseudulle, koska asuinpaikkaa ei löytynyt. Ajatus Hämäläisten talosta ylioppilasasuntolana ei ollut uusi – olihan Arvo Greis sellaista suunnitellut jo vuonna 1919 – mutta toisen maailmansodan jälkeisen asuntopulan siivittämänä asian nosti uudelleen esiin vuonna 1948 esiin Hämäläisten talo Oy:n johtokunnan puheenjohtaja Hugo Vasara. Hän esitti osakunnan lehdessä Hälläpyörässä, että hämäläisten tulisi mitä pikimmiten rakennuttaa kodittomille hämäläisille ylioppilaille oma asuntola. Keskusteluun nousi ajatus koko Hämäläisten talon muuttamisesta ”Domus Tavasticaksi”.

Taloyhtiön parantunut taloudellinen tilanne antoi myös reaalista pohjaa pohdinnoille. Hämäläisten taloon mahtuisi laskelmien mukaan jopa 500 hengen opiskelija-asuntola. Hämäläisten talossa oli jo tähän asti ollut ravintolan sekä kokous- ja juhlasalien lisäksi yksityisasuntoja vuokralla. Kuuluisin Hämäläisten talon yksityisasukkaista lienee vuonna 1931 taloon muuttanut Urho Kekkonen. Hän asui perheensä kanssa Hämäläisten talossa aina presidentiksi tuloonsa asti vuoteen 1956.⁹

Hämäläisten talon kuuluisin asukas tasavallan presidentti Urho Kekkonen (oik.) vieraili Hämäläis-Osakunnassa vuonna 1970. Kekkosta vastapäätä istuu inspektori Antti Suviranta.

Hämäläisten asuntolahanke sai tuulta purjeisiin, kun talon pihapuolen itäsiivessä sijaitseva Helsingin yhteiskoulu ja reaalilukio ”Musikan koulu” ilmoitti muuttavansa omiin tiloihin Herttoniemeen vuonna 1957. Itäsiipi sopisi pienin muutoksin asuntolaksi. Osakunta ja taloyhtiö kokosivat arvovaltaisista maakunnan ja Helsingin hämäläisistä piireistä asuntolatoimikunnan, joka valitsi työvaliokunnan johtamaan käytännön töitä. Valiokunnan puheenjohtajaksi valittiin osakunnan inspektori L.A. Puntila ja jäseniksi vakuutusjohtaja Ilmari Ketola, toimitusjohtaja Sampsa Mantere, pankinjohtaja J.W. Rangell, professori Aarne Rekola, asuntolahanketta jo aiemmin ehdottanut kiinteistöneuvos Hugo Vasara sekä hovioikeuden auskultantti Kimmo Loimu. Valiokunnan sihteerinä toimi kiinteistön isännöitsijä Pauli Leiwo.¹⁰

Asuntola päätettiin rahoittaa myymällä määräaikaista nimitysoikeuksia asuntolapaikkoihin. Kiintiön asuntolaan saivat ainakin maakuntien Domus-naistoimikunnat. Nämä Pirkanmaata, Kanta-Hämettä ja Päijät-Hämettä edustavat toimikunnat olivat aikaisemmin kunnostautuneet hämäläisten asuntolapaikkojen keräämisellä Domus Academican asuntolaan. Nyt ne lähtivät luontevasti tukemaan hämäläisten omaa hanketta.

Asuntolan piirustukset tilattiin arkkitehti Niilo Kokolta, ja rakennustyön sai suorittaakseen hämäläisille tuttu Vilamo Oy. Työt päästiin aloittamaan heti vuoden 1958 alussa, ja jo syksyllä ensimmäiset asukkaat pääsivät muuttamaan asuntolaan. Asuntolapaikkoja Porras Tavastiaksi nimettyyn pihasiipeen valmistui 41 kappaletta, joka oli hieman odotettua vähemmän. Helpotus osakuntalaisten asuntopuulaan ei siis ollut kovin suuri. Taloyhtiö kustansi saneeraustyöt, mutta joutui ottamaan osakunnalta 850 000 markan lainan. Taloyhtiön velat nousivat vuonna 1958 nimellisarvoltaan korkeammalle kuin koskaan talon historiassa, yhteensä 43 miljoonaan markkaan.

Vastuu asuntolan hoidosta tuli osakunnalle, joka vuokrasi tilat taloyhtiöltä ja tuli näin asukkaiden vuokraisännäksi. Asuntola varten perustettiin johtokunta, johon osakunta valitsi kolme ja asuntolan asukkaat yhden jäsenen. Johtokunta valitsi ja irtisanoi vuokralaiset, valvoi järjestystä ja viihtyisyyttä sekä valitsi asuntolan isännän.

Asukkaiden valintaperusteeksi päätettiin menestyminen opinnoissa ja sen ohessa menestyminen ylioppilastoiminnassa. Aktiivinen osakuntalainen saattoi näin saada asuntolapaikan palkkioksi osakunnan viran hoitamisesta. Osakunnan keskeisillä virkailijoilla olikin etuoikeus asuntoon Porras Tavastiassa. Loput paikoista maakuntatoimikuntien kiintiöitä lukuun ottamatta täytettiin Vilamon rahaston turvin sosiaalisin perustein. Tämä tarkoitti sitä, että opiskelijan täytyi olla vähävarainen saadakseen Vilamon stipendin asuntolaan.

Koska Tampereen, Hämeenlinnan ja Lahden maakuntatoimikunnat olivat osallistuneet Porras Tavastian rahoittamiseen, niillä oli

asuntolassa omat kiintiönsä. Nämä toimikunnat, kuten esimerkiksi Tampereen Domus-naistoimikunta, koostuivat vaikutusvaltaisista entisistä osakuntalaisista, jotka keräsivät rahaa osakuntalaisten asuntolahankkeille. 1950-luvun lopun osakunta-aktiivi Asko Nieminen muisteli, että erityisesti Tampereen toimikunta valitsi omat asukkaansa usein poliittisin perustein. Vuonna 1959 Porras Tavastiaan muuttanut Olli Puntila puolestaan tähdensi, että kyse ei niinkään ollut politiikasta vaan siitä, että Tampereen tiettyjä porvaripiirejä ehkä suosittiin asukasvalinnassa enemmän kuin muita hakijoita.¹¹

Trendikästä elämänmenoa Porras Tavastian asuntolassa.

Ensiluokan
Ruokaa ja kahvia
Hämäläisten talossa
Kampinkatu 4.

Aamiainen 1/2 11-1
Päivällinen 1/2 16-19

Seitsova pöytä. Kupongeilla 10% alennus.

ILVES

Edullinen paikka opiskelijoille. Kotiinlähetyksiä toimitetaan puhel. 30 226.

Ravintola Ilveksen mainos 1940-luvulta. Silmiinpistävä seikka on aamiainen, jota tarjottiin 10.30 ja 13.00 välillä. Suomessa kutsuttiinkin lounasta aamiaiseksi aina 1940-luvun loppuun asti.

Porras Tavastia oli suosittu asuntola keskeisen sijaintinsa ja huoneutensa vuoksi – sitä pidettiin yleisesti kaupungin halvimpana opiskelija-asuntolana. Toisaalta se sai nopeasti myös maineen rauhattomana sekä tiloiltaan ja mukavuuksiltaan vanhanaikaisena asuntolana. Keskkikäytävän ympärille rakentuneessa Porras Tavastiassa oli muun muassa asukasmäärään nähden liian vähän käymälöitä. Porras Tavastian rakennuttajat eivät alun perinkään olleet ajatelleet rakennuttavansa ihanneasuntola, vaan vaihtoehtoisia ratkaisuja etsittiin kaiken aikaa. Esimerkiksi Mikonkadulta aivan yliopiston kupeesta yritettiin jo vuoden vaihteessa 1955 saada inspektori L.A. Puntilan toimesta kiinteistöä, mutta suunnitelma kaatui vuoden 1956 yleislakkoa seuranneisiin rahoitusvaikeuksiin. Myös muut suunnitelmat saada hämäläisille asuntola keskikaupungilta kariutuivat.¹²

KOVAN ONNEN RAVINTOLA

Hämäläisten talon valmistuttua vuoden 1931 lopulla avattiin siinä myös Kahvila ja Ravintola Ilves, jonka yrittäjänä toimi Ida Rutanen. Koska Suomessa elettiin vielä kieltolain aikaa, oli Ilveksen aloitettava toimintansa kahvilana. Kieltolaki kuitenkin kumottiin jo huhtikuussa 1932, minkä jälkeen Ilves sai täydet anniskeluoikeudet ja sen nimestä putosi sana Kahvila pois. Ida Rutanen luopui Ravintola Ilveksestä jo vuonna 1933. Uudeksi yrittäjäksi ryhtyi Hotelli Carltonin omistaja Aksel Monthan, jonka kausi jäi myös varsin lyhyeksi. Vuonna 1935 Ilveksen otti vastuulleen Meeri Jotuni.

Ravintola Ilves kärsi koko 1930-luvun syrjäisestä sijainnistaan. Kampin alueella ei tuolloin liikkunut isoja ihmismääriä, ja Kampinkatu oli pimeä ja hiljainen syrjäkuja. Myös Meeri Jotuni joutui luopumaan ravintolasta heikon kannattavuuden vuoksi. Vuonna 1938 Ilveksen otti hoitaakseen Akateemisen Karjala-Seuran (AKS) omistama Ylioppilaskahvila Oy. Se vastasi myös Vanhan ylioppilastalon ravintolatoiminnasta. Ylioppilaskahvilan kohtaloksi koitui kuitenkin sodan jälkeen AKS:n lakkauttaminen, minkä seurauksena Ylioppilaskahvila Oy:n osakkeet jaettiin eri ylioppilasjärjestöjen kesken. Koska mikään taho ei nyt ottanut vastuuta yhtiöstä, ajautui se konkurssiin vuonna 1945.

Ilveksen tarina ei kuitenkaan päättynyt. Pian konkurssin jälkeen Hämäläis-Osakunta ja Keski-suomalainen Osakunta päättivät ottaa Ilveksen hoitaakseen. Ne perustivat Hämäläisten Ravintola Oy:n, joka käynnisti Ilveksen toiminnan 1.3.1946. ”Kansanravintola” Ilves oli erityisesti linja-autokusien suosiossa. Vuodesta 1947 lähtien talon toisessa kerroksessa toimi myös opiskelijabaari, joka tarjosi opiskelijoille edullista ruokaa.

Yhtiön ensimmäiseksi osa-aikaiseksi toimitusjohtajaksi nimitettiin Kalle Wettenhovi, joka toimi tehtävässä aina vuoteen 1976 asti. Keski-suomalaiset myivät oman osuutensa yhtiöstä Hämäläis-Osakunnalle vuonna 1959.

Lähteet: Kuusisto 1978; Silventoinen (toim.) 2004; Lantto-Nurmi 1976.

HÄMÄLÄISTEN YLIOPPILASSÄATIÖ PERUSTETAAN

Pian sen jälkeen, kun Hämmäläisten talo päättyi kokonaan Hämmäläis-Osakunnan omistukseen, syntyi osakunnan ja taloyhtiön seniorijäsenten keskuudessa ajatus arvokkaan kiinteistömässan siirtämises-tä vakaammalle pohjalle, erilliselle perustettavalle säätiölle. Ennen kaikkea osakunnan inspehtori L.A. Puntila ja taloyhtiön johtokunnan puheenjohtaja Esko Rekola näkivät kauaskantoisesti, millaista kuohun-taa opiskelijamaailmassa olisi tulevaisuudessa luvassa.

”Kyllä Puntila oli Rekolan ohella vahva aatteellinen taustavoima säätiön perustamisen taustalla. Oma näkemykseni on se, että Puntila osasi aika hyvin arvioida tällaisen ylioppilasliikkeen tulevan radika-lisoitumisilmion ja tietysti ylioppilaiden suuren määrän kasvun”, Hämmäläis-Osakunnan kuraattoriksi ja sitä kautta myös vastaperus-tetun säätiön hallitukseen vuonna 1963 kutsuttu Timo Laatonen arvioi. Osakunnan omaisuus haluttiin yksinkertaisesti vakaampiin käsiin, niin ettei yksi tai kaksi sukupolvea pystyisi tuhlaamaan aikai-sempien sukupolvien keräämää pääomaa. Tulevasta säätiöstä tulisi perustajien mukaan näin osakunnan pysyvyyden tae.¹³

Toinen säätiön perustajien mielessä ollut huoli oli Hämmäläis-Osakunnan jatkuva eteläsuomalaistuminen. Yhä useampi osakunnan jäsen oli 1960-luvulle tultaessa kotoisin Uudeltamaalta tai toisen polven hämmäläinen. Hämmäläis-Osakunnan jäsenyys houkutteli ulko-hämmäläisiä eli ns. sudeettihämmäläisiä, sillä harvalla osakunnalla oli iso komea talo keskustassa ja mittavat luontaisedut. Siteet Hämeen alueeseen haluttiin kuitenkin säilyttää elinvoimaisina.

Jäsenkunnan suhteellista eteläsuomalaistumista edisti osittain val-tiovallan omaksuma aluepolitiikka. Yhä useammalle paikkakunnalle kohosi oma yliopisto, joten pääkaupunki menetti houkuttelevuut-taan merkittävimpanä yliopistokaupunkina. Esimerkiksi Tampere sai oman yliopistonsa vuonna 1960, kun Yhteiskunnallinen Korkeakoulu siirrettiin Helsingistä sinne.

Hämäläisten talo luovutettiin vastaperustetulle Hämäläisten ylioppilassäätiölle vuonna 1963. Lahjakirjan allekirjoitusilaisuudessa olivat paikalla vasemmalta lukien Mikko Kivimäki, Pauli Leiwo, Seppo Hieta, Kalervo Laine, säätiön hallituksen ensimmäinen puheenjohtaja Esko Rekola, Ilmari Ketola, Timo Laatonen ja Olli Punttila.

Esko Rekolan mukaan ”Hämäläis-Osakunnan yleiskokous pystyi periaatteessa juntaamaan taloyhtiössä läpi mitä tahansa päätöksiä niin halutessaan. Säätiön perustamisen ykkössyy oli saada hallintoon vakautta.” Valtiovarainministeriön vero-osaston sekä tulo- ja menoarvio-osaston päällikkönä toiminut Rekola oli jo 1950-luvun lopulla tehnyt pitkän uran myös Hämäläis-Osakunnassa ja HYY:ssä. Hän oli 1940-luvulta lähtien toiminut sekä osakunnan taloudenhoitajana ja kuraattorina että ylioppilaskunnan hallituksessa. Rekola oli myös Domus Academican johtokunnan puheenjohtaja vuodesta 1947 lähtien. Vuonna 1960 Rekolasta tuli Hämäläisten talo Oy:n johtokunnan puheenjohtaja.

Rekolan mukaan HYY:ssä pelättiin vähän samaa kuin hämäläisten taloyhtiön piirissäkin eli sitä, että ylioppilaat tekisivät edustajistossa liian railakkaita päätöksiä.

Samaan aikaan kun hämäläiset kaavailivat säätiön perustamista, HYY:ssa perustettiin Rekolan johdolla erillinen taloustoimikunta valvomaan ylioppilaskunnan liiketoimintaan liittyviä päätöksiä. Eri-tyisesti tuore Kaivotaloprojekti oli tulenarka aihe HYY:ssa; monet edustajiston jäsenet halusivat esimerkiksi valjastaa tulevan talokompleksin tuotot kokonaan Domus Academican vuokranalennuksiin. ”HYY:n taloustoimikunta oli vain yksi valvova elin ylioppilaskunnan hallinnossa. Tässä mielessä Hämmäläisten ylioppilassäätiön perustaminen oli aivan eriasteinen toimenpide; siinä omaisuutta lahjoitettiin pois osakunnasta”, Rekola painotti.¹⁴ Molemmilla toimenpiteillä oli kuitenkin sama päämäärä: pyrkiä säilyttämään ja kasvattamaan omaisuutta myös tuleville sukupolville.

Hämmäläisten ylioppilassäätiön perustamiseen oli myös muita painavia syitä. Yleishyödyllinen säätiö nautti vuonna 1931 säädetyn säätiölain mukaan verovapautta, kun taas taloyhtiö joutui osakeyhtiömuotoisena vastaamaan kaikista tuloistaan verottajalle. Suomen johtavana veroasiantuntijana Esko Rekola oli hyvin perillä verolainsäädännön koukeroista. Hän oli vuonna 1958 tuonut Ruotsista tuloisiksi uudenlaisen yrityskauppoihin ja lahjoituksiin liittyvän ennakoveromallin.

”Aikaisemmin yrityskaupat hoidettiin niin, että verotus määräytyi vasta jälkikäteen. Periaatteessa tuomioistuimelta tullut verotuspäätös saattoi olla melkein mitä tahansa. Vuonna 1958 luomani mallin mukaan omaisuuden vaihtaessa omistajaa tulevasta verotuksesta piti saada pysyvä ennakkotieto. Me hämmäläiset olimme ensimmäisten joukossa, jotka tätä uutta verotusmallia pääsivät käyttämään”, Rekola kertoi. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että hämmäläiset saivat sitovan ennakkotiedon siitä, ettei taloyhtiön lahjoituksesta säätiölle jouduttaisi maksamaan veroa.¹⁵

Hämmäläis-Osakunnan omaisuuden säätiöintiin liittyi muitakin yksityiskohtia. Koska ainoastaan yleishyödyllinen säätiö saattoi nauttia verovapaudesta, säätiön nimeä ja sääntöjä oli harkittava tarkoin.

Yleishyödyllisen luonteen varmistamiseksi säätiön toimipiiriä ei rajoitettu Hämmäläis-Osakunnan jäseniin, vaan se ulotettiin yleisesti Helsingin yliopistossa opiskeleviin hämmäläisiin. Säätiön nimeksi muotoutui näin Hämmäläisten ylioppilassäätiö. Esko Rekola toimi luontevasti sääntöjen arkkitehtinä. Hämmäläis-Osakunnalta säätiölle siirtyvää omaisuutta hallinnoimaan perustettaisiin ylin päättävä elin valtuuskunta ja toimeenpanovaltaa käyttävä hallitus. Mitään muita portaita ei hallintomalliin tarvittu, sillä osakunta valitsi edustajat valtuuskuntaan.

Hämmäläis-Osakunta ja Hämmäläisten talo Oy perustivat Hämmäläisten ylioppilassäätiön juhlallisin menoin 6.4.1962. Säätiön tarkoituksiksi määriteltiin Helsingin yliopistossa opiskelevien hämmäläisten ylioppilaiden ja nuorten tieteenharjoittajien opintojen, tutkimustyön ja aatteellisen toiminnan ja sosiaalisten olojen kehittäminen ja turvaaminen. Kantarahastoonsa säätiö sai 200 000 markkaa (noin 4 000 euroa vuoden 2011 rahassa) ja lahjoituksena Hämmäläisten talon kokonaisuudessaan.

Säätiön keskeisimmäksi tarkoituksiksi nähtiin osakunnan toimitilojen turvaaminen sekä ylioppilasasuntolan ylläpitäminen. Säätiö siis keskittyisi ensisijaisesti hämmäläisten opiskelijoiden asutokysymyksen ratkaisemiseen ja Hämmäläisten talon ylläpitoon. Sen sijaan varsinaisesta toiminnasta aiheutuvat kulut Hämmäläis-Osakunta hoitaisi itse.

Säännöissä mainitut apurahojen ja opintolainojen myöntäminen sekä muut taloudelliset tuet ymmärrettiin täydentäviksi toimiksi. Stipendien jako siirrettiin Hämmäläis-Osakunnalta säätiön tehtäväksi vuonna 1965, mutta myös tästä eteenpäin osakunta valitsi stipendien saajat. Säätiön jakamien stipendien määrä oli ensimmäisenä vuonna arvoltaan noin 10 000 markkaa (noin 16 500 euroa vuoden 2011 rahassa).¹⁶

Ensimmäisen helmikuussa 1963 aloittaneen valtuuskunnan puheenjohtajaksi valittiin osakunnan tuore inspehtori professori Juhani Paatela ja varapuheenjohtajaksi professori L.A. Puntila. Val-

tuuskunta valitsi säätiön hallitukseen puheenjohtajaksi ”säätiön isän” hallitusneuvos Esko Rekolan, Pohjolan varatoimitusjohtajan Ilmari Ketolan, ylioppilas Mikko Kivimäen, hovioikeuden auskultantti Antti Palmusen ja itseoikeutettuna jäsenenä osakunnan kuraattorin Arno Lammen. Uudeksi kuraattoriksi tuli vielä samana vuonna Timo Laatonen, joka jatkoi Lammen tilalla myös säätiön hallituksessa. Antti Palmusen tilalle valittiin syksyn 1963 valtuuskunnan kokouksessa Seppo Hieta.

Opiskelijajäseniä lukuun ottamatta säätiön johtoon oli siirtynyt entinen taloyhtiön johto. Hyvät suhteet elinkeinoelämän ja valtionhallinnon huipulle olivat säätiön arvovallan kannalta tärkeitä, joten johtoon oli tärkeää saada Rekolan, Mantereen ja Ketolan kaltaisia vaikutusvaltaisia henkilöitä.

Hämäläisten ylioppilassäätiön ensimmäinen valtuuskunta ja toimikaudet:

Juhani Paatela, puheenjohtaja	1963–1967
Lauri A. Puntila, varapuheenjohtaja	1963–1972
Sulo K. Elomaa	1963–1970
Kalervo Laine	1963–1971
Sampsa Mantere	1963–1972
Timo Mäki	1963–1972, 1974–1979
Asko Nieminen	1963–1965
Aulis Salo	1963–1974
Öjvind Semenius	1963–1965
Pirkko Virkkunen	1963–1970

Myös säätiön juoksevat asiat oli hoidettava. Ensimmäiseksi osa-aikaiseksi asiamieheksi valittiin huhtikuussa 1963 Hämäläisten talon isännöitsijä Pauli Leiwo. Leiwon tilalle tuli kuitenkin jo vuoden 1964 alussa Antti Palmunen, joka hoiti tointa vuoteen 1967 asti.¹⁷

L.A. Puntila kertoo Hämäläisten talon värikkästä historiasta asiasta kiinnostuneille osakuntalaisille vuonna 1962. Tilaisuus oli inspehtorin vaihtokaronkka, jossa Puntila siirsi inspehtorin valtikan Juhani Paatelalle.

Osakunnan puolella säätiön perustamiseen suhtauduttiin kahtalaisesti. Osa piti järjestelyä erittäin hyvänä ratkaisuna, osa opiskelijoista taas nurisi taloudellisen määräysvallan menetyksen johdosta. Tällaiset kiistat olivat tuttuja, sillä osakunnan ja taloyhtiön välillä oli pitkin 1950-lukua ollut erimielisyyksiä muun muassa siitä, kuinka paljon Hämäläisten talon tiloja piti luovuttaa ulkopuolisten käyttöön ja puhtaasti liiketoimintaan. Varsinkin juhlasalin vuokraaminen revyyteatteri Punaiselle Myllylle oli herättänyt kiistoja.

Pääosin valtuuskunta ja uusi hallitus kuitenkin nauttivat osakuntalaisten luottamusta. Valtuuskuntaan oli valittu osakunnan maakuntaedustajia, kuten Pirkko Virkkunen, Sulo Elomaa ja Timo Mäki, jotka olivat jo ansainneet arvostusta opiskelijoiden keskuudessa muun muassa asuntotilanteen helpottajina. Esimerkiksi Pirkko Virkkunen oli aikaisemmin toiminut Tampereen alueen naistoimikunnan puheenjohtajana keräten hämäläisille varoja asuntolapaikkojen saamiseksi Domuksen asuntoloihin.¹⁸

TALO TUOTTAVAKSI LIIKEHUONEISTOILLA

Osakunnan puolelta säätiön perustamiseen kohdistui suuri paine ylioppilaiden asuntopulan helpottamiseksi. Maaseudulta muutettiin sankoin joukoin työn perässä eteläisen Suomen asutuskeskuksiin. Opiskelijoiden asuntoahdinkoa pääkaupunkiseudulla lisäsivät myös vuokra-asuntojen suhteellinen väheneminen ja keskustan konttorisoituminen: 1950-luvulla aloitettu aravatuo-tanto suosi omistus-asumista, ja keskustan suuria asuinhuoneistoja muutettiin yritysten toimistotiloiksi.¹⁹

Jo 1960-luvulle tultaessa oli selvää, ettei Porras Tavastia riittäisi mitenkään tyydyttämään osakuntalaisten asuntotarvetta. Hämäläisten talon katutasoon vuonna 1953 vuokralaiseksi asettunut SYL:n Ylioppilaspalvelu välitti asuntoja opiskelijoille. Usein asunnon tarvitsijoiden jono Ylioppilaspalvelun ovella oli niin pitkä, että se kierteli miltei korttelin ympäri.

Jo ensimmäisessä kokouksessaan keväällä 1963 Hämäläisten ylioppilassäätiön valtuuskunta määritteli keskeisimmäksi tehtäväksi uuden opiskelija-asuntolan rakentamisen.²⁰ Aluksi tutkittiin mahdollisuuksia muuttaa Hämäläisten talon huoneistot asuntolaksi. Tätä varten perustettiin erillinen selvityskomitea, jonka jäseniksi tulivat Hämäläisten talon isännöitsijä Pauli Leiwo, Asko Nieminen ja Öjvind Semenius. Tällainen asuntolaratkaisu kaatui kuitenkin suunnitelman kalleuteen ja muun muassa paloturvallisuusseikkoihin.

Jotta Hämäläisten taloa olisi voinut käyttää asuntolana, siellä olisi pitänyt suorittaa todella mittava remontti. Remontin kalleus johtui ilmeisesti ainakin osittain siitä, että kun Hämäläisten taloa aikoinaan rakennettiin, oli rakennusyhtiö jättänyt osan töistään puolitiehen tai jopa tahallisesti tekemättä. Esimerkiksi osa talon viemäriputkistoista oli jätetty vetämättä asianmukaisella tavalla.

”Käsittääkseni rakennusmiehet olivat harrastaneet aikoinaan talon rakennusvaiheessa paljonkin vilunkipeliä. Muistan, että isän-

nöitsijämme Pauli Leiwo ihmetteli esimerkiksi saostuskaivojen puutumista. Talon putket oli kuulemma vain vedetty kaivojen ohi”, Timo Laatonen muisteli käymäänsä keskustelua.²¹

Vaikka asuntolaideasta luovuttiin, valtuuskunnan kevätkokouksessa 1964 päätettiin opiskelijoiden tilapäisestä majoittamisesta Hämmäläisten talon A- ja B-portaiden kaksioihin. Ratkaisuun vaikutti vahvasti osakuntalaisten painostus. Osakunnassa eli vahvasti mielipide, että säätiö työskenteli liian hitaasti ja varovaisesti asunto-ongelmien ratkaisemiseksi. Niinpä inspehtori Juhani Paatelan ehdotuksesta perustettiin marraskuussa 1964 toimikunta pohtimaan mahdollisuuksia varata koko B-porras osakuntalaisten asunnoiksi. Samana vuonna Paatela yritti hankkia hämmäläisille kiinteistön aivan kaupungin keskustasta, mutta talo meni viime metreillä toiselle ostajalle.²²

Pahimman asuntopulan aikaan 1960-luvun puolivälissä Hämmäläisten talossa asui Porras Tavastia mukaan luettuna enimmillään 107 opiskelijaa.²³ Tampereen Domus-naistoimikuntalaiset olivat perustaneet talon asuntotiloihin ensimmäisenä soluasunnon. He olivat toisin sanoen majoittaneet tavalliseen asuinhuoneistoon omilla nimissään useampia opiskelijoita.

Soluasuminen oli vielä 1960-luvun alussa harvinainen opiskelija-asumisen muoto. Vaikka säätiö periaatteessa hyväksyi tällaisen ratkaisun, sitä huolestutti järjestyksenpito soluissa. Säätiö asettikin soluasumisen ehdoksi sen, että osakunta yksin vastaisi järjestyksestä ja vuokranmaksusta. Tampereen naisten esimerkkiä seurasivat pian pirkkalaisten maakuntakerho, Hämeenlinnan Domus-naistoimikunta sekä kolme harrastuskerhoa Hämmäläis-Osakunnan laulajat (HOL), Hämmäläis-Osakunnan näyttelijät (HON) ja Hämmäläis-Osakunnan upseerikerho (HOU).

Soluasumisen aika Hämmäläisten talossa jäi kuitenkin lyhytaikaiseksi, koska säätiö päätti muuttaa talon asunnot liikehuoneistoiksi. Näin saaduilla vuokratuloilla voitaisiin rakentaa opiskelija-asuntola jonnekin muualle. Varsinaisen sysäyksen muutokselle toi erittäin kan-

nattava ja suhteilla hankittu vuokrasopimus neljän suuren työeläkekassan kanssa. Maa- ja metsätaloutta sekä satama- ja rakennusalaan edustavat kassat saatiin keväällä 1964 vuokralaisiksi Hämäläisten taloon Pohjolan varatoimitusjohtajana tuolloin toimineen Ilmari Ketolan myötävaikutuksella, hän kun oli myös Rakennusalan työeläkekassan hallituksen puheenjohtaja.

Työeläkekassojen saaminen talon E-portaaseen oli säätiölle lottoivoitto. Paitsi että ne täyttivät kaikki seitsemän kerrosta kokonaan, niiltä saatiin myös lainalupaus kalliin remontin suorittamiseksi tiloissa. Säätiön lainojen määrä yli kaksinkertaistui yhden vuoden aikana, mutta myös talon vuokratuotto nousi jyrkemmin kuin koskaan aikaisemmin. Työeläkekassoista muodostuikin ajan mittaan yksi säätiön menestyksen kulmakivistä. Suunta oli nyt selvä: Hämäläisten talo laitettaisiin tuottamaan rahaa ja asuntola rakennettaisiin muualle.

Ensimmäisinä lähtivät alta HOL:n poikien soluasunnot keväällä 1968, kun säätiö päätti vuokrata osan A-portaan tiloista talon katutasossa jo ennestään majoilevalle Ylioppilaspalvelulle. SYL puolestaan antoi HOL:laisten käyttöön vastaavan huoneiston Rauhankadun asuntolastaan. Seuraavana vuonna tehtiin jo isompi muutos, kun osakunnan yleiskokous antoi helmikuussa 1969 siunauksensa säätiön päätökselle vuokrata myös A- ja B-portaat kokonaisuudessaan Työeläkekassoille. Työeläkekassat olivat vuokranantajan unelma: ne täyttivät kaikki seitsemän kerrosta ja toimivat jälleen laajan remontin rahoittajina A- ja B-portaissa.²⁴

ELÄMÄÄ HÄMIKSEN ASUNTOLASSA

Hämäläisten talossa toimi 1960-luvulla siis kaksi asuntolaa: Porras Tavastia sekä A- ja B-portaan asunnot. Porras Tavastia oli ahdas, mutta yhteisöllinen. Asuntolan äänieristys ei ollut paras mahdollinen. Hämäläis-Osakunnan yhteiskunnallisen kerhon vetäjänä 1950-luvun

VARAKAS VUOKRALAINEN

Lyhytaikaisten työsuhteiden työeläkelaki LEL tuli voimaan 1.7.1962 yhdessä työntekijäin työeläkelain eli TEL:n kanssa. LEL:n mukaan vakuutettiin rakennus-, metsä-, maatalous- ja satama-alan työntekijät, joiden työsuhteet olivat yleensä kausiluontoisia tai muuten lyhytaikaisia. Vuosina 1962–1975 LEL-työeläketurvaa hoitivat näiden neljän alan erilliset työeläkekassat, kunnes vuonna 1976 ne yhdistyivät LEL Työeläkekassaksi.

Työeläkekassat tulivat Hämäläisten taloon vuokralaisiksi vuonna 1964. Tähän vaikutti suuresti se, että säätiön hallituksen silloinen varapuheenjohtaja Ilmari Ketola oli Rakennusalan työeläkekassan hallituksen puheenjohtaja. Aluksi Työeläkekassoille vuokrattiin ainoastaan Hämäläisten talon E-porras. Kun Työeläkekassojen työntekijämäärä kasvoi, saneerattiin A- ja B-portaasta niille lisää toimitilaa vuonna 1969. Viimeisin laajennus oli pihapuolen Porras Tavastia, josta saneerattiin Työeläkekassojen lääkäriasema.

LEL Työeläkekassa muutti vuonna 1981 Länsi-Pasilaan. Säätiön hallituksen puheenjohtajana tällöin toimineen Asko Niemisen mielestä LEL Työeläkekassan muutto oli iso menetys, sillä se oli ollut ”hyvä, hemmotteltu vuokralainen”. Hemmottelu johtui luonnollisesti siitä, että LEL Työeläkekassa oli lainoittanut säätiön rakennushankkeita. Nyt säätiö joutui ”tavallisille lainamarkkinoille”. Tämä ei kuitenkaan ollut iso ongelma, sillä suhteet Kansallis-Osake-Pankkiin olivat kunnossa, olihan Asko Nieminen KOP:n pankinjohtaja. KOP:sta tulikin nyt säätiön tärkein lainoittaja. LEL Työeläkekassa on vuodesta 2003 lähtien tunnettu nimellä Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera.

Lähteet: www.etera.fi; Asko Niemisen haastattelu.

Eläkekassat täyttivät koko Hämäläisten talon 1970-luvun puolelle tultaessa.

lopulla toiminut Olavi Borg muisteli, että kerroksissa toimi lähinnä huutoon perustuva tiedonvälitys. Asuinkerroksissa oli lähellä sisään-tuloa yhteinen kerrospuhelin, johon yleensä joutuivat vastaamaan sitä lähinnä asuvat tai muutoin kotosalla olevat. Sitten huudettiin kysytyn nimi suureen ääneen, jotta käytävän perälläkin asujat kuulisivat. ”Oli kuulemma kokeiltu myös sitä, monenko huoneen läpi huoneen sisältä huutaen vielä tavoitti kaverin, jos asiaa tuli. Muistaakseni viiden huoneiston läpi ääni kantoi”, Borg kertoi.

Mies- ja naisopiskelijat asuivat Porras Tavastian eri kerroksissa niin, että kaksi alinta kerrosta oli varattu naisopiskelijoille ja kaksi ylintä kerrosta miesopiskelijoille. Vielä 1960-luvulla sukupuolimoraalin suhteen oltiin tarkkoja; yleensä opiskelija-asuntoloissa miehet ja naiset eroteltiin eri kerroksiin. Perheasunnoissa saattoivat asua ainoastaan avioparit. Niin kutsutut susiparit eli avoliitossa elävät pariskunnat olivat vielä 1950-luvulla harvinaisuus, joista opiskelija-piireissäkin ”kohistiin”.²⁵

Hämäläisten talossa järjestettiin aina lauantaisin ylioppilastanssit, tiistaisin osakunnan teeilta ja muina päivinä yleiset tanssit. ”Hämis” ja sen kyljessä toimiva Ravintola Ilves tunnettiin yleisesti yhtenä kaupungin keskeisistä huvittelukeskuksista, ja Hämäläis-Osakunta kääntyi puheissa usein ”humalaiseksi osakunnaksi”. Porras Tavastian asukkaat olivat tanssipaikan läheisyyden vuoksi usein juuri tanssien kanta-asiakaskuntaa. Virkailijat taas pääsivät ylioppilastansseihin ilmaiseksi esittämällä osakuntakorttinsa. Tanssien jatkot saattoi helposti järjestää osakunnan asuntolassa, johon usein eksyi osakunnan ulkopuolisiakin henkilöitä. Asuntolan asukkaat toimivat osakunnan ravintolassa myös erilaisissa tehtävissä pientä korvausta vastaan.

”Kyllä se meno oli välillä aika railakastakin. Kuten silloin, kun Hämäläisistä pidoista jäi iso tonkallinen sysmäläistä sahtia asuntolan asukkaiden käyttöön”, 1950-luvun lopulla asuntolassa asunut Olli Puntila muisteli hymyillen. Puntilan mukaan asuntolakulttuuriin ja erityisesti opiskelijapoikien edesottamuksiin kuuluivat oleellises-

Kerroksen asukkaiden yhteinen puhelin ja jääkaappi olivat käytävässä.

ti myös erilaiset opiskelijajäynät: ”Kerran esimerkiksi kannoimme erään railakkaan illan jälkeen osakunnan sihteerinä toimivan ystävämme Mikko Kivimäen auton sisälle asuntolaan. Siinä hänellä oli sitten aamulla ihmettelemistä, miten saada auto ulos asuntolasta.” Asuntolan henkilökuntaan kuului myös oma emäntä, joka huolehti huoneiden siivouksesta ja piti yleisestikin nuorille kuria. Kesäisin Porras Tavastia vuokrattiin HYY:n Domus Academican tavoin kesähotelliksi, mutta sen toiminta lopetettiin 1960-luvun puolivälissä.²⁶

Kun Hämäläisten talon A- ja B-portaiden opiskelija-asunnot otettiin käyttöön 1960-luvun puolivälissä, oli niiden vaikutus kerhojen ydinjoukon kiinteittäjänä ilmeinen. Hämäläisten talossa majoilevat kerhojen jäsenet muodostivat kiinteän yhteisön, joka oli aina tapahtumien keskipisteessä. Muualla asuva kerholainen ei välttämättä aivan helposti tuntenut kuuluvansa kerhon sisäpiiriin.

Soluissa vietettiin välillä railakastakin elämää, sijaitsivathan ne aivan osakunnan juhlatoiminnan ytimessä. Osakunnan upseerikerhon solussa asunut Matti Pellinen muisteli, että Hämäläisten talon asu-

kaskunta oli monenkirjavaa ja meno myös sen mukaista. Asuntolan etuihin kuului se, että alakerrassa sijaitsi osakuntabaari ja ravintolassa käytiin illalla töissä. Opiskelijat saivat ansaita 19 markkaa päivässä, josta ei tarvinnut maksaa veroja. Lisäksi Ravintola Ilveksen keittiö tarjosi illan uurastajille ison voileivän.²⁷

”Kampinkadulla asuminenhan oli huikea etuoikeus. Kaikki oli käden ulottuvilla: hyvä lehtisali, kirjasto, maakuntakerhojen tilat, Hämiksen viihdetilaisuudet, Ilves-ravintola, halpa ruoka, harrastuskerhot ja ennen kaikkea joukko mitä erilaisimpia ihmisiä ja yhteisöjä. Elämä oli ihanan avointa: lukuun ottamatta perheasuntoja meillä oli yhteiset keittotilat, yhteiset suihkutilat ja yhteiset vessat. Yhteiselo synnytti joskus kummallisiakin ilmaisumuotoja. Kauheaa katseltavaa oli se, kun humalaiset pojat kulkivat ikkunautojen lippoja pitkin huoneesta toiseen”, Hämäläisten talossa vuosina 1964–1968 asunut Matilda Pohjala (os. Varjokallio) puolestaan kertoi.²⁸

Joillekin vähävaraisille, mutta osakuntatoiminnassa aktiivisesti toimiville opiskelijoille tarjottiin Hämäläisten talon asunnoista asuinpaikkaa jopa ilmaiseksi. Matilda Pohjala muisteli osakunnan tarjoamaa asuntoa suurella lämmöllä: ”Kaikkein merkittävin muisto asuntola-ajoistani liittyy kiitollisuuteen. Olin hyvin köyhä opiskelija. Selvisin kuitenkin hengissä, koska sain Hämikseltä ilmaisen asunnon, ilmaisen ruuan ja teeiltoina syömättömiksi jääneitä pullanpalasia, jotka emännöitsijä Hilja Pynnönen minulle keräsi. Tämän kaiken sain ikään kuin maksuksi siitä, että esiinnyin niin paljon teilloissa ja muissakin tilaisuuksissa. Vieläkin olen tästä kaikesta syvästi kiitollinen. Onneksi aloin sitten saada pätkätöitä sieltä ja täältä.”

Sekä Porras Tavastiassa että Hämäläisten talon soluasunnoissa kävi säännöllisesti siivooja. Tämä oli yleinen käytäntö monessa opiskelija-asuntolassa. Ilmeisesti asuntoloiden katsottiin säilyvän siistimpinä pidempään, kun niissä kävi huolellinen siivooja. Useimmiten tämä olikin yksinelävä vanhempi naishenkilö, joka huolehti myös nuorten moraalista ja käytöstavoista. Matilda Pohjala kertoi huvit-

tuneena, että Hämiksen siivoojalta ei jäänyt mikään huomaamatta: ”Hän oli varsinainen tarkkailija. Hän tiesi kaikesta kaiken. Niinpä teimme kokeen. Työnsimme pornolehden sivuja maitopurkkiin, ja kuinka ollakaan, seuraavalla siivouskierroksella nämä sivut olivat roskiksen pohjapapereina – kauniisti oikaistuinä.”

Osakunnassa toimi soluasumisen aikaan mitä erilaisimpia kerhoja, muun muassa raittiusseura Tavastian tähti. ”Jäsenmaksu oli 6 markkaa 80 penniä. Ja jotenkin outoa oli se, että koskenkorvapullo maksoi saman verran! Seuran mainoslause oli perin iskevä: Viina pitää poistaa maailmasta juomalla se pois!” Vuosikymmenen vaihteessa, samaan aikaan kun Hämäläisten talon soluasunnot purettiin, koko osakunta muuttui: kiihkeä poliittinen kamppailu alkoi näkyä osakunnan seinillä ja käytävillä. ”Onneksi Hämiksen näyttelijöillä oli oma pesäpaikka asuntolassa ja ehdimme voittoa akateemiset näytelmäkilpailut kaksi kertaa ennen kuin koko elämä muuttui poliittiseksi näytelmäksi”, Pohjala kiteytti.²⁹

OPISKELIJA-ASUNTOTUOTANNON TIELLE

Suuri muuttoaalto maalta kaupunkeihin ja ylioppilastulva nostivat opiskelijoiden asumisen etupolitiikan keskiöön 1960-luvun puolivälissä. Opiskelijoiden aseman parantaminen olikin 1960-luvun lopulla nousseen opiskelijaliikkeen keskeisimpiä kysymyksiä. Opiskelijajärjestöt vaativat yhä kärkeämmin yhteiskunnalta tukea sekä opintojen rahoitukseen että asumiseen. Utta keskustelussa oli se, että opiskelijoiden asumisongelmaa alettiin lähestyä kokonaisuutena. Suomen ylioppilaskuntien liitosta SYL:sta oli lisäksi 1960-luvun lopulle tultaessa kehittynyt vaikutusvaltainen etujärjestö, joka etsi toimintamallia ay-liikkeestä.

Aikaisemmin ylioppilaskunnat ja osakunnat eivät olleet juurikaan tehneet yhteistyötä asuntopulan helpottamiseksi. Opiskelijamäärien

Suurkaupungin imu oli kova vuosina 1965–1975, jolloin Helsingin väkiluku kasvoi 170 000 asukkaalla. Suomeen rakennettiin kyseisinä vuosina kaikkiaan yli puoli miljoonaa uutta asuntoa. Helsingin yliopistossakin oli opiskelijoita lähes 20 000. Pula opiskelija-asunnoista pakotti etsimään vaihtoehtoisia majoitusmuotoja.

kasvaessa ymmärrettiin, että yksittäisten ylioppilaskuntien voimavarat eivät riittäisi asuntokysymyksen ratkaisemiseen. Erityisesti pääkaupunkiseutua vaivasi krooninen tonttipula, ja opiskelijayhteisöjen toisistaan erilliset rakennusprojektit olivat usein kustannustehottomia.³⁰

Valtiovalta puuttui 1960-luvun puolivälissä opiskelija-asunto-
laiden tuotannon edistämiseen. Asiaan vaikutti paitsi opiskelijajärjestöjen aktiivisuus myös sosiaali- ja koulutuspoliittisen ajattelun vahvistuminen. Pekka Kuusen vuonna 1961 ilmestynyttä bestselleriä 60-luvun sosiaalipolitiikka mukaillen koulutus ja myös opiskelijoiden sosiaaliset olot alettiin yhä laajemmin nähdä tuotannontekijänä. Tätä kautta opiskelijoiden sosiaalisen aseman parantaminen edistäisi myös taloudellista kasvua ja hyvinvointia.

Huhtikuussa 1966 saatiin aikaan uusi asuntotuotantolaki. Lakiin sisältyi säännös, että vuosina 1967–1976 oli valtion tulo- ja menoarviossa osoitettava vuosittain vähintään kymmenen miljoonaa markkaa

opiskelija-asuntotuotantoon. Tuotantoa valvomaan ja hallinnoimaan perustettiin vuodesta 1949 toimineen Aravan eli Asuntorakennusvaltuuskunnan korvaava Asuntohallitus, josta tuli myös opiskelija-asuntotuotannon kannalta merkittävä viranomainen. Uudella asuntotuotantolaillla luotiin ensi kertaa selkeät raamit valtion aiemmin tilapäisluontoiselle lainoitukselle.³¹

Ensimmäisenä asunto-ongelmaan tarttui Turun yliopiston ylioppilaskunta, joka päätti vuonna 1966 luovuttaa rakennustoimintansa erilliselle asiantuntijaorganisaatiolle, Turun ylioppilaskyläsäätiölle. Kolme vuotta myöhemmin perustettiin HYY:n johdolla pääkaupunkiseudullekin ylioppilaskuntien ja opiskelijajärjestöjen yhteinen säätiö, Helsingin seudun opiskelija-asuntosäätiö (Hoas), jonka tehtävänä oli hoitaa keskitetysti opiskelija-asuntojen tuotanto pääkaupunkiseudulla. SYL:n kevätiliittokokouksessa samaisena vuonna puolestaan sovittiin, että vuoden 1971 jälkeen lainoja ei enää haettaisi erillisille rakennushankkeille, vaan paikkakunnittain perustettaisiin säätiö uusien asuntojen ja sosiaalisten tilojen tuottamiseksi.

Mielenkiintoista on se, että Hoas otti organisaatiolleen mallia paitsi Turun ylioppilaskyläsäätiöstä myös Hämäläisten ylioppilaskyläsäätiöstä. HYY:n asettaman toimikunnan jäsenet tutustuivat seikkaperäisesti molempien säätiöiden toimintaan. Tämän pohjalta toimikunta laati perustettavalle säätiölle rakenteen, säännöt ja rahoitusohjelman.³²

Tähän aikaan myös Helsingin kaupungin suhtautuminen tonttien varaukseen muuttui positiivisemmaksi. Ongelmana opiskelija-asuntotuotannossa oli kuitenkin pääkaupunkiseudun krooninen tonttipula. Kun muualla Suomessa ylioppilaskylän saattoi rakentaa jollekin tyhjälle pellolle, Helsingissä tonteista joutui tosissaan kamppailemaan. Tämä johtikin usein siihen, että rakennuttajiksi aikovien oli pakosta lyöttäytyttävä yhteen jonkin muun rakennuttajayhteisön kanssa.

Lähiörakentamisen hulluina vuosina 1965–1975 tonttimaata oli pääkaupunkiseudulla kiven alla. Periaatteessa kaikki pääkaupun-

kiseudun kunnat suhtautuivat positiivisesti opiskelija-asuntotuotantoon, mutta käytännössä raha ratkaisi. Kunnat eivät kovinkaan hanakasti tarjonneet tontteja huokeaan hintaan vuokralle, mikäli grynderit olivat valmiita maksamaan niistä täyden markkinahinnan.³³

Hämäläisten ylioppilassäätiö sai vuonna 1965 osakunnalta 239 274 markan lahjoituksen ylioppilasasuntolarakennustoimintaa varten. Lahjoitusvaroilla säätiö perusti asuntolarahaston, johon tämän jälkeen lähes joka vuosi siirrettiin merkittäviä summia, usein 100 000 markkaa. Koska varallisuus oli näin saatu kuntoon, saattoi säätiö tarttua ensimmäiseen sopivaan tilaisuuteen. Huhtikuussa 1967 säätiölle – yhdessä ruotsinkielisten osakuntien Svenska Studenter Bostadsstiftelsen ja Savolaisen Osakunnan kanssa – tarjottiinkin Vallilasta kaupungin vuokratonttia. Vallillaan oli alettu rakentaa ensimmäistä opiskelija-asuntolaa jo vuonna 1962, kun Wiipurilainen Osakunta ja Pohjalaisten Talosäätiö Ostrobotnia rakennuttivat sinne yhteisen asuntolan.

Hämäläisten, savolaisten ja ruotsinkielisten yhteisen asuntolan rakennustyöt aloitettiin kesällä 1968, ja heinäkuussa 1969 valmistui Kiinteistö Oy Rautalammintie 5, jonka osakepääomasta Hämäläisten ylioppilassäätiö merkitsi kolmasosan. Rautalammintiellä säätiöllä oli kuusi perhekaksiota ja viisitoista soluhuoneistoa eli yhteensä parikymmentä huoneistoa, joissa asui kaikkiaan 59 hämäläistä opiskelijaa. Ensimmäiset asukkaat muuttivat Vallilaan Hämäläisten talon A- ja B-portaan tilapäisistä asunnoista. Hämäläis-Osakunnan asuntolatilanne oli moniin muihin ylioppilaskuntiin ja osakuntiin verrattuna hyvä.³⁴

Helmikuussa 1969 säätiö sai yhdessä HYY:n ja KY:n kanssa Helsingin kaupungilta vuokratontin Pohjois-Haagasta Ida Aalbergintie* 1:stä. Rakennustyöt aloitettiin lokakuussa 1969. Hanke viivästyi jonkin verran työmaakohtaisten lakkojen vuoksi, ja asuntola valmistui myöhässä vuodenvaihteessa 1970–1971. Osakepääoma jaettiin yhdessä KY:n ja HYY:n kanssa siten, että Hämäläisten yli-

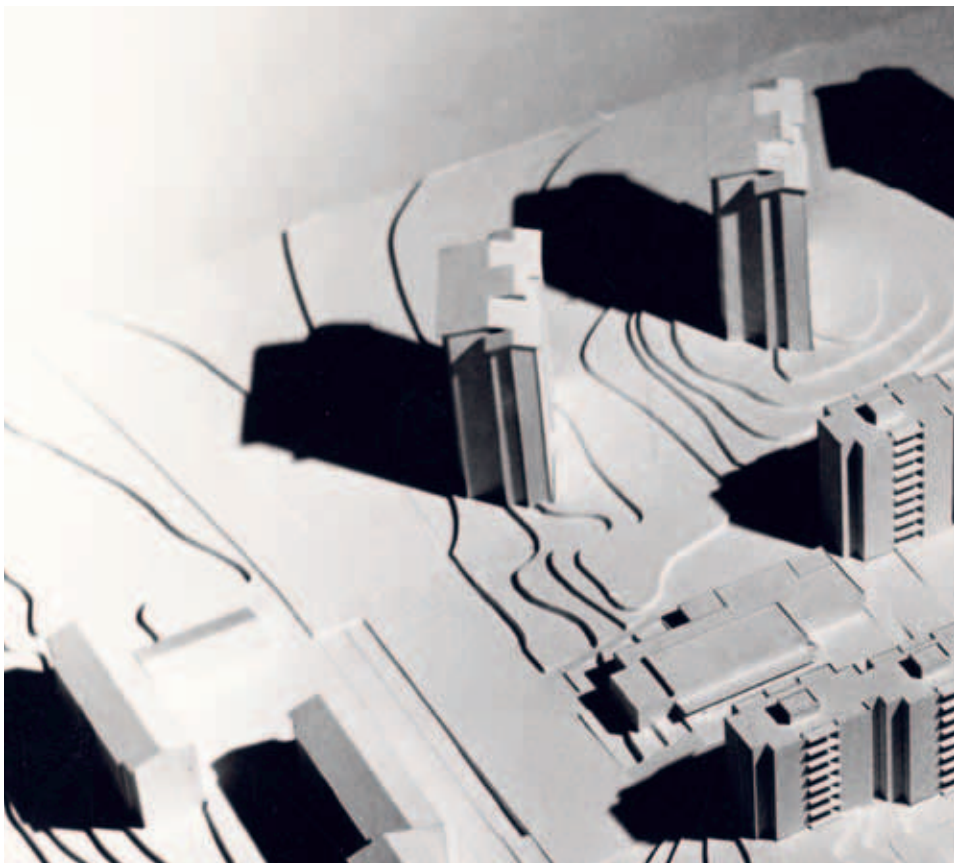
* Kiinteistöyhtiöitä perustettaessa käytettiin muotoja Ida Aalbergintie sekä Antti Korpintie, jotka nykykäytännön mukaan ovat kielipolisesti väärin (po. Ida Aalbergin tie sekä Antti Korpin tie). Tekstissä käytetään yhtenäisyyden vuoksi 1960- ja 1970-luvulla omaksuttuja muotoja sekä näiden katujen että kiinteistöyhtiöiden nimissä.

Rautalammintie 5 edusti pelkistettyä betoniarkkitehtuuria. Rakennus on sittemmin päätynyt Helsingin rumimpien rakennusten listalle.

oppilassäätiö merkitsi puolet ja muut osakkaat kumpikin neljäsosan. Ensimmäiset asukkaat pääsivät muuttamaan Ida Aalbergintielle tammiukuussa 1971.

Pohjois-Haagan viisi erillistä rakennusta käsittävä rakennushanke edusti jo todella mittavaa projektia käsittäen 8 500 asuntoneliömetriä. Asuntopaikkoja kohteeseen tuli 456, joista säätiön käyttöön tuli yhteensä 18 perheasuntoa ja 195 yhden hengen huonetta. Asunnot olivat valmiiksi kalustettuja, ja 150 markan vuokraan (noin 186 euroa vuoden 2011 rahassa) sisältyi viikoittainen siivous ja sähkö. Ida Aalbergintielle rakennettiin myös laajat oleskelutilat saunoineen ja uima-altaineen sekä ravintola ja lastenseimi. Ravintolaan oli tarkoitus saada päivisin opiskelijaruokailua, ja lasten hoidosta vastaisi juuri perustettu Ylioppilaiden lastenhoitosäätiö.

Kohdetta mainostettiin huippumodernina ja siitä kaavailtiin opiskelijayhteisöjen asuntoloiden lippulaivaa. Alueen houkuttelevuutta lisäsivät vielä Helsingin kaupungin ja Rautatiehallituksen suunnitelmat rakentaa uusi juna-asema vuoden 1974 aikana noin puolen kilometrin päähän asuntolasta. ”Idan” asuntolaa pidettiinkin huipputeknisenä 1970-luvulla; se edusti aivan uudenlaista lähiöopiskelijäasumisen mallia omine kauppoineen ja ravintoloineen.

Ida Aalbergintie 1 -talokompleksin pienoismalli. Edessä olevassa rakennuksessa on kolme soluasuntoporrasta, takana olevassa rakennuksessa soluasuntoporras ja perheasuntoporras. Matala rakennus on palvelutalo, johon rakennettiin muun muassa ravintola, lehtisali, sauna ja uima-allas.

Keväällä 1970 Hämäläisten ylioppilassäätiö sai vielä tontin Koskelasta Antti Korpintieltä yhdessä Savolaisen Osakunnan ja opetusministeriön kanssa. Rakennushankkeen toteutumista varten perustettiin Kiinteistö Oy Antti Korpintie, jonka osakekannasta säätiö pääsi merkitsemään kolmasosan. Ulkoasiainministeriö tuli vuonna 1972 mukaan hankkeeseen osakepääoman 250 000 markan korotuksella ja sai 18,1 prosentin omistusosuuden. Hämäläisten ylioppilassäätiön,

opetusministeriön ja Savolaisen Osakunnan osuudet laimenivat tässä yhteydessä kukin 27,3 prosenttiin.

Projekti oli tarkoitus saattaa loppuun kahdessa vaiheessa: ensimmäisessä vaiheessa valmistuisi Antti Korpintien I-rakennus, jonka jälkeen siirryttäisiin II-rakennuksen rakentamiseen. Näin ensimmäiseen rakennukseen saataisiin asukkaat jo alkuvuodesta 1972. Toisen rakennuksen oli määrä valmistua vuoden 1972 aikana. Yhteensä asuinpinta-alaa kohteeseen oli luvassa miltei kuusituhatta neliötä. Hämäläisille oli kohteesta luvassa 32 yhden hengen huonetta ja 27 perheasuntoa.³⁵

Kampusten ja opiskelijakyläjen lisäksi opiskelija-asuntoarkkitehtuurissa hylättiin 1970-luvulle tultaessa sodan jälkeen yleistynyt, keskikäytävän ympärille rakentuva asuntolatyyppe. Tyypillinen esimerkki keskikäytävällisestä ”hotellimaisesta” asuntolasta oli Porras Tavastia. Tällainen asuntolatyyppe mahdollisti hyvin lisätuloja tuovan kesähotellitoiminnan, mutta soveltui huonosti tavalliseen asumiseen.

Opiskelijoiden ahtaasti asumiseen alettiin kiinnittää huomiota 1970-luvun taitteessa ilmestyneissä opiskelijatutkimuksissa. Näiden tutkimustulosten pohjalta ryhdyttiin muun muassa Hoasissa suunnittelemaan opiskelija-asuntotuotannon suuntaviivoja. Myös Hämmäläisten ylioppilassäätiössä luovuttiin yleisen suuntauksen mukaisesti keskikäytävällisestä pohjaratkaisusta, ja tavoitteeksi asetettiin tavallisten perheasuntojen eli kaksioiden ja kolmioiden rakentaminen.

Kaikki säätiön kohteet Vallila, Pohjois-Haaga ja Koskela rakennettiin ”tavallisiksi” asuinhuoneistoiksi, joissa toteutettiin jo Hämmäläisten talossa toiminut soluratkaisu. Huoneiden ja huoneistojen koosta jouduttiin kuitenkin tinkimään, sillä rakennusratkaisuja sanelivat sekä Asuntohallituksen sanelemat varsin tiukat normit että opiskelijoiden huono asuntotilanne. Myös asuntokohteiden laadusta jouduttiin tinkimään, sillä aravasäännökset estivät kalliimpien rakennusmateriaalien käytön.³⁶

Hämäläisten ylioppilassäätiöön palkattiin juuri asuntolatuotannon alkaessa vuonna 1967 täysipäiväiseksi asiamieheksi vanha osakuntaaktiivi, varatuomari Esa Eskolin. Hän oli hallituksen jäsenen Seppo Hiedan löytö. Asiamiehenä Eskolin veti säätiön rakennushankkeita, hoiti niiden rahaliikenteen ja toimi myös kaikkien kiinteistöyhtiöiden isännöitsijänä. Kaikki säätiön kiinteistöyhtiöt rahoitettiin samalla tavalla: valtion myöntämien aravalainojen osuus oli noin 40–60 prosenttia, ensisijaislainojen noin 35 prosenttia, ja oman pääoman osuus kohteissa vaihteli viidestä prosentista jopa pariinkymmeneen prosenttiin.³⁷ Lisälainaa säätiö otti kohteiden kalustamiseen.

Säätiö oli rahoituksen suhteen hyvässä asemassa: pankki- ja liikelaitosten lisäksi oma vuokralainen Työeläkekassat toimi hankkeiden merkittävänä lainoittajana. Taustalla oli jälleen kerran säätiön hallituksessa toimivan vakuutusjohtaja Ilmari Ketolan hyvät suhteet Työeläkekassoihin. Esa Eskolinin mukaan Ketola oli ”hyvin suorasekäinen herra, joka piti huolen siitä, että kaikki asiat menivät oikein hyvin”. Ennen kaikkea tämä näkyi rahoituksen järjestämisessä säätiön asuntolahankkeisiin.³⁸

Koska Hämäläisten ylioppilassäätiöllä oli jo omaa pääomaa, asuntojen vuokrataso pystyttiin pitämään erittäin kohtuullisena. Säätiö tunnettiin 1970-luvun alussa siitä, että sen asuntojen vuokrataso oli merkittävästi huokeampi kuin esimerkiksi Hoasin. Noin neljän vuoden aikana (1968-1972) säätiölle valmistui yhteensä 349 asuntolapaikkaa. Säätiön taloudelliset resurssit olivat siltä erää lopussa, eikä jatkosuunnitelmia uusille rakennuttamiskohteille ollut. Tässä mielessä SYL:n linja tukea asuntotuotannon keskittämistä pelkästään Hoasiin ei synnyttänyt vastustusta Hämäläisten ylioppilassäätiössä.

Opiskelijoiden poliittinen aktivismi kasvoi 1960-luvun lopulla. Vuonna 1967 järjestettiin ensimmäisen kerran Vietnamin sotaa vastustanut mielenosoitus. Hämäläis-Osakunnalla oli mielenosoituksissa omat edustajat paikalla, mikä kuvasta päätellen ihmetytti joitakin. Demokratia yliopistoihin -kylttiä pitelee Jorma Sinkkilä (säätiön hallituksessa 1975–1978) ja Hämäläis-Osakunta -kylttiä Jouko Skinnari (säätiön valtuuskunnassa 1971–1973 ja 1990–2001).

LUKU 2:

OSAKUNTA KÄY KOVILLA KIERROKSILLA

YLLÄTTÄVÄ KAVALLUSTAPAUS

Hämäläisten ylioppilassäätiön hyvin alkanut asuntotuotanto joutui 1970-luvun alussa yllättävien ongelmien eteen. Joulukuun puolivälissä 1971 säätiön hallitukseen kantautui huolestuttavia uutisia. Säätiön toimistosihtööri Ritva-Maija Kummunsalo oli jo pidemmän aikaa huomannut puutteita Ida Aalbergintien ja Antti Korpintien kirjanpidossa. Hän soitti silloiselle osakunnan kuraattorille ja Idan hallituksen puheenjohtajalle Olli Puntilalle ja ilmoitti, että erinäisiltä urakoitsijoilta oli tullut säätiölle melkoinen määrä laskuja, jotka kaikki olivat maksamatta. Kummunsalo kehotti Puntilaa ottamaan myös selvää säätiön asiamiehen Esa Eskolinin osuudesta erilaisiin liikeyrityksiin ja erityisesti kahden hyvinkääläisen asunto-osakeyhtiön osakkeisiin.

Kummunsalon ilmoitus ei tullut Puntilalle täytenä yllätyksenä: ”Kummunsalon antamat tiedot vain vahvistivat omia epäilyksiä, että nyt kaikki ei ole ihan kunnossa. Esa oli pitkin vuotta antanut kaikenlaisia selityksiä sille, miksi tilinpäätökset ja talousselvitykset viivästyivät. Koska hän oli vanha kaverini ja entinen osakunta-aktiivi, luotin kuitenkin vielä siinä vaiheessa hänen sanaansa täysin.”³⁹

Keskusteltuaan pitkään Kummunsalon kanssa Olli Puntila päätti selvittää säätiön asiamiehen puuhat perin pohjin. Hän tarkisti Hyvinkään kaupungilta ja kaupparekisteristä, että Eskolin tosiaan rakennutti Hyvinkäälle kahta pienkerrostaloa, josta hän ei ollut sanallakaan maininnut säätiön väelle. Samanaikaisesti säätiön taloyhtiöiden laskuja oli maksamatta ja niiden tileiltä oli Kummunsalon mukaan ollut maksuliikennettä Hyvinkäälle päin. ”Ei tarvinnut kauan miettiä, että näillä kaikilla asioilla oli oltava jokin yhteys. Seuraava ajatus olikin se, että keneen säätiössä oikein voisi luottaa. Mitä jos joitakin muita säätiön sisäpiiriläisiä olisi sekaantunut asiaan?” Puntila pohti haastattelussa vuonna 2011.

Olli Puntila otti seuraavaksi yhteyttä vanhaan tuttavaansa, pitkään säätiön luottamustehtävissä ja ennen Eskolinia osa-aikaisena asiamiehenäkin toimineeseen Antti Palmuseen. Varatuomari Palmunen oli myös Antti Korpintien ja Ida Aalbergintien hallitusten jäsen. Mukaan tapahtumien kulkua selvittelevään ”sisäpiiriin” tuli myös varatuomari Seppo Hieta, joka niin ikään oli tehnyt pitkän uran säätiön luottamuselimissä. Hieta oli tietoinen Eskolinin liiketoimista Hyvinkäällä, sillä hän oli lainannut tätä tarkoitusta varten Eskolinille rahaa, koska tämä oli pyytänyt. Hieta ei kuitenkaan tiennyt, että Eskolin oli käyttänyt hankkeeseen myös säätiön varoja.⁴⁰

Kolmikko halusi varmistua siitä, että Eskolinilla todella oli hämähäpuuhia ennen asian ilmoittamista säätiön hallitukselle. Tilanteen teki vaikeaksi ennen kaikkea se, että Eskolin oli monen säätiön toimijan vanha osakuntakaveri ja häntä pidettiin luotettavana ja osaavana henkilönä. Toki monelle oli tiedossa se, että tammelalaisesta yrittäjäsuvusta tuleva Eskolin oli nuoresta asti haaveillut äkkirikastumisesta.

”Asian selvittely vaati meiltä varsinaista salapoliisityötä. Sovimme myös Eskolinin kanssa tapaamisen, jossa hän sitten joutui myöntämään ottaneensa rahaa säätiön taloyhtiöiden tililtä Hyvinkään rakennusprojektia varten. Omien sanojensa mukaan hän oli vain lainannut hieman rahaa ja oli aikeissa palauttaa ne. Ajoimme myöhemmin

1970 Hämmäläis-Osakunnan kuraattori vaihtui, kun Olli Puntila (seisomassa) erosi tehtävästä ja hänen tilalleen tuli Pertti Torstila (istumassa oikealla). Kuvassa ovat myös säätiön hallituksen jäsen Timo Laatonen (vasemmalla) sekä hallituksen puheenjohtaja Esko Rekola (perällä pöydän takana) ja valtuuskunnan puheenjohtaja Antti Suviranta. Kuvassa ovat myös kyseisten henkilöiden puoliset.

vielä Eskolin takapenkillä katsomaan Hyvinkään rakennustyömaata joulukuun pimenevässä illassa”, Puntila kertoi.⁴¹

Tässä vaiheessa Antti Palmunen oli jo ilmoittanut tapahtuneesta väärinkäytöksestä Ilmari Ketolalle, josta oli vuoden 1971 alussa tullut säätiön hallituksen uusi puheenjohtaja Esko Rekolan jälkeen. Oli myös selvinnyt, että Eskolinin kumppanina Hyvinkään projektissa oli Ida Aalbergintien ja Antti Korpintien rakennustöiden valvojana toiminut Armas Silvennoinen.

Palmusen ilmoituksen jälkeen säätiön ja taloyhtiöiden kirjanpito- ja tilitykset vietiin välittömästi erillisen tilitoimiston selvitettäväksi. Heti seuraavana päivänä, lauantaina 18.12.1971, pidettiin säätiön hallituksen kokous, jossa Eskolin pidätettiin asiamiehen toimen hoitamisesta selvinneiden kirjanpitoepäselvyyksien vuoksi. Esa Eskolin oli

Hämäläis-Osakunnassa oli kaikki vielä hyvin, kun Tapio Rautavaara esiintyi teeillassa vuonna 1971.

itse aiemmin syksyllä irtisanoutunut tehtävästään, ja hänen oli määrä työskennellä Hämäläisten ylioppilassäätiön palveluksessa vielä heinäkuun 1972 loppuun asti. Samaisessa kokouksessa selvisi myös, että Eskolin oli myös erään toisen säätiön asiamies ja oli suureksi osaksi hoitanut sen tehtäviä työajallaan Hämäläisten ylioppilassäätiössä.⁴²

Vähitellen koko vyyhti alkoi selvitä säätiössä. Asiamies Eskolin oli jo miltei vuoden ajan onnistunut pitkittämään Ida Aalbergintien ja Antti Korpintien tilinpäätöksiä muun muassa taloyhtiöiden keskinäisiin tilisiirtoihin ja äitinsä vakavaan sairauteen vedoten. Ensimmäisen kerran Ida Aalbergintien tilinpäätöstä tiedusteltiin asiamieheltä helmikuussa 1971. Eskolin kysyi tällöin, oliko mahdollista siirtää tilikautta. Idan hallitus hyväksyi asian todeten, että tilikauden siirtäminen oli yhtiöjärjestyksen sääntöjen mukaista.

Ilmeisesti säätiössä muutkin kuin Olli Puntila luottivat siihen, että Eskolin ilman muuta hoitaisi asian myöhemmin. Niinpä säätiön valtuuskunnan kokouksessa 29.3.1971 hyväksyttiin säätiön tilinpäätös ilman taloyhtiöiden taseita. Pöytäkirjaan merkittiin, että Kiinteistö Oy Rautalammintie 5:n, Ida Aalbergintie 1:n ja Antti Korpintien taseet tulitaisiin aikanaan liittämään seuraavien toimintakertomusten liitteeksi.⁴³

Toukokuussa 1971 Eskolin esitti Ida Aalbergintien tileistä tase-luonnoksen, joka oli varsin puutteellinen. Tällä kertaa Eskolin selitti puutteellisuuksien syyksi tilisiirrot Ida Aalbergintien ja Antti Korpintien kesken. Jälleen Olli Puntila pyysi Eskolinia laatimaan kaikista tilisiirroista tarkat selvitykset. Syyskuussa Eskolin selitti, että selvitykset tilisiirroista olivat tulossa ja että tilisiirrot olivat vain muutamia kymmeniä tuhansia markkoja. Taloyhtiöiden hallitukset jäivät edelleen odottamaan selvityksiä. Myöhemmin syksyllä Eskolin vielä selvitti, että tiliselvitykset olivat kyllä tulossa, mutta hän ei ollut ehtinyt tarkastaa niitä äitinsä vakavan sairauden vuoksi. Säätiön kirjanpidosta vastaava toimistos sihteeri Kummunsalo oli ilmeisesti jo jonkin aikaa tiennyt asiamiehen hämäristä puuhista, mutta uskaltanut ilmoittamaan niistä vasta joulukuussa 1971.

”On hyvin todennäköistä, että tilanne säätiössä ei olisi päässyt niin pitkälle, jos taloyhtiöiden tilinpäätökset ja kirjanpidon olisi hoitanut jokin täysin ulkopuolinen tilitoimisto”, Olli Puntila arvioi myöhemmin. Kavalluksen paljastumiseen asti kaikilla kiinteistöyhtiöillä oli eri tilintarkastajat. Tämä vaikeutti seurantaä säätiön puolelta. Vuodesta 1972 lähtien Hämäläisten ylioppilassäätiö onkin pyrkinyt siihen, että säätiön tilintarkastajalla on vastuualueenaan myös kaikki kiinteistöosakeyhtiöt.⁴⁴

Eskolin antoi kavalluksesta kirjallisen selvityksen säätiön hallitukselle ja pyysi saada aikaa asioiden järjestämiseksi. Joulukuun 1971 loppuun mennessä asunto-osakeyhtiö Hyvinkään Ajurinkatu 4:n huoneistot oli jo neljää lukuun ottamatta myyty, ja asunto-osakeyhtiö

Hyvinkään Rauhankatu 12 oli juuri valmistunut. Eskolinin oman ilmoituksen mukaan säätiön taloyhtiöiden varoja olisi käytetty noin 385 000 markkaa. Hänen kumppaninsa Armas Silvennoinen kuitenkin ilmoitti myöhemmin saaneensa rahoitusta Eskolinilta yli 460 000 markkaa. Tarkka puuttuvien rahojen määrä saataisiin selville vasta, kun tilitoimistosta valmistuisivat tuoreet välitilinselvitykset.⁴⁵

Eskolin pysyi edelleen kannassa, että oli vain ”lainannut” hiukan rahaa ja aikonut maksaa ne kaikessa hiljaisuudessa takaisin Hyvinkään huoneistojen myyntivoitoilla. Kiinteistöt eivät kuitenkaan menneet kaupaksi toivotulla tavalla. Näin asia ehti paljastua säätiön johdolle. Olli Puntila arvioi, että Eskolin teki ratkaisevan virheen rakentaessaan väärälle paikkakunnalle ja vielä erittäin kalliilla hinnalla: ”Ihmettelimme kovasti, että miksi Eskolin oli rakennuttanut todella korkeatasoisia huoneistoja ja vielä Hyvinkäälle. Oli yleisesti tiedossa, että kyseisellä paikkakunnalla oli ollut jo aiemmin vaikeuksia saada asuntoja kaupaksi.” Kun huoneistojen ennakkomyynti ei ollut onnistunutkaan, Eskolin oli joutunut hankkimaan jatkuvasti lisää rahaa pitääkseen rakennusprojektinsa käynnissä.⁴⁶

Paljastunut kavallus vaati säätiön johdolta nopeita päätöksiä, sillä pahimmassa tapauksessa Antti Korpintien toinen vaihe jäisi kokonaan rakentamatta ilman rahoitusta. Hämäläisten ylioppilassäätiö otti Eskolinilta haltuunsa Rauhankatu 12:n ja Ajurinkatu 4:n myymättömät osakkeet. Kavalluksesta päätettiin vielä toistaiseksi olla ilmoittamatta viranomaisille, jotta säätiön etu pystyttäisiin parhaalla mahdollisella tavalla turvaamaan. Asia päätettiin myös pitää salassa, sillä julkisuus saattaisi vaikeuttaa Hyvinkään kiinteistöjen realisointia.

Säätiön valtuuskunta hyväksyi hallituksen linjaukset ylimääräisessä kokouksessaan 30.12.1971. Uudeksi asiamieheksi valittiin samassa kokouksessa säätiön vuoden 1971 hallituksen jäsen, nuori oikeustieteen kandidaatti Antti Pohjanheimo. Tammikuussa 1972 pyydettiin varatuomari Aulis Heinonen säätiön ulkopuolisena henkilönä hallitukseen selvittämään kavalluksen juridista puolta.⁴⁷

Antti Korpintien ensimmäinen talo nousi harjakorkeuteen kesällä 1971. Säätiössä tapahtunut kavallus uhkasi estää toisen talon rakentamisen.

Hämäläisten ylioppilassäätiö kuittasi saataviaan tammikuussa 1972 Hyvinkään Rauhankadun osakkeilla 446 000 markan kauppahintaan.⁴⁸ Suomen tietotoimistolle annettiin 25. tammikuuta tiedonanto väärinkäytöksistä säätiössä. Seuraavana päivänä säätiö teki rikosilmoituksen asiasta. Kavalluksen tultua julkisuuteen Hämäläisten ylioppilassäätiö sai runsaasti palstatilaa lehdissä.

Valtakunnan suurin sanomalehti Helsingin Sanomat tarkastelee asiaa viileän tasapuolisesti, mutta vasemmistolehdet villiintyivät. Suomen Sosialidemokraatissa vihjailtiin, että säätiön johto olisi suojellut Eskolinia salaamalla asiaa mahdollisimman pitkään. Kansan Uutiset puolestaan muistutti, millaisia seurauksia kavallussarjasta oli tavalliselle opiskelijalle: lehden mukaan asuntoloiden palvelutaso oli heikentynyt ja säätiön jakamat stipendimäärät olivat suunniteltua alhaisempia. Kaikkein kärkkäimmin kavalluksesta kirjoitti kuitenkin Hämäläis-Osakunnan oma lehti Hälläpyörä ja erityisesti sen tuore vasemmistoradikaali päätoimittaja Ritva Siitonen. Kavallus paljastui keskellä osakunnan kiivainta poliittista kuohuntaa, ja asiasta tehtiin välittömästi poliittinen lyömäse.⁴⁹

SÄÄTIÖ JA OSAKUNTA TUKKANUOTTASILLA

Vuoden 1972 alussa Hämäläis-Osakunnan ja säätiön välit tulehtuivat pahasti, vaikka vielä tammikuun lopulla 1972 osakunnan hallitus antoi luottamuslauseen säätiön johdolle: ”Hämäläis-Osakunnan hallitus ymmärtää täysin sen vaikean tilanteen, jonka eteen säätiö on joutunut ja katsoo, että Ylioppilassäätiön hallituksen toimenpiteitä taloudellisen tilan turvaamiseksi on osakunnan taholta pyrittävä tukemaan sekä molemmin puolin luomaan luottamuksellinen suhde, jotta väärinkäsitysten ja virheellisten tietojen syntyminen voitaisiin estää.”

Kuitenkin jo helmikuussa 1972 pidetty osakunnan yleiskokous antoi epäluottamuslauseen Hämäläisten ylioppilassäätiön hallitukselle todeten, että osakunnan hallitus oli toiminut väärin antaessaan tukensa säätiön johdolle.⁵⁰ Äkillisen suunnanmuutoksen taustalla oli niin kutsuttujen traditionalistien ja edistyksellisten välinen poliittinen taisto, jonka keskiöön säätiön ikävät tapahtumat vedettiin.

LAULU TUOTTAVISTA SIIJOITUKSISTA

**Mitä me teemme, ystävä kallis,
kymmenillä tuhansilla?
Niillä me ostamme osakkeita,
KUTOMOITA JA KLIINEREITÄ.
Sitä me teemme, ystävä kallis,
kymmenillä tuhansilla.**

**Mitä me teemme, ystävä kallis,
kymmenillä miljoonilla?
Niillä me tontteja ostelemme,
taloja harjaan nostelemme.
Sitä me teemme, ystävä kallis,
kymmenillä miljoonilla.**

Kun Esa Eskolinin kavallus tuli julkiseen tietoon, käsitteli osakunnan lehti Hälläpyörä asiaa perusteellisesti. Samalla kun lehti esitteli Hyvinkään rakennusta ja tarjoamia uusia opiskelija-asuntoja, oli siinä tilannetta kuvaava runo.

Hämäläis-Osakunnan vasemmisto pisti kapuloita rattaisiin. Osakunnan keskustasta ja vasemmistosta muodostettu Demokraattinen yhteistyöryhmä syytti suoraan säätiön johtoa kavalluksesta. Erityisesti se, että säätiön johto oli halunnut aluksi pitää kavalluksen salassa, herätti osakunnan puolella epäilyksiä. Osakuntaan perustettiin vuoden 1972 alussa oma työryhmä tutkimaan kavallusta ja säätiön johdon osuutta siihen. Työryhmään tulivat mukaan Ilkka Merimaa (vas.), Jorma Pesonen (vas.), Antti Roine (vas.), Jorma Sinkkilä (kes.), Eero Halmekoski (kok.) ja Ilkka Uusitalo (kok.).

Julkisuuteen annettiin mitä värikkäimpiä selvityksiä säätiön tilanteesta. Säätiön valtuuskunnan rivitkään eivät enää olleet yhtenäiset, vaan säätiön senioreiden ja nuorempien jäsenten kesken syntyi selkeä rajalinja. Valtuuskunnan nuoria jäseniä Ilkka Merimaata ja Lauri Kuoppaa syytettiin pöytäkirjojen vuotamisesta lehdille ja tietojen vääristelystä.

Valtuuskunnan kokouksessa 4.2.1972 säätiön hallituksen jäsenet totesivat, että sanomalehdissä esiintyneissä tiedoissa oli ”hallitus

annettu ymmärtää päätekijäksi ja että hallituksen päätä vadille vaadittaessa ei ollut unohdettu säätiön hallituksen jäsenten nimiä. Ja he olivat kuitenkin vain halunneet turvata säätiön taloudellisen tilan.”

Hallituksen puheenjohtaja Ilmari Ketola myös huomautti, että ”virheellisiä tietoja” levittäneet henkilöt olivat saattaneet aiheuttaa säätiölle ja sitä kautta myös opiskelijoille korvaamatonta vahinkoa. Toistaiseksi kavalluksen aiheuttama lisärahoituksen tarve oli pysytty turvaamaan muun muassa Ketolan työnantajan vakuutusyhtiö Pohjolan luotoksella. Tututkin rahoittajat saattaisivat alkaa pitää Hämäläisten ylioppilassäätiötä epäluotettavana.

Myös Hyvinkään asuntojen myynti saattaisi vaikeutua. Hätäratkaisuna säätiö oli toistaiseksi majoittanut Hyvinkäälle opiskelijoita asumaan. Koska asunnot oli rakennettu kovalla rahalla ja erittäin kalliisti, Hyvinkään kohde soveltui huonosti opiskelija-asumiseen. Myöskään kohteen kaukainen sijainti ei liiemmin houkuttellut opiskelijoita.⁵¹

Säätiön hallituksen jäsenet kokivat nuorten valtuuskunnan jäsenten hyökkäykset loukkaavina, ja pitkän uran säätiön luottamustöissä tehnyt hallituksen puheenjohtaja Ilmari Ketola harkitsi eroa, ”koska hänen mahdollisuutensa toimia hallituksessa oli tehty mahdollottomaksi”. Hän myös pohti sitä, että ”oliko hän ylipäänsä ymmärtänyt sitä, mitä opiskelijan hyväksi toimiminen oli”. Erityisesti kavalluksen salailusyytökset tuntuivat vanhemmista hallituksen jäsenistä kohtuuttomilta. Valtuuskunnan jäsen kansanedustaja ja asianajaja Timo Mäki piti valtuuskunnan kokouksessa asiasta kiihkeän puheenvuoron:

”Minä olen katsellut näitä kavallusjuttuja nyt 25 vuotta asianajajana [...]. Aina on systeeminä, että ensin pyritään saamaan sopupelillä rikollisen kanssa edes se, mitä hänellä on, eikä sillä tavalla, että sille pistetään hilut kinttuun ja se ei suostu mihinkään, salaa kaikki ja pistää kaikki piiloon. [...] Jos te pidätte sitä salailuna, oolrait se sopii, mutta teillä on eri käsitys siitä, millä tavalla asioita pitää hoitaa. Jos

te panette kavaltajan vankilaan ensin keskustelematta hänen kanssaan, mitä häneltä mahdollisesti saataisiin, niin te varmasti toimitte päämiehen etujen vastaisesti.”⁵²

Ääriivasemmistolaisessa Hälläpyörässä säätiön johdon kimpaantumisen ”epäreiluun syyttelyyn” tulkittiin mielellään ”marttyrimielialaksi”. Ilkka Merimaa myönsi myöhemmin, ettei nuoremmalla polvella ollut täyttä käsitystä siitä, miten tällaisia kavallustapauksia pitäisi hoitaa: ”Emme oikein ymmärtäneet, miksi asian julkistamista piti pitkittää. Meidän tulkinnoissamme säätiön johto halusi vain suojella vanhaa osakuntakaveriaan. Tietysti myöhemmin tajusimme olevamme tämän seikan suhteen väärässä.”⁵³

”TUKKA POIS JA HILUT KINTTUUN”

Säätiön taloudellisen aseman epävarmuus ja uuden, kokemattoman asiamiehen nimittäminen vaikuttivat ilmeisesti siihen, että Ilmari Ketola katsoi tarpeelliseksi erityisen varainhoitokunnan perustamisen. Tämä tapahtui hallituksen kokouksessa 7.1.1972. Varainhoitokunnan tehtäväksi tuli säätiön rahoitustilanteen selvittäminen, talousarvioiden laatiminen sekä erilaisten laskelmien laatiminen. Puheenjohtajaksi valittiin hallituksen jäsen Seppo Hieta, jolla oli laaja kokemus rahoitusasioiden suunnittelusta ja selvittelystä johtamassaan Yrjö Jahnssonin säätiössä. Jäseniksi valittiin asiamies Antti Pohjanheimo ja kuraattori Pertti Torstila ”viran puolesta”. Torstilan valinnalla haluttiin ilmeisesti osoittaa osakunnalle, että säätiö suhtautuu jatkossa vakavasti talousasioihin.⁵⁴

Varainhoitokunnan ensimmäinen tehtävä oli selvittää Hämäläisten talon kiinteistöä koskeva vuokratilanne ja tehdä esitys niistä vuokrankorotuksista, jotka voitiin suorittaa valtioneuvoston 27.1.1972 tekemän vuokrankorotuspäätöksen johdosta. Vuokria korotettiin maaliskuun alussa 8,8 prosenttia. Suurempi asia oli kuitenkin rahoi-

tussuunnitelman laatiminen, sillä säätiöllä oli akuutti rahoituskriisi. Rahoitussuunnitelma piti sisällään muun muassa uuden aikataulun laatimisen lainojen takaisinmaksua varten, mikä edellytti neuvotteluja lainanantajien kanssa. Antti Pohjanheimo muisteli vuonna 2011, kuinka hän ja Ilmari Ketola kävivät juttelemassa rahoituslaitoksissa sen jälkeen, kun ”ensin oli selvitetty, kuinka paljon tarvitaan luottoa, jotta hommat lähtivät hoitoon”.

Neuvottelut rahoituslaitosten kanssa tuottivat positiivisen tuloksen, ja elokuussa 1972 hallitus saattoi kirjata pöytäkirjaan lainojen maksun lykkääntymisen tulevaisuuteen. Samalla varainhoitokunta määrättiin tekemään kokonaisesitys säätiön maksujen hoitamisesta pitkällä tähtäyksellä. Kaiken kaikkiaan varainhoitokunta kokoontui vuoden 1972 aikana 14 kertaa.⁵⁵

Villen discosta piti alun perin tulla monikäyttöinen tila, jossa toimisi sekä uusi osakuntabaari että pieni tanssiparketti. Lopulta Villen discosta tuli vain anniskelutila, joka oli usein seisomapaikkoja myöten täynnä. Kuva on vuodelta 1976.

VILLEN DISCO KORVAA KUNTOSALIN

Hämäläisten talon kellarikerroksessa toimi 1970-luvun alkaessa Ville Aroniemen kuntokoulu. Hämäläis-Osakunnan jäsenet saivat käyttää sen tiloja maksutta iltaisin. Maksaville asiakkaille kuntokoulu oli auki kello 14.00–20.00. Aroniemen kuntokoulun vuokrat olivat jääneet usein hoitamatta, ja marraskuussa 1970 sen vuokrasopimus sanottiin irti. Tässä vaiheessa asiasta kiinnostuivat Tavastia Klubin järjestäjät, jotka kaavailivat kuntoklubin tilojen kaappaamista Tavastian käyttöön.

Pian asiasta kerrottiin jo sanomalehdissäkin. Esimerkiksi Helsingin Sanomat kirjoitti asiasta otsikolla ”Häly nousi Hämäläis-Osakunnassa. Kuntokoulut syrjään, diskoteekki tilalle.” Uusi Suomi laitto vielä paremmaksi, kun se otsikoi juttunsa ”HO sortaa liikuntaa”. Helsingin Sanomissa osakunnan kuntourheilijat toivat esille närkästyksensä kuntokoulun lakkauttamisesta. Myös diskoteekki-suunnitelmat arveluttivat heitä.

Suurin osa osakunnan jäsenistä oli kuitenkin säätiön suunnitelmiensa takana, sillä muuttamalla tilat diskoksi säätiön nähtiin paremmin tukevan osakunnan sosiaalista toimintaa. Päätöksen taustalla oli myös tilojen huono kunto. Edessä oli tilojen saneeraus, jonka maksoivat säätiö, osakunta ja Hämäläisten Ravintola Oy tasaosuuksin. Remontti aloitettiin syksyllä 1971 ja toukokuussa 1972 tilat luovutettiin osakunnan käyttöön. Kaiken kaikkiaan remontti maksoi 368 090 markkaa (noin 430 000 euroa vuoden 2011 rahassa).

Villen disco tuli osaksi Hämäläisten Ravintola Oy:n kokonaisuutta. Tilat olivat tarpeen erityisesti päivittäisten eläkeläistanssien aikana, jolloin suuri juhlasali eli Tavastia Klubi oli tanssikäytössä ja Villen discossa hoidettiin anniskelu. Nykyisin tilassa toimii rock-klubi Semifinal.

Lähteet: HYS toimintakertomukset 1970–1972; Helsingin Sanomat 21.1.1971; Uusi Suomi 21.1.1971; Lantto-Nurmi 1976; Antti Pohjanheimon haastattelu.

Kavalluksen jättämä rahoitusaukko säätiön tileillä vaikutti aluksi katastrofilta, mutta ajan myötä ongelmat saatiin korjattua. Säätiön toimintaan kavallus ja sitä seurannut kuohunta sen sijaan vaikuttivat pitkän aikaa lamaannuttavasti. Kavalluksen jälkiselvittely poliisitutkintoineen sekä kriisi osakunnan kanssa veivät lähes kaiken liikenevän ajan. Ongelmia syntyi aluksi myös siitä, että Antti Korpintien urakoitsija Polar Oy ilmoitti lopettavansa rakennustyöt maksamattomien urakkalaskujen takia. Suurimmat summat oli siirretty alun perin Ida Aalbergintien osakepääomasta, mutta Eskolin oli myöhemmin paikannut Idan rahoitusvajetta Antti Korpintien varoilla.

Hämäläisten ylioppilassäätiön tuore rakennusprojekti saatiin kuitenkin pelastettua pääasiassa vakuutusjohtaja Ketolan suhteilla. Säätiö sai lainaa muun muassa Pohjolalta, Kansallis-Osake-Pankista ja Hämäläis-Osakunnalta yhteensä noin 380 000 markkaa. Näin Koskelan asuntolaprojektin toinen rakennusvaihe saatiin syksyllä 1972 päätökseen.⁵⁶

Antti Korpintien muut osakkaat nimittivät yhtiöön uuden isännöitsijän. Erityisesti opetusministeriön edustaja ja Antti Korpintien hallituksen puheenjohtaja Kalervo Siikala oli vahvasti sitä mieltä, ettei hämäläisiä pitäisi enää päästää ”säheltämään” taloyhtiöön. Muissa kohteissa Rautalammintiellä ja Ida Aalbergintiellä Hämäläisten ylioppilassäätiö vastasi jatkossakin isännöinnistä. Aikaa myöten tilanteen jo rauhoituttua myös Antti Korpintien isännöinti palautui hämäläisille.⁵⁷

Entinen asiamies Eskolin ja rakennusmestari Armas Silvennoinen asetettiin syytteeseen Helsingin raastuvanoikeudessa. Jutun käsittely alkoi loppuvuodesta 1972. Rikospoliisille jätetyn selvityksen mukaan lopulliseksi kavallussummaksi tuli 640 476 markkaa. Tästä Hämäläisten ylioppilassäätiö oli Hyvinkään Rauhankatu 12:n osakkeiden ja toissijaisten panttioikeuksien kautta onnistunut hankkimaan takaisin 451 769 markkaa, joka oli jaettu kaikkien vahingon kärsineiden kesken. Syyttäjän mukaan säätiölle ja taloyhtiöille aiheutuneet lopulliset vahingot korkoineen olivat 332 408 markkaa. Eskolin myönsi

syllisyytensä kavallukseen. Silvennoinen sen sijaan kiisti jyrkästi tienneensä siitä, että rahat oli hankittu epärehellisin keinoin.⁵⁸

Eskolinin kanssa Hämäläisten ylioppilassäätiö ja taloyhtiöt pääsivät sopimukseen korvausmenettelystä. Hyvinkään kiinteistöjen lisäksi velkojen takuuksi kiinnitettiin Eskolinin perheyritys Eskolinin Kutomo Ky sekä hänen perheensä omakotitalo Herttoniemessä. Eskolin tuomittiin ensin kymmenen kuukauden ehdolliseen vankeuteen, mutta säätiön ja taloyhtiöiden valitettua hovioikeuteen tuomiota korotettiin vuoden ja kymmenen kuukauden vankeudeksi. Armas Silvennoinen vapautettiin syytteistä.

Juttu saatiin säätiön ja asuntolayhtiöiden osalta päätökseen vasta 1970-luvun lopulla, kun Eskolinin Kutomo Ky:n teollisuuskiinteistö pakkohuutokaupattiin. Loput perittävänä olleet parikymmentätuhatta markkaa Eskolin suoritti säätiölle vuoteen 1982 mennessä. Kutakuinkin kaikki menetetyt varat saatiin näin ajan myötä takaisin.⁵⁹

SÄÄTIÖ SUOJAAN SÄÄNTÖMUUTOKSELLA

Hämäläisten taloa ja ylioppilassäätiötä olivat perinteisesti johtaneet arvostetut seniorijäsenet. Tämä oli pitkään turvallinen ja osakuntalaisten hyväksymä käytäntö. Säätiön rooli osakunnan toiminnan mahdollistajana toimi hyvin, sillä nuoremman ja vanhemman polven päämäärät olivat samansuuntaiset. Perinteinen osakuntalaitos maakuntahenkineen oli kuitenkin murtumassa. Maaltamuuton kiihtyessä modernin kansalaisen vaikuttaminen kanavoitui yhä enemmän puolueisiin. Tämä näkyi 1960-luvun puolivälin jälkeen ylioppilasmaailman puoluepolitisoitumisena. 1960-luvun lopun ja 1970-luvun alun ajankuvaan kuului kaikkialla aatteellinen ja poliittinen polarisoituminen. Pluralistisesta ”sekä että” -ajattelusta siirryttiin mustavalkoisempaan ”joko tai” -ajatteluun. Se toi jyrkkärajaisen puoluevaltaisuuden akateemiseen maailmaan.⁶⁰

Jarrumiehet eivät olleet suosiossa 1970-luvun alun yliopistopolitiikassa.

SYL ja ylioppilaskunnat puoluepolitisoituvat yksi toisensa perään vuosina 1969–1970. Osakuntien edustajien paikkoja edustajistoissa ja hallituspaikeilla valtasivat nyt puolueiden opiskelijajärjestöt, kuten Kokoomuksen Tuhatkunta, SDP:n SONK, Keskustan KOL, ruotsinkielisten Mittenförbund ja koväänisimpänä kommunistien SOL. Todellisenä oppositiovoimana ylioppilasmaailmassa nähtiin Taisto Sinisalon mukaan nimetty vähemmistökommunistinen linja, joka sai enemmistöaseman SOL:ssa.

Määrätietoisesta ja koväänisestä toiminnastaan huolimatta taistolaiset eivät kuitenkaan koskaan onnistuneet saamaan taakse enemmistöä ylioppilaskuntien vaaleissa. HYY:ssä 1960- ja 1970-lukujen taite oli kansanrintaman eli vasemmiston, liberaalien ja keskustan yhteistyön kultaa-aikaa. Taistolaiset tyytyivät monin paikoin tekemään juntaus- ja valtaustyötä ainejärjestöissä ja osakunnissa.⁶¹

Politisoituminen alkoi näkyä vahvasti Hämmäläis-Osakunnassa vuonna 1971. Kuten epäonnisen kavallustapauksen käsittely osakunnassa osoitti, opiskelijamaailman radikalisoituminen vaikutti monella tapaa myös Hämmäläisten ylioppilassäätiön toimintaan. Hämmäläis-Osakunnassa käytiin samanlaista taistelua kuin ylioppilaskunnissakin traditionalistien ja radikaalien välillä. Yhteiskunnallinen ja poliittinen aktiivisuus ulottui pian osakunnan kaikkeen toimintaan ja lopulta myös säätiöön. ”Me yhteiskunnallisen näkemyksen omaavat opiskelijat pyrimme vaikuttamaan mahdollisimman paljon myös säätiön valtuuskunnassa”, Ilkka Merimaa tähdensi.⁶²

Radikaalivasemmisto sai vahvan jalansijan Hämmäläis-Osakunnassa. SOL:n ja sen vaikutusvaltaisimman jäsenjärjestön Akateemisen Sosialistiseuran (ASS) tavoitteena oli pyrkiä valtaamaan juuri kaikkein rikkaimpia osakuntia ja tiedekuntayhdistyksiä. Hämmäläis-Osakunnan asema varakkaimpana osakuntana oikein houkutteli valtausyrityksiin. ASS ei heti 1970-luvun taitteessa ollut juuri kiinnostunut osakunnista, jotka vaikuttivat menneen aikakauden järjestöiltä. Se keskittyikin aluksi valtaamaan tiedekunta- ja ainejärjestöjä. ASS:n johtokunta päätti kuitenkin keväällä 1971 perustaa työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää osakuntien tilannetta.

Päähuomion kohteena olivat Hämmäläis-Osakunta, molemmat pohjalaiset osakunnat ja Satakuntalainen Osakunta, joilla oli merkittävästi omaisuutta. Osakuntien jäseninä olevat ”assilaiset” pitivät muun muassa yhteisiä kokouksia. Kunnianhimoisena suunnitelmana oli saada osakuntien laajat resurssit sosialistien käyttöön. Ensi vaiheessa ASS tavoitteli Hämmäläis-Osakunnan valtausta. Seuraan kuuluvien oli määrä liittyä vaivihkaa jäseniksi ja saada enemmistö osakunnan yleiskokouksessa.⁶³

ASS:laiset pyrkivät liittymään massoittain osakuntaan juuri ennen syksyllä 1971 pidettävää vuosikokousta, jossa päätettiin budjetista ja tärkeimmistä henkilövalinnoista. Jäseneksi kirjoittautumisen jatkuminen pitkälle marraskuulle herätti kuitenkin osakunnan joh-

don epäilykset. Kuraattorina toiminut Pertti Torstila jäädytti uusien jäsenten hyväksymisen: ”Vaikka osakuntaan liittymisen kriteerejä oli siinä vaiheessa jonkin verran höllennetty, kuraattori viime kädessä hyväksyi jäsenanomukset. Koska näin tämän valtausyrityksen, vedin kylmästi punakynää niiden kohdalta, joilla ei näyttänyt olevan mitään siteitä Hämeeseen.” Hämäläis-Osakunnan yleiskokous marraskuussa 1971 osoitti ASS:n epäonnistuneen vallankaappausyrityksessään.⁶⁴

Varsinaista enemmistöasemaa vasemmistoradikaalit eivät Hämäläis-Osakunnassa koskaan saavuttaneet, mutta toimivat muuten kovaäänisenä ryhmittymänä osakunnassa. Poliittiset voimasuhteet heilahtelivat 1970-luvun alussa jatkuvasti: välillä porvarit saivat enemmistön, välillä taas Demokraattinen yhteistyöryhmä. Suoran demokratian yleiskokouksissa voitti aina se taho, joka sai sillä kertaa rekrytoitua kokoukseen eniten väkeä. Jos oma poliittinen ryhmittymä kärsi tappion, seuraavaan kokoukseen rekrytoitiin enemmän väkeä niin, että poliittiset voimasuhteet keikahtivat jälleen päällelleen. Osakunnan kokouksessa sen ryhmän mielipide voitti, jolla oli käytössään paras juntauskoneisto.

Hämäläisten ylioppilassäätiön johdossa pelättiin jälleen, että poliitisoituvan osakunnan opiskelijaedustajat saattaisivat tehdä taloudellisesti kestävämpiä päätöksiä ja romuttaa vuosikymmenten aikana tehdyn työn hedelmät. Uusi tiedostava ja yhteiskunnallisesti suuntautunut opiskelijapolvi taas vaati päästä itse päättämään säätiön omaisuudesta ja toiminnan suuntaviivoista. Säätiön johdon mielissä Hämäläisten ylioppilassäätiö haluttiin suojata ”taistolaisvaaralta”. Radikaali opiskelijapolvi taas vaati säätiöltä avoimempaa toimintatapaa.

”Emme voineet hyväksyä sitä, että meidän tuli vain sokeasti luottaa joidenkin pankinjohtajien ja muiden arvovaltaisten herrojen päätöksiin”, vuonna 1972 säätiön valtuuskuntaan tullut, juuri valmistunut valtiotieteilijä Ilkka Merimaa kertoi. Hänen mukaansa säätiössä yleinen käytäntö oli, että esimerkiksi pöytäkirjoja ei noin vain annettu

osakuntalaisten luettavaksi. Nuoren ja vanhemman sukupolven väliin oli muodostunut kuilu: kumpikaan ei luottanut toiseen.

Poliittisesti aktiiviset osakuntalaiset yrittivät vuonna 1971 saada enemmistön säätiön valtuuskunnassa. Taistolaisten vallankaappausyrityksen jälkeen säätiön vallankahvassa perustamisesta lähtien toiminut senioripolvi katsoi, että oli aika toimia ja turvata säätiön omaisuus. Niinpä säätiö muutti kaikessa hiljaisuudessa joulukuussa 1971 sääntöjään niin, että osakunta valitsi jatkossa valtuuskuntaan vain kolme edustajaa ja Hämeen maakuntaliitot sekä Tampereen, Hämeenlinnan ja Lahden kaupungit loput valtuuskunnan yhdeksästä jäsenestä. Aikaisemmin osakunnan yleiskokous oli valinnut kaikki edustajat valtuuskuntaan. Säätiön hallituksen puheenjohtaja Ilmari Ketola perusteli uusia sääntöjä valtuuskunnan kokouksessa 20.12.1971 muun muassa seuraavasti:

”Sitä mukaa kun asuntolatoiminta on saanut säätiön piirissä yhä laajemmat mittasuhteet ja yhä suuremman merkityksen, on jo kauan erityisesti säätiön hallituksen piirissä keskusteltu keinoista, joilla saataisiin maakunnan vaikutusta lisätyksi säätiön toiminnassa. Hämeen läänin kaupunkien, nimenomaan Tampereen Domus-naiset, ovat vuosien kuluessa antaneet varsin merkittävän panoksen hämäläisten ylioppilaiden asuntokysymyksen järjestämisessä. Viime vuosina on tämänkin toiminnan valitettavasti todettu laimentuneen. [...] Maakunnan intressin herättäminen nykyistä enemmän asuntokysymykseen saattaisi omalta osaltaan tuoda merkittävää vaikutusta tämän kysymyksen positiiviseen ratkaisuun. [...] Nyt käsiteltävänä olevalla sääntömuutoksella on tarkoitus saada nykyistä laajempien intressipiirien vaikutusta lisätyksi säätiön toimintaan ja sen toimintapohjaa laajennetuksi ilman, että tarkoitusperiä missään suhteissa muutettaisiin tai loukattaisiin.”⁶⁵

Antti Pohjanheimon mukaan sääntömuutoksen yhtenä tärkeänä perusteena pidettiin säätiön valtuuskunnan vanhempien jäsenten laajaa kokemusta ja yhteiskuntasuhteita: ”Säätiön valtuuskunta muo-

dostui perinteisesti hyvin arvovaltaisesta joukosta. Ja näitä arvovaltaisia henkilöitä tarvittiin hoitamaan yhteiskuntasuhteita. Valtuuskunnan uusilla opiskelijajäsenillä ei ollut näitä suhteita, joten he eivät samalla tavalla pystyneet tukemaan hallituksen toimintaa.”

Osakunnan vasemmiston tukema Ilkka Merimaa oli hiukan toisenlaisilla linjoilla. Opiskelijapolven edustajat kokivat hänen mukaansa loukkaavana sen, ettei heidän kykynsä hoitaa säätiön asioita ”vaaditulla vakavuudella” luotettu. Samaan aikaan osakunnan vasemmistossa vaikuttanut Juhani Merimaa säesti veljeään: ”Mielestämme riski oli olemassa myös pankinjohtajavetoisessa hallinnossa. Sen alaisuudessa yksi mies pääsi kuitenkin kavaltamaan huomattavia summia.”⁶⁶

Osa valtuuskunnan jäsenistä vastusti sääntömuutosesitystä. Kuraattori Pertti Torstila ehdotti asian lykkäämistä. ”Ymmärsin kyllä hyvin säätiön kannan asiassa, mutta osakunnan kuraattorina edustin säätiössä nimenomaan osakuntalaisia”, Torstila kertoi.⁶⁷ Valtuuskunnan puheenjohtaja, inspehtori Antti Suviranta kuitenkin piti lykkäystä tarpeettomana ja ehdotti asian käsittelyä heti. Äänestyksessä puheenjohtajan esitys voitti äänin 7-3. Virallisesti perusteena käytettiin juuri Ketolan mainitsemaa maakuntien vaikutusvallan lisäämistä.

Sääntömuutoksen jälkeen oli kuitenkin usein ongelmana se, että Hämeen kaupungeilta oli joskus suorastaan vaikeaa saada edustajia valtuuskuntaan. Näytti siltä, että kaupungit eivät välttämättä olleet kovin kiinnostuneita säätiön valtuuskunnan toiminnasta. Esimerkiksi Tampereella oli oma nuori yliopistonsa, jonka opiskelijoiden asutuskysymykset vaativat huomiota. Hämäläis-Osakunnan siteet maakuntaan ja sen kaupunkeihin olivat heikentyneet 1970-luvulle tultaessa; suuri osa osakunnan jäsenistä tuli jo muualta kuin Hämeestä.⁶⁸

Sääntömuutoksen todellinen ja tärkein syy liittyi osakunnan poliittisoitumiseen. ”Kyllä se oli ihan viimeisiä mahdollisuuksia tehdä tällainen sääntömuutos. Taistolaiset olivat aggressiivisesti vallanneet useita järjestöjä ja osakuntaakin. Pian säätiön valtuuskunnan yhdek-

Hämäläis-Osakunta oli 1970-luvun alussa vasemmistolaisten komennossa. Osakunnassa järjestettiin myös vasemmistolaisten tilaisuuksia, kuten Eteenpäin - sosialismiin -tilaisuus.

sän jäsentä olisivat olleet taistolaisia, jotka olisivat sitten valinneet säätiön hallituksen”, Antti Pohjanheimo kommentoi päätöstä myöhemmin.

Osakunnan ”assilaisiin” 1970-luvun alussa kuulunut Juhani Merimaa puolestaan väitti, ettei ASS:lla ollut suunnitelmia säätiön omaisuuden haltuun ottamiseksi: ”Mielestäni meillä ei ollut sellaista henkeä, että olisi haluttu tuhota tai siirtää omaisuutta johonkin muuhun tarkoitukseen. Tällaista vastakkainasettelua tietysti lietsottiin puolin ja toisin kumpikin omalla propagandallaan.”⁶⁹

KIISTAN JÄLKEEN KOMPROMISSI

Jo pelkkä sääntömuutos nosti metelin opiskelijoiden keskuudessa, mutta nyt se yhdistettiin vielä samaan aikaan säätiössä tapahtuneeseen kavallukseen. Osakunnan ja säätiön välillä vallitsi koko kevään 1972 selvä luottamuspuola. Säätiön hallituksen jäsenet olivat louk-

kaantuneita opiskelijoiden syytöksistä, osakuntalaiset taas katsoivat, että säätiön johto oli käyttänyt asemaansa väärin. Osakunnan kaikki poliittiset ryhmittymät näkivät, että säätiön valtuuskunta oli mennyt liian pitkälle. Tulehtunutta ilmapiiriä vielä lisäsi se, ettei sääntömuutoksesta ollut tiedotettu lainkaan osakuntalaisille.

Vaikka Eskolinin kavalluksella ja sääntömuutoksella oli ainoastaan ajallinen yhteys, ne niputettiin osakunnan puolella mielellään yhteen, erityisesti vasemmiston keskuudessa. Kun säätiön hallituksessa pelättiin kommunistien valtausta, vastapuolen mielissä säätiön rahat olivat vaarassa mennä valkokauluskavaltajille. Jotkut olivat jopa sitä mieltä, että säätiön tulisi luovuttaa asuntolatoimintansa kokonaan ”demokraattisten voimien” hallitsemalle Hoasille. Myös asuntoloissa herätettiin vaatimaan suurempaa päätäntävaltaa asuntoasioiden hoidossa.

Osakunnan Demokraattisen yhteistyöryhmän tulkinnan mukaan juuri sääntömuutos mahdollisti kavalluksen säätiössä. Vasemmistolehdet ryöpyttivät lisää kuraa säätiön hallituksen niskaan. ”[Kavallus] puuhien turvaamiseksi on säätiön sääntöjä muutettu niin, että opiskelijan ote siitä on herpaantunut. Säätiön pöytäkirjat on pimitetty”, uutisoi muun muassa *Kansan Uutiset*.⁷⁰

Kriisiä ja epäluottamuksen ilmapiiriä säätiön ja osakunnan välillä lisäsi vielä se, että säätiön hallitus oli keväällä 1971 esittänyt Porras Tavastian asuntolan muuttamista tuottaviksi liiketiloiksi (tästä enemmän s. 77-78). Asuntola oli alun perinkin tarkoitettu väliaikaiseksi ratkaisuksi, ja sen muuttaminen liiketilaksi oli ollut vireillä 1960-luvun lopulta alkaen. Nyt asia kuitenkin nostatti vastalauseiden myrskyn osakunnassa. Hanke kariutui osakunnan yleiskokouksessa toukokuussa 1971, kun osanottajat äänestivät säätiön hallituksen esitystä vastaan. Huomattavan suuri osa kokoukseen osallistujista oli Porras Tavastian asukkaita. Sääntömuutosjupakan yhteydessä osakunta asetti lopulta Porras Tavastian muuttamisen ehdoksi sen, että myös säätiön säännöt muutettaisiin takaisin alkuperäiseen muotoonsa.⁷¹

Hämäläis-Osakunnan yleiskokouksissa oli vuosina 1971 ja 1972 aina runsas osanotto. Esimerkiksi 27.1.1972 pidetyssä kokouksessa, jossa vaadittiin säätiön sääntöjen muuttamista, oli paikalla noin 90 osakuntalaista.

Hämäläis-Osakunnan yleiskokous hyväksyi 27.1.1972 ponnin, jossa vaadittiin Hämäläisten ylioppilassäätiön sääntöjen muuttamista. Lisäksi vaadittiin, että osakunnan valitsemien valtuuskunnan jäsenten lukumäärää lisättäisiin kahteentoista ja toimikautta lyhennettäisiin kahteen vuoteen. Säätiön sääntöihin oli myös ponnin mukaan ”saatava nykyisen säätiölain edellyttämä lisäys, jossa pitää turvata Hämäläis-Osakunnan mahdollisuudet kontrolloida säätiön sääntömuutokset”.

Säätiötä uhkailtiin myös yhteistyön päättymisellä: ”Ilman osakunnan mahdollisuuksia demokraattiseen kontrolliin säätiössä ei osakunta voi tulevaisuudessa avustaa säätiötä ja osakunta tulee mahdollisesti harkitsemaan säätiölle myöntämiensä lainojen irtisanomista.” Sääntömuutoksesta neuvottelemaan valtuutettiin sama työryhmä, joka tutki kavallustapausta.⁷²

Säätiön valtuuskunta puolestaan asetti oman työryhmänsä hoitamaan neuvotteluja sääntöasiassa.⁷³ Työryhmän puheenjohtajaksi

”opiskelijoiden päitä kääntämään” nimitettiin entinen inspehtori, professori L.A. Puntila ja jäseniksi tulivat oikeustieteen kandidaatti Matti Häkkinen, valtiotieteen ylioppilas Lauri Kuoppa ja oikeustieteen ylioppilas Antti Roine. Sihteerinä toimi asiamies Pohjanheimo. L.A. Puntila sai käyttää kaiken arvovaltansa saadakseen opiskelijat suostumaan jonkinlaiseen kompromissiin. Työryhmän kokouksessa maaliskuussa 1972 Puntila perusteli sääntöjen muutosta säätiön alkuperäisellä tarkoituksella:

”Haluan nimenomaan korostaa, ettei tässä ole kysymys yksinomaan osakunnan jäsenistä vaan kaikista hämäläisistä ylioppilaista ja tutkijoista. Tämä pykälä muotoiltiin nimenomaan sitä silmällä pitäen, ettei kaikkien Hämäläis-Osakunnan alueelta tulevien ylioppilaiden ole suinkaan pakko liittyä osakuntaan. Tämä olisi jatkuvasti otettava huomioon hämäläisten omistamien kiinteistöjen tarkoitusta määrittelyssä ja kaikkia niitä etuja annettaessa, joihin Hämäläis-Osakunnan ja Hämäläisten ylioppilassäätiön varat riittävät. [...] Ehkäpä nimenomaan ensimmäisenä on korostettava sitä, että kysymyksessä ovat Suomen oloissa ja nimenomaan Helsingin yliopiston oloissa varsin huomattavat omaisuusarvot ja niiden hoitamisessa tietenkin vakaavuus ja jatkuvuus ovat erityisen tärkeitä [...] Emme voi ajatella, että niin suuria taloudellisia arvoja kuin tässä on kysymys, voitaisiin yksinomaan hoitaa osakuntalaisten voimin, koska tämä vaatii esimerkiksi raha- ja muiden luottolaitoksien vakaata luottamusta. Tähän asti ja jatkuvasti Hämäläisten ylioppilassäätiön toiminta on ollut kokonaan tämänlaatuisten henkilöiden nauttiman arvonannon varassa.”

Puntila ehdotti samassa yhteydessä, että Hämäläis-Osakunnassa siirryttäisiin suorista kuntakokouksista edustukselliseen demokratiiaan. Se, että esimerkiksi Porras Tavastian asukkaat pystyivät helposti juntaamaan läpi päätöksiä kuntakokouksissa, kavensi Puntilan mukaan merkittävästi muiden osakuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia. ”Edellä olevan perusteella esitän, että sääntöjen muutuskysymys käsiteltäisiin maltillisesti ja että osakunnassa samaan aikaan

viritetäisiin kysymys sääntöjen muuttamisesta niin, että edustuksellinen demokratia kolmen tuhannen osakuntalaisen keskuudessa toteutettaisiin.”⁷⁴ Säätiössä toivottiin, että edustajiston perustaminen vähentäisi myös poliittisten ryhmittymien juntausta ja vakauttaisi osaltaan osakunnan toimintaa.

Työryhmän opiskelijajäsenet Kuoppa ja Roine pysyivät tiukasti osakunnan kannassa: säätiön ja osakunnan välinen luottamuspuola palautettaisiin vain sääntöjen muuttamisella alkuperäiseen muotoon. Edustajiston saamista osakunnan päättäväksi elimeksi sen sijaan pidettiin toisarvoisena seikkana. Lopulta säätiön puolella jouduttiin taipumaan. Valtuuskunnan puheenjohtaja Suviranta suostui esittämään kompromissia, jossa osakunnan valitsemien jäsenten lukumäärä nostettiin kuuteen. Hämeen maakuntaliitoilla ja kaupungeilla säilytettiin sääntömuutoksen takaamat paikat, jolloin valtuuskunnan jäsenten määrä nousi kahteentoista. Tämä ei kuitenkaan tyydyttänyt kaikkia osakuntalaisia, vaan taistelu jatkui aina loppuvuoteen 1972.⁷⁵

Osakunnan puolella vaadittiin aika ajoin laajempaa edustusta valtuuskuntaan, ja erityisesti kuraattori Ilkka Merimaa piti asiasta ääntä. Säätiö taas asetti sääntömuutoksen ehdottomaksi edellytykseksi sen, että osakunnassa siirryttäisiin edustukselliseen demokratiaan. Lopulta vastakkain olivat Ilkka Merimaan ja Asko Niemisen ehdotukset säätiön säännöistä. Joulukuussa 1975 valtuuskunta äänesti, ja Niemisen ehdotus valtuuskunnan paikkojen pysymisestä ennallaan voitti. Merimaan ehdotus oli, että kaikki valtuuskunnan paikat tulisivat osakunnan valitsemille henkilöille. Tämän jälkeen vaatimukset vaimenivat, ja osakunta tyytyi kuuteen edustajaan valtuuskunnassa.⁷⁶

Säätömuutoskiistan ja kavalluksen selvittämisen jälkeen Hämäläisten ylioppilassäätiö saattoi jälleen keskittyä tekemään sitä työtä, jota varten se oli olemassa: tarjoamaan Hämäläis-Osakunnan jäsenille vuokra-asuntoja ja jopa rakentamaan uusia asuinrakennuksia. Kuvassa on Kämnerintie 4:n kaksi kiinteistöä rakennusvaiheessa vuonna 1978.

LUKU 3:

RAUHA PALAA KAMPINKADULLE

”MINULLA EI OLLUT PIENINTÄKÄÄN AAVISTUSTA”

Hämäläisten ylioppilassäätiön hallituksen puheenjohtaja Ilmari Ketola lähetti 14.12.1972 säätiön valtuuskunnalle kirjeen, jossa hän ilmoitti eroavansa, mikäli säätiön säännöt muutetaan. Koska valtuuskunta muutti säännöt ja Hämäläis-Osakunnan edustajien määrä nousi kolmesta kuuteen, ei Ketolalle jäänyt muuta vaihtoehtoa kuin erota. Valtuuskunta myönsi Ilmari Ketolalle eron ylimääräisessä kokouksessa 30.1.1973. Samassa kokouksessa valittiin hallituksen uudeksi jäseneksi KOP:n pankinjohtaja ja säätiön valtuuskunnan entinen jäsen, varatuomari Asko Nieminen. Kaksi päivää myöhemmin Niemisestä tehtiin hallituksen uusi puheenjohtaja. Kädenojennuksena osakunnan taistolaisille valittiin hallituksen varapuheenjohtajaksi valtiotieteen maisteri Reijo Viertola.

Asko Niemistä pyydettiin mukaan hallitukseen pian sen jälkeen, kun Ilmari Ketola oli ilmoittanut eroavansa hallituksesta. Ajatus Niemisen mukaantulosta syntyi, kun hänen kotiinsa saapui vanhoja osakuntatuttuja viettämään iltaa. Tällöin nousi säätiön tilanne jutun aiheeksi. Niemiselle säätiön kavallustapaus oli tuttu ainoastaan sanomalehtien sivuilta. Asko Nieminen muisteli vuonna 2011, että ”jossain vaiheessa iltaa Mikko Kivimäki sanoi, että sinä menet sinne”.

Nieminen keskusteli asiasta myöhemmin vielä säätiön asiamiehen Antti Pohjanheimon ja hallituksen jäsenen Seppo Hiedan kanssa. Koska Nieminen tuli vakuuttuneeksi, että säätiö selviää kavalluksesta, päätti hän tarttua tilaisuuteen. Hän ei kuitenkaan osannut arvata mistä kaikesta oli kysymys. ”Minulla ei ollut pienintäkään aavistusta, että se radikalismi jylläsi. Minä luulin, että pannaan se talous kuntoon ja piste. Ennen kuin se varsinainen hallitustyö alkoi, minä huomasin mihinkä minä olin pääni pistänyt. Se oli minulle täysin vieras maailma.”⁷⁷

Asko Nieminen ei ollut ainoa uusi kasvo säätiön hallituksessa. Hallituksen jäsenet vaihtuivat tähän aikaan nopeasti, eikä tammi-kuussa 1972 aloittaneesta hallituksesta ollut vuoden 1973 lopulla enää ketään jäljellä. Antti Pohjanheimo oli vaihtunut Reijo Viertolaan jo huhtikuussa 1972, koska Pohjanheimo oli valittu säätiön asiamieheksi. Joulukuussa 1972 valittiin Timo Laatusen tilalle valtiotieteen ylioppilas Lauri Hakkila ja kuukautta myöhemmin Ketolan tilalle siis Nieminen. Kesäkuussa 1973 hallituksen jäsenenä aloitti osakunnan uusi kuraattori, valtiotieteen maisteri Ilkka Merimaa, joka otti Pertti Torstilan paikan. Marraskuussa 1973 Seppo Hiedan tilalle valittiin varatuomari Raimo Kaitue.

Tällä sukupolvenvaihdoksella oli iso merkitys säätiön ja osakunnan väleihin. Osakuntasenioreiden tilalle oli tullut nuorempaan sukupolveen kuuluvia ja työelämässä vaikuttavia entisiä osakuntalaisia, jotka saivat helpommin yhteyden opiskelijoihin. Säätiön ja osakunnan välejä rauhoitti luonnollisesti myös se, että kaksi hallituksen jäsentä oli taistolaisia – tai yhteiskunnallisesti aktiiveja, kuten Ilkka Merimaa asian ilmaisi.⁷⁸

Porras Tavastia edusti vanhentunutta asuntolatyyppiä, jossa oli keskikäytävä. 1970-luvun mittapuun mukaan piti rakentaa soluasuntoja sekä perheasuntoja.

TAISTELU PORRAS TAVASTIASTA

Ensimmäinen asia, jonka Asko Nieminen sai uutena puheenjohtajana hoitaakseen, oli Porras Tavastian muuttaminen liiketiloiksi sekä korvaavien asuntojen löytäminen asuntolan asukkaille. Porras Tavastia oli siirtynyt säätiön hallintaan toukokuussa 1970. Tämän jälkeen säätiössä pohdittiin pariin otteeseen tilojen kunnostamista ja muun muassa keittiön rakentamista asuntolaan. Keväällä 1971 hallituksessa esitettiin ajatus Porras Tavastian muuttamisesta liiketiloiksi. Pohdintojen taustalla oli halu saada tiloista parempaa vuokratuloa.⁷⁹

Porras Tavastian vuokratuotot olivat asuntolakäytössä vaatimattomat, ja sen kunto oli vuosien aikana rapistunut. Edessä olisi siis väistämättä iso remontti, mutta säätiössä pohdittiin, kannattiko sitä tehdä asuntolaa varten. Porras Tavastian huono kunto ja asuntolatyypin vanhakantaisuus näkyivät myös asukkaiden määrän laskuna. Kun vuonna 1969 siellä asui vielä 44 opiskelijaa, oli luku vuonna 1971 enää 36 ja vuotta myöhemmin 34. Selvää oli, että säätiön uudet asuntolat vetivät paremmin puoleensa varsinkin uusia opiskelijoita.

Hallitus käsitteli asiaa ensimmäisen kerran 25.3.1971, jolloin päätettiin selvittää mitä ehtoja oli asetettu sille, että Porras Tavastia säilytetään asuntolana. Neljä päivää myöhemmin pidetyssä valtuus-

kunnan kokouksessa varapuheenjohtaja L.A. Puntila kertoikin Porras Tavastian rakennusvaiheen aikana sovituista päämääristä ja asuntolan myöhemmästä käyttötarkoituksesta. Puntilan selvityksessä ei tullut esille mitään sellaista, joka estäisi asuntolan muuttamisen liiketilaksi. Tämän jälkeen sovittiin, että osakunta tekisi asian tiimoilta periaatteellisen päätöksen, minkä jälkeen säätiö ryhtyisi sen mukaisiin toimenpiteisiin. Osakunta kuitenkin torjui ajatuksen.⁸⁰

Asia nousi esille uudestaan syksyllä 1972, jolloin säätiö vastoin osakunnan tahtoa alkoi valmistella Porras Tavastian muuttamista liiketiloiksi. Tämä johtui siitä, että Työeläkekassoilta oli tullut kirje, jossa pyydettiin lisätilaa Hämäläisten talosta. Työeläkekassojen selvitystoimiston tilat Annankadulla oli sanottu irti, ja Työeläkekassat ehdotti uusiksi tiloiksi Porras Tavastian kahta ylintä kerrosta. Säätiön varainhoitokunta teki asiasta selvityksen, jonka tulos oli paljon puhuva: asuntolana Porras Tavastia tuottaisi vuodessa reilut 15 000 markkaa, kun taas liiketilana nettotuotot olisivat reilusti yli 100 000 markkaa.

Tämän jälkeen hallitus halusi saada vielä osakunnan lausunnon asiasta. 15.11.1972 pidetty osakunnan varsinainen kokous suhtautui asiaan jälleen kerran kielteisesti. Kokouksessa laadittiin myös ponsi, jossa todettiin, että ”hyväksyessään ponnin osakunnan kokous edellyttää, että ennen kuin säätiö tekee mitään merkittäviä ratkaisuja, sen on organisoitava keskustelu säätiön päättävien elinten ja osakunnan poliittisten ryhmien edustajien kanssa. Keskustelun keskeisinä asioina tulee olla säätiön sääntöjen muutos sekä pitkän tähtäyksen toiminnan hahmottelu.” Porras Tavastia liitettiin siis käynnissä olleeseen kiistaan säätiön säännöistä.⁸¹

Vain kaksi päivää myöhemmin säätiön hallitus päätti kuitenkin ehdottaa tulevalle valtuuskunnan kokoukselle Porras Tavastian muuttamista liiketilaksi. Osakuntalaisille luvattiin hakea keskikaupungilta vastaava määrä asuinpaikkoja joko ostamalla huoneosakkeita tai vuokraamalla tarvittavat tilat. Kuraattori Pertti Torstila ja taisto-

laisten osakuntalaisten edustaja Reijo Viertola esittivät hallituksen kokouksessa eriyvän mielipiteen. Heidän mielestä päätös ei ollut osakuntalaisten etujen mukainen.

Osakuntalaisille hallituksen päätös ei ollut mieluinen. Alkoi sitkeä vastarinta, kun asuntolassa asuvat Hämmäläis-Osakunnan virkailijat, taistolaiset ja muutkin osakunta-aktiivit keräsivät kaaderinsa vastustamaan päätöstä. Osakuntalaiset lähettivät joulukuun alussa jopa lähetystön Helsingin kaupunkisuunnitteluvirastoon, jolta pyydettiin mielipidettä asiasta. Lähetystössä mukana olleen Ilkka Merimaan mukaan ”Helsingin kaupungin jostain yleiskaavaosastolta kysyttiin yhden naisen mielipidettä ja hän oli sitä mieltä, että keskusta säilyy elävänä, jos täällä säilytetään asuntoja”. Tätä mielipidettä sitten esitettiin perusteluna sille, että Porras Tavastiaa ei saa muuttaa.⁸²

Säätiö järjesti 11.12.1972 keskustelutilaisuuden, johon kutsuttiin paikalle säätiön hallitus, valtuuskunta sekä osakunnan eri intressipiirit. Tilaisuudessa ei asiasta syntynyt yksimielisyyttä. Tästä kertoo vain kolmea päivää myöhemmin pidetyn osakunnan ylimääräisen kokouksen kannanotto, jossa säätiötä vaadittiin jatkamaan Porras Tavastian asuntolatoimintaa.

Kun säätiön valtuuskunta kokoontui ylimääräiseen kokoukseen joulukuun lopulla, Porras Tavastian muuttaminen liiketiloiksi hyväksyttiin yksimielisesti. Valtuuskunnan ”nuoret jäsenet” (pöytäkirjassa käytetty nimitys) eli Hämmäläis-Osakunnan nimittämät jäsenet tekivät kyllä ensin vastaehdotuksen asian pöydälle jättämisestä. Mutta koska se ei saanut muiden valtuuskunnan jäsenten kannatusta, veti Antti Roine ehdotuksensa takaisin. Valtuuskunnan tekemä päätös sisälsi kuitenkin ehdon, että asukkaille hankittaisiin vastaavat tilat kantakaupungin alueelta.⁸³

Osakunnan taipumattomuus asiassa tuli hyvin esille myös valtuuskunnan ylimääräisessä kokouksessa 30.1.1973. Tällöin käytiin läpi valtuuskunnan jäsenten Ilkka Merimaan ja Lauri Kuopan kirje, jossa he syyttivät säätiötä Porras Tavastian epädemokraattisesta

etukäteisjärjestelystä. Hallituksen puheenjohtajan Ilmari Ketolan ja häntä kannattavien henkilöiden toiminta oli Merimaan ja Kuopan mielestä ”eräs esimerkki taantumuksen reaktiosta tilanteessa, jossa yleisdemokraattinen opiskelijaliike on menestyksellä ajanut opiskelijoiden etuja ja jossa se on entistä selkeämmin ryhtynyt vaatimaan yleisten demokraattisten periaatteiden toteuttamista”. Kirje ei kuitenkaan aiheuttanut mitään toimenpiteitä. Samassa kokouksessa Ilmari Ketolalle myönnettiin ero hallituksesta.

Koska Porras Tavastian muutospäätöstä ei enää voinut kumota, hiljeni häly asian tiimoilta vähitellen. Viimeinen kapinatilaisuus oli Hämmäläis-Osakunnan varsinainen kokous 29.3.1973. Kokouksessa tuotiin julki muun muassa Ida Aalbergintien asukasneuvoston kielteinen julkilausuma sekä Porras Tavastian asukkaiden vastustus. Ilkka Merimaa muisteli vuonna 2011, että kun hän nousi kesällä 1973 Hämmäläis-Osakunnan kuraattoriksi, ”ei asia ollut enää lainkaan ajankohtainen”.⁸⁴

Hälläpyörän entinen päätoimittaja Erkki Paakkulainen kirjoittaa vuonna 1981 ilmestyneessä Hämmäläisten talon 50-vuotishistoriikissa, että osakunnan hallituksen vasemmistoedustajat pyrkivät kevään 1973 kuluessa vaikuttamaan asiassa myös suoraan Työeläkekassojen johtoon ohi säätiön. Halusivatko he kääntää Työeläkekassojen johtajien päät Porras Tavastian vuokraamisen osalta, sitä Paakkulainen ei kerro. Joka tapauksessa erään lounastapaamisen tuloksena osakuntalaiset saivat Työeläkekassoilta lupauksen 500 000 markan lainasta säätiölle. Toukokuussa säätiön hallitus saattoikin todeta, että säätiölle oli myönnetty kyseinen laina vuoden 1974 aikana rakennettavaa opiskelija-asuntolaa varten. Tämä varmaan vaikutti omalta osaltaan siihen, että kuohunta Porras Tavastiasta laantui kesään mennessä.⁸⁵

Porras Tavastian saneeraus liiketiloiksi alkoi kesällä 1973. Urakka käynnistyi eräänä aamuna kello seitsemän asukkaiden herättämisellä, sillä rakennusmiehet saapuivat katsomaan tiloja. Asko Nieminen herätti yhdessä siivoojan kanssa asukkaat. Niemiselle uutta oli

se, että ”jokaisesta huoneesta tuli ulos tyttö ja poika. Siivooja neiti Mäki pudisteli päätään ja sanoi: ’kuulkaa, teidän aikana ei ollut tämmöistä’.” Mäki viittasi aikaan, jolloin Nieminen itse asui asuntolassa 1950-luvun lopulla. Niemisen mukaan ”kyse oli siitä, että asuttiin susiparina”.

Susiparina asuminen oli tällöin ajankohtainen aihe, sillä keväällä 1973 Hämmäläis-Osakunta oli päättänyt, että avoliitossa asuvat asetettiin samaan asemaan avioliiton solmineiden kanssa perhe-asuntoja jaettaessa. Susiparina asuminen oli ollut sallittua myös HYY:n Domus Academicassa jo vuodesta 1970 lähtien. Porräs Tavastian huoneet eivät kylläkään olleet perheasuntoja.⁸⁶

Työeläkekassat myönsivät säätiölle Porräs Tavastian saneerausta varten 400 000 markan lainan. Saneeraus valmistui syksyn 1973 aikana. Työeläkekassat saivat Porräs Tavastiasta lopulta kolme ylintä kerrosta, jonne valmistuivat uudet hienot tilat Työeläkekassojen omistamaa lääkäriasemaa varten. Porräs Tavastian 1. ja 2. kerroksen pienet tilat vuokrattiin Hämmäläis-Osakunnalle, joka siirsi sinne muun muassa valokuvauslaboratorion.⁸⁷

PORRAS TAVASTIA -SOPIMUS

Porräs Tavastian muuttaminen liiketiloiksi edellytti korvaavien asuntolapaikkojen järjestämisen osakuntalaisille. Luontevan ratkaisun tilanteeseen tarjosi Hoas, jonka kanssa oli neuvoteltu asuntoasioista ja niiden rahoituksesta yleisellä tasolla jo keväällä 1972. Antti Pohjanheimo oli tällöin kertonut Hoasin johdolle, että Hämmäläisten ylioppilassäätiö suhtautui myönteisesti yhteistyöhön, mutta sillä hetkellä säätiöllä ei kuitenkaan ollut taloudellisia mahdollisuuksia auttaa Hoasia omarahoitussuuden järjestämisessä eikä myöskään muulla tavoin edistää tämän rakennushankkeiden totuttamista. Kavalluksen johdosta säätiön rahoitusasema oli epävarmalla pohjalla.⁸⁸

Helmikuussa 1973 aloitettuihin neuvotteluihin säätiö valitsi työryhmän, johon kuuluivat Asko Nieminen, Seppo Hieta ja Antti Pohjanheimo. Yhteisymmärrys korvaavista asuntopaikoista säätiön ja Hoasin välillä löytyi melko nopeasti, ja maaliskuun alussa hallitus saattoi valtuuttaa työryhmän laatimaan lopullisen sopimusehdotuksen Hoasin kanssa. Sitä varten päätettiin myös pyytää lausunnot HYY:lta ja Hämmäläis-Osakunnalta. Näillä ei ollut mitään sopimusta vastaan.⁸⁹

Säätiön ja Hoasin Porras Tavastia -sopimus allekirjoitettiin 27.4.1973. Hoas lupasi säätiölle Pasilaan valmistuvasta kohteestaan 40 asuntopaikkaa käytettäväksi Hämmäläis-Osakuntaan kuuluvien opiskelijoiden asuttamiseksi. Säätiöllä olisi kyseinen 40 paikan kiintiö 17 vuoden ajan. Säätiö puolestaan lupautui vaikuttamaan siihen, että Rakennusalan työeläkekassa antaisi Hoasille 753 000 markan lainan. Sopimuksessa myös mainittiin, että enintään puolet 40 asuntopaikasta siirrettäisiin myöhemmin Kannelmäkeen valmistuvaan kohteeseen. Lisäksi Hoas sitoutui siihen, ettei se vähentäisi Hämmäläis-Osakunnan jäsenten oikeutta HYY:n jäsenenä saada Hoasin asuntoja. Sopimus oli säätiölle edullinen, sillä sen ei tarvinnut käyttää hankkeeseen omia varoja.⁹⁰

Hoasin ensimmäinen Helsingin kohde valmistui Itä-Pasilaan toukokuussa 1974. Taloon tuli erikokoisia soluasuntoja, kahden hengen solusta aina kuuden hengen soluun, ja rakennuksessa toimivat myös Hoasin ja SYL:n toimistot. Hämmäläis-Osakunnan jäsenille varatut 40 asuntopaikkaa täytettiin sopimuksen mukaan syksyllä 1973 osakunnan asuntoloiden johtokunnan ehdotuksen mukaisesti. Tämän jälkeen vapautuneiden paikkojen täyttäminen siirtyi Hoasille, olivathan asukkaat Hoasin vuokralaisia. Jo keväällä 1973 säätiön hallitus oli päättänyt, että niille Porras Tavastian asukkaille, joiden asumisaika jatkuisi kesän 1973 jälkeen, osoitettaisiin paikka säätiön muista asuntoloista, eikä siis Hoasin Pasilan kohteesta. Näin olleen Pasilaan muuttaneet 40 osakuntalaista olivat kokonaan uusia asukkaita, eivät Porras Tavastian asukkaita.

Hoasin opiskelija-asuintalo Itä-Pasilassa, josta Hämäläisten ylioppilassäätiölle varattiin 40 paikkaa. Kuva Hoas.

Itä-Pasilan 40 soluhuonetta merkittiin kahden vuoden ajan säätiön toimintakertomukseen sen asuntopaikoiksi, mutta tämän jälkeen ne katosivat säätiön numeroista. Antti Pohjanheimon mukaan Hoasilta myöhemmin kyllä kysyttiin asuntopaikkojen täyttämisestä, mutta ”Hoas vain totesi, että kyllä heillä asuu 40 hämäläistä HYY:n jäsentä. Tämän jälkeen asia hämärtyi jonnekin.”⁹¹

Porras Tavastia -sopimuksen lopussa oli myös toteamus, joka aiheutti säätiön ja Hoasin välille erimielisyyksiä tulevina vuosina. Se kuului seuraavasti: ”Välittömästi tämän sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen aloitetaan yhteistoimintaneuvottelut HYS:n valmiin asuntolakannan siirtämisestä Hoasin hoitoon samoin kuin HYS:n omaisuuden tuoton käyttämisestä Hoasin opiskelija-asuntotuotannon rahoittamiseen sopijapuolten opiskelijoiden etuja parhaiten turvaavalla tavalla.”

Säätiön valmiin asuntolakannan siirtäminen Hoasin hoitoon ja säätiön omaisuuden tuoton käyttäminen Hoasin opiskelija-asuntotuotannon rahoittamiseen oli itse asiassa kirjattu alkuperäiseen sopimusluonnokseen, mutta säätiön ja osakunnan vaatimuksesta ne oli poistettu siitä. Hoasin johto kuitenkin oletti, että näin myös tulee

tapahtumaan, kun taas säätiössä ajateltiin, että asiasta ryhdytään vasta neuvottelemaan.⁹²

Neuvottelut Hoasin kanssa alkoivat lokakuussa 1973. Säätiön hallituksen lähtökohtana oli, että säätiö neuvottelisi tasavertaisena kumppanina Hoasin kanssa ja että opiskelija-asuntoja rakennettaisiin yhdessä, jolloin säätiö saisi omistusoikeuden sille tuleviin asuntoihin. Joulukuussa Hoas esitti yhteistyömuodoksi kiinteistöyhtiötä, jossa Hämäläisten ylioppilassäätiön panos olisi sen asuntopaikkojen mukainen osuus pääomasta ja ensisijaislainoista. Säätiön tulisi kuitenkin hankkia tarvittava ensisijaislainoitus valtakunnallisella tasolla sovittujen asuntomäärärahojen ulkopuolelta. Säätiön hallitus katsoi, että tämä ehto oli mahdoton toteuttaa. Hoasissa nähtiin, että kaikki valtakunnallisella tasolla sovitut määrärahat kuuluivat sille. Hoasilla oli mielestään siis monopoli kaikkien rahoitukseen ja myös kaikkiin tontteihin pääkaupunkiseudulla.

OPISKELIJA-ASUNTOTUOTANNON KUVIOT

Hämäläisten ylioppilassäätiön ja Hoasin näkemuserot asuntorakentamisesta juonsivat juurensa vuodesta 1969. SYL sai tällöin aikaan eri opiskelijajärjestöjen kanssa sopimuksen, joka salli näiden (muun muassa TKY, HYY ja KY) tehdä rakenteilla olevat asuntokohteensa valmiiksi ja pitää ne omistuksessaan, mutta tulevaisuudessa kaikkien piti sitoutua alueelle perustettavan säätiön toimintaan. Kaikkiaan 16 ylioppilas- ja oppilaskunnan edustajat perustivat pääkaupunkiseudun opiskelija-asuntotuotantoa varten Hoasin 25.11.1969.

Seuraavan merkittävän askeleen SYL otti, kun sen alaisuuteen perustettiin syksyllä 1971 pysyvä asuntopoliittinen neuvottelukunta, joka koostui SYL:n, Ammattikoululaisten Liiton ja maan suurimpien

opiskelija-asuntosäätiöiden edustajista. Neuvottelukunnan tehtäväksi määriteltiin rakennuttajasäätiöiden käytännön toiminnan tukeminen, niiden yhteistyön tiivistäminen ja avunanto lainoituksen järjestämisessä.

Lopullinen läpimurto valtakunnallisen rahoitusjärjestelmän osalta saatiin seuraavana vuonna, kun maan opiskelija-asuntosäätiöt ensimmäistä kertaa pääsivät yksimielisyyteen siitä, minkä paikkakuntien rakennuttamishankkeita Asuntohallituksen toivottiin lainoittavan. Tämän jälkeen SYL keskitti kaikki voimansa rahoituksen kanavoimiseksi kunkin opiskelijapaikkakunnan rakennuttajasäätiölle, pääkaupunkiseudulla siis Hoasille.

SYL vaikutti aktiivisesti asuntoviranomaisiin eli Asuntohallitukseen, jotta vain SYL:n tukema taho saisi valtion asuntolainoja opiskelija-asuntotuotantoa varten. Kaikenlainen erillisrakentaminen tulisi jättää valtion asuntolainojen ulkopuolelle. Erityisen merkittävää roolia tässä näytteli vuonna 1972 SYL:n asuntopoliittiseksi sihteeriksi palkattu Matti Väisänen. Hän rakensi aktiivisesti opiskelija-asuntosäätiöiden suhteita Asuntohallitukseen sekä yksityisen puolen rahoittajiin. Väisästä kuvattiin tässä työssä todelliseksi muurinmurtajaksi.

Työ tuotti tulosta ja Asuntohallitus ottikin SYL:n ajaman linjan omakseen. Myös kuusi eri pankkiryhmää sitoutui tähän. Pääkaupunkiseudulla tämä tarkoitti sitä, että Hoas sai monopolin valtion asuntolainoihin, pankkien ensisijaislainoihin ja kuntien aravatontteihin.

Lähteet: Puro 2009; Sundbäck 1991; Helsingin Sanomat 14.4.1976.

Antti Pohjanheimon mukaan Hoasin johto ymmärsi kuvion siten, että ”säätio lainaa sille rahansa”. Myös Asko Nieminen näki tilanteen niin, että ”Hoas halusi imeä säätion kassan tyhjäksi”. Neuvottelujen edetessä säätiossa ymmärrettiin, että Hoasilla oli vahva yhteiskunnallinen tuki ajaa omaa monopoliaan ja että säätio oli vain pieni erillISRakentaja, jonka tuli tehdä omat ratkaisunsa. Etusijalle nousikin säätion omien etujen turvaaminen. Tätä mieltä oli myös Hälläpyörä, kun se vaati, että ”säätiota ei tule sulattaa Hoasiin, vaan säätion on säilytettävä itsenäinen päätösvalta”.

Säätio kävi neuvotteluja Hoasin kanssa pitkään. Osapuolten välille ei muodostunut varsinaista konfliktia, mutta ei myöskään yhteisymmärrystä. Kesällä 1974 Hoas palasi ehdotukseensa kiinteistöyhtiön perustamisesta ja lupasi, että säätio saisi ostaa uuden kiinteistöyhtiön osakkeita. Tämä vaihtoehto ei kuitenkaan säätiota kiinnostanut. Syyskuussa 1974 hallitus lopulta hylkäsi Hoasin tarjouksen lisätä säätion asuntopaikkoja, koska se olisi ollut säätiolle epäedullinen. Asko Niemisen mukaan yhteistyö Hoasin kanssa estyi, koska ”ne asettivat niin poskettomia ehtoja”.⁹³ Neuvottelut Hoasin kanssa eivät kuitenkaan olleet vielä ohi, ja kyllä se konfliktikin vielä eteen tuli.

PITKÄN TÄHTÄYKSEN SUUNNITTELUA

Samassa kokouksessa, jossa Asko Nieminen valittiin säätion hallituksen puheenjohtajaksi, tehtiin myös päätös suhteiden parantamisesta osakuntaan päin. Ensimmäinen toimenpide olisi säätion päätösten toimittaminen osakuntaan aikaisempaa nopeammin. Asiamies Antti Pohjanheimo puolestaan veloitettiin osallistumaan osakunnan yleiskokouksiin ja selittämään siellä säätiossa tehtyjä päätöksiä. Muutenkin informaatiota säätioistä osakuntaan päin haluttiin lisätä, mutta vastavuoroisesti toivottiin osakunnan lisäävän tiedon kulkua säätioon päin.

Hälläpyörässä 2/1974 oli laaja artikkeli säätiön toiminnasta ja PTS:stä.

Säätiö siirsi hyvät tavoitteet käytäntöön nopeasti, tosin osakunnan patistamana. Kun Hämmäläis-Osakunnan varsinaisessa kokouksessa 29.3.1973 laadittiin osakunnan viimeinen ehdotus Porras Tavastia -kysymykseen, esitettiin myös vaatimus neuvotteluista, joissa selvitettäisiin säätiön ja osakunnan suhteiden kehittämistä. Vain päivää myöhemmin säätiön ja osakunnan hallitukset pitivätkin ensimmäisen yhteisen neuvottelutilaisuuden, jossa käsiteltiin tiedonkulkua. Tilaisuudessa sovittiin, että säätiön ja osakunnan välillä pyritään jatkossa pitämään yllä jatkuvaa neuvottelukosketusta. Lisäksi päätettiin, että ”näitä tilaisuuksia koskevat paperit toimitettaisiin kummallekin osapuolelle riittävän ajoissa ennen neuvottelutilaisuuksia”. Näin haluttiin varmistaa, että mikään asia ei tullut yllätyksenä toiselle osapuolelle. Lopuksi sovittiin vielä, että tiedottamisessa pitäisi käyttää enemmän hyväksi HO-tiedotetta ja Hälläpyörää.⁹⁴

Hämmäläis-Osakunnan puolella Asko Niemisen tapa keskustella asioista sekä sovitusta kiinni pitäminen herättivät nopeasti arvostusta. Esimerkiksi osakunta-aktiivin ja tulevan kuraattorin Juhani Merimaan mielestä Niemisen siirtyminen säätiön johtoon rauhoitti

tilannetta huomattavasti jo vuoden 1973 aikana: ”Nieminen oli hyvin pragmaattinen, ja hän keskusteli tasapuolisesti kaikkien kanssa. On paljolti hänen toimenpiteidensä ansiota, että säätiön ja osakunnan syvä epäluottamus saatiin purettua ja välit pikku hiljaa normalisoituivat.”

Merimaan mukaan opiskelijoille kävi ennen pitkää selväksi, että Nieminen teki töitä heidän hyväkseen. Huolimatta Niemisen erinomaisista neuvottelutaidoista kesti kuitenkin pari vuotta, ennen kuin säätiön ja osakunnan välit palautuivat normaaleiksi. Tähän pääsemiseksi tarvittiin myös tekoja.⁹⁵

Lähes ensitöikseen Asko Nieminen käynnisti säätiön pitkän tähtäyksen suunnitelman (PTS) laadinnan vuosiksi 1974–1980. Vaahtimus PTS:n tekemisestä tuli alun perin osakunnasta, mutta sen laatimisesta sovittiin kuitenkin ensin säätiön hallituksessa ennen kuin valtuuskunta hyväksyi asian 27.3.1973. Tämän jälkeen pyydettiin osakuntaa valitsemaan kolmimiehinen työryhmä, jonka tehtävänä oli neuvotella hallituksen kanssa PTS:stä. Osakunnan stipenditoimikunnalta pyydettiin puolestaan lausunto tulevaisuudessa noudatettavasta stipendipolitiikasta.

Oman osansa asian valmistelussa teki säätiön varainhoitokunta, joka laati PTS:n budjettirungon samalla kun se valmisteli vuoden 1974 talousarvioehdotuksen. Osakunnan puolella PTS:n laatiminen otettiin vastaan ilolla, ja kuraattori Ilkka Merimaa totesikin Hälläpyörässä asioiden etenevän hyvään suuntaan.

PTS valmistui marraskuussa 1973. Se sisälsi viisi kohtaa, joilla linjattiin säätiön tulevaa toimintaa. Tärkein asia oli opiskelija-asuntojen hankkiminen, varsinkin perheasunnoista oli huutava pula. Rakentamisen arvioitiin alkavan vuonna 1975, ja vuoteen 1980 mennessä säätiöllä olisi noin 500 uutta asuntolapaikkaa. Stipendien määrän arvioitiin nousevan PTS-kauden kuluessa 25 000 markasta noin 100 000 markkaan.

Näiden lisäksi PTS linjasi tulevaisuuden vuokratilittikkaa sekä yhteistyötä Hämäläis-Osakunnan ja Hämäläisten Ravintola Oy:n

kanssa. Jälkimmäistä varten perustettaisiin myös kokonaan uusi neuvotteluelin, jossa käsiteltäisiin kunkin osapuolen suunnitelmia, joiden toteuttamisessa toiset saattoivat olla avuksi. Tällaisia olivat esimerkiksi ravintolayhtiön toiminnan laajentaminen, osakunnan virkistyspaikkojen lisääminen ja kirjaston kehittäminen.⁹⁶

Antti Pohjanheimo kirjoitti PTS:stä keväällä 1974 Hälläpyörään. Näin varmistettiin, että tieto siitä leviäisi myös osakunnan puolella. Pohjanheimo korosti kirjoituksessa asuntolapaikkojen lisäämistä, mutta myös sitä, että Kampinkadun kiinteistön vuokralaisilta perittävää käypää vuokraa ei peritä osakunnan tiloista. Asuntola-asioihin keskittyneellä kirjoituksella haluttiin tuoda esille, että säätiö pyrki toimimaan säädekirjassa asetettujen päämäärien toteuttamiseksi. Pohjanheimo myös mainitsi lyhyesti PTS:n ehdottamasta uudesta neuvotteluelimestä, Yritystoiminnan neuvottelukunnasta, joka oli jo aloittanut toimintansa.⁹⁷

PYHÄN KOLMIYHTEYDEN NEUVOTTELUT

Hämäläisten ylioppilassäätiö, Hämäläis-Osakunta ja Hämäläisten Ravintola Oy (HROY) muodostivat Kampinkadun ”pyhän kolmiyhteyden”, jonka päämääränä oli tuottaa hämäläisille opiskelijoille erilaisia palveluja ja sosiaalista toimintaa. Koska säätiö ja osakunta olivat ajautuneet törmäyskurssille, päätettiin välien parantamiseksi ja yhteisymmärryksen lisäämiseksi perustaa Yritystoiminnan neuvottelukunta (YTNK).

Perustamisen taustalla vaikuttivat säätiön PTS sekä säätiön ja osakunnan yhteiset neuvottelut, jotka aloitettiin keväällä 1973. Niiden pohjalta oli hyvä luoda kokonaan uusi neuvotteluorganisaatio. Antti Pohjanheimon mukaan YTNK:n idea olikin se, ”että tieto kulkisi mahdollisimman hyvin”. Se myös nähtiin ”semmoisena purkautumiskanavana, että kokoonnuttaisiin muutaman kerran vuodessa saman

pöydän ääreen. Siinä voitaisiin haukkua toisiamme tai kehua.” Juhani Merimaa korosti myös keskusteluyhteyden merkitystä. YTNK:ssa ”tehtiin pidemmän tähtäyksen tavoitteita ja keskusteltiin. Näiden kautta ne suurimmat ennakkoluulot häipyivät.”⁹⁸

YTNK:n perustava kokous pidettiin 30.11.1973, jolloin myös suoritettiin henkilövalinnat. Hämäläis-Osakunnan edustajiksi nimettiin kuraattori Ilkka Merimaa, tanssipäällikkö Kaarlo Toriseva ja taloudenhoitaja Hannu Lehmusvuori. Hämäläisten Ravintolan edustajat olivat toimitusjohtaja Kalle Wettenhovi, henkilökuntaneuvoston puheenjohtaja Veikko Merikoski ja hallituksen puheenjohtaja Juhani Merimaa. Säätiötä YTNK:ssa edustivat hallituksen puheenjohtaja Asko Nieminen, varainhoitokunnan puheenjohtaja Raimo Kaitue ja asiamies Antti Pohjanheimo.⁹⁹

Hämäläisten Ravintola Oy:n toimitusjohtaja Kalle Wettenhovi yhtiön toimistossa. Etualalla on apuemäntä Raija Majuri ja takana emäntä Asta Uljas.

Jotta YTNK:n toiminnan sisältö tulisi parhaalla mahdollisella tavalla dokumentoiduksi, päätettiin sille laatia ohjesääntö. Siinä yksilöitiin HROY:n ravintolatoiminnan, säätiön harjoittaman asuntotuotanto- ja kiinteistötoiminnan sekä osakunnan harjoittaman tanssitoiminnan tavoitteet. YTNK:n tehtäväksi tuli ”koordinoida yritystoiminnan eri lohkoja, jotta osakuntalaisten edut tulisivat parhaalla mahdollisella tavalla huomioiduiksi”. YTNK:n puheenjohtajana toimisi osakunnan kuraattori.

Ohjesääntö hyväksyttiin 18.1.1974 YTNK:n kokouksessa, jossa myös keskusteltiin ravintolatoiminnan laajentamisesta. Tätä selvittämään perustettiin projektityöryhmä, johon nimitettiin Toriseva, Wettenhovi ja Pohjanheimo. Myös Hämäläisten talon tilojen muuttamisesta käytiin keskustelua. Ylioppilaspalvelu oli laiminlyönyt vuokriaan sekä kieltäytynyt vuokrankorotuksista. Kokouksessa päätettiin tarjota kyseisiä tiloja Työeläkekassoille, jolloin tilojen tuotto saataisiin käyväälle tasolle. Säätiö saattoi tämän jälkeen irtisanoa Ylioppilaspalvelun vuokrasopimuksen. Ylioppilaspalvelu sai lopulta kuitenkin jäädä taloon, kun se maksoi rästinsä ja suostui vuokrankorotuksiin.¹⁰⁰

Jatkossa YTNK kokoontui muutaman kuukauden välein. Pääpaino kokouksissa oli keskustelulla, varsinaisia päätöksiä ei tehty. Eniten huomiota veivät ravintolayhtiön tarpeet, muun muassa tarvittavat remontit ja laajennukset niin toimisto- kuin tarjoilualan osalta sekä lainatakuut. Esimerkiksi vuoden 1975 lopulla käsiteltiin ravintolayhtiön säätiöltä pyytämää 200 000 markan (noin 150 000 euroa vuoden 2011 rahassa) lainatakausta Ida Aalbergintien ravintolan laajennusta varten. Myös osakunnan tilojen korjaus-, kunnossapito- ja perusrannustoitä käsiteltiin kokouksissa, jotta pelisäännöt tulivat selväksi. Vakituksia aiheita YTNK:n kokouksissa olivat lisäksi säätiön uudet asuntolahankkeet.

Säätiön hallituksella oli tapana valmistella asiat YTNK:n kokouksia varten, varsinkin jos käsiteltiin Hämäläisten talon vuokrankorotuksia. Perusteluiden piti olla selvät. Vuokrasopimuksessa tuli ottaa

huomioon säätiön vuokrasubventioperiaate osakuntaa kohtaan ja toisaalta osakunnan sääntöjen mukainen itsehallintoperiaate. Vuokrankorotus oli siis melko arkaluontoinen asia.¹⁰¹

YTNK:n toiminta vakiintui vuoden 1975 kuluessa, siitä tuli kiinteä osa ”pyhän kolmiyhteyden” välistä yhteistyötä. Vuoden lopulla säätiön varainhoitokunta saattoikin laatia yritystoiminnan periaateohjelman, jolla täydennettiin YTNK:n alkuperäistä ohjesääntöä. Säätiön rooli määriteltiin yritystoiminnan kokonaiskentässä kolmeen toisistaan erottuvaan lohkoon, jotka olivat sosiaalinen toiminta (asuntolatoiminta ja muu sosiaalinen toiminta), toimintaperusteinen kiinteistötoiminta Kampinkadulla (osakunta ja HROY) sekä tuotto-perusteinen kiinteistötoiminta Kampinkadulla (muut vuokralaiset).

HROY:n osalle periaateohjelmassa määriteltiin sosiaalinen toiminta (osakuntabaari), toimintaperusteinen tuottotoiminta (osakunnan ohjelmatoiminta eli Tavastia Klubi) sekä tuotto-perusteinen toiminta (anniskelu, Kampinkadun Ilves-kioski ja toiminnan laajentaminen asuntolapaikkojen läheisyyteen). Osakunta vastasi jäsentensä harrastus- ja palvelutoiminnan organisoinnista sekä sosiaalisten palvelujen tarjoamisesta. Sen vastuulla ei enää ollut yritystoimintaa, sillä yritystoiminnan taloudellis-hallinnollinen hoito oli siirretty HROY:lle keväällä 1975. Osakunta jatkoi kuitenkin tanssitoiminnan järjestämistä ja otti sen tuotoista oman osuutensa.¹⁰²

Yritystoiminnan periaateohjelma oli hyvä osoitus Kampinkadun kolmen eri tahon roolien selkiintymisestä. Kun roolit saatiin selville, kukin taho saattoi keskittyä sille määriteltyyn toimintaan. Periaateohjelma oli myös osoitus siitä, että YTNK oli parin ensimmäisen toimintavuotensa kuluessa onnistunut toimimaan puskurina, jonka avulla rauhoitettiin ilmapiiriä. YTNK järjesti kokouksiaan välillä myös Helsingin ulkopuolella, ja olipa kokouksen yhteydessä joskus seminaarikin. Antti Pohjanheimon mukaan tällä luotiin hyvät olosuhteet keskustelulle, vähennettiin paineita, ja ”osakuntakin tunsu, että heitä huomioidaan. Silloin asiat menivät helpommin eteenpäin.”¹⁰³

Aivan ongelmitta ei YTNK:n toiminta jatkossa kehittynyt. Tähän vaikutti ennen kaikkea HROY, jonka johtamisessa oli vuodesta 1972 noudatettu yritysdemokratiaa. Tämän vuoksi yhtiön hallituksessa oli kolmen osakuntalaisen lisäksi kolme työntekijäin edustajaa, joista kaksi oli vakituista työntekijää ja yksi Hämmäläis–Osakunnan tanssi-työntekijöiden eli HOTT:n edustaja.

HROY:n osa-aikaisena toimitusjohtajana työskennellyt Kalle Wettenhovi kirjoitti muistelmissaan, että yritysdemokratia synnytti ristiriitaisia tilanteita, ”kun yhtenä päivänä sama henkilö muuttui duunarista kapitalistiksi”. Asko Niemisen mukaan HROY:n tavoitteet eivät tästä syystä aina olleet ”kovin järkeviä”. HROY:n oletus olikin, että säätiö ”on aina pussi auki”, eli aina kun ravintolayhtiö tarvitsisi rahaa, säätiön tuli sitä antaa. Tämän taustalla vaikutti myös se tosiasia, että ”Ilveksellä ei ollut vakuuksia, joten se ei voinut ottaa lainaa itselleen, ja siksi se kääntyi aina säätiön puoleen”. Joskus säätiö myös antoi suoraan lainaa HROY:lle, mikä johtui yhtiön heikosta rahoitustilanteesta eli likvidien varojen puutteesta. Tämä ei ollut Niemisen mieleen.¹⁰⁴

HROY:n tilanne kääntyi vaikeaksi vuoden 1975 loppupuolella. Tähän vaikutti omalta osaltaan Suomessa vallinnut lama, mutta myös kova inflaatio ja siitä johtuneet palkankorotukset. HROY:n ravintolatyöntekijätkin halusivat palkkoihinsa roimat korotukset. YTNK:n kokouksessa 10.12.1975 todettiin, että palkankorotukset eivät saisi nousta liian suuriksi. Yritysdemokratian hengessä yhtiön hallitus kuitenkin nosti palkkoja reilusti, mikä suisti HROY:n talouden negatiiviseen kierteeseen. Vuoden 1976 puolella HROY joutuikin ottamaan säätiöltä 50 000 markan lyhytaikaisen likviditeettilainan, minkä päälle tuli vielä 220 000 markan laina Ravintola Idan investointeja varten. Säätiö antoi myös osakunnalle 68 000 markan lainan Tavastia Klubin kalustamiseen.

Vaikeuksia aiheutti myös Ravintola Ilveksen tilanne. Ilves olisi tarvinnut ison remontin, sillä huonoon kuntoon päässyt ravintola ei

houkutellut riittävästi asiakaskuntaa. Myös keväällä 1975 perustetun Ilves-kioskin kannattavuus oli heikko. HROY:n tilanne meni lopulta niin tukalaksi, että säätiön hallitus päätti pyytää yhtiöltä konkreettista saneeraussuunnitelmaa. HROY tarjosikin kesällä 1976 Ilves-kioskia Rautakirjalle, joka oli ollut kiinnostunut myymälätilasta vuotta aikaisemmin. Nyt ei kiinnostusta enää ollut. Lopulta 55 neliön myymälätila saatiin vuokrattua Aho-Valinnalle, ja yksi tappiopesä oli saatu siivottua.¹⁰⁵

HROY:n tappiot vuodelta 1976 olivat yli 170 000 markkaa, ja yhtiön oma pääoma oli noin 78 000 markkaa miinuksella. Yhtiön tilanne alkoi parantua vasta sen jälkeen, kun Kalle Wettenhovi siirrettiin syrjään ja osakunnan kuraattori Ilkka Merimaa nimitettiin kokopäiväiseksi toimitusjohtajaksi 1.12.1976 alkaen. Merimaan piti selvittää HROY:n ”sotkuja” ajan kanssa. Esimerkiksi Tavastia Klubin vuokrat olivat jääneet maksamatta 1.7.1976 lähtien, mistä syystä HROY:n velka säätiölle oli noussut 270 000 markkaan. Merimaa lupasi säätiön hallitukselle, että velka maksetaan maaliskuun 1977 loppuun mennessä. Jotta tässä onnistuttiin, korotti HROY osakepääomaansa 108 000 markalla. Hämäläis-Osakunta merkitsi koko pääoman noston; sen oli tosin otettava kyseinen summa lainaksi säätiöltä.

Tämän jälkeen HROY:n asiat alkoivat parantua, ja kesään mennessä yhtiö sai maksettua suurimman osan veloistaan säätiölle. HROY:n rahoitustilannetta paransivat sekä myyntituottojen että myyntikatteen paraneminen, minkä seurauksena yhtiön käyttökate oli yli 160 000 markkaa suurempi kuin kesällä 1976. Ravintola Ilves, Tavastia Klubi ja Ravintola Ida olivat kaikki ylittäneet alkuvuoden aikana budjetoidun tulokehityksen.

HROY:n tilannetta kohensi myös Ravintola Idan myynti Kantaravintolat Oy:lle kesällä 1977. Myyntihinnaksi ravintolayhtiöt sopivat 190 000 markkaa. Säätiön puolella oltiin tilanteeseen tyytyväisiä, ja yhtiölle voitiin taas myöntää lainaa investointeihin, kuten 100 000

Hämäläisten Ravintola perusti Ilves-kioskin vuonna 1975. Heikosti kannattava kioskki toimi ainoastaan vuoden, minkä jälkeen tilat vuokrattiin Aho-Valinnalle.

markkaa toisen kerroksen pikkusalin saneeraukseen. HROY:n tilanteen kohentumisesta kertoi myös se, että yhtiö rahoitti samalla summalla saneerauksen toisen puolen. Vuoden 1978 puolella toteutettiin myös Ravintola Ilveksen pitkään odottanut remontti, jossa ravintola sai kokonaan uuden ilmeen.¹⁰⁶

TONTTIA ETSIMÄSSÄ

Säätiön oma asuntolarakentaminen keskeytyi Antti Korpintien toisen vaiheen valmistuttua elokuussa 1972. Selvää kuitenkin oli, että rakennustoiminta ennen pitkää käynnistettäisiin uudelleen. Aloitteen asiassa teki Hämäläis-Osakunnan asuntoloiden johtokunta, kun se 29.1.1973 pitämässään kokouksessa esitti toivomuksen, että ”säätiö ryhtyisi toimenpiteisiin tonttimaan varaamiseksi Helsingin kaupun-

gin alueelta uutta asuntolaprojektia varten”. Ehdotusta pohdittiin säätiön hallituksessa jo kolme päivää myöhemmin. Asia jätettiin kuitenkin hautumaan, sillä käynnistymässä olivat neuvottelut Hoasin kanssa sekä Porras Tavastian remontti.¹⁰⁷

Kesti vielä noin vuoden päivät, ennen kuin tonttimaan hankinta pääsi vauhtiin. Tammikuussa 1974 säätiö jätti vuokratonttihakemuksen valtiolle ja Helsingille sekä maaliskuussa Espoolle ja Vantaalle. Varsin nopeasti kuitenkin selvisi, ettei hanke etenisi tätä kautta, sillä vain Espoo vaivautui vastaamaan säätiön hakemukseen. Espookin ilmoitti ainoastaan, että tonttihakemus jätettiin pöydälle siksi aikaa, kunnes kaupungin maiden kaavoitus valmistuisi muutaman vuoden päästä.¹⁰⁸

Säätiö sai keväällä 1974 hyvän taloudellisen piristysruiskeen, kun 1960-luvun lopulta lähtien voimassa ollut vuokrasäännöstely päättyi ja Hämäläisten talon vuokralaisten vuokria voitiin korottaa käyväälle tasolle pois lukien osakunta ja HROY. Työeläkekassojen vuokria yritettiin nostaa 26,50 markkaan neliöltä (noin 23,50 euroa vuoden 2011 rahassa), mutta välimiesten suosituksen jälkeen säätiö tyytyi 22 markan neliövuokraan. Asko Niemisen mukaan säätiö ei voinut kohdella Työeläkekassoja ”krouvimman kautta”, vaan vuokrat piti pitää kohtuullisella tasolla. Tämä riitti ”mukavaan elämään ja velatkin saatiin maksettua pois”.

Katutason liiketilojen vuokrat päätettiin nostaa vuoden kuluessa asteittain 50 markkaan neliöltä – siis kaksinkertaisiksi. Hämäläisten talon kasvava vuokratuotto loi säätiölle hyvän pääomapuskurin tulevia asuntolaprojekteja varten. Vuoden 1974 toimintakertomuksessa asiasta todettiinkin, että ”täten on luotu mahdollisuudet hankkia uusia asuntoja hämäläisille opiskelijoille”.¹⁰⁹

Koska pääkaupunkiseudun kunnat tai valtiokaan eivät suostuneet osoittamaan säätiölle tonttia, oli katseet suunnattava vaihtoehtoisille tonttimarkkinoille. Vaihtoehtoja oli useita. Kesäkuussa 1974 säätiö neuvotteli pohjalaisten osakuntien edustajien kanssa tontin löytämi-

sestä ja opiskelija-asuntolan rakentamisesta. Mihinkään toimenpiteisiin ei asiassa kuitenkaan ryhdytty. Seuraavaksi säätiö neuvotteli Latokartano–Säätiön kanssa, jolla oli tontti Viikissä. Myös tämä hanke jäi neuvottelujen asteelle.

Säätiö käänsi tämän jälkeen katseensa aravakelpoiseiin tontteihin. Tämä idea kuitenkin törmäsi Hoasin seinään. Antti Pohjanheimo totesi selvityksessään säätiön hallitukselle 9.1.1975: ”On käynyt selväksi, että Hoas on monopolisoinut alueen opiskelija-asuntoloiden käyttöön varatut tonttimaat.” Jäljelle jäivät enää vain kovan rahan tontit.¹¹⁰

Syyskuussa 1974 säätiö perusti toimikunnan viemään ostotonttiasiaa eteenpäin sekä tekemään rahoituslaskelmia tarjolle tulevista tonteista. Toimikuntaan valittiin Asko Nieminen, Raimo Kaitue, Ilkka Merimaa ja Antti Pohjanheimo. Ensimmäisenä tonttia tarjosi Keskus–Sato Oy, joka oli valmis myymään säätiölle Espoon Suvelassa olevan maa-alan 1,35 miljoonalla markalla. Tämä ei kuitenkaan kiinnostanut säätiötä syrjäisen sijaintinsa vuoksi. Tapaukseen liittyi Asko Niemisen mukaan koomisiakin piirteitä. Säätiöstä lähdettiin porukalla katsomaan kyseistä tonttia, ja Keskus–Saton mies johdatteli heidät hyväkuntoisen omakotitalon pihalle. Kun hän kertoi, että ”tähän se talo tehdään”, tuli talon rappusille kiukkuinen omakotitalon omistaja, joka karkotti niin esittelijän kuin katsojatkin pihastaan.

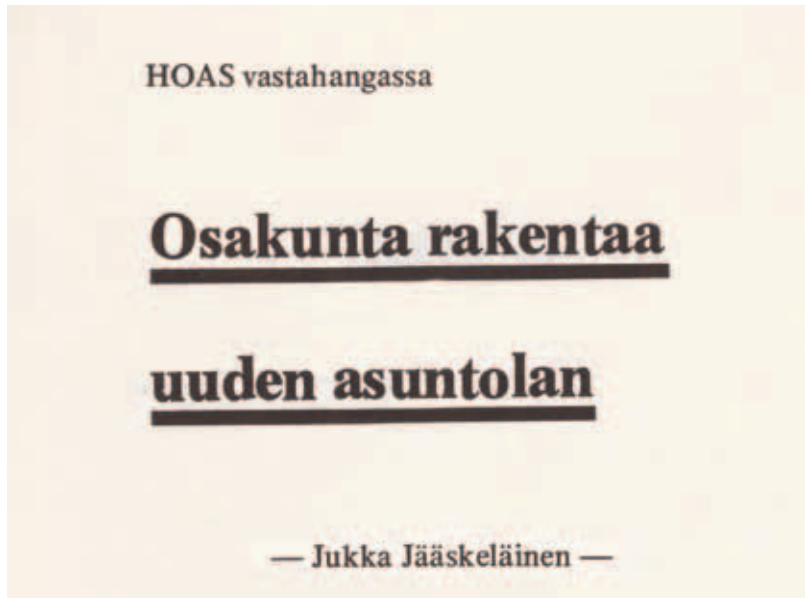
Vuoden 1974 loppuun mennessä säätiölle tarjottiin tontteja Espoon Lippajärveltä ja Leppävaarasta sekä useita sellaisia tontteja, joita ei ollut kohdistettu mihinkään tarkasti määriteltyyn alueeseen. Alueet sijaitsivat junaradan varressa Keravan ja Järvenpään välillä. Kauppoja ei syntynyt. Hallituksen kokouksessa 9.1.1975 asiamies Pohjanheimo totesi vain, että ”säätiö ei ole oleellisesti edistynyt hankkeessa”.¹¹¹

Säätiö oli saanut lokakuussa 1974 Rakennusalan työeläkekassalta 1,5 miljoonaa markkaa ensisijaislainaa asuntolan rakentamista varten. Rakennusalan työeläkekassa suostui lainaamaan rahat 22 vuo-

deksi sillä edellytyksellä, että säätiö tekisi sen kanssa kolmen vuoden vuokrasopimuksen Kampinkadulla. Rahoille ei kuitenkaan näyttänyt olevan käyttöä, kunnes toukokuussa 1975 tamperelainen rakennusyhtiö Mattinen & Niemelä Oy teki tarjouksen kahdesta tontista sekä rakennuksista Vantaan Martinlaaksossa. Hallitus päätti tarttua tilaisuuteen tutustuttuaan Antti Pohjanheimon tekemiin laskelmiin sekä itse tontteihin paikan päällä Martinlaakson Kukinkujalla. Mattinen & Niemelän tonttien hinnaksi tulisi 3,95 miljoonaa markkaa ja kahden rakennuksen hinnaksi 18,2 miljoonaa markkaa.

Sopimus asuntolan rakentamisesta allekirjoitettiin syyskuussa 1975, ja se käsitti tontin oston sekä tontille tulevien asuintalojen rakentamisen. Ensimmäisen vaiheen rakentaminen oli tarkoitus aloit-

Hälläpyörän toimittaja Jukka Jääskeläinen kirjoitti syksyllä 1975 kattavan artikkelin Kukinkujan projektista ja Hoasin vastahangasta.

taa syksyllä 1976 ja toisen vaiheen kaksi vuotta myöhemmin. Kaiken kaikkiaan kohteeseen oli määrä tulla 450 asuntolapaikkaa. Sopimukseen laitettiin myös takaportti: säätiön piti saada Asuntohallitukselta asuntolaina, jotta hanke toteutuisi.¹¹²

ASUNTOHALLITUS EI MYÖNNÄ ASUNTOLAINAA - ONNEKSI!

Välittömästi sen jälkeen kun Mattinen & Niemelän kanssa oli allekirjoitettu sopimus, aloitti säätiö rahoituksen järjestämisen ja asuntoloiden suunnittelun. Tampereen, Lahden ja Hämeenlinnan kaupungeille jätettiin kullekin yhden miljoonan markan ensisijaislaina-anomukset, ja Vantaan kaupungille jätettiin ensimmäistä rakennusvaihetta koskeva asuntolaina-anomus.

Säätiö perusti yhdessä Mattinen & Niemelän käyttämän Arkkitehtitoimisto Pinomaan kanssa suunnittelutoimikunnan, johon säätiöstä kuuluivat Heikki Laavola, Ilkka Merimaa, Esa Läärä ja Antti Pohjanheimo. Suunnittelutoimikunnan tavoitteeksi tuli ottaa huomioon opiskelija-asuminen pitkällä tähtäimellä. Ilkka Merimaan mukaan ”asuntoihin suunniteltiin muun muassa normaalia suuremmat keittiötilat, koska soluasunnoissa asukkaiden yhteinen tekeminen tapahtui yleensä keittiön ympärillä”.

Myös Asuntohallituksen kanssa piti neuvotella tontinostoon liittyvistä järjestelyistä. Rahoitusjohtaja Kalevi Sassi totesi, että Asuntohallitus kyllä hyväksyi sen, että säätiö osti kovan rahan tontin ja vuokrasi sen Asuntohallituksen hyväksymillä ehdoilla perustetulle Asunto Oy Kukinkuja 8:lle. Ehtona oli kuitenkin, että järjestely oli pysyvä, eli tontin tuli säilyä säätiön omistuksessa. Sassi edellytti myös, että säätiö saisi SYL:lta lausunnon erillISRakentamisesta.¹¹³

Tästä alkoi kevääseen 1976 asti kestänyt kiistely, jonka osapuolina olivat säätiö sekä toisella puolen SYL, HYY ja Hoas. Jälkimmäisten

ainoa tavoite oli estää säätiön erillsrakentaminen, sillä sekä SYL että HYY olivat sitoutuneet Hoasin monopoliin opiskelija-asuntotuotannossa. SYL:n suurella vaivalla vuonna 1972 rakentamaa valtakunnallista rahoitusjärjestelmää, jossa pääkaupunkiseudun opiskelija-asuntoja varten myönnettävät varat oli varattu Hoasille, ei haluttu vaarantaa kilpailevilla hankkeilla. Hoasin toimitusjohtajalle Paavo Jauhiaiselle oli selvää, että Kukinkuja 8 kilpaili valtion asuntolainamäärärahoista ja ensisijaislainarahasta.

Vaikka lähtökohta neuvotteluihin oli vaikea, pyrki Hämäläisten ylioppilassäätiön hallitus löytämään tilanteeseen kaikkia miellyttävän lopputuloksen. Säätiön edustajat neuvottelivat elokuun lopulla 1975 SYL:n asuntopoliittisen sihteerin Matti Väisäsen kanssa, syyskuun alussa SYL:n hallituksen kanssa sekä viikkoa myöhemmin Hoasin ja HYY:n kanssa. Heti kävi kuitenkin selväksi, että näiltä ei ymmärrystä erillsrakentamiselle herunut.¹¹⁴

Säätiön hallitus kokoontui pohtimaan tilannetta 12.9.1975. Hallitus piti mahdollisena jopa sitä, että Kukinkuja 8 kytketään Hoas-tuotantoon, jolloin ei loukattaisi Hoasin rahoitusperiaatteita. Rakennusaikana voitaisiin myös käyttää hyväksi Hoasin rakennusvalvontaorganisaatiota. Hoasille päätettiin lähettää asiasta kirje. Hallitus jäi odottamaan Hoasin hallituksen kannanottoa asiassa.

Vastaus tuli viikon kuluttua. Kirjeessä todettiin, että ”Hämäläisten ylioppilassäätiö on koko ajan pyrkinyt Hoasin perustajien ja Porras Tavastia -sopimuksen vastaisesti esittelemään omia erillistuotantoon perustuvia toimintavaraussuunnitelmiaan, jotka pääperiaatteiltaan on rakennettu täysin itsenäisiksi Hoasin kanssa kilpaileviksi ohjelmiksi, eikä suinkaan yhteistoimintaan pyrkiviksi, kuten sopimukset edellyttävät. Edelleen tuntuu merkilliseltä, että Hämäläisten ylioppilassäätiö vielä tänä päivänä näkee mielekkääksi rakentaa asuntoja pelkästään pienehkön erillisryhmän käyttöön, kun koko maan opiskelijaliikkeen mielestä kaikkien opiskelija-asuntojen on oltava avoinna kaikille asunnon tarpeessa oleville opiskelijoille.” Hoasin hallituksen kanta

oli, että Porras Tavastia -sopimus sekä Hoasin perustajayhteisöjen perussopimus määrittivät ne rajat, joiden mukaisesti yhteistoimintaa oli toteutettava.¹¹⁵

Myös HYY lähetti säätiölle kirjeen, jossa se toi esille kantansa. HYY:n mielestä Helsingin seudun opiskelija-asuntotuotanto tuli hoitaa keskitetysti Hoasin välityksellä. Tämä oli välttämätöntä, sillä muuten maan opiskelija-asuntotuotanto saattaisi joutua uhanalaiseksi niin tonttikysymyksen kuin rahoituksenkin osalta. HYY myös toivoi, että säätiö ja Hoas pääsisivät Porras Tavastia -sopimuksessa sovitusta säätiön omaisuuden käytöstä opiskelija-asuntotuotannossa käytännön ratkaisuihin mahdollisimman pian. Säätiön hallitus lähetti lokakuussa kaksi kirjettä HYY:n hallitukselle, joissa se pyysi HYY:ta suhtautumaan positiivisesti säätiön erillISRakentamiseen.¹¹⁶

Säätiö lähetti yhdessä muiden erillISRakentajien kanssa asian tiimoilta kirjeen myös Asuntohallitukselle, joka lopulta tekisi päätöksen asuntolainoista. Kirjeen muita allekirjoittajia olivat Latokartano-Säätiö, Lääketieteen opiskelijoiden asuntotukisäätiö, Pohjalaisten Talosäätiö Ostrobotnia ja Metsäylioppilaiden asuntolasäätiö. Nämä toivat esille näkemyksensä, jonka mukaan Hoasin ainoa mahdollisuus hoitaa rakennustoimintaa oli lainata kaikki tarvittavat varat eri rahoituslaitoksilta. Allekirjoittajilla sen sijaan oli omaisuuden tuottona saatua omaa pääomaa vähintään viisi prosenttia rakennuskustannuksista. Niillä oli myös mahdollisuus subventoida vuokria olemalla perimättä omalle pääomalle korkoa esimerkiksi keskuSHallinnon kuluja varten. Allekirjoittajat esittivät, että Asuntohallitus tukisi ”tulevaisuudessa kaikkia toimenpiteitä, joilla voidaan helpottaa opiskelijoiden edelleen jatkuvaa asuntopulaa riippumatta siitä, kuka on näiden rakennuttajana ja omistajana”.¹¹⁷

Myös Hämäläis-Osakunta teki kaikkensa asian edistämiseksi. Kuraattori Ilkka Merimaa tapasi marraskuussa Helsingin yliopiston kanslerin ja rehtorin, joille hän kertoi asuntolaprojektista. Kerrottiinpa asiasta jopa presidentti Urho Kekkoselle, kun hänelle esitettiin

kutsu tulla Hämmäläis-Osakunnan kunniajäseneksi 5.12.1975. Kun Kekkoselle annettiin kunniajäsenmerkki, keskustelivat osakunnan edustajat hänen kanssaan kaikesta siitä, mitä osakunnassa silloin tapahtui. Ilkka Merimaa selitti tällöin myös säätiön asuntolahanketta ja kertoi erimielisyyksistä Hoasin kanssa.¹¹⁸

Kukinkujan tulevaisuus oli Asuntohallituksen käsissä. Ennen kuin se teki päätöksensä, SYL laati asiasta selvityksen Helsingin Sanomiin. 3.4.1976 julkaistussa kirjoituksessa SYL toi esille huolensa siitä, että opiskelija-asuntoihin tarkoitetuista määrärahoista osa menisi erillirakentajille. Kahta päivää myöhemmin asiasta oli kirjoitus myös Ilta-Sanomissa. Siinä säätiön asuntolainahakemuksen todettiin olevan ”ainutlaatuinen välistä veto”.

Säätiö kertoi asiasta oman näkemyksensä Helsingin Sanomissa 13. huhtikuuta. Antti Pohjanheimon kirjoituksessa tuotiin esille säätiön ja Hoasin suhteiden pitkä historia sekä laskelmia vuokrista. Pohjanheimo painotti erillirakentajien vuokrien edullisuutta. Esi-merkiksi Hoasilla keskushallinnon osuus vuokrista oli Pohjanheimon mukaan 1,68 mk neliöltä kuukaudessa. Tätä eivät erillirakentajat perineet. HYS kattoi hallintokulut Hämmäläisten talon vuokralaisilta tulleilla rahoilla. Pohjanheimon mielestä ”SYL:n pitäisi kehittää nykyistä järjestelmää siten, että se ottaisi huomioon tasavertaisesti myös erillirakentajat niin, että kaikki opiskelija-asuntolarakentamiseen käytettävissä olevat varat saataisiin todella palvelemaan opiskelijoita. Hämmäläisten ylioppilassäätiö on valmis neuvottelemaan.”

Seuraavana päivänä tuli SYL:n vastaus, jossa pääsihteeri Jorma Eloranta kertoi SYL:n tukevan Hoasia. Samassa lehdessä oli myös ennakkotieto, että säätiö oli jäänyt ilman asuntolainaa. Pian päätöksestä tuli säätiöllekin virallinen tieto.¹¹⁹

SYL:n pääsihteeri Jorma Eloranta kirjoitti 14.4.1976 Helsingin Sanomiin vastineen Hämmäläisten ylioppilassäätiön kirjoitukseen. Eloranta selosti kirjoituksessa, miksi SYL ei puoltanut säätiön lainahakemusta.

Helsingin Sanomien toimitukselle

H3 19.04.76

SYL vastaa HYS:lle

Hämäläisten ylioppilassäätiön Helsingin Sanomissa 13. 4. julkaistun opiskelija-asuntorakennuttamista koskevan kirjoituksen takia esitän kohellaimmin seuraavaa:

Suomen ylioppilaskuntien liitto on jo vuodesta 1969 edustanut sitä käsitystä, että opiskelija-asuntojen tulisi tuotanto- ja ylläpito paikkakuntaakohtaisesti tai alueellisesti keskittää yhdelle organisaatiolle. Vuonna 1971 perustettiin valtakunnalliseksi yhteistyöelimeksi SYL:n opiskelija-asuntoneuvottelukunta, jonka työhön ottavat osaa eri korkeakoulupaikkakuntien opiskelija-asuntorakennuttajayhteisöt ja opiskelijajärjestöt. Näitä opiskelijajärjestöjä ovat SYL:n lisäksi Suomen Tekniikan Opiskelijoiden Liitto, Suomen Kauppaopiskelijain Liitto ja Ammattikouluisten Liitto.

Tämän rakennuttamistoiminnan kohderyhmänä on koko peruskoulun jälkeinen opiskelijaväestö. Koulutusjärjestelmän kehittämisen myötä kohderyhmänä on koko nuorisoo. Yhteistoiminnan tuloksena on viime vuosina pystytty tuottamaan huomattava määrä opiskelija-asuntoja. Esimerkiksi viime vuonna aloitettiin hieman yli 4 000 opiskelija-asuntopaikan rakentaminen.

SYL ei puoltaa Hämäläisten ylioppilassäätiön hanketta, koska se ei palvelisi koko peruskoulun jälkeisen opiskelijaväestön asumistarpeita, vaan suppeampia intressejä. Jo vuonna 1973 asuntohallitus liitti ehdollisiin opiskelija-asuntolainapäätöksiin lausuman, jonka mukaan yhteiskunnan asuntolainoittamat opiskelija-asunnot on mahdollisimman tasapuolisesti ja jaettava

kaikille peruskoulun jälkeisten oppilaitosten opiskelijoille.

SYL:n puitteissa — yhteistyössä valtion ja kuntien viranomaisten kanssa — kehitetyn opiskelija-asuntotuotantojärjestelmän opiskelija-asunnot jaetaan vahvistettujen asukasvalintaperusteiden mukaan. Tällöin hakijan sosiaalis-taloudellinen asema on ratkaiseva. Sen sijaan esimerkiksi osakunnan jäsenyyttä ei oteta huomioon asuntoa jaettaessa. Opiskelija-asuntokohdeet tuotetaan pääasiassa kuntien ja valtion luovuttamille vuokratonteille urakkatilpallun pohjalta. Vuokrat määräytyvät omakustannusperiaatteen mukaisesti.

Varsinaisia opiskelija-asuntosäätiöitä, joista suurin on Helsingin seudun opiskelija-asuntosäätiö (HOAS), on tällä hetkellä kahdeksalla korkeakoulupaikkakunnalla. Näiden organisaatioiden hallintoelimiissä on opiskelijayhteisöillä pääsääntöisesti enemmistö, vaikkakin kunnat ovat opiskelijajärjestöjen tavoitteiden mukaisesti tulleet yhä enenevässä määrin mukaan niiden toimintaan jatkuvuuden ylläpitämiseksi. SYL toivoo, että kaikki opiskelija-asuntorakentamiseen käytettävissä olevat varat palvelisivat laajoja opiskelijajapilirejä, erityisesti vähävaraisia ja huonoissa asumisololoissa elämään ja opiskelemaan joutuvia.

Tätä näkemystä tuettiin myös Helsingin Sanomien 3. 4. julkaisussa artikkelissa, johon HYS on halunnut vastineensa kohdistaa.

Ystävällisesti
Helsingissä 13. 4. 1976
JORMA ELORANTA

Suomen ylioppilaskuntien liiton
pääsihteeri, DI

MATKALLE HÄMÄLÄISTEN TALON KAUTTA

SYL perusti vuonna 1953 Ylioppilaspalvelun, jonka tehtävänä oli välittää opiskelijoille muun muassa matkoja, asuntoja ja kurssikirjoja. 1960-luvun alussa Ylioppilaspalvelun toiminta kasvoi niin nopeasti, että se päätettiin irrottaa SYL:sta omaksi järjestökseen. Vuonna 1962 Ylioppilaspalvelu myös muutti Hämäläisten taloon. Tämän seurauksena talon eteen Kampinkadulle muodostuikin joka syksy pitkiä jonoja, kun opiskelijat tulivat kysymään Ylioppilaspalvelusta vapaita asuntoja.

Kaikkein eniten 1960-luvulla kasvoivat matkapalvelut, joista tuli Ylioppilaspalvelun tärkein toimiala. Ylioppilaspalvelu laajensikin matkapalveluitaan koko vuosikymmenen ajan ja sai lipunkirjoitusoikeudet ulottumaan Itämeren laivaliikenteestä Euroopan rautateille ja kotimaan lentoliikenteeseen. Vuonna 1972 käyttöön otettiin nuorisolle tarkoitettu Inter Rail -lippu, jolla sai matkustaa junalla pitkin Eurooppaa.

Koska matkapalvelut kasvoivat koko ajan, Ylioppilaspalvelun taustayhtiöt päättivät perustaa toimialaa varten oman osakeyhtiön,

Säätiö ei saanut perusteluja hylkäyspäätökselle, vaikka niitä Asuntohallitukselta pyydettiin. Rahoitusjohtaja Kalevi Sassi ei niitä pystynyt kertomaan, koska ei ollut tekemässä päätöstä, eikä päätöksen tehnyt pääjohtaja Olavi Lindblom niitä kertonut. Lindblom oli kuitenkin täysin sitoutunut SYL:n kantaan asiassa, joten syy oli kaikille selvä. Lisäksi sosialidemokraatti Olavi ”Limppu” Lindblom oli tunnetusti Hoasin Paavo Jauhiaisen kuten myös Hoasin taustalla vaikuttavien sosialidemokraattien kaveri. Näin kaikki valtion asuntolainarahat pääkaupunkiseudulla menivät Hoasille, jolla oli myös huutava tarve rahoille, sillä se oli ajautumassa suuriin taloudellisiin vaikeuksiin helmikuussa 1976 voimaan tulleen hinta- ja vuokrasulun vuoksi.

Kielteisestä päätöksestä huolimatta Martinlaakson hanketta viettiin eteenpäin. Rahoituksen muuttuessa epävarmemmaksi – esimerkiksi

Travela Oy:n. Sen toiminta alkoi vuonna 1974. Travela ajautui nopeasti vakaviin talousvaikeuksiin öljykriisin aiheuttaman laman ja siitä johtuneiden opiskelijalentojen heikon kysynnän ja seuramatkailun vaikeuksien vuoksi. Tämän seurauksena sen osakkaaksi tuli HYY, joka halusi turvata opiskelijamatkailun jatkumisen.

Travelan ongelmat heijastuivat myös Hämmäläisten ylioppilassäätiöön. Huonoon rahoitustilanteeseensa vedoten Travela vastusti säätiön syksyllä 1977 esittämiä vuokrankorotuksia. Tästä seurasi muutaman kuukauden kestänyt asian selvittely, kunnes tammikuussa 1978 säätiö esitti, että Travela tekisi 50-prosenttisesti elinkustannusindeksiin sidotun uuden viisivuotisen sopimuksen. Tämä ei Travelalle käynyt, vaan syyskuussa 1978 se muutti Uuteen ylioppilastaloon.

Jälkikäteen Travela vielä pyysi vuokrahuoneistossa vuosien aikana tekemistään korjaus- ja muutostöistä korvauksia. Säätiö ei tähän suostunut, sillä Travelalta oli koko sen vuokralaisajan peritty käypää vuokratasoa selvästi alemmaa vuokraa. Asia oli loppuun käsitelty.

Lähteet: Puro 2009; Åberg – Sohlstén-Nederström 2007; Kolbe 1996; HYS hallituksen kokoukset 1978.

Tampereen ja Hämeenlinnan kaupungit eivät antaneet hankkeelle ensisijaislainaa ja Lahtikin vain 100 000 markkaa – suunnitelmia muutettiin, ja säästöjen saamiseksi päätettiin luopua muun muassa ensimmäisen vaiheen parvekkeista. Myös Martinlaaksoon suunniteltu Hämmäläisten Ravintola Oy:n ravintolahanke jäädytettiin.¹²⁰

Säätiö uudisti lainahakemuksensa Asuntohallitukselle syksyllä 1976, mutta myös siitä tuli kielteinen päätös seuraavana keväänä. Tämä tarkoitti sitä, että Mattinen & Niemelän kanssa tehty sopimus purettiin yhteisymmärryksessä toukokuussa 1977. Yhtiö laskutti säätiötä vielä sopimuksen mukaisilla suunnittelumaksuilla. Näin Martinlaakson hanke sai sinetin – ”onneksi”, totesi Antti Pohjanheimo vuonna 2011. Kukinkuja 8:n peruuntuminen merkitsi sitä, että säätiö säästi rahansa toista, parempaa hanketta varten.¹²¹

Palovartijantie 13-17 Puistolan uudella puolella eli Tapulikaupungissa.

ONNEKAS TYÖPAIKKAKESKUSTELU

Syksyllä 1973 alkanut öljykriisi suisti maailmantalouden lamaan, ja Suomi seurasi perässä pari vuotta myöhemmin. Kun työttömien määrä nousi syksyllä 1975 päälle 60 000:n, nimitti presidentti Urho Kekkonen Martti Miettusen johtaman viiden puolueen kansallisen hätätilan hallituksen. Uuden hallituksen toimenpiteet eivät kuitenkaan purreet, vaan seuraavan kahden vuoden kuluessa työttömyys yli kaksinkertaistui. Hämäläisten ylioppilassäätiölle talouden tukala tilanne tarjosi kuitenkin oivan tilaisuuden kasvattaa asuntokantaansa.

Säätiö oli ajautunut ikävään pattitilanteeseen Kukinkujan asuntolahankkeen kanssa, koska Asuntohallitus ei ollut myöntänyt sille lainaa keväällä 1976. Pian tämän jälkeen tapahtui kuitenkin odottamaton käänne, joka oli taantumun seurausta. Asko Nieminen jutteli työpaikallaan KOP:ssa varatuomari Uolevi Maurasen kanssa. Mauranen oli pankin juristi, mutta toimi myös rakennusyhtiö Palkki Oy &

Co:n lakimiehenä. Mauranen tuli puhumaan Asko Niemiselle jostakin muusta asiasta, mutta pian juttu kääntyi rakennusalan huonoon tilanteeseen ja Palkkiin.

Mauranen kertoi Palkin rakentavan Puistolan alueella vuokra-aravia, mutta ne eivät menneet kaupaksi. Asunnot oli tarkoitettu lähinnä suurten työnantajien työntekijöille työsuhdeasunnoiksi, mutta taantuma pysäytti niiden kysynnän, koska työperäinen muutoliike Helsinkiin väheni nopeasti. Nieminen kiinnostui Palkin asunnoista. Hän soittikin välittömästi Antti Pohjanheimolle ja kehotti tätä toimittamaan Mauraselle kaikki tiedot, joita tämä pyytää. Hyvää asiassa oli myös se, että Palkilla oli suhteet kunnossa kaupunkiin ja Asuntohallituksen rahoitusjohtajaan Kalevi Sassiin.¹²²

Säätiön hallitus käsitteli Palkin tekemää tarjousta 19.8.1976. Yhtiö oli valmis myymään Puistolan lähes loppuun asti rakennetun kohteensa säätiölle. Kiinteistö Oy Palovartijantie 13–17 oli perustettu helmikuussa 1976 ja rakentaminen aloitettu pian tämän jälkeen. Kohteen päärahoittajina olivat valtio ja KOP.

Säätiö hyväksyi tarjouksen. Säätiö ja Palkki sopivat Palovartijantien osakekannan kauppahinnaksi 430 000 markkaa, minkä lisäksi säätiö maksoi Palkille kaksi prosenttia hankkeen kokonaiskustannuksista. Palovartijantien koko hankinta-arvo oli Asuntohallitukselle jätetyn anomuksen mukaan 8,7 miljoonaa markkaa, sillä kaupassa siirtyivät myös kiinteistöyhtiölle myönnettyt lainat (valtion asuntolaina 4,3 miljoonaa markkaa ja ensisijaislaina 4,0 miljoonaa markkaa).

Kauppakirja allekirjoitettiin 22.9.1976 ja se hyväksyttiin samana päivänä pidetyssä säätiön hallituksen kokouksessa. Kauppakirja voitiin allekirjoittaa, kun selvisi, että Asuntohallitus suostui siihen, että Palovartijantien osakkeet siirtyivät säätiölle. Koska Palovartijantie oli valmiiksi kokonaan lainoitettu, ei säätiön tarvinnut käyttää siihen sille jo aiemmin myönnettyjä luottoja. Asko Niemisen mukaan kaupan solmimispäivä ”oli suuri riemun päivä”. Säätiö oli vihdoinkin saanut uuden asuntolan.

Palkin valitsema kiinteistöyhtiön hallitus sai jatkaa toimessaan siihen asti, kunnes rakennusaikaiset rahoitusasiat saatiin hoidettua. Tämän jälkeen hallitusvastuun otti säätiön valitsema hallitus. Vahdinvaihto Palkin ja säätiön välillä tapahtui 17.1.1977. Isännöitsijäksi valittiin säätiön asiamies Antti Pohjanheimo. Vuoden 1977 lopulla Asuntohallitus vahvisti Kiinteistö Oy Palovartijantie 13–17 lopulliseksi hankinta-arvoksi 8,8 miljoonaa markkaa (noin 5,2 miljoonaa euroa vuoden 2011 rahassa).¹²³

Palovartijantie 13–17 käsitti kolme asuintaloa, joissa oli kaikkiaan 80 asuntoa. Näistä 62 oli perheasuntoja ja 18 soluasuntoja, joissa oli yhteensä 54 soluhuonetta. Kaikkia asuntoja ei vuokrattu Hämäläis-Osakunnan jäsenille, vaan neljä päätettiin antaa työsuhdeasunnoiksi HROY:lle. Palovartijantien rakennukset otettiin vastaan kuukauden välein, viimeinen talo 31.12.1976. Asukkaat muuttivat niihin heti kunkin rakennuksen vastaanottamisen jälkeen.¹²⁴

VINOILUA HOASILLE

Palovartijantien valmistuttua ja Kukinkujan saatua Asuntohallitukselta toisen kielteisen asuntolainapäätöksen alkoi säätiössä seuraavan asuntolahankkeen kartoitus keväällä 1977. Tämä oli mahdollista hyvän taloudellisen tilanteen vuoksi. Säätiö oli vuosina 1975 ja 1976 myynyt omistuksessaan olleet 11 Hyvinkään Rauhankatu 12:n asunto-osaketta, jotka olivat tulleet sille Esa Eskolinin kavallustapausten seurauksena. Säätiö sai niistä jopa pari sataa tuhatta markkaa myyntivoittoa, mutta kovana jatkuvan inflaation vuoksi reaalityttö ei ollut yhtä suuri.

Asuntojen myynnin ja Hämäläisten talon korkeamman vuokra-
tuoton ansiosta säätiö teki molempina vuosina noin 700 000 mar-
kan ylijäämän. Vuonna 1976 vuokratuloja tosin suitsi helmikuussa
voimaan tullut hinta- ja vuokrasulku, jolla valtiovalta halusi hillitä

inflaatiota. Ylijäämät mahdollistivat sen, että kahden vuoden kuluessa asuntolarahastoon voitiin siirtää yhteensä 1,57 miljoonaa markkaa.¹²⁵

Neuvottelut uudesta asuntolahankkeesta käynnistyivät keväällä 1977, kun Palkki Oy ja Keskus-Sato Oy tarjosivat säätiölle Puistolaan rakennettavia vuokratalojaan. Kahdesta tarjouksesta hallitus valitsi Palkin edellisenä syksynä perustaman Kiinteistö Oy Kämnerintie 4:n, koska Palkin kanssa yhteistyö oli sujunut moitteettomasti Palovartijantien osalta. Toukokuussa hallitus hyväksyi 350 000 markkaa maksavan osakekaupan sekä esitti kolmen miljoonan markan ensisijaislaina-anomuksen LEL Työeläkekassalle* ja 100 000 markan laina-anomuksen Lahden kaupungille. Myönteiset lainapäätökset tulivat kesäkuun alussa. Enää puuttui vain Asuntohallituksen hyväksyntä osakekaupalle.¹²⁶

Kämnerintie 4 olisi riittänyt täyttämään säätiön uusien asuntolapaikkojen tarpeen, mutta samaan aikaan eteen tuli toinenkin houkutteleva tarjous. Pohjalaisten Talosäätiö Ostrobotnia oli jo pitkään yrittänyt käynnistää asuntolahanketta, mutta laihoi tuloksin. Keväällä 1977 pohjalaiset ehdottivat Hämäläisten ylioppilassäätiölle yhteistyötä uuden asuntolan rakentamiseksi. Säätiön hallitus päättikin kasvattaa omia asuntolapaikkojaan vielä yhdellä rakennushankkeella.

Varsinainen syy tarttua pohjalaisten tarjoukseen oli inhimillinen. Hoasin toimitusjohtaja Paavo Jauhiainen oli varoittanut Asko Niemistä yhteistyöstä hankaliksi kokemiensa pohjalaisten kanssa. Vuonna 2011 Asko Nieminen muisteli, että Jauhiaisen varoittelun jälkeen ei ollut muuta mahdollisuutta kuin mennä pohjalaisten kanssa yhteistyöhön, sillä ”minä halusin vinoilla Paavo Jauhiaiselle. Sinne mentiin pohjalaisten takia. Jos pohjalaisia ei olisi ollut, niin ei me sitä olisi ostettu. Pohjalaiset vähän kukkoilivat, mutta ne olivat niin innoissaan, kun saivat asuntolan, että se oli anteeksiannettavaa.” Pohjalaiset saivat uudesta asuntolasta 55 prosenttia. Myös lainojen hankinta ja muut vastuut jakaantuisivat samassa suhteessa.¹²⁷

* Rakennus-, Maatalous-, Metsä- ja Satama-alan työeläkekassat yhdistyivät vuonna 1976 LEL Työeläkekassaksi.

Pohjalaisten kanssa toteutettava hanke noudatti samaa kaavaa kuin Kämnerintie 4, jonka naapurikorttelista Palkki Oy tarjosi säätiölle vuokrataloa ostettavaksi. Kyseessä oli toukokuussa 1977 perustettu Kiinteistö Oy Kämnerintie 7. Kesäkuun 6. päivänä 1977 hallitus päättikin ehdottaa pohjalaisille sopimusta Kämnerintie 7:stä, joka siis ostettaisiin Palkilta ja jonka Palkki rakentaisi. Yhteistyön ehdoksi säätiö asetti oman hallintomallinsa, eli kohteessa toteutettaisiin Ida Aalbergintien kaltaista asukasdemokratiaa. Tämä ei pohjalaisille kelvannut, sillä he halusivat enemmistön hallitukseen. Varsin nopeasti he kuitenkin suostuivat siihen, että molemmat säätiöt saisivat hallitukseen yhden paikan ja asukkaat saisivat niin ikään yhden paikan.¹²⁸

Molempien Kämnerintien hankkeiden toteutuminen oli vielä kiinni Asuntohallituksesta. Tämä ei lopulta hyväksynyt sitä, että Palkki myisi osakkeet säätiölle ja Pohjalaisten Talosäätiö Ostrobotnialle. Marraskuussa 1977 säätiön hallitus totesikin, että uusimmat asuntolahankkeet olivat rauenneet. Tilanne alkoi siis muistuttaa Kukinkujan epäonnistunutta asuntolahanketta. Asuntohallituksen päätöstä odotellessaan sekä sen saatuaan hallitus neuvotteli myös muiden rakentajien kanssa uuden asuntolan rakentamisesta, mutta ilman tulosta. Pisimmälle etenivät neuvottelut Keskus-Saton kanssa Meritullinkatu 6:n ostopaikasta.

Säätiö neuvotteli syksyllä 1977 myös Hoasin kanssa, mutta Hoas tarjosi Porras Tavastia -sopimuksen hengessä säätiölle yhä vain lainanantajan roolia. Tämä ei säätiölle edelleenkään käynyt. Hoas uudisti neuvottelutarjouksen heinäkuussa 1978. Hoas tiedusteli jälleen yhteistyöstä opiskelija-asuntoloiden rakennuttamiseksi sekä teki tarjouksen säätiön asuntoloiden isännöinnin siirtämisestä Hoasille.

Säätiön edustajat Asko Nieminen, Reino Lantto ja Antti Pohjanheimo neuvottelivat Hoasin kanssa, minkä jälkeen säätiö lähetti Hoasille kirjeen. Siinä kerrottiin, että säätiön nykyinen isännöintisysteemi oli huomattavasti edullisempi kuin Hoasin tarjoamat pal-

velut. Lisäksi kirjeessä todettiin, että säätiöllä ei ollut suunnitteilla uusia opiskelija-asuntoja, joita rakentaa yhdessä Hoasin kanssa.¹²⁹

Säätiö saattoi torjua Hoasin rakentamishdotuksen siitä syystä, että säätiön omat asuntohankkeet olivat taas täydessä käynnissä. Tilanne oli saanut uuden käänteen maaliskuussa 1978, kun Asuntohallitus oli myöntynyt siihen, että Palkki sai myydä 98 Kämnerintie 4:n osaketta säätiölle. Loput kaksi osaketta piti myydä jollekin toiselle taholle. Säätiön hallitus esitti tällöin, että sekä Hämäläis-Osakunta että HROY ostaisivat kumpikin yhden Kiinteistö Oy Kämnerintie 4 osakkeen. Näin myös tapahtui. Osakepotin hinnaksi tuli vuotta aikaisemmin sovittu 350 000 markkaa, mutta päälle tuli vielä 140 000 markkaa, jotka säätiö maksoi Palkille rahoitusjärjestelyistä ym. asinainhoitokustannuksista.

Asuntohallitus asetti osakekaupalle myös toisen ehdon: puolet asunnoista tuli laittaa julkiseen hakuun, eli nämä oli vuokrattava muille kuin opiskelijoille. Tämä tarkoitti sitä, että kahdesta Kämnerintie 4:n kerrostalosta vain toinen voitiin ottaa opiskelija-asuntolaksi. Toinen talo oli täytettävä aravan tulorajoihin sopivilla vuokralaisilla.

Nyt säätiö saattoi perustaa kiinteistöyhtiölle rakennusajan hallituksen, johon myös Palkki sai oman edustajansa. Kämnerintie 4:n ensimmäinen talo valmistui lokakuussa ja toinen joulukuussa 1978. Kerrostaloihin tuli kaikkiaan 60 huoneistoa, joista HROY sai henkilökunnalleen kuusi työsuhdeasuntoa. Opiskelijapaikkoja rakennuksiin tuli 72. Vapaille markkinoille tarkoitetut asunnot vuokrattiin pääosin perusopintonsa päättäneille osakuntalaisille. Kaiken kaikkiaan Kämnerintie 4 tuli maksamaan säätiölle 6,9 miljoonaa markkaa.¹³⁰

Pohjalaisten Talosäätiö Ostrobotnian pyynnöstä säätiö käynnisti kesällä 1978 myös kesken jääneet neuvottelut Kämnerintie 7:n rakentamiseksi. Säätiö halusi kiinteistöstä nyt kuitenkin puolet itselleen, mikä sopi myös pohjalaisille. Kiinteistöyhtiön hallituspaikat päätettiin jakaa edellisvuoden päätöksestä poiketen siten, että molemmat säätiöt saisivat kaksi paikkaa ja asukkaat yhden paikan. Kun Asunto-

hallitus oli hyväksynyt asian syksyllä 1978, voitiin kauppakirja Palkin kanssa allekirjoittaa ja käynnistää rakentaminen.

Kämnerintie 7:n rakennukset valmistuivat vuotta myöhemmin, loka- ja marraskuussa 1979. Säätiö sai kohteen 68 huoneistosta hie-
man yli puolet eli 35. Näistä 26 oli perheksiöitä ja -kaksioita, minkä
lisäksi säätiö sai yhdeksän kolmen hengen soluhuoneistoa. Kämne-
rintie 7:n asukkaita varten vuokrattiin vielä Palovartijantie 17:ssa
sijainnut 134 neliön asukastila, jossa oli kokoustila, TV- ja lehtihuone
sekä opiskeluhuone. Aivan kuten Palovartijantiellä, myös Kämnerin-

Kämnerintie 7:n harjannostajaisia vietettäessä syyskuussa 1979 oli vanhat
kinat säätiön ja Asuntohallituksen välillä unohdettu. Kuvassa kolmas oikealta
on Asuntohallituksen jo eläkkeelle jäänyt pääjohtaja Olavi Lindblom ja hä-
nen oikealla puolellaan säätiön hallituksen puheenjohtaja Asko Nieminen.

Kämnerintie 7 sisäpihalta nähtynä.

tie 4:ään ja 7:ään hankittiin Hämäläis-Osakunnan jäsenille kalusteet ja puhelimet. Kämnerintie 7:n kustannukset nousivat 8,2 miljoonaan markkaan, josta Hämäläisten ylioppilassäätiö siis järjesti puolet.¹³¹

Asko Nieminen kirjoitti vuonna 2003 ilmestyneessä Kaikuja Hämeestä -kirjassa, että yhteistyö Palkin kanssa oli miellyttävää, sillä sitä leimasi molemminpuolinen sopimusten täsmällinen noudattaminen. Hän myös mainitsi, että kun Kämnerintie 7:n harjannostajaisia juhlittiin 20.9.1979, oli Asuntohallituksen silloinen pääjohtaja Jussi-Pekka Alanen todennut, että ”kaikki konstit oli nyt käytetty, eikä aravakiinteistöyhtiöiden ostaminen opiskelija-asuntoloiksi enää onnistu”. Juhlissa mukana ollut Antti Pohjanheimo muisteli Alasen kiittäneen häntä ja todenneen, että ”ihan hyvät juhlat, mutta viimeiset teille”. Tämä ei säätiön edustajia paljon hetkauttanut, sillä säätiö

oli saanut haluamansa. Myös Palkki oli saanut haluamansa, sillä 1970-luvun taloudellinen taantuma oli enää muisto vain ja asunnot kävivät taas kaupaksi.¹³²

Säätiöllä oli kuitenkin vielä yksi visainen asia päätettäväksi: vuokrantasaus eri asuntoloiden kesken. Koska uusien asuntoloiden yhtiövastikkeet olivat korkeammat kuin vanhojen asuntoloiden, piti niiden välillä tehdä vuokrien tasaus. Vanhojen asuntoloiden asukkaat eivät hyväksyneet sitä, että he maksaisivat uusien asuntoloiden korkeampia kustannuksia. Myöskään vanhojen asuntoloiden muut osakkaat eivät hyväksyneet vuokrien tasausta.

Loppujen lopuksi ainoastaan Ida Aalbergintien voitolla voitiin tukea Puistolan vuokria, joten piti löytää muita keinoja vuokrien tasaamiseksi. Säätiö maksoi kiinteistöyhtiöiden pääomasta omana osuutenaan hieman enemmän kuin aravasäännökset edellyttivät. Hallitus myös hyväksyi nollalinjan, jonka mukaan se ei vaatinut uusilta asuntoloilta omalle pääomalle korkoa. Vanhojen asuntoloiden osalta säätiö peri kolmen prosentin koron omalle pääomalle. Palovartijantietä subventoitiin Puistolan asuntoloista pisimpään, noin kymmenen vuotta.¹³³

DEMOKRATIA SAAPUU ASUNTOLOIHIN

Ajatus opiskelija-asuntokohteiden asukasdemokratiasta oli yksi ajalle tyypillinen tavoite 1960-luvun lopun ja 1970-luvun alussa, jolloin poliittiseen ilmapiiriin sopi päätösvallan vieminen ruohonjuuritasolle. Pisimmälle käytäntöön asukasdemokratian ja asukkaiden itsehallinnon vei Hoas, joka kirjoitti sen sääntöihinsä heti vuonna 1969. Asukasdemokratia oli tällöin vielä vapaaehtoista, sillä laki yhteishalinnosta vuokrataloissa tuli voimaan vasta vuonna 1991.¹³⁴

Hämäläisten ylioppilassäätiön asuntokohteiden asukasdemokratiaa ryhdyttiin ensin toteuttamaan Pohjois-Haagassa. Keväällä 1971

Ida Aalbergintie 1:n osakkaat perustivat työryhmän pohtimaan asukkaiden osallistumista kiinteistöyhtiön hallintoon. Työryhmän mielestä asukkaiden edustajien valitseminen hallitukseen toisi huomattavia parannuksia, koska asukkailla olisi suuremmat intressit hoitaa taloa hyvin kuin ”ulkopuolisilla”. Ongelmana oli osakeyhtiölaki, joka rajoitti vuokralaisten osallistumista taloyhtiön hallintoon. Työryhmä esitti väliaikaisena ratkaisuna asukasneuvoston perustamista, jonka ehdottama asukkaiden edustaja valittaisiin vuosittain yhtiökokouksessa kiinteistöyhtiön hallitukseen.

Työryhmän tavoite saada asukkaiden edustaja kiinteistöyhtiön hallitukseen toteutui nopeasti. Keväällä 1972 yhtiön hallitus ehdotti sääntöjen muuttamista siten, että hallitukseen tulisi viides jäsen asukkaiden edustajaksi. Ylimääräisessä yhtiökokouksessa 10.10.1972 hallitukseen valittiin Ritva Siitonen. Vuonna 1975 Ida Aalbergintie 1:n hallinto uudistettiin jälleen, jolloin asukkaat saivat toisen edustajan, kun hallituksen jäsenten määrä nostettiin kuuteen. Samalla perustettiin asukasneuvosto virallisesti ja laadittiin sille säännöt. Asukasneuvostoon kuului kahdeksan vaaleilla valittua asukasta.¹³⁵

Puistolan kohteisiin perustettiin heti niiden valmistumisen jälkeen asukasneuvostot, ja asukkaat saivat edustajansa myös kiinteistöyhtiöiden hallituksiin. Kaikkein aktiivisin asukasneuvosto tuli Palovartijantielle. Sen aktiivisuus johtui pitkälti siitä, että säätiön asuntolasihteerin Veli Leinonen¹³⁶ sijoitti sinne kaikki taistolaisiksi tiedetyt asunnonhakijat. Antti Pohjanheimon mukaan ”Leinonen ei halunnut panna heitä muihin asuntoloihin. Sitten sinne tuli kauhean vahva taistolainen asukasneuvosto.”

Asukasneuvosto vaatikin erinäisiä asioita, joita Palovartijantiellä pitäisi tehdä: muun muassa riittävän suuren tilan varaamista asukkaiden kulttuuri-, harrastus- sekä asukastoimintaa varten. Tarkoitukseen varattu 180 neliön tila oli asukasneuvoston mielestä liian pieni. Myös soluasuntojen seinien surkeasta äänieristyksestä ja yhteistilan eli olohuoneen kalustuksesta riitti kommentoitavaa.

Ensimmäisen toimintavuotensa 1977 aikana asukasneuvosto otti erityisen pontevasti kantaa kolmeen asiaan. Palovartijantien soluasunnoissa oli kolmen soluhuoneen lisäksi siis olohuone, mikä oli seurausta siitä, että asunnot oli alun perin rakennettu tavallisiksi perheasunnoiksi. Jo keväällä 1977 säätiön hallitus käsitteli olohuoneiden rakentamista soluhuoneiksi, mikä nostaisi asuntolapaikkojen lukumäärää 18:lla. Hallitus oli saanut asiaa käsittelevän asukasneuvoston kirjeen sekä soluasukkaiden yleisen kokouksen kannanoton, joissa kyseistä toimenpidettä vastustettiin. Koska myös hallitus totesi, että ”väliseinän rakentaminen lisäisi säätiön kuluja huomattavasti, ilman että vuokratulot nousisivat”, oli hankkeesta helppo luopua tässä vaiheessa. Varmasti myös asukasneuvoston vastustus vaikutti osaltaan päätökseen.

Seuraava asukasneuvoston mielenilmaus liittyi asuntoihin hankittuihin omistuspuhelimiin. Asukasneuvosto oli kyllä tyytyväinen siitä, että kaikkiin asuntoihin hankittiin säätiön toimesta puhelin, vastarinnan nostatti siitä perittävä 16 markan kuukausivuokra. Asukasneuvosto tyytyi vuokran perimiseen sen jälkeen, kun säätiön hallitus lupasi, että puhelimesta saadut tuotot käytettäisiin asuntoloiden asumistason parantamiseen.

Kolmas asukasneuvoston tunteita kiihdyttänyt asia oli halvan pesulan saaminen Palovartijantielle. Säätiön hallitus päätti keväällä 1977, että kiinteistöön ei rakennettaisi omaa pesulaa, vaan asukkaat saisivat käyttää naapurustossa eli Palokoukunkuja 1:ssä olevaa pesulaa. Tämä oli kuitenkin asukasneuvoston mielestä liian kallis opiskelijoille. Tammikuussa 1978 säätiön hallitus taipui asukkaiden vaatimukseen ja päätti rakentaa pesulan Palovartijantielle. Päätökseen vaikutti myös se, että Palokoukunkuja 1:n hallitus oli kieltänyt Palovartijantien asukkailta talopesulan käytön.¹³⁷

Myös Rautalammintiellä ja Antti Korpintiellä perustettiin asukasneuvostot 1970-luvulla. Asukkaiden edustus kiinteistöyhtiön hallituksissa toteutui kuitenkin vasta vuoden 1991 asukasdemokratialain

Tämä piirustus ilmestyi Palovartiantie 13-17:n ilmoitustaululle jouluna 1977. Piirroksella haluttiin ottaa kantaa kiivaana velloneeseen kiistaan omistuspuhelimista.

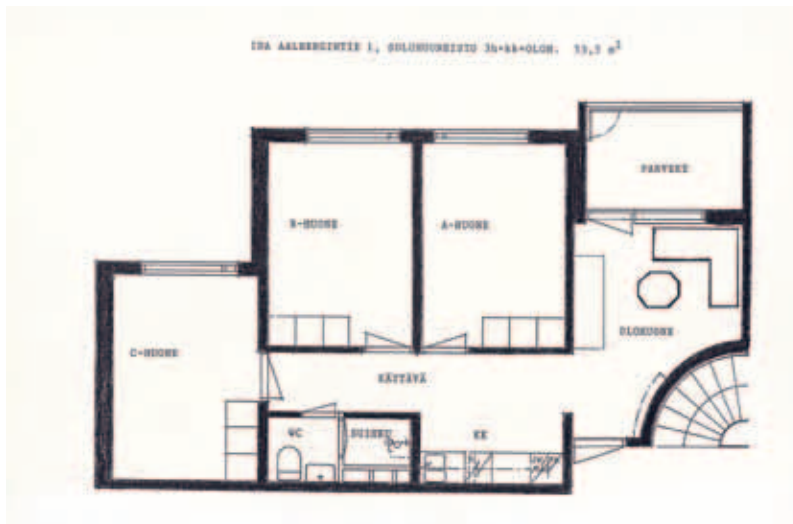
voimaantumisen jälkeen. Tämä johtui pitkälti siitä, että niiden osakkaat eivät olleet yhtä innostuneita asukasdemokratiasta kuin esimerkiksi Ida Aalbergintien osakkaat HYY ja KY.¹³⁸

Hallitustyöskentelyä lukuun ottamatta asukkaat eivät juuri päässeet päättämään asuntoloidensa asioista. Asiamies Antti Pohjanheimon mielestä tälle oli selvät perustelut: ”Asukkaat olivat kiinnostuneita oman vuokratasonsa pitämisestä alhaisena, kiinteistöyhtiön pitkän tähtäimen kehittäminen ei opiskelijoita kiinnostanut.” Siksi hallitus tulikin Pohjanheimon mielestä täyttää omistajien edustajilla, joilla riitti ymmärrystä ja halua pitkäjänteiseen hallitustyöskentelyyn, budjetointiin ja korjaussuunnitteluun.¹³⁹

ELÄMÄÄ ”ITÄSAKSALAISESSA IDEAALISSA”

Kiinteistö Oy Ida Aalbergintie 1 valmistui vuodenvaihteessa 1970–1971, ja tammikuussa asukkaat saivat muuttaa uutuuttaan hohtaviin punaisiin, vihreisiin tai sinisiin soluasuntoihin sekä perheasuntoihin, joissa oli turkoosinsininen lattia. Idan asuntoihin muutti Hämäläis-Osakunnan jäsenten lisäksi myös HYY:n ja KY:n jäseniä. Asunto- paikkoja Idalle tuli kaikkiaan 456, joista hämäläiset saivat 18 perheasuntoa ja 195 yhden hengen soluhuonetta. Aikakauden ihanteita noudattaen kolmen hengen soluasuntoihin majoitettiin yksi vuokralainen jokaisesta osakasjärjestöstä.¹⁴⁰

Kuvastin-lehti julkaisi ison artikkelin Ida Aalbergintie 1:stä pian sen valmistumisen jälkeen. Lehti piti Pohjois-Haagaan nousutta ylioppilasasuntola uudentyyppisenä, kokonaisvaltaisesti suunniteltuna, rohkean värikkäänä ja viihtyisänä kokonaisuutena. Ida Aalbergintie 1 poikkesikin toteutustavassaan huomattavasti aikaisemmista opiskelija-asuntoloista, sillä se oli ”valmiiksi suunniteltu”. Kohteen olivat suunnitelleet Into Pyykkö ja Pentti Lehtiluoto. Sisustuksesta vastasivat Torsten ja Vuokko Laakso.

Ida Aalbergintie 1:n soluhuoneistojen pohjaratkaisu.

Ylioppilasasuntoloiden modernisointi oli lehden mukaan pitkälti Hämäläisten ylioppilassäätiön asiamiehen Esa Eskolinin aikaansaannos. Eskolin kertoi lehdessä, että nyt ”on pyritty luomaan viihtyisä asuntola, jossa sisustus ja värit muodostavat ehjän kokonaisuuden. Taloudellisista syistä sisustus on kaikissa soluissa samanlainen, mutta erilaisilla väriyhdistelmillä saadaan vaihtelua ja ilmettä.”

Esa Eskolinin visio ei kuitenkaan saanut kaikkien uusien asukkaiden tukea. Eräs valittikin, että ”täällä on kaikki liian valmiiksi suunniteltua. Jos yrität vaihtaa mööpelien paikkaa, se ei niin vain onnistu. Inhoan tämän solun yksityishuoneitten punaisen ja turkoosin yhdistelmää, mutta tykkään kovasti yhteisen olohuoneen leiskuvasta punaisesta.” Toinen kertoi tyytyväisenä, että ”värit ovat hyvät. Pidän just tästä vihreästä. Hyvä, etten joutunut esimerkiksi punaiseen tai siniseen soluun. Hyllytilaa riittää sekä kirjoille että muille kappineille.” Suurin osa asukkaista kiitteli asuntojen rohkeaa värimaailmaa, vain

lattian turkoosinsinistä pidettiin vaikeana värinä. Myös perheasuntojen tilajärjestelyt saivat kiitosta.

Ida Aalbergintielle muutti tyytyväisiä opiskelijoita, sillä 1970-luvun alussa opiskelija-asunnoista oli yhä edelleen suuri pula. Psykologian opiskelija Kaija Janatuinen kertoi Kuvastimessa viihtyvänsä Idalla hyvin. ”Täällä on kotoista ja mukavaa. Voi tulla ja mennä niin kuin haluaa, ja kaupunkiin on hyvät kulkuyhteydet. Viimeksi asuin alivuokralaisena Espoon perukoilla, ja matkavaikeuksien lisäksi olin aina hiukan varpaillani, vaikka isäntäväki oli tavallista reilumpi.” Asuminen soluasunnossa ei Janatuisen mukaan ollut lainkaan hankalaa, vaikka asuinkumppaneina oli vieraita ihmisiä. ”Jos riitoja tulee, niin eivät ne asunnosta ole kiinni, sillä jokaisella on oma huone jonne voi linnoittautua.”¹⁴¹

Ida Aalbergintien kokonaisuuteen kuului myös oma erillinen palvelutalo, jossa oli laaja oleskelutila, sauna ja uima-allas sekä ravintola ja lastentarha. Palvelutalo oli pitkälti KY:n ajama asia, joka kuitenkin sopi myös muille osakkaille. Ravintola vuokrattiin viiden vuoden sopimuksella Teknillisen korkeakoulun ylioppilaskunnalle. Päivisin ravintola toimi opiskelijaruokalana. Lastenhoidosta puolestaan vastasi juuri perustettu Opiskelijoiden lastenhoitosäätiö. Yhteiset tilat olivat Idan asukkaille oma pieni paratiisi, jossa asukkaat viettivät aikaa. Kaisa Janatuisen mukaan ”yhteisten tilojen sijoittelu on niin hyvä, ettei jonoja pääse syntymään. Ja olohuoneessa on kiva jutella ja lukea lehtiä.”¹⁴²

Ida Aalbergintiellä asui vuosien aikana moni Hämäläis-Osakunnan vaikuttaja. Kohteen valmistuttua sinne muutti esimerkiksi tuleva kuraattori ja Hämäläisten Ravintola Oy:n toimitusjohtaja Juhani Merimaa Leena-puolisonsa kanssa. Pohjois-Haagan asuntola oli Merimaan mielestä ”todellinen opiskelijoiden malliasuntola”. Asunnot olivat Merimaan mukaan ”hyvin suunniteltuja kivoja kämppiä. Valituksia ei tullut edes rakennusmateriaaleista.” 46 neliön perhekaksiot olivat monelle opiskelijaperheelle iso muutos aikaisempaan

”Itäksalainen ideaali” erään Hämäläis-Osakunnan valokuvakerholaisen näkemänä.

niukkuuteen verrattuna. Niin myös Merimaan perheelle, ja koska perheeseen syntyi pian ”skidi”, oli Idan omalle lastentarhalle kysyntää.¹⁴³

Myös tuleva Hämäläis-Osakunnan kuraattori ja Hämäläisten ylioppilassäätiön hallituksen puheenjohtaja Simo Pietiläinen muutti Idalle tullessaan opiskelemaan Helsinkiin vuonna 1977. Pietiläisen mukaan ”Ida oli täydellinen, sillä jokaisella oli oma koppi”. 1970-luvun opiskelijalle ”oma koppi” olikin usein hyppy parempaan verrattuna kotioloihin, jossa joutui jakamaan huoneen veljen tai sisaren kanssa. Myös yhteiset tilat saivat Pietiläisen kiitoksen: ”Yhteiset tilat, uima-allas, ravintola, pesula ja kaikki. Se oli itäksalainen ideaali.” Lisäksi Idalla ”asuiivat kaikki ne ihmiset, jotka piti

tuntea päästäkseen Tavastialle töihin. Ja jos pääsit sinne töihin, olit osakunnassa joku. Meillä oli aika hauska solu, ja se oli aivan helvetin hauskaa aikaa.”¹⁴⁴

Ida Aalbergintielle muodostui nopeasti myös vahva asukasneuvosto, mikä johtui siitä, että siellä asui paljon Hämäläis-Osakunnan aktiiveja ja muita taistolaisia. Idan asukkaat pitivätkin jo joulukuussa 1971 yleisen kokouksen, jossa valittiin väliaikainen asukasneuvosto. Kokouksen puheenjohtajana toimi Juhani Merimaa. Väliaikaisen asukasneuvoston tehtäväksi määriteltiin erilaisten puutteiden esille tuominen ja niiden korjaamisen valvonta. Ennen kaikkea asukasneuvoston oli määrä ”toimia asukkaiden yhteistoiminnan lisääjänä sekä asukasdemokratian ylläpitäjänä”, kuten asia kokouspöytäkirjassa todettiin.

Kokousväki antoi asukasneuvostolle myös käytännön evästyksiä, joiden mukaan sen ”on selvitettävä mitä vuokraan kuuluu, saatava siivousasiat kuntoon, samoin uima-altaan veden puhdistus ja polut mistä kuljetaan, taloyhtiön hallituksen pöytäkirjat on saatava asukkaiden nähtäville, takkahuone on saatava ilman tilausvelvollisuutta asukkaiden käyttöön ja tutkittava mahdollisuuksia yhteiseen joulunviettoon”.¹⁴⁵

Asukasneuvosto otti tulevina vuosina kärkkäästi kantaa asuntolan asioihin, muun muassa siivoukseen, saunavuoroihin, vuokrankorotuksiin, asuntolan yleiseen palvelutasoon ja myös kesäasukkaiden vuokriin. Erityisen suuria tunteita nostatti vuoden 1974 vuokrankorotus. Edellisenä syksynä alkanut yleismaailmallinen öljykriisi nosti energian hintaa, minkä vuoksi Kiinteistö Oy Ida Aalbergintie 1 oli pakotettu nostamaan yhtiövastiketta jopa 1,50 markalla neliöltä. Tämän seurauksena säätiön piti nostaa vuokria vastaavalla summalla.

Idan asukkaat eivät tätä sulattaneet. Maaliskuussa 1974 asukasneuvosto laati yksityiskohtaisen kannanoton vuokrankorotuksia vastaan. Siinä väitettiin muun muassa, että ”ensimmäisestä vuokran määrittämisestä lähtien yhtiö on jättänyt huomioitta yhtiöjärjestyksen

edellyttämän omakustannusperiaatteen ja osakasjärjestöjen perimät vuokrat ovat ylimitoitettu. Soluasunnoista maksettava vuokra on tälläkin hetkellä Helsingin seudun opiskelija-asuntoloiden korkeimpia.”

Asukasneuvosto korosti sitä, että kiinteistöyhtiön tarkoituksena ei ollut tuottaa voittoa eikä jakaa osinkoja omistajilleen. Lopuksi asukasneuvosto vaati, että energian hintojen noususta johtuva vuokrankorotuspaine oli eliminointava muuta tietä kuin korottamalla yhtiövastiketta. Yhdeksi keinoksi asukasneuvosto ehdotti suursiivouksen poistamista, toinen oli säätiön Hyvinkään kiinteän omaisuuden realisoiminen. Asukasneuvoston vastustuksesta huolimatta vuokria korotettiin.¹⁴⁶

Ida Aalbergintie oli vielä vuonna 1980-luvulla suosittu kohde, mutta 1990-luvulla sen suosio kääntyi laskuun, mihin vaikuttivat suuresti suomalaisten opiskelijoiden uudistuneet asumisvaatimukset. Varsinkaan soluhuoneet eivät enää houkuttelleet entiseen malliin. ”Itäsaksalainen ideaali” menetti siis hohtonsa pian sen jälkeen, kun Itä-Saksa hävisi maailmankartalta.

MYRSKYSTÄ TYVENEEN

Säätiöllä oli 1970-luvun päättyessä kaikkiaan 752 asuntolapaikkaa¹⁴⁷, mikä riitti hyvin täyttämään Hämmäläis-Osakunnan noin 4 000 jäsenen asuntotarpeen. Tämä todettiin myös säätiön vuosien 1980–1985 toimintasuunnitelmassa: ”Tällä hetkellä ei ole pakottavaa tarvetta uusien asuntolapaikkojen hankkimiseen.” Säätiö ei enää osoittanut kehysbudjetissaan varoja opiskelija-asuntoloiden rakentamiseen, vaan se saattoi kääntää toimintaansa ja rahan käyttöönsä muihin asioihin.

Asuntolapaikkojen määrän kasvattaminen vaikutti suuresti myös siihen, että suhteet säätiön ja osakunnan välillä normalisoituivat. Sekä Asko Nieminen että Antti Pohjanheimo kuten myös Hämmäläis-Osakunnan kuraattorina toiminut Juhani Merimaa totesivat vuonna

2011, että asuntoloiden rakentaminen oli ratkaiseva tekijä siinä, että päästiin normaaleihin väleihin. 1970-luvun päättyessä ei säätiön ja osakunnan välillä ollutkaan enää minkäänlaisia riitoja. Myös Hälläpyörän säätiötä kritisoivat kirjoitukset olivat muisto vain.¹⁴⁸

Suhteiden normalisoituminen oli osaltaan seurausta myös Hämäläis-Osakunnan kuten myös koko opiskelijaliikkeen rauhoittumisesta. Esimerkiksi SYL:n toiminnassa aatteellinen radikalismi väistyi 1970-luvun alkuvuosien jälkeen. Sen tilalle tuli toiminta, jota Esa Sundbäck kuvaa SYL:n historiassa ”aatteellisista sisällöistä vapaaksi hallinnollis-teknokraattiseksi vaikuttamiseksi”. SYL keskittyi nyt asuntopolitiikkaan ja opintotukiasioihin, eli opiskelijoita hyödyttäviin käytännön asioihin, eikä näitä uudistettu ”hajupommien, varjomiehintöjen tai julkisuuden suurten sensaatioiden voimalla”.¹⁴⁹

Hämäläis-Osakunnan radikalismin kuihtuminen tuli hyvin esille Erkki Paakkulaisen kirjoituksessa Hälläpyörässä vuodelta 1977: ”Tämän vuosikymmenen alkupuolella Hämäläis-Osakunnassa käytiin kiihvasta valtataistelua. Kaikki mahdollinen politisoitiin. Sittemmin taistelu laimeni ja siirryttiin saavutettujen asemien turvaamiseen.” Kirjoituksessa myös kritisoitiin sitä, että osakunnan ”hömäkkä” virkakoneisto ainoastaan ”vatuloi mitä vatuloi”¹⁵⁰, mikä kirjoittajan mielestä tarkoitti sitä, että virkailijat olivat kovasti työllistettyjä toistensa vahtimisessa. Virkakoneiston toiminta ei ulospäin juuri näkynyt. Seurauksena oli henkinen lama.

Paakkulainen vaati kirjoituksensa lopuksi, että nyt olisi aika siirtyä kehityksen kolmanteen vaiheeseen valtataistelun ja saavutettujen asemien turvaamisen jälkeen. Tämä tarkoitti siirtymistä ”saavutettujen asemien käyttämiseen”. Sen tuli lähteä opiskelijoiden tarpeista ja heitä aktivoiden.

Vuotta myöhemmin Hälläpyörä keräsi ryhmän nykyisiä ja entisiä osakuntalaisia pohtimaan osakunnan tehtäviä. Ryhmän muodostivat toiminnanohjaaja Tapani Vasama, entinen toiminnanohjaaja, eduskuntasihtööri Jouko Skinnari, kuraattori Juhani Merimaa sekä

osakunnan hallituksen jäsenet Pekka Haavisto ja Juha Toropainen. Keskustelu kaarteli ensin kerho- ja harrastustoiminnassa, mistä se siirtyi ”sudeettihämäläisiin” ja maakuntaan. Lopuksi käsiteltiin osakunnan tarjoamat sosiaalipalvelut.

Timo Gebhardin tilaisuudesta laatiman jutun sanoma oli selvä: Hämmäläis-Osakunta tarjosi opiskelijoille mittavat sosiaaliset edut sekä kaikenlaista toimintaa. Osakunnan virkakoneisto oli siis siirtymässä Paakkulaisen peräänkuuluttamaan saavutettujen asemien käyttämiseen. Tämä tuli hyvin esille vuosikymmenen vaihteessa, kun osakunnan toiminnassa käynnistyi uusi vaihde – läheisessä yhteistyössä Hämmäläisten ylioppilassäätiön kanssa.¹⁵¹

Vuonna 1982 valmistui Hämmäläis-Osakunnan uusi kirjasto talon ullakolle. Uuden kirjaston kirjahalli ja lainaustiski, jonka luona kirjaston asioita pohtivat asiamies Antti Pohjanheimo, kirjastoapulainen Ainomaija Tiensuu sekä kirjastonhoitaja Eeva-Liisa Tuomi-Kyrö.

LUKU 4:

OSAKUNTALAISET SAAVAT OSANSA

VAURASTUMISEN POSITIIVINEN ONGELMA

Kämnerintien rakennusurakoiden käynnistyessä 1970-luvun lopulla oli Hämäläisten ylioppilassäätiön hallituksella aikaa pohtia myös sitä, mitä kyseisten asuntojen valmistumisen jälkeen tapahtuisi. Hallitus arvioi tällöin, että Puistolan asunnot yhdessä vanhan asuntokannan kanssa riittäisivät täyttämään Hämäläis-Osakunnan jäsenten tarpeen pitkäksi aikaa. Säätiö oli siis tulossa tilanteeseen, jossa sen varallisuutta voitaisiin käyttää muihin osakunnan jäsenten sosiaaliin tarpeisiin. Tai kuten hallituksen puheenjohtaja Asko Nieminen sanoi vuonna 2011: ”Meillä oli silloin edessä semmoinen vaihe, että piti miettiä mitä sillä rahalla tehdään. Mitkä ovat ne kohteet, joihin satsataan.”¹⁵²

Varainhoitokunta laatikin säätiölle varainkäytön kokonaissuunnitelman vuosiksi 1978 ja 1979. Siinä painotettiin Kämnerintien asuntotuotannon lisäksi muun muassa stipendien määrän lisäämistä, osakunnan kirjaston tukemista ja valmiiden asuntoloiden palvelutason kohottamista. Tämä oli kuitenkin vielä varovainen suunnitelma ottaen huomioon säätiön varallisuuden nopean kasvun.

Hallituksen jäsen Ilkka Merimaa teki vuonna 1981 ilmestyneeseen Hämäläisten talon historiikkiin laskelman säätiön taloudellises-

ta kehityksestä vuosina 1974–1980. Säätiön tulot kasvoivat tällöin keskimäärin 14,5 prosenttia vuodessa, ja taseen loppusumma nousi 5,1 miljoonasta markasta 8,3 miljoonaan markkaan. Myös säätiön rahoitusasema parani selvästi, sillä oma pääoma kasvoi keskimäärin 17,5 prosenttia vuodessa kun taas vieras pääoma laski noin 7,5 prosenttia vuodessa. Oman pääoman osuus taseen loppusummasta nousikin tänä aikana 42 prosentista 80 prosenttiin. Tämä mahdollisti myös sen, että säätiö pystyi rahoittamaan vuosina 1974–1980 tehdyt investoinnit ja lainojen lyhennykset omin varoin.¹⁵³

Varallisuuden kasvu loi säätiölle positiivisen ongelman, jota ryhdyttiin ratkomaan kevään 1979 kuluessa. Hallitukselle oli selvää, että koska kaikkia varoja ei enää voitu kuluttaa erilaisiin investointeihin, oli pohdittava varojen sijoittamista muualle. Toukokuun 21. päivän kokouksessa hallitus pohtikin vaihtoehtoja säätiön varojen sijoittamiseksi tuottavasti. Puheenjohtaja Asko Nieminen totesi keskustelun saatteeksi, että ”kohteen tulisi olla puhdas sijoituskohde, joka turvaa säätiön vastaista tulotasoa”. Ilkka Merimaa esitteli kokouksessa muistiotaan, jonka hän oli tehnyt pörssiosakkeista. Hallitus vakuuttui pörssisijoittamisesta siinä määrin, että se päätti ostaa 30 000 markalla Yhtyneet Paperitehtaat Oy:n osakkeita. Lisäksi päätettiin pyytää tarjouksia kiinteistöistä tai kiinteistöosakkeista.

Säätiön historian ensimmäinen osakeosto tehtiin pian tämän jälkeen, kun 300 Yhtyneet Paperitehtaat Oy:n osaketta vaihtoi omistajaa hieman yli 29 500 markalla (noin 14 900 euroa vuoden 2011 rahassa). Myös kiinteistöostot käynnistyivät nopeasti, sillä hallitus sai toukokuun lopulla 1979 tarjouksen kahdesta naapuritalo Asunto Oy Salixin huoneistosta. Fredrikinkadun ja Kampinkadun kulmassa sijaitsevan Salixin omisti Paasivaaran suku, joka oli hankkinut varallisuutensa margariinin valmistuksella. Uusi sukupolvi halusi realisoida osan suvun kiinteistöomistuksesta.

Neuvotteluja varten hallitus nimitti toimikunnan, johon kuuluivat varatuomari Erkki Vikkula, osakunnan kuraattori Juhani Merimaa

ja asiamies Antti Pohjanheimo. Erkki Vikkula oli Valintatalon lakimies, jonka vastuulla olivat yhtiön kiinteistöasiat. Asiantuntemusta toimikunnalla siis oli. Mikäli kauppa toteutuisi, valtuutettiin toimikunta myös tekemään vuokrasopimukset huoneistojen vuokralaisten kanssa.¹⁵⁴

Säätiö pääsi kesän kuluessa sopimukseen Viljo Paasivaaran kanssa kyseisten huoneistojen ostosta. 179 ja 98 neliön suuruisten huoneistojen yhteishinnaksi sovittiin 740 000 markkaa, ja huoneistojen vuokralaisten kanssa tehtiin kahden vuoden vuokrasopimukset. Lisäksi säätiö teki tarjoukset kahdesta muusta Salixin huoneistosta. Näistä säätiön omistukseen saatiin vain toinen, 142 neliön huoneisto, josta maksettiin 380 000 markkaa. Huoneisto oli ostohetkellä ilman vuokralaista. Säätiö osti tämän jälkeen Salixista vielä kaksi huoneistoa lisää, ensimmäisen loppukesällä 1980 ja toisen alkuvuonna 1982. Huoneistojen pinta-alat olivat 142 ja 61 neliötä ja niistä maksettiin yhteensä 756 000 markkaa. Toimistohuoneistot olivat myös vuokratu-ja, joten säätiö sai niistä heti hyvää tuottoa.

Säätiön kiinnostus kiinteistösijoittamiseen pantiin merkille myös laajemmissa piireissä. Esimerkiksi marraskuussa 1980 Asuntovalinta Oy tarjosi säätiölle Asunto Oy Kalevankatu 44:n osake-enemmistöä 5,7 miljoonalla markalla, mutta hallitus ei ottanut tarjousta sen tarkempaan käsittelyyn.¹⁵⁵

Salixin huoneistoilla oli säätiön taloudelle kahdenlainen merkitys: samalla kun ne antoivat säännöllistä vuokratuloa, kasvoi niiden markkina-arvo koko ajan. Sama piti paikkansa tietysti myös Hämmäläisten talon kohdalla, joskin siitä oli tulossa säätiölle entistä suurempi rahareikä. Huolimatta siitä, että talo oli päällisin puolin hyvässä kunnossa, vaativat sen kunnossapitotyöt koko ajan enemmän rahaa. Tämä myös huomioitiin säätiön vuosien 1980–1985 toimintasuunnitelmassa. Näkemykseen vaikutti suuresti myös LEL Työeläkekassan edessä oleva muutto Pasilaan ja uuden vuokralaisen löytäminen. Edessä oli siis toimistotilojen jonkinasteinen remontti.¹⁵⁶

LEL Työeläkekassan muutto oli ollut hallituksen agendalla kesästä 1978 lähtien. Talon päävuokralaisen lähtö oli säätiölle merkittävä riski, mutta korvaava vuokralainen oli jo tiedossa: vuonna 1970 maa- ja metsätalousministeriön alaisuuteen perustettu Vesihallitus.¹⁵⁷ Vesihallitus toimi monessa eri pisteessä ympäri Helsinkiä, mikä heikensi sen toimintatehoa. Hämäläisten talon tarjoamat yhtenäiset toimitilat toisivat tähän muutoksen. Vesihallitukselle lähetettiin ehdotus esisopimuksesta kesäkuussa 1978. Koska asian varmistuminen kesti kevääseen 1980 asti, ehti säätiö myös mainostaa vapautuvia toimitiloja Helsingin Sanomissa ja Kauppalehdessä.

Vesihallituksen tulo vuokralaiseksi keväällä 1981 oli säätiölle iso helpotus. Säätiö sai ison ja hyvän vuokranmaksajan, joka otti käyttöönsä talon kaikki toimistotilat. Antti Pohjanheimon mukaan Vesihallitus oli hyvä vuokralainen myös siinä mielessä, että ”valtion virastona se ei toimitiloiltaan suuria vaatinut”. Säätiöltä menikin vain noin 92 000 markkaa Vesihallituksen toimitilojen saneeraukseen, joka käsitti seinien maalauksen ja joitakin pieniä korjauksia.¹⁵⁸

KAMPINKADUSTA URHO KEKKOSEN KADUKSI

Kampinkatu syntyi 1800-luvun lopulla, kun Kampin kaupunginosaa laajennettiin pohjoiseen. Katu toimi pitkään kaupunkimaisen alueen rajana; sen pohjoispuolella sijaitsi Ruotsin vallan ajalta periytynyt armeijan harjoituskenttä ja itäreunassa Turun kasarmi. Vuonna 1931 Kampinkadun varrelle kohonnut Hämäläisten talo oli kadun ensimmäinen korkea punatiilinen rakennus. Tätä ennen katua olivat reunustaneet matalat puutalot. Kampinkadun pohjoisen puoleista aluetta pidettiin pitkälle 1950-luvulle asti hieman epämääräisenä laitakaupungin osana.

Kasarmin ja armeijan harjoittelukentän tilalle oli 1920-luvulla rakennettu linja-autoasema kasvavalle liikenteelle. Pikkuhiljaa kaupungin keskustan painopiste siirtyikin Kamppiin päin. Hämäläisten

Rakennustarvikkeet ovat tasaiseen tahtiin täyttäneet Urho Kekkosen kadun jalkakäytävän, kun Hämäläisten ylioppilassäätiö on saneerannut Hämäläisten taloa. Nyt on vuorossa kirjaston rakennusremontti vuonna 1982.

talon omistavasta säätiöstä tuli tuottoisa liiketilojen vuokraisäntä keskelle kaupunkia.

Kampinkatu muutettiin tasavallan presidentti Urho Kekkosen 80-vuotispäivänä 3.9.1980 juhlallisesti Urho Kekkosen kaduksi. Kekkonen oli ennen presidentiksi tuloaan asunut perheensä kanssa Hämäläisten talossa vuodesta 1931 vuoteen 1956. Vuoden 1954 eduskuntavaaleissa Kekkosta vastustavat sosialidemokraatit olivat jopa käyttäneet iskulausetta: ”Kekkonen takaisin Kampinkadulle!” Presidentin poika Matti Kekkonen asui samaisessa asunnossa aina 1960-luvun puoliväliin saakka, jolloin Hämäläisten ylioppilassäätiö muutti asunnon liiketilaksi.

KESÄPAIKKA LÖYTYY PURSIJÄRVEN RANNALTA

Säätiö teki Salix-kaupat puhtaasti sijoitusmielessä. Seuraava kiinteistökauppa sen sijaan tehtiin sosiaalisin perustein. Hämäläis-Osakunta oli jo vuosia haikaillut omaa kesäpaikkaa, jonne jäsenet voisivat mennä viettämään yhteistä aikaa. Osakunta oli vuodesta 1973 lähtien vuokrannut Padasjoelta tätä tarkoitusta varten vanhan kansakoulun, jonka remonttia myös säätiö oli rahallisesti tukenut. Padasjoen kansakoulu ei kuitenkaan ollut lopullinen ratkaisu osakunnan kesäpaikkakaipaamiseen. Paikka oli liian kaukana Helsingistä, minkä vuoksi se ei ollut kovin suosittu osakuntalaisten keskuudessa.¹⁵⁹

Uuden kesäpaikan löytäminen oli yksi vuoden 1979 tärkeimmistä asioista Hämäläis-Osakunnassa. Asiaa pohdittiin ensin osakunnan virkailijainkokouksissa, minkä jälkeen asia eteni hallituksen ja osakuntakokousten käsittelyyn. Kuraattori Juhani Merimaan mukaan ”osakunnassa keskusteltiin paljon niistä kriteereistä, joita kesäpaikalla tuli olla. Se ei saanut olla niin lähellä Helsingiä, että sinne mentäisiin taksilla. Sen piti siis olla vähintään yli sen, mutta kuitenkin sen verran lähellä, että sinne mentäisiin.”¹⁶⁰

Osakunnan yleiskokouksessa 3.5.1979 tehtiin lopullinen lista niistä vaatimuksista, jotka kesäpaikan tuli täyttää. Ensinnäkin sen tuli soveltua ympärivuotiseen käyttöön. Sen tuli sijaita Etelä-Hämeessä kohtuullisen etäisyyden päässä Helsingistä, mikä tarkoitti tuntia, puoltatoista julkisilla kulkuneuvoilla. Kesäpaikan tuli myös sijaita uimakelpoisen veden äärellä ja kiinteistön oli oltava kooltaan sen verran iso, että majoitustilaa löytyisi noin 40–60 hengelle. Nämä kriteerit päätettiin esittää säätiölle, joka kesäpaikan osakunnalle lupautui ostamaan. Säätiö värvättiinkin mukaan hankkeeseen puhtaasti siitä syystä, että sillä oli varaa tehdä kauppa.¹⁶¹

Säätiö käynnisti tämän jälkeen kesäpaikan haun. Asiamies Antti Pohjanheimo laittoi lehteen ilmoituksen, joka poiki kaikkiaan viisi tarjousta. Säätiön edustajat kävivät katsomassa jokaista tarjottua

kiinteistöä paikan päällä. Parhaimmiksi vaihtoehtoisiksi valikoituivat kohteet Asikkalassa Päijänteen rannalla sekä Hausjärven Oitissa Pursijärven rannalla. Hämmäläis-Osakunnan hallitus pyysi säätiöltä vielä tarkennuksia näistä kahdesta kiinteistöstä, minkä jälkeen hallitus asetti Oitin ensimmäiselle ja Asikkalan toiselle sijalle. Osakunnan yleiskokous siunasi hallituksen päätöksen syyskuun lopulla 1979, sillä Oitti oli yleiskokouksen osanottajien mielestä vaihtoehtoista ”ylivoimaisesti paras”.¹⁶²

Säätiön hallitus käsitteli kesäpaikan ostoa lokakuussa. Hausjärven Torholan kylässä ja Pursijärven rannalla olevasta 160 neliön kiinteistöstä ja 2,8 hehtaarin tontista päätettiin tarjota 375 000 markkaa. Hallitus lähetti tämän jälkeen tarjouksen kesäpaikan eli Koivuniemen tilan omistajalle Kaarina Aaltoselle, joka myös hyväksyi sen. Kauppakirja allekirjoitettiin 30.11.1979.

Oitin kesäpaikan hankinta oli osakuntalaisten mielestä hieno ele säätiöltä. Antti Pohjanheimon mukaan kesäpaikka oli osakunnalle myös iso ylpeydenaihe, sillä millään muulla opiskelijajärjestöllä ei sellaista ollut, ei edes HYY:lla. Osakunnan kannalta edullista oli myös se, että vaikka säätiö omisti kesäpaikan, osakunta sai päättää sen toiminnasta.¹⁶³

Säätiön hallitus vaati kuitenkin, että ennen kuin se luovuttaisi Koivuniemen tilan osakunnan käyttöön, pitäisi osakunnan laatia käyttösäännöt. Niissä tulisi määritellä muun muassa kenelle osakunta voi luovuttaa kesäpaikan käyttöoikeuden, kuka vastasi sen asianmukaisesta hoidosta ja miten aiheutuvat kustannukset jaettiin.

Käyttösäännöt valmistuivat tammikuussa 1980. Niissä todettiin säätiön omistusoikeus kesäpaikkaan. Tämän lisäksi käyttösäännöissä todettiin säätiön velvollisuus hankkia kesäpaikkaan peruskalustus sekä velvollisuus huolehtia vuosikorjauksista ja tarvittavista perusparruksista. Säätiön hallitus oli jo joulukuussa 1979 lupautunut hoitamaan nämä asiat. Osakunta vastasi kesäpaikan toiminnasta aiheutuvista kustannuksista ja siitä, että paikka pysyi kunnossa. Osakunta

Hämäläis-Osakunta sai vuonna 1979 Koivuniemestä paikan, jonne saattoi lähteä viettämään kesää hyvässä seurassa.

lupautui myös järjestämään kesän ajaksi tilalle vastuullisen hoitajan, jonka läsnä ollessa kaikilla osakunnan jäsenillä oli oikeus oleskella paikalla. Kesäkauden ulkopuolella osakunnan kerhoilla oli lupa varata paikkaa omia tilaisuuksiaan varten nimeämällä vastuullisen hoitajan sekä maksamalla määrätyn takuumaksun.

Osakuntalaisia veloitettiin vielä noudattamaan asianmukaista hyvää järjestystä ja siisteyttä sekä vastaamaan omalta osaltaan, ettei paikalla luvatta oleskellut asiattomia henkilöitä. Paikan vuokraamisesta ulkopuolisille päättäisi osakunnan hallitus. Säätiön hallitus hyväksyi käyttösäännöt 13.3.1980 lukuun ottamatta kesäpaikan vuokraamista ulkopuolisille. Hallituksen kanta oli selvä: kesäpaikkaa ei ulkopuolisille saanut vuokrata.¹⁶⁴

Osakunta laati kevään kuluessa myös kesäpaikan investointiaikataulun. Vuoden 1980 kuluessa Koivuniemeen piti saada peruska-

lustus, uusi tie sekä saunarakennuksen sisustus ja uusi kiuas, minkä lisäksi olohuone tuli remontoitava ja laiturin korjattava. Uuden saunan ja takkahuoneen rakentaminen, aittarakennusten kunnostaminen ja pääarakennuksen isommat korjaukset päätettiin jättää tuleville vuosille. Osakunta perusti keväällä 1981 tätä varten jopa työryhmän, jonka tehtävä oli hoitaa suhteita arkkitehtitoimistoon, joka teki suunnitelmat kesäpaikan kunnostamiseksi.

Koivuniemi laitettiin kevään 1980 kuluessa käyttökuntoon talloilla. Vapun jälkeen osakuntalaiset tekivät sinne pyöräretken, ja toukokuun 23. päivänä siellä järjestettiin ”liikunnallinen” virkailijakaronkka, jonka yhteydessä nautittiin ”kunnan ruokaa ja juomaa”. Musiikkia soitettiin ajan tapaan kasettinauhurilla.¹⁶⁵

Koivuniemessä kävi ensimmäisen kesän kuluessa noin tuhat osakuntalaista. Toiminnanohjaaja Ari Juhanilan mukaan kesäpaikka toimi hyvin. Viralliset kesäkauden päättäjäiset järjestettiin 5.9.1980. Se oli kutsutilaisuus, johon mukaan pääsivät kesäpaikan eteen töitä tehneet henkilöt. Tämän jälkeen Koivuniemessä järjestettiin vielä syysjuhlat, minkä lisäksi sinne vietiin Krakovan yliopistosta tulleet puolalaiset vieraat viettämään viikonloppua isäntiensä kanssa.

Hämäläis-Osakunta oli varannut kesäpaikan toimintakustannuksiin ensimmäisenä vuonna 10 000 markkaa vuodessa. Tällä summalla maksettiin muun muassa tilausbussimaksuja 3 000 markalla sekä talkoiden, polkupyöräretkien ja kesäjuhlien ruokia. Suurin erä muodostui isännän palkasta, joka oli sivukuluineen kaikkiaan 5 000 markkaa. Päälle tulivat vielä nuohoojan palkkiot, sähkölaskut, puhelinlaskut, lehdet, musiikkilaitteet ja kalusteita sekä erinäinen määrä muuta irtaimistoa, kuten urheiluvälineitä, viikatteita ja maalaa.

Koska osakunta maksoi mielestään sille kuulumattomia kuluja, anoi se säätiöltä rahallista tukea. Säätiön hallitus myönsikin osakunnalle 5 000 markkaa kesäpaikan kuluihin. Hallitus esitti myös vaatimuksen, että tulevaisuudessa osakunnan tuli tehdä kesäpaikkaa koskevat avustusanomukset edellisenä syksynä.¹⁶⁶

Koivuniemestä saataisiin kehitettyä paikka, joka houkuttelisi kaikkia osakuntalaisia.

Työryhmän tehtäviin kuului myös lausunnon antaminen kesäpaikan isäntäehdokkaista. Osakunnan hallitus valitsi kesäpaikan isännän ensin koko kesäksi, mutta vuodesta 1983 lähtien pesti jaettiin kuukauden osuuksiin. Muutos johtui pitkälti siitä, että koko kesän isännillä oli ollut taipumus pitää Koivuniemeä ikään kuin omana kesämökkinään, jonka hoitamisesta sai jopa palkkaa. Kuukauden työsuhteessa ei tätä vaaraa enää ollut.¹⁶⁷

STIPENDITOIMINTA LAAJENEE

Hämäläisten ylioppilassäätiö osallistui Hämäläis-Osakunnan myöntämien stipendien kustannuksiin ensimmäisen kerran vuonna 1965. Tällöin myös vakiintui käytäntö, jonka mukaan säätiö rahoitti puolet osakunnan myöntämistä stipendeistä, toisen puolen rahoitti osakunta itse. Esimerkiksi vuonna 1968 säätiö antoi tarkoitukseen 8 500 markkaa koko summan ollessa 17 000 markkaa. Tämän jälkeen stipendeihin käytetyt summat hieman laskivat, kunnes vuonna 1972 stipendejä jaettiin 25 000 markalla (noin 29 000 euroa vuoden 2011 rahassa). Tällöin säätiö myös ensimmäisen kerran vastasi koko summasta.¹⁶⁸

Varsinaiset päätökset stipendien saajista teki osakunnan stipendilautakunta, jonka puheenjohtajana toimi osakunnan inspehtori. Lautakunta oli vaikean tehtävän edessä, sillä rahaa oli vähän ja hakemuksia paljon. Esimerkiksi 1970-luvun alussa hakemuksia tuli yli 200 vuodessa, mutta stipendin sai lopulta vain 20–30 hakijaa. Vuonna 1973 osakunta asetti toimikunnan laatimaan kokonaisesityksen stipendien jako- ja pistelaskuperusteista. Tällä haluttiin helpottaa stipendilautakunnan työtä, kun se teki suosituksensa stipendien saajista säätiölle, joka jakoi rahat onnekkaille osakuntalaisille. Jakoperusteet jaoteltiin kahteen luokkaan: yleisiin jakoperusteisiin (oli oltava

Hämäläis-Osakunnan jäsen) ja erityisjakoperusteisiin (opiskelun kesto ja arvosanat, varallisuus ja toiminta osakunnassa). Stipendin saivat ne, joille kertyi eniten pisteitä.¹⁶⁹

Koska säätiön tuotot menivät 1970-luvun kuluessa pääasiassa oman pääoman kasvattamiseen sekä lainojen lyhennyksiin, kasvoivat stipendeihin käytetyt summat maltillisesti aina vuoteen 1977 asti. Tämän vuoksi myös stipendien saajien määrä pysyi vaatimattomana hakijamääriin nähden. Syksyllä 1977 tehdyssä säätiön varainkäytön kokonaissuunnitelmassa kuitenkin esitettiin stipendien määrän huomattavaa lisäämistä.

Vuonna 1978 säätiö myönsikin 1 500 markan suuruisia stipendejä lähes kaksinkertaisen määrän eli 62 kappaletta. Kun näiden lisäksi myönnettiin vielä filosofian lisensiaatti Seppo Kuusistolle 7 500 markan stipendi osakunnan historiaa koskevaan väitöskirjatyöhön, tuli kokonaissummaksi 100 500 markkaa, mikä oli kaksinkertainen edelliseen vuoteen verrattuna. Koska hakijoita oli peräti 266, jäi suurin osa heistä yhä ilman stipendiä. Seuraavana vuonna 1 500 markan stipendin sai 80 jäsentä.¹⁷⁰

Hämäläis-Osakunta teki 1970-luvun päätteeksi ison remontin stipendiohjeistamiseensa. Ensinnäkin stipendejä voitiin tästä lähtien jakaa vain se määrä, jonka stipendilautakunta vuosittain osoitti jaettavaksi. Stipendilautakunta myös määräsi perinteisten opiskelijastipendien suuruuden joka vuosi erikseen. Osakunnassa haluttiin nyt aloittaa myös akateemisen tutkimuksen tukeminen, joten käyttöön otettiin jatko-opinto-, tutkimus- ja gradustipendit. Näin ollen rahaa saivat siis myös korkeakoulututkinnon suorittaneet osakunnan jäsenet ja entiset jäsenet jatko-opiskelua varten, muut tutkijat osakunnan toimialuetta eli Hämettä käsittelevään tutkimuksen tekoon sekä graduaan valmistelevat jäsenet. Tähän tarkoitukseen käytettäisiin vähintään neljäsosa jaettavasta kokonaissummasta.

Säätiö ilmoitti tutkimusstipendien jakamisesta Ylioppilaslehdessä helmikuussa 1980, ja maaliskuussa jaettiin säätiön historian

ensimmäiset tutkimus- ja gradustipendit. Yhteissummaltaan ne olivat 45 000 markkaa. Suurimman summan eli 8 000 markkaa sai arkkitehti Lea Nevanlinna ”omaleimaisen hämäläisen rakennusperinteen rekisteröimiseen”. Hänen lisäksi tutkimusstipendin sai kolme muuta henkilöä. 3 000 markan gradustipendin sai kuusi hakijaa, minkä lisäksi Lammin biologisen tutkimuslaitoksen kolmen hengen työryhmä sai 6 000 markkaa lintuekologiseen tutkimukseen. Kun 2 000 markan opiskelijastipendejä jaettiin syksyllä vielä 80 kappaletta, nousi säätiön vuonna 1980 jakamien stipendien kokonaissumma 205 000 markkaan (noin 93 000 euroa vuoden 2011 rahassa).¹⁷¹

Säätiön hallitus teki keväällä 1980 päätöksen, että stipendien määräraha nostetaan vuoteen 1985 mennessä 300 000 markkaan. Kun määräraha kasvoi vuositasolla keskimäärin 20 000 markkaa, nousi jaettava summa tavoitteeseen määrääjässä. Stipendilautakunta ja säätiö pitivät kiinni myös siitä, että opiskelijastipendeihin käytettiin määrärahasta 75 prosenttia, loput menivät tutkimus- ja gradustipendeihin. Opiskelijastipendi nousi tänä aikana 2 850 markkaan, gradustipendi 4 000 markkaan, tutkimusstipendien määrä vaihteli 12 000 ja 20 000 markan välillä. Vuosina 1981–1984 opiskelijastipendin sai aina 75 hakijaa ja vuodesta 1985 lähtien 80–85 hakijaa. Gradustipendien saajien määrä nousi 15:een.

Opiskelijastipendit ja tutkimus- ja gradustipendit myönnettiin erilaisilla perusteilla. Opiskelijastipendit jaettiin yhä edelleen vuonna 1973 tehdyn pisteytyssysteemin mukaan. Sitä oli kyllä tarkennettu jonkin verran vuosina 1980 ja 1981, kun painotuksia osakuntatoiminnan ja varallisuuden osalta muutettiin. Tutkimus- ja gradustipendien kohdalla stipendilautakunnalla oli suurempi merkitys, sillä sen piti käsitellä hakijoiden tutkimussuunnitelmat ja suositukset.

Jatkuvan keskustelun kohde oli se, kummalle annettiin enemmän painoarvoa, tutkimuksen johtajan tai gradun ohjaajan suositukselle vai tutkimusaiheelle. Jos tutkimusaihe käsitteli Hämettä ja suositus oli hyvä, oli hakija stipendilautakunnassa 1980-luvulla toimineen ja

lähes koko 1990-luvun sen puheenjohtajana olleen professori Matti Rissasen mukaan vahvoilla: ”Jos vain toinen oli hyvä, niin sen piti siten olla tosi vahva, eli erinomainen suositus tai hyvin keskeinen aihe maakunnan kannalta.” Suurin osa tutkimuksista käsitteli kuitenkin aivan muita aiheita kuin Hämettä.¹⁷²

Stipendeistä tuli myös hyvä syy liittyä Hämmäläis-Osakunnan jäseneksi. Varsinkin 1980-luvun loppuvuosina oli melko tavanomaista, että stipendinhakija oli liittynyt osakuntaan vain muutamaa päivää ennen hakemuksen jättämistä. Tämän seurauksena stipendiohjesääntöä muutettiin vuonna 1990, jolloin käyttöön otettiin karanteeniaika. Opiskelijastipendien osalta se oli vuosi ja tutkijastipendin kohdalla kaksi vuotta. Tämä tarkoitti sitä, että ensimmäisen vuoden opiskelijastipendit jäivät kokonaan pois.

Samalla muutettiin opiskelijastipendien pisteytystä: osakuntatoiminnan painoarvoa nostettiin 20 pisteestä 35 pisteeseen, taloudellisen aseman painoarvoa laskettiin 20 pisteestä 15 pisteeseen ja opintasuoritusten painoarvoa 60 pisteestä 50 pisteeseen. Hämmäläis-Osakunnan hallitus halusi, että ”muutos toisi jäsenten osakuntatoimintaan pitkäjännitteisyyttä sekä poistaisi havaitut räikeät epäkohdat”. Näin myös tapahtui.¹⁷³

KIRJASTON YLLÄPITO SIIRTYY SÄÄTIÖLLE

Hämmäläisten talossa oli vuodesta 1935 lähtien toiminut Hämmäläis-Osakunnan ja Keski-suomalaisen Osakunnan yhteinen kirjasto.¹⁷⁴ Joulukuussa 1968 osakunnat olivat kuitenkin allekirjoittaneet sopimuksen, jolla keski-suomalaiset luopuivat osuudestaan kirjastoon. Samalla oli sovittu, että Keski-suomalaisen Osakunnan jäsenten käyttöoikeus kirjaston kokoelmiin kestäisi vuoden 1974 loppuun asti. Myös kirjaston alkuperäinen nimi, Hämmäläis-Keski-suomalainen kirjasto, olisi voimassa vuoden 1974 loppuun asti.

Kirjastonhoitaja Kerttu Koskenheimo laittamassa kirjoja hyllyyn 1940-luvun lopulla.

Ajatus Hämmäläisten ylioppilassäätiön varojen käytöstä kirjaston toiminnan tukemiseksi nousi esille jo vuonna 1970, kun säätiön asiamies Esa Eskolin ehdotti osakunnan edustajille, että näiden kannattaisi tutkia mitä mahdollisuuksia säätiöllä oli avustaa kirjastoa ja sen kirjahankintoja. Eskolinin ehdotus ei kuitenkaan edennyt toimenpiteisiin, sillä keväällä 1971 säätiön hallituksen kokouksessa todettiin yksimielisesti, että ”säätiö ei osallistu tässä vaiheessa kirjaston kirjahankintoihin”. Säätiö halusi odottaa, että siirtymävaihe Keskisuomalaisen Osakunnan kanssa päättyisi, ennen kuin se tukisi kirjastoa.¹⁷⁵

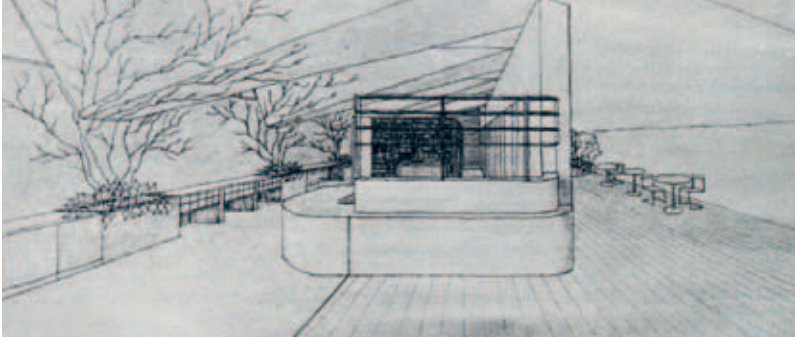
Keskisuomalaisten lähdön jälkeen kesti kuitenkin jonkin aikaa, ennen kuin säätiö aloitti kirjaston taloudellisen tukemisen. Päätös säätiön ja osakunnan vastuiden muuttamisesta kirjaston ylläpidossa

tehtiin syksyllä 1977. Laatomassaan varainkäytön kokonaissuunnitelmassa säätiön varainhoitokunta ehdotti kirjaston huomattavaa tukemista, ja marraskuussa hallitus päätti antaa kurssikirjahankintoihin 17 500 markkaa. Eikä aikaakaan, kun säätiö ja osakunta sopivat, että kirjaston ylläpitokustannukset siirrettäisiin asteittain kokonaan säätiön kannettavaksi.¹⁷⁶

Tammikuussa 1978 säätiö ottikin vastuulleen kirjastonhoitajan palkanmaksun ja valinnan. Kirjastonhoitajaksi nimitettiin Lauri Nurminen, joka jo oli hoitanut tehtävää osakunnan palkkaamana vuoden ajan. Kun hallitus joulukuussa 1978 nimitti Lauri Nurmisen tehtävään vielä yhdeksi vuodeksi, päätti se samalla rajoittaa yhden henkilön toimikauden enintään kolmeen vuoteen. Tällä haluttiin varmistaa, että mahdollisimman moni osakuntalainen voisi toimia kyseisessä tehtävässä. Vuotta myöhemmin kirjastonhoitajan toimikausi tarkennettiin kahdeksi vuodeksi. Näin ollen Lauri Nurmisen kirjastonhoitajan ura päättyi joulukuussa 1979, ja uudeksi kirjastonhoitajaksi valittiin Eeva-Liisa Tuomi.¹⁷⁷

Rahoitusvastuun siirryttyä säätiölle otti asiamies Antti Pohjanheimo kirjastotoiminnan tarkkaan seurantaan. Tämä näkyi hyvin esimerkiksi marraskuussa 1978 kirjastolle lähetetyssä kirjeessä. Pohjanheimo toi kirjeessä esille, että ”hallitus painottaa, että määrärahalta saadaan hankkia vain tutkintovaatimuksissa olevia kurssikirjoja ja tutkintovaatimuksissa olevia muita julkaisuja”. Määräraha piti sisällään myös kirjaston toimistomenot. Mihinkään ylimääräiseen rahaa ei siis saanut käyttää. Säätiö ei myöskään hyväksynyt kirjaston esittämää lisämääräraha-anomusta vuodeksi 1978, koska syksyllä hankittujen kirjojen ostolaskun eräpäivä oli tammikuussa 1979.¹⁷⁸

Säätiö oli ostanut naapuritalosta Asunto Oy Salixista huoneistoja, joista yhteen ryhdyttiin suunnittelemaan uutta kirjastoa. Kyse oli syksyllä 1979 ostetusta 142 neliön huoneistosta, joka ostohetkellä oli ollut ilman vuokralaista. Osakunnassa asian etenemistä seurattiin tarkoin ja muuttoa Salixiin pidettiin sen verran varmana, että

Ullakkokirjaston perspektiivipiirros.

osakunta nimesi kirjastotoimikunnan suunnittelemaan uutta kirjastoa. Toimikunta suunnittelikin uutta kirjastoa Salixin huoneistoon tammi- ja helmikuun ajan 1980. Uusiin tiloihin rakennettaisiin 40 lukusalipaikkaa sekä kahviotila.¹⁷⁹

Suunnitelmiin tuli pian kuitenkin muutos. Helsingissä oli vuosikymmenen vaihteessa ryhdytty rakentamaan kerrostalojen tyhjiä tai varastokäytössä olleita ullakoita muun muassa asutokäyttöön. Ullakkorakentaminen olikin rakennusalalla tällöin iso keskustelun aihe, ja siitä kirjoitettiin paljon lehdissä. Hämäläisten talossa oli iso tyhjä ullakko, joka voitaisiin rakentaa hyötykäyttöön.

Talvella 1980 säätiön johdon mieleen tuli ajatus uuden kirjaston rakentamisesta ullakolle. Idea kiehtoi hallitusta sen verran paljon, että se pyysi Arkkitehtitoimisto KSS:ää laatimaan selonteon ullakon muuttamisesta kirjasto- ja lukusalituloiksi. Koska selonteko tuki ideaa, pyydettiin samaa arkkitehtitoimistoa myös tekemään piirustukset ullakkokirjastosta sekä laatimaan poikkeuslupa-anomus viranomaisille. Kampin alue oli tällöin rakennuskiellossa, minkä vuoksi ullakon muuttaminen kirjastoksi vaati Rakennushallitukselta poikkeusluvan. Sen lisäksi tarvittiin Helsingin kaupungilta asemakaavan muutos, jonka vielä sisäasiainministeriö vahvistaisi. Rakennustyöhön ei voitu tarttua ennen kuin nämä oli saatu.¹⁸⁰

Antti Pohjanheimo jätti säätiön puolesta asemakaavan muutoshakemuksen Helsingin kaupunginhallitukselle 10.7.1980. Hakemuksessa pyydettiin, että kaupunki laatisi säätiön omistamalle tontille asemakaavan, jonka mukaisesti Kampinkatu 4–6:n ullakolle voitaisiin rakentaa ”korkeintaan 570 neliötä Hämmäläis-Osakunnan kirjasto- ja lukusaltiloiksi”. Säätiön tavoite oli saada rakennustyöt valmiiksi lokakuuhun 1981 mennessä, koska silloin Hämmäläisten talo täyttäisi 50 vuotta. Hakemuksessa pyydettiin, että ”asemakaava voitaisiin laatia ja käsitellä mahdollisimman pikaisesti”. Tämän jälkeen asiat mutkistuiuat.¹⁸¹

Säätiö oli asialla hyvässä uskossa ja vilpittömin mielin. Kaupungin virkamiehet eivät kuitenkaan säätiön vilpittömyyttä uskoneet, sillä joidenkin mielissä olivat yhä 1970-luvun alkuvuosien tapahtumat: Aroniemen kuntokoulun muuttaminen diskoksi, Porräs Tavastian muuttaminen liiketiloiksi sekä osakuntalaisten karvalakkilähetystö. Epäily olikin suuri, että myös Hämmäläisten talon ullakko ennen pitkää muutettaisiin liiketiloiksi. Tästä syystä asemakaavan muutos ja poikkeuslupa viipyivät.

Säätiössä ja osakunnassa pohdittiin jopa uuden karvalakkilähetystön lähettämistä kaupungin virkamiesten luo. Sitä ei kuitenkaan tarvittu, sillä kaupunki hyväksyi asemakaavamuutoksen tammikuussa 1981 ja sisäasiainministeriö vahvisti sen kaksi kuukautta myöhemmin. Tämän jälkeen tarvittiin vielä rakennuslupa Helsingin kaupungin rakennuslautakunnalta. Sen säätiö sai vasta 16.2.1982, eli monta kuukautta sen jälkeen, kun Hämmäläisten talon 50-vuotisjuhlat oli juhlistu. Rakennusluvan saantia hidastivat paloviranomaisten vaatimat lisäykset eristeisiin ja hälytysjärjestelmään.¹⁸²

Kirjasto oli sen verran suuri hanke, että säätiö perusti kaksi toimikuntaa valmistelemaan asiaa. Kirjaston suunnittelua varten perustettiin kirjastotyöryhmä, johon kuuluivat Karl Gädä Arkkitehtitoimisto KSS:n edustajana, säätiön hallituksen jäsen Reino Lantto, toiminnanohjaaja Jarmo Littunen, kirjastonhoitaja Eeva-Liisa

Tuomi, kuraattori Jukka Salomaa ja asiamies Antti Pohjanheimo. Työryhmän avulla haluttiin saada mahdollisimman kattava tietämys uuden kirjaston vaatimuksista. Rakennusvaiheen käytännön asioita hoitamaan säätiö perusti rakennustoimikunnan, johon kuului-
vat Asko Nieminen, Erkki Vikkula ja Antti Pohjanheimo. Kirjaston rakennussuunnitelmat valmistuivat syksyllä 1981 ja rakennustöihin päästiin 1.3.1982.

Säätiö tarvitsi kirjastoa varten myös paljon lainaa. Koska LEL Työeläkekassa oli muuttanut pois talosta, ei se enää halunnut toimia säätiön päärahoittajana. Piti siis löytää muita rahoittajia. Sellaisiksi tulivat KOP, Vakuutusosakeyhtiö Pohjola sekä Vakuutusosakeyhtiö Ilmarinen. Kirjaston rakennusurakan saaneen Alfred A. Palmberg Oy:n välittämänä saatiin myös LEL Työeläkekassalta laina. Säätiö sai projektia varten lainaa yhteensä 2,05 miljoonaa markkaa. Antti Pohjanheimon mukaan säätiöllä ei ollut vaikeuksia saada rahoitusta, sillä vakuudet olivat kunnossa. Vakuuksina käytettiin Salixin huoneistoja ja Hämmäläisten taloa.

Kaiken kaikkiaan kirjaston rakennuskustannukset nousivat 3,85 miljoonaan markkaan (noin 1,42 miljoonaa euroa vuoden 2011 rahassa), mistä summasta säätiö hoiti omilla varoillaan 1,8 miljoonaa markkaa. Säätiö ei hakenut kirjastoremonttia varten lainkaan yhteiskunnan tukea, jotta sen käyttö voitiin rajata vain Hämmäläis-Osakunnan jäsenille.¹⁸³

Antti Pohjanheimo lähetti Hämmäläisten talon vuokralaisille 8.3.1982 kirjeen, jossa hän kertoi ullakon rakennusurakasta. Pohjanheimo pyysi vuokralaisia ilmoittamaan, mikäli näiden tiloihin tulisi rakennustoiminnasta johtuvia vikoja tai vaurioita, kuten halkeamia seiniin, ovien ja ikkunoiden vääntymisiä. Kirjasto saatiin kuitenkin rakennetuksi ilman sen suurempia haittoja talon muille vuokralaisille.¹⁸⁴

Kirjaston vastaanottotilaisuus oli 1.11.1982, ja viikkoa myöhemmin ovet avautuivat Hämmäläis-Osakunnan jäsenille. Osakuntalaiset

Ullakkokirjastoon tehtiin kolme lukusalia, mikä moninkertaisti lukusalipaikkojen määrän. Kun vanhassa kirjastossa paikkoja oli 16, oli niitä uudessa kirjastossa peräti 73.

saivat ullakolle uuden hienon kirjaston, joka oli lähes kymmenen kertaa suurempi kuin edeltäjänsä. 570 neliön tilaan valmistui iso kirjahalli ja kolme lukusalia, joihin tuli kaikkiaan 73 lukupaikkaa. Ullakolle tehtiin myös erillinen seminaarihuone sekä kaksi tutkijanhuonetta gradun tekijöitä varten.

Vanhan kirjaston lukusalipaikat olivat olleet käytettävissä aina, kun osakunta oli auki. Uuden kirjaston lukusalipaikat olivat käytössä vain silloin, kun kirjasto oli auki ja virkailijat olivat paikalla. Nyt kuitenkin kirjalainauksen aukioloajat pitenivät, kun entiset epämääräiset aukioloajat vakiintuivat ja pitenivät huomattavasti. Tämä oli mahdollista tehdä, koska kirjastonhoitajan virka muutettiin kokopäivätoimiseksi. Eeva-Liisa Tuomi-Kyrön avuksi palkattiin myös kirjastoapulainen Ainomaija Tiensuu. Osakuntalaisten kannalta oli merkittävää, että kirjasto oli vain heidän käytössään. Ulkopuolisille ei sinne ollut asiaa. Tämä oli linjaus, josta säätiö piti tiukasti kiinni.¹⁸⁵

Kirjaston avajaisjuhlat pidettiin 15.11.1982, ja säätiö teki siitä ison tapahtuman. Sinne kutsuttiin muun muassa Helsingin yliopiston johtoa, Helsingin kaupungin ja ministeriöiden virkamiehiä sekä opis-

kelijajärjestöjen edustajia. Asko Niemiselle jäi tapahtumasta mieleen keskustelu erään kaupungin edustajan kanssa. Tämä oli Niemisen mukaan ”syynännyt tarkkaan joka paikan” ja sanonut lopulta, että ”vai tämmöinen tästä sitten tuli. Kauankohan tämä on teillä kirjastona? Teette tästä kuitenkin liiketilan.” Tähän Nieminen oli vastannut, että ”ei tehdä”. Tämän jälkeen Nieminen ilmoitti säätiön hallitukselle, että kirjastoa ei sitten muuteta. Se saa pysyä kirjastona.¹⁸⁶

Uusi uljas ullakkokirjasto sai runsaasti palstatilaa lehdistössä. Luonnollisesti siitä kertoi oman tarinansa Hälläpyörä, mutta myös Ylioppilaslehti ja Ilta-Sanomat, joiden jutuissa faktat eivät olleet ihan kohdillaan. Molemmat lehdet suurentelivat kirjaston kokoa ja lisäsivät sinne tulleiden lukusalien määrää. Koska Hämmäläis-Osakunnan kirjasto oli ensimmäisiä Helsingissä toteutettuja ullakkosaneerauksia, oli selvää, että rakennusalan lehdet Rakennuslehti ja Puu-lehti olivat kiinnostuneet siitä. Ne keskittyivät kuitenkin rakennusteknisiin seikkoihin.¹⁸⁷

Hämmäläis-Osakunnan kirjasto tuli nyt konkreettisesti säätiön hallintaan, kun se muutti osakuntasiivestä Hämmäläisten talon ullakolle. Säätiön hallitus käsitteli tämän jälkeen kirjaston määräraha-asiat, kirjastonhoitajan palkkaamisen ja muut isot periaatteelliset asiat. Helmikuussa 1984 hallitus päätti muun muassa, että kirjastonhoitajan toimi ei vaatinut kirjastoalan tutkintoa ja että se pidettäisiin jatkossakin määräaikaisena. Kirjaston juoksevan hallinnon hoiti ja päätökset kirjahankinnoista sekä vastaavista hankinnoista teki kirjaston johtokunta yhdessä kirjastonhoitajan kanssa.

Käytännössä kirjasto on tämän jälkeen pyörittänyt omaa arkeaan itsenäisesti, eikä säätiö ole puuttanut sen toimintaan. Kirjaston määrärahat, jotka sisälsivät palkat ja kirjahankinnat sekä muut juoksevat kulut, nousivat koko 1980-luvun. Kirjaston valmistuttua sen määräraha nostettiinkin kerralla 210 000 markkaan, minkä jälkeen summa nousi vuosikymmenen päätteeksi yli 320 000 markkaan (noin 80 000 euroa vuoden 2011 rahassa).¹⁸⁸

TAVASTIA KLUBI VALTAA TALON

Hämäläis-Osakunta perusti vuonna 1970 Tavastia Klubin. Ajatuksen takana oli osakunnan tanssipäällikkö Kalle Toriseva, joka eräänä kesäpäivänä söi Ravintola Ilveksessä uusia perunoita Alkon johtajien kanssa. Aterian jälkeen katsastettiin paikat, jolloin Alkon edustajat totesivat, ettei anniskelun laajenukselle ollut esteitä. Kun lokakuun alussa 1970 juhlasalin lavalle asteli Anki & Cumulus, voitiin todeta Tavastia Klubin toiminnan alkaneen.

Tavastia-käytössä olivat ensin maanantai- ja perjantai-illat. Pikku hiljaa myös muut illat siirtyivät Tavastia-käyttöön. Esimerkiksi lauantai-iltojen ylioppilastanssit lopetettiin vuonna 1973, ja näin viikon paras ilta voitiin pyhittää tuottavaan toimintaan. Tavastian toiminta laajeni myös fyysisesti. Vuonna 1972 valmistui alakertaan Villen disco, tätä ennen oli tarjoilu laajennettu osakuntabaariin. Seuraavaksi laajennettiin osakunnan kolmannen kerroksen tiloja, joista anniskelu-alueudet kuitenkin siirrettiin neljänteen kerrokseen.

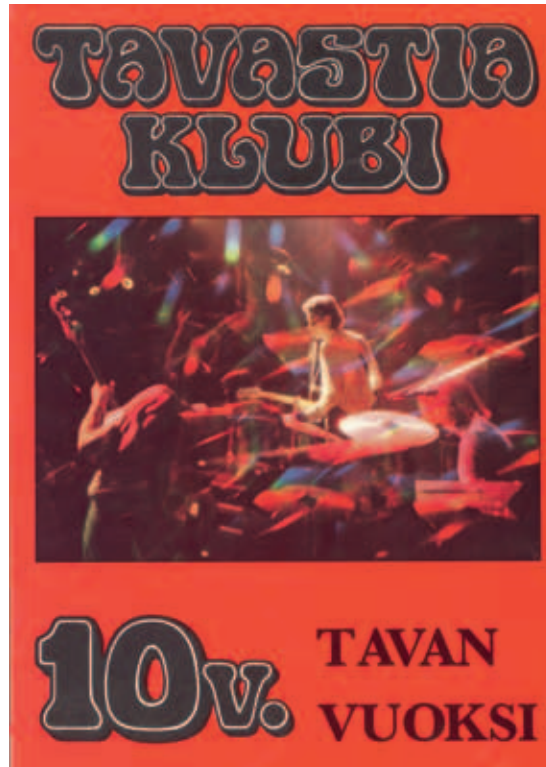
Tavastia Klubin toiminta alkoi varsin varovaisesti. Se jatkoi pääasiassa 1960-luvulla hyväksi todetulla aikuisten tanssilinjalla, koska vanhaa yleisöä ei haluttu karkottaa muualle. Vuoden parin sisällä linja kuitenkin muuttui ja rock-musiikki valloitti Tavastian. Elävästä rock-musiikista tulikin varsin nopeasti Tavastia Klubin yksi kivijalka, ja lavalle nousi myös kasvava joukko ulkomaisia rock-yhtyeitä. Torstait oli vuodesta 1972 lähtien pyhitetty jazzille.

1970-luku oli myös diskon läpimurtoaikaa Suomessa, ja Tavastiallakin viikonloput pyhitettiin sille. Tiskijukkana toimi muun muassa Eemu, jonka suomalainen radiokansa tuntee nimellä Esko Riihelä. Viikonlopon diskoillat toivat sekä HROY:lle että osakunnalle hyvät tulot, joilla rahoitettiin osakunnan toimintaa. Tavastian tiloissa järjestettiin joka iltapäivä myös suuren suosion saaneita eläkeläistansseja.

Tavastia Klubin toiminta jakaantui siis kahtia HROY:n ja osakunnan välillä. Osakunta hoiti ohjelmatoiminnan, eli bändit ja dj:t, ja HROY hoiti anniskelun. Tämä johti ajoittain kiistoihin siitä, miten rahat jaetaan. Osakunta keräsi pääsylipputulot, mikä käytännössä tarkoitti sitä, että se ”tyhjensi” Tavastian kassan. Tavastialla oli

myös paljon ilmaisia iltoja, jolloin osakunta ei saanut lainkaan tuloja. Hämmäläis-Osakunnan taloudelle Tavastian menestyksellä oli suuri merkitys, sillä osakunta sai suuren osan tuloistaan tanssitoiminnasta. Kun Tavastian tuloksetekokone yski, joutui osakunta supistamaan toimintaansa. Näin kävi esimerkiksi vuosina 1977 ja 1983.

Lähteet: Antti Pohjanheimon esitelmä Pohjalaisten osakuntatalon 70-vuotisjuhlassa 21.11.1982; Lantto - Nurmi 1976; Paakkulainen 1980; Juhani Merimaan ja Simo Pietiläisen haastattelut.

Tavastia Klubi täytti kymmenen vuotta vuonna 1980, ja sen kunniaksi julkaistiin Erkki Paakkulaisen kirjoittama historiikki.

TAVASTIALLA TAPAHTUU

Elokuu 1982 oli Suomessa hyvin lämmin. ”Kuumana” kävi myös Tavastia Klubin yleisö, minkä vuoksi poliisi kävi siellä muutamaan otteeseen selvittelemässä tappeluita. Kapakkanujakointia suuremmaksi ongelmaksi koitui kuitenkin se, että 20. ja 21.8.1982 poliisin tehovalvonnassa selvisi, että Tavastian henkilökunta oli myynyt alkoholia päihtyneiden henkilöiden seurassa olleille henkilöille, jotka sitten antoivat päihtyneiden juoda omista lasistaan. Tämä oli laissa kiellettyä.

Iso rike oli myös se, että päihtyneitä ei ollut poistettu ravintolasta, puhumattakaan sinne sammuneista. Henkilökunta oli lisäksi myynyt alkoholia anniskelualueeseen kuulumattomissa tiloissa, kuten eteisessä ja porraskäytävässä. Kaiken kukkuraksi Tavastialle oli otettu noin 200 asiakasta enemmän kuin lääninhallituksen elinkeinolupa salli. Tavastian elinkeinoluvan mukainen asiakaspaikkamäärä oli 882.¹⁸⁹

Suomalainen yhteiskunta oli muuttunut nopeasti 1960-luvulta lähtien, mistä kertoi esimerkiksi keskioluen myynnin vapautuminen vuonna 1969 uuden alkoholilain myötä sekä ravintoloiden anniskeluoikeuksien löystyminen. Lisääntynyt vapaus vaati kuitenkin lisääntynyttä kontrollia. Alkoholin anniskelun osalta tätä kontrollijärjestelmää edustivat Alko, poliisi sekä lääninhallitusten tarkastajat. Erityisen tärkeäksi nähtiin tämän kontrollijärjestelmän ulottaminen nuoriin, jonka elämäntyylillä ja arvomaailmalla koettiin 1960-luvulta lähtien ”häiriökäyttäytymiseksi”. Näin oli vielä 1980-luvun alkaessakin, kun Helsingissä järjestettiin nuorison ”kurinpalautus”. Tavastia Klubin tehotarkastukset olivat osa tätä kurinpalautusta.¹⁹⁰

Hämäläisten Ravintolan toimitusjohtajana kesästä 1980 lähtien toimineen Juhani Merimaan mukaan Tavastia oli ”hirveän suosittu vuosina 1980–1982. Meillä oli joka ilta täynnä. Maanantaina oli diggiteekki, jolloin soitettiin levyiltä rockin klassikoita. Tiistaisin oli T-ilta, jolloin paikalla oli aina 1500 ihmistä. Keskiviikko ja torstai-

illat olivat bändi-iltoja, perjantaisin ja lauantaisin oli teinidisko. Sunnuntaisin oli räppiäiset, jolloin paikalla saattoi olla 1000 ihmistä. Se oli semmoinen viihdetehdas. Jengi tuli silloin, kun ovet avattiin ja lähti pois, kun vilkku tuli. Keskikulutus oli semmoiset 5–6 tuoppia per naama, mikä oli aika paljon. Siinä tuli aika paljon matseja ja myllyjä.” Tuoppien vaikutusta lisäsi, että 1980-luvun alussa juotiin nelosolutta. Myös Asko Nieminen näki Tavastian ongelman: ”Nuoriso ryyppäsi siellä ja silloin saattoi tapahtua mitä tahansa. HROY oli viranomaisten silmissä paha yhtiö.”¹⁹¹

1980-luvun alun villiä menoa Tavastia Klubilla. Koska Tavastialle pääsivät 18 vuotta täyttäneet, oli se viikonloppuisin nuorison ykkösmenomesta Helsingissä.

Hämäläisten Ravintolan asiat olivat aina esillä, kun ”pyhän kolmiyhteyden” edustajat kokoontuivat pohtimaan yhteisiä asioita. Kuvan tilaisuus on ilmeisesti vuodelta 1982. Pöydän takana vasemmalta lukien ovat Eeva-Liisa Hirvonen, Jarmo Littunen, Antti Pohjanheimo, Jukka Salomaa ja Juhani Merimaa. Poissa ovat Hannu Jokinen ja Jari Virtanen.

Merimaan mielestä oli selvää, että poliisille tuli paljon raportteja järjestyshäiriöistä. Tavastialla oli kuitenkin ollut hyvät välit poliisin kanssa, eikä ongelmia yhteistyössä ollut tullut esille. Poliisi kävi jopa kouluttamassa Tavastian työntekijöitä, varsinkin järjestysmiehiä. Kesällä 1982 tilanne kuitenkin muuttui nuorison ”kurinpalautuksen” johdosta.

Juhani Merimaa muisteli vuonna 2011, että hän kävi erään tietyn poliisipäällikön kanssa tiukan keskustelun asiasta.¹⁹² Merimaa yritti selittää, että ”Tavastia on rock-klubi, jossa ihmiset kulkevat oluttuopit kädessään paikasta toiseen ja kuuntelevat musiikkia”. Poliisin kanta oli, että ”meillä on säännöt vain ravintolaa varten, ei rock-

klubia varten. Yökerhossakin tarvitaan pöytiä, miksi te ette voi toimia niin? Mikä oikeus nuorisolla on saada erilaista palvelua?” Poliisi ei siis ymmärtänyt, mistä rock-klubissa oli kyse.¹⁹³

HROY:n johto pyrki tämän jälkeen rauhoittamaan tilannetta. Tavastian toimintaan päätettiin tehdä ”rakenteellisia uudistuksia, jotka lyhyellä tähtämellä vähentäisivät paikan suosiota ja pienentäisivät tulovirtaa”. Tämän seurauksena Tavastian yleisömääriä supistettiin, järjestysmiehiä lisättiin ja seinille laitettiin yleisöä informoivia kieltoaukkoja. Tämä aiheutti sen, että lokakuussa 1982 myynnin volyyymi laski selvästi. Yhtiön budjetti vuodelle 1983 laadittiin myös siten, että Tavastian rauhoitetusta toiminnasta tulisi pysyvä olotila. Samalla ryhdyttiin karsimaan kustannuksia eri tavoin. Myös osakuntalaiset saivat ottaa osaa kustannusjahtiin, sillä he eivät enää päässeet ilmaiseksi ulkomaalaisten esiintyjien ja kalliimpien kotimaisten esiintyjien konsertteihin.

Yritystoiminnan neuvottelukuntakin pani kortensa HROY:n kekoon. Alkuvuonna 1983 YTNK perusti hämäläisten taloudellisen toiminnan kehittämistyöryhmän, joka ryhtyi selvittämään Tavastia Klubin tilannetta. Tällä haluttiin varmistaa ennen kaikkea osakunnan rahoitus, joka oli riippuvainen Tavastian myynnistä. Kehittämistyöryhmän työ jäi kuitenkin tuloksettomaksi, kuten ennen pitkää myös koko YTNK:n. YTNK kokoontuikin enää vain kolme kertaa, ja joulukuussa 1985 sen toiminta päättyi.¹⁹⁴

HROY pyrki luonnollisesti kasvattamaan Tavastian myyntiä, ja siksi se laatikin Uudenmaan lääninhallitukselle uuden elinkeinolu-pahakemuksen huhtikuussa 1983. Yhtiö haki laajennettua ja pysyvää elinkeinolu-pahaa, joka antaisi ensimmäisen luokan ravintolaliikkeen anniskeluoikeudet juhlasalin lisäksi myös Hämäläisten talon toiseen ja neljänteen kerrokseen. Tämä ei kuitenkaan toisi lisää myyntiä vielä pitkään aikaan, sillä asian käsittely läänin virkakoneistossa kestäisi pitkään. Hakemukseen liittyvä tarkastuskin tulisi tapahtumaan vasta joulukuussa 1983.

Noin viikko lupahakemuksen jättämisen jälkeen HROY:n kimp- puun kävi Alko. Tällä oli yhtiön kannalta kohtalokkaita seurauksia. 19.4.1983 annetulla päätöksellä Alko velvoitti aloittamaan pöytiintar- joilun Tavastia Klubissa. HROY ja Alko tekivät myös uuden anniske- lusopimuksen, jossa tarkkaan määriteltiin mitä ja miten HROY:n eri ravintolatiloiissa sai anniskella. Vain Ravintola Ilves sai A-oikeudet, muut tilat saivat B-oikeudet.¹⁹⁵

Pöytiintarjoilun tuloon eli palveluperiaatteella toimivaan anniske- luun oli varauduttu HROY:ssa hyvissä ajoin. Hallitus päätti jo maa- liskuussa 1983 sisustaa Tavastian kokonaan uusiksi. Tämä tarkoitti sitä, että sinne tulisivat pöydät ja tuolit. Aluksi Tavastialle laitettiin väliaikainen kalustus, ja lopullinen kaloustouudistus sekä ravintolati- lan peruskorjaus tehtiin syyskuussa 1983.

Kun Tavastia Klubi siirtyi pöytiintarjoiluun 1.6.1983, vähenivät asiakaspaikat yli kahdella sadalla. Tämä vaikutti välittömästi myyn- tiin, ja liikevaihto laski noin 30 prosenttia. Juhani Merimaa selvisi nopeasti, että HROY ei enää selviytyisi osakunnalle budjetoiduista sitoumuksistaan. HROY:n hallitus oli itse asiassa nähnyt tämän jo keväällä 1983. Tästä syystä rahaliikenne HROY:n ja Hämmäläis-Osa- kunnan välillä haluttiin laittaa uusiksi.

Toukokuussa hallituksen puheenjohtaja Hannu Jokinen ehdot- tikin, että osakunnan osuus Tavastian toiminnasta sulautettaisiin kokonaisuudessaan osaksi HROY:n kirjanpitoa. Hän perusteli tätä taloudellis-hallinnollisin sekä liikkeenjohdollisin seikoin. Hallitus oli puheenjohtajan kanssa samaa mieltä ja asiaa ehdotettiin tämän jälkeen osakunnalle. Hämmäläis-Osakunta oli perinteisesti ”tyhjentä- nyt” Tavastian kassan, mikä vuonna 1983 kuraattoriksi valitun Simo Pietiläisen mielestä lähenteli veropetosta. Myös tästä syystä Tavastian rahavirtojen rakenne piti uudistaa. Tämä tapahtuikin vielä vuoden 1983 kuluessa.¹⁹⁶

HROY ja osakunta eivät koskaan joutuneet oikeuteen tekemään tiliä epäselvästä rahaliikenteestä. Sen sijaan yhtiö, toimitusjohtaja

Juhani Merimaa, joka myös toimi Tavastia Klubin vastaavana hoitajana, sekä kaksi vastaavan hoitajan sijaista joutuivat oikeuteen anniskelurikkomuksista. Helsingin kaupunginviskaali Ritva Santavuori esitti kirjelmässään kaikkiaan kuusi syytekohtaa. Lisäksi yhtiötä sekä kolmea vastuuhenkilöä vaadittiin ”yhteisvastuullisesti korvaamaan valtiolle Tavastia Klubin rikollisen toiminnan johdosta 1.6.1980–31.12.1982 välisenä aikana Helsingin kaupungissa syntynyt taloudellinen hyöty”. Summa oli kuusi miljoonaa markkaa (noin kaksi miljoonaa euroa vuoden 2011 rahassa), mikä varmisti myös julkisuuskyynyksen rikoutumisen. Haaste noteerattiinkin sanomalehdistössä isosti.

HROY:n ja sen johdon haastaminen oikeuteen ja suuri korvausvaade nähtiin osana isompaa kuviota. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa se nähtiin osana Uudenmaan lääninhallituksen kurinpalautuskampanjaa. Elokuun lopulla 1983 lehdessä oli iso juttu lääninhallituksen pyrkimyksestä kiristää Helsingin ravintoloiden valvontaa, jotta alkoholinkulutus laskisi – Helsingissä kun juotiin ravintoloissa selvästi enemmän alkoholia kuin muualla maassa. Helsingin ”kuivatusoperaatiota” johti maaherra Jacob Söderman.¹⁹⁷

HROY palkkasi asianajajakseen entisen osakuntalaisen Pekka Sirviön, joka laati Helsingin raastuvanoikeudelle perusteellisen selvityksen yhtiöstä sekä kiisti syytteet. Oikeutta istuttiin syksyn 1983 kuluessa kolmeen otteeseen, ja 16.1.1984 Helsingin raastuvanoikeus antoi päätöksensä. Se hylkäsi syyttäjän vaatimuksen kuuden miljoonan markan korvauksista. Osa syytteistä kuitenkin hyväksyttiin, mistä syystä yhtiölle ja sen kolmelle vastuuhenkilölle tuomittiin pienehkö sakkorangaistus.¹⁹⁸

Kuukausia kestänyt oikeuskäsittely ja syyttäjän mittava konfiskaatiovaade pitivät HROY:ta pitkään löysässä hirressä, vaikka konfiskaatiovaateen läpimenoon ei Hämäläisten talossa kukaan uskonutkaan. HROY:n rahoitustilanne oli muutenkin pahasti sekaisin, mikä johtui liikevaihdon romahtamisesta. Tämä puolestaan ajoi Hämäläis-Osakunnan talouden kuralle.

Asiasta käytiin neuvotteluja lokakuussa 1983. Tällöin muun muassa pohdittiin sitä, että HROY maksaisi vuokran luonteisena osakunnalle sen tarvitsemat määrärahat, ja osakunnan kulutustaso sovittaisiin tiettyyn määrään, johon tehtäisiin vain inflaatiota vastaavat korotukset. Jos ravintola tuottaisi ylimääräistä, se annettaisiin osakunnalle, joka rahastoisi ylijäämän tai ostaisi arvopapereita. Tällä reservillä tasoitettaisiin tulevaisuudessa syntyviä laskukausia.¹⁹⁹

Suunnitelmilta meni kuitenkin pohja, kun HROY sai marraskuun päätteeksi Uudenmaan lääninhallituksen tarkastuslautakunnan 12.4.1983 tekemän tarkastuksen raportin. Tavastiolla oli tällöin ollut käynnissä iltapäivän eläkeläistanssit ja juhlasali oli kokonaisuudessaan tanssikäytössä. Tilassa ei siis ollut pöytiä eikä tuoleja (ne tulivat sinne vasta kesäkuun alussa), joita Ravintola Ilveksen alkuperäisen eli vuoden 1947 anniskeluluvan mukaan olisi pitänyt olla. Kaiken lisäksi ruoka- ja juomatarjoilu tapahtui Villen baarissa eli erillisessä tilassa.

Lautakunta esittikin lääninhallitukselle, että se peruuttaisi kaikki Ravintola Ilveksen tarjoilualueen tilapäiset laajennukset, joihin HROY oli saanut lääninhallitukselta anniskeluluvan. Näitä laajennuksia olivat juhlasali (Tavastia Klubi), Villen baari, eteislämpio, toisen kerroksen kokoussali ja aula sekä neljännen kerroksen kerhotilat. Perusteluna anniskeluluvan peruuttamiselle oli se, että Ravintola Ilveksen keittiö ei pystyisi palvelemaan jopa 900:aan nousevaa asiakaskuntaa. Itse Ilveksen lupiin ja sen 58 asiakaspaikkaan ei lautakunnalla ollut huomauttamista. Raportti sai Hämmäläisten talon sekaisin, sillä toteutuessaan anniskelulupien peruutus tarkoittaisi Tavastia Klubin loppua.²⁰⁰

Nyt tilanteeseen puuttui myös Hämmäläis-Osakunnan inspehtori professori Aulis Aarnio. Hän kirjoitti joulukuun 8. päivänä viisi liuskaa pitkän Hyvä veli -kirjeen maaherra Jacob Södermanille, joka oli Aarnion vanha tuttava ja puoluetoveri. Hän pyysi Södermanilta ymmärrystä Tavastia Klubin suhteen, sillä ”ravintolan tuotolla rahoitetaan koko osakuntatoiminta”. Aarnio myös selitti, että Tavastian

Ravintola Ilves ei aiheuttanut tarkastajien tai poliisien silmissä ongelmia, joten sen ravintolaoikeudet eivät olleet vaarassa. Kuvassa on Ilveksen legendaarinen pyöreä pöytä.

toiminta oli ollut tällaista jo yli kymmenen vuotta, eikä siihen ollut ennen puututtu.

Toinen huomionarvoinen seikka oli se, että kun Tavastialla oli siirrytty tanssitilan puolella pöytiintarjoiluun, oli ”koko huvipaikan luonne muuttunut ravintolanomaiseksi. Se tiesi samalla järjestyksen olennaista parantumista, joskin kääntöpuolena oli tuoton väheneminen väkimäärän pudotessa.” Lopuksi Aarnio pyysi Hämmäläis-Osakunnan ja HROY:n edustajille audienssia, jotta he voisivat selittää asian maaherralle perusteellisesti.²⁰¹

Tilannetta rauhoitti hieman HROY:n ravintolatiloiissa 13.12.1983 suoritettu tarkastus, joka liittyi huhtikuussa jätettyyn elinkeinolupa-

hakemukseen. Tarkastuslautakunta ehdotti hakemuksesta poiketen, että vain Ravintola Ilves saisi ensimmäisen luokan ravintolaoikeudet (A-oikeudet) ja muille tiloille tulisi ensimmäisen luokan ravitsemusliikkeen oikeudet (B-oikeudet). Samalla tarkastuslautakunta ehdotti asiakaspaikkojen määrän selvää pienentämistä. Tavastia Klubin asiakaspaikat vähenisivät kolmeen sataan, mikä oli 60 paikkaa vähemmän kuin hakemuksessa. Villen baarin asiakaspaikat pysyivät hakemuksen luvussa eli 84:ssä. Sen sijaan toisen kerroksen 150 paikan (kokoussali ja aula) ja neljännen kerroksen kerhotilojen 80 paikan osalta hakemus esitettiin kokonaan hylättäväksi.

HROY:n hallitus piti seuraavana päivänä kokouksen, jossa pohdittiin yhtiön taloudellista asemaa. Hallitus totesi tilanteen olevan kriittinen, mutta ”yhtiö oli valmis kaikkiin kohtuullisiin uusien lupien edellytyksenä oleviin muutoksiin”.²⁰²

Selvää kuitenkin oli, että tilanne vaati poikkeuksellisia toimia. Pian toimitusjohtaja Juhani Merimaa, hallituksen puheenjohtaja Jarmo Littunen, kuraattori Simo Pietiläinen sekä asiamies Antti Pohjanheimo isännöivätkin lääninhallituksen korkeaa virkamiestä. Tälle esiteltiin HROY:n ravintolatiloja sekä pidettiin perusteellinen selvitys yhtiön ja osakunnan asioista. Simo Pietiläisen mukaan ajatus oli, että ”me näytetään osakuntaa, juotetaan viinaa ja puhutaan kauniita”. Näin myös tehtiin. Tilaisuuden tuoksinassa Littunen totesi Pietiläiselle, että ”tämä voi olla korruptiota”. Tähän Pietiläinen vastasi: ”Turpa kiinni, nyt on kyse Tavastiasta!” Päämäärä siis pyhitti keinot.²⁰³

Seuraava toimenpide olikin sitten maaherra Jacob Södermanin tapaaminen. Ennen kuin HROY:n ja Hämmäläis-Osakunnan edustajat lähtivät maaherran luo, istuivat he alas miettimään omia tavoitteitaan. Istunnon päätteeksi laadittiin Uudenmaan lääninhallitukselle kahdeksan sivua pitkä muistio. Siinä selvitettiin perusteellisesti HROY:n tilanne sekä esitettiin kompromissiehdotus, jotta yhtiön toiminta ja henkilökunnan työpaikat turvattaisiin. Jacob Söderman otti

delegaation vastaan keskiviikkona 4.1.1984. Tapaamisessa mukana ollut säätiön hallituksen puheenjohtaja Asko Nieminen totesi vuonna 2011, että ”ei se Söderman meistä kauheasti tykännyt”.

Tämä asenne näkyi myös lääninhallituksen myöntämässä uudessa elinkeinoluovassa. Se kyllä nosti joulukuun tarkastusraportissa ehdotettua asiakaspaikkojen määrää sadalla, mutta myös määräsi, että yhtenäisenä ravintolatilana saatiin käyttää vain rakennuksen ensimmäistä kerrosta ja koko anniskelualueella oli oltava pöytiintarjoilu. Tämä koski siis myös Villen baaria, jonka tilat lääninhallitus velvoitti korjaamaan elinkeinoluvan säädösten mukaisiksi.²⁰⁴

SÄÄTIÖ TULEE HÄMÄLÄISTEN RAVINTOLAN OMISTAJAKSI

Uuden anniskeluoikeuden seurauksena Tavastian liikevaihto supistui entisestään. Tilannetta pahensi vielä se, että säästöjä ei löydetty samaan tahtiin ja HROY:n taloudelliset vaikeudet vain syvenivät. Tiettyjen iltojen osalta tilanne jopa alitti kriittisen pisteen, kuten asia todettiin yhtiön hallituksen kokouksessa 29.2.1984. Hallitus keskusteli myös hallinnollisista järjestelyistä, joiden mukaan Hämmäläis-Osakunta myisi osan HROY:n osakkeista säätiölle. Tällä toimenpiteellä haluttiin turvata säätiön ja yhtiön yhteistyö toiminnan kannalta välttämättömien investointien rahoituksen saamiseksi sekä yhtiön pitkän aikavälin kehityksen turvaamiseksi.

Hallitus myös päätti palkata konsultti Nils Blummén laatimaan selvityksen yhtiön akuutista taloudellisesta tilanteesta sekä tekemään ehdotuksen yhtiön saneerauksesta. Juhani Merimaan mukaan tilintarkastaja Blummé oli ”musafriikki”, joka tuli selvittämään HROY:n asioita ”rakkaudesta musiikkiin”.²⁰⁵

Nils Blummé tekikin hyvää jälkeä ja nopeasti. Kahdessa viikossa hän laati HROY:n hallitukselle raportin yhtiön tilanteesta sekä

Saneerattu Villen baari. Vanha tunkkainen ”paisuntasäiliö” oli muuttunut moderniksi ”jäätelöbaariksi”.

liiketoiminnan kehityksestä vuosina 1981–1983. Yhtiön liikevaihto oli ollut korkeimmillaan vuonna 1982, jolloin se oli 15,5 miljoonaa markkaa. Seuraavana vuonna liikevaihto romahti 13,4 miljoonaan markkaan. Romahduksen taustalla oli kesäkuun alussa alkanut pöytiintarjoilu. Tutkimusajanjakson kuluessa HROY:n kokonaistulos laski 330 000 markan voitosta 117 000 markan tappioksi. Käyttökate laski 588 000 markasta 103 000 markkaan.

Raporttia laatiessaan Blummé oli keskustellut HROY:n johdon kanssa selvittääkseen, miten yhtiö oli nykyiseen tilanteeseen päätynt. Blummén mielestä taloudellinen tilanne tuli tervehdyttää siten, että se vastasi yhtiön tarkoitusta. HROY:n ja osakunnan nimissä hoidetun Tavastia Klubin toiminnan yhdistämistä vuonna 1983 Blummé piti hyvänä toimenpiteenä. Tämän toiminnan ”rikollisuuteen” ei hän ottanut kantaa.²⁰⁶

HROY:n taloudellista tilannetta ryhdyttiin korjaamaan kevään 1984 aikana eri tavoin. Ensin sopeutettiin työvoimakustannuksia sekä saneerattiin Villen baari. Myöhemmin keväällä päätettiin myös perustaa hallituksen työvaliokunta, jonka toiminnan päätehtäväksi

määriteltiin kustannussäästöohjelman toteuttaminen. Työvaliokunnan ohjesääntö valmistui kesäkuussa, mutta itse perustaminen venyi joulukuuhun asti. Jarmo Littusen mukaan työvaliokunta perustettiin, jotta ”voitiin keskustella HROY:n asioista vähän vapaammin. Täydessä hallituskokoonpanossa se ei ollut mahdollista.”

Villen baarin rooli yhtiön tulovirran kasvattajana nähtiin keväällä 1984 merkittävänä. Sen uusituissa tiloissa ryhdyttiin muun muassa tarjoamaan eläkeläislounaita osana iltapäivän eläkeläistansseja. Villen baarin uudistamisen toivottiin myös herättävän uudenlaista kiinnostusta Tavastia Klubia kohtaan. Tässä kuitenkin petyttiin melko nopeasti. 450 000 markkaa maksaneella remontilla luodun ”jäte-löbaarin” vaalea, kesäinen ja raikas ilme loi liian suuren kontrastin Tavastian pääsalin kanssa. Paisuntasäiliöksi tarkoitettu Villen baari ei juuri iltaihmissä puoleensa houkutellut. Villen baarin myynti romahti täysin remontin jälkeen, ja sen toimintaa pitivät pystyssä ainoastaan lauantaan disko, loppuunmyydyt konsertit ja tilausmyynti.²⁰⁷

Hämäläisten ylioppilassäätiö otti Villen baarin lainan järjestyksen yhteydessä tiukemman otteen HROY:n asioista. Säätiön hallitus antoi vakuudet 450 000 markan lainalle sillä ehdolla, että se sai asettaa yhden edustajan yhtiön hallitukseen. HROY:n hallitukseen nimitettiin säätiön edustajaksi Pekka Sirviö. Hallituksen jäsenmäärä nousi nyt kaikkiaan kahdeksaan, sillä säätiön vaatimuksesta hallitukseen nimitettiin myös Nils Blummé siihen asti, kunnes lainan vakuus oli luovutettu takaisin säätiölle.

HROY:n talous oli keväällä 1984 niin kuralla, että yhtiö jätti kolmen kuukauden vuokrat ja sähkölaskut maksamatta. Vaikka HROY sai kesän kuluessa sopeutettua työvoimakustannukset aikaisemmin keväällä asetettuun tavoitteeseen ja vaikka Tavastian myynti kääntyi kesällä nousuun, piti yhtiön turvautua elokuussa säätiön myöntämään 60 000 markan lyhytaikaiseen likviditeettilainaan.

Tähän aikaan sekä säätiössä että osakunnassa pohdittiin kii-vaasti yhtiön omistusrjestelyjä. Asia jyskytti sekä kuraattori Simo

Pietiläisen että puheenjohtaja Asko Niemisen mielessä. Sen sijaan Antti Pohjanheimo ei nähnyt tilanteessa tarvetta omistusjärjestelylle, itse asiassa hän vastusti sitä. Pohjanheimo tunnustikin vuonna 2011, että hänen ja säätiön hallituksen ”ajatukset menivät asiassa ristiin. He halusivat tukea sitä, minä sanoin, että myydään se pois.” 16.11.1984 säätiön hallitus päätti kuitenkin ostaa kymmenen prosenttia HROY:stä 30 000 markalla.²⁰⁸

Vaikka yhtiön kehitys oli syksyllä 1984 jo varsin myönteistä – muun muassa käyttökate oli neljän kuukauden ajalta positiivinen – tuli koko vuoden saldoksi 286 136 markkaa tappiota. Säätiö teetti yhtiön taloudellisesta tilanteesta raportin, jonka teki jälleen Nils Blummé. Raportin saatuaan säätiön hallitus totesi, että HROY teki niin paljon tappiota, että osakepääoman korotus oli tarpeen. Ilman sitä yhtiö menisi nopeasti selvitystilaan, eikä näin saanut tapahtua, olihan säätiö juuri tullut yhtiön omistajaksi. Hallitus päätti, että Asko Nieminen, Erkki Vikkula ja Antti Pohjanheimo neuvottelisivat asiasta HROY:n hallituksen kanssa.²⁰⁹

Yhteisymmärrys säätiön, HROY:n ja osakunnan kesken löytyi nopeasti, ja jo maaliskuussa 1985 tehtiin päätös osakepääoman korottamisesta 300 000 markalla. Samalla hyväksyttiin uusi osakas-sopimus, joka laski hallituksen jäsenmäärän takaisin kuuteen. Säätiö nimesi nyt kolme hallituksen jäsentä, jotka olivat Pekka Sirviö, Jarmo Littunen ja Matti Pellinen.²¹⁰ Sekä osakunta, Ravintola Ilves että HOTT saivat kukin nimetä yhden edustajan hallitukseen. Säätiö merkitsi koko osakepääoman korotuksen sen jälkeen, kun HROY:n yhtiökokous teki päätöksen asiasta ja yhtiöjärjestyksen muutoksesta 20.5.1985. Hämäläisten ylioppilassäätiön omistusosuus yhtiössä nousi nyt 53 prosenttiin. Säätiö nosti tätä varten myös 150 000 markan lainan KOP:sta.²¹¹

Kaikki osakuntalaiset eivät voineet hyväksyä ajatusta HROY:n siirtymisestä säätiön enemmistöomistukseen. Kun asia esiteltiin osakunnan kokouksessa maaliskuun 12. päivänä, jouduttiin siitä äänestä-

ROCK-KLUBIN SURKEA LOPPU:

TAVASTIA VALINTA- TALOKSI?

Hälläpyörässä epäiltiin vuonna 1985 vahvasti, että Tavastia Klubin tarina päättyy.

mään. Hallituksen esitys osakepääoman korotuksesta voitti vastaehdotuksen äänin 44–38. HOTT:n jäsenen Hannu Laukkasen tekemä vastaehdotus oli se, että osakepääoman korotusta ei tehtäisi.²¹²

Luonnollisesti myös Hälläpyörä vastusti osakepääoman korotusta. Lehdessä oli asiasta kaksi kriittistä kirjoitusta. Päätoimittaja Harri Virtasen kirjoituksessa ”Born to run” siteerattiin Hannu Laukkasen ja Jarmo Littusen välistä neuvonpitoa. Laukkanen väitti, että vuoden 1984 Villen baarin remontti oli ”sumuverho, jolla säätiö kaappasi päätösvallan”. Littusen mukaan remontilla ei ollut mitään tekemistä asian kanssa. Laukkanen myös epäili, että ”säätiö lakkauttaa ravin-

tolan muutaman vuoden kuluessa”, kun taas Littunen todisti, että ”osakekaupalla tähdätään ravintolatoiminnan turvaamiseen”.

Harri Virtanen toi kirjoituksessa esille myös omia näkemyksiään sekä ilmaisi syvän epäluulonsa säätiötä kohtaan: ”Myytiinpä osakkeita tai ei: rock ’n’ rollin ollessa kyseessä en luota säätiöön. Kavahdan keski-ikäistä tietoa rockklubien parhaasta. Annetaan rockin huolehtia itsestään ja nuorten bailata omillaan. Myytiinpä osakkeet tai ei: Tavastian linjasta sietää keskustella ja kansan on paras pitää varansa.” Virtanen epäili jopa, että Tavastian tilalle tulisi Valintatalo, koska ravintolatoiminta ei ollut kannattavaa.²¹³

Osakuntalaisten vastustus loppui kuitenkin lyhyeen, sillä HROY:n toiminta ja tulos kehittyivät koko ajan parempaan suuntaan. Tähän vaikutti kaksi asiaa: suomalaisen ravintolakulttuurin murros sekä säätiön rahoilla tehtyjen muutosten vaikutus asiakasvirtoihin.

Vielä vuonna 1984 Suomen hallitus teki esityksen tiukemmasta alkoholilaista mutta veti esityksensä pois kovan vastustuksen vuoksi. Ajastaan jälkeen jäänyt laki olisi lisännyt holhousta ja byrokratiaa, eli se olisi ollut ympäröivään kulttuuriin ja aikakauteen sopimaton. Suomalaisessa yhteiskunnassa oli tällöin tapahtumassa muutos, sillä nyt vaadittiin lisää vapauksia. Huhtikuussa 1987 voimaan tulikin uusi alkoholilaki, joka salli alkoholin tarjoilun kello 11.00 alkaen. Myös tanssipykälää modernisoitiin ja nyt tanssiluvan myönsi poliisi, ei lääninhallitus. Tanssipaikan ei myöskään tarvinnut olla ensimmäisen luokan ravintola, eikä laissa mainittu enää luvan maksimiaikoja. Myös Alko ryhtyi keventämään omia anniskelusääntöjään.²¹⁴

Alkoholilain modernisointiin vaikutti suuresti ravintolakulttuurin murros, jonka voi ajoittaa vuoteen 1985. Tällöin tuli paljon uusia baareja ja yökerhoja, joiden mukana ravintolakäyttäytyminen muuttui. Ihmiset alkoivat kulkea ravintolassa kuin ravintolassa oluttuopit kädessä. Tässä suhteessa muut ravintolat siis seurasivat opiskelijoiden ja nuorison suosimia paikkoja, kuten Tavastiaa, Bottaa ja Natsaa. Eikä poliisi enää puuttunut tähän, ei edes Tavastialla. Iso

muutos oli myös se, että Suomen ravintoloissa ja klubeissa ryhdyttiin 1980-luvun puolivälin jälkeen juomaan pääasiassa keskialutta vahvemman nelosoluen sijasta. Tämän seurauksena ihmisten humalatalia ei kohonnut illan mittaan niin suureksi, kuin se nelosoluen juonnin johdosta oli ollut.²¹⁵

Tavastia Klubin myynti oli selvästi kasvanut vuonna 1985, minkä seurauksena voitiin taas suunnitella muutoksia ravintolatiloihin. Villen baarin epäonnistunut sisustuskokeilu johti siihen, että se eroteltiin omaksi ravintolaksi, jossa siis myös toimi osakuntabaari. Tämän lisäksi toiseen kerrokseen remontoitiin uusi ravintola: Backstage Club. 600 000 markan remontti voitiin rahoittaa yhtiön omilla varoilla sekä 400 000 markan lainalla, jonka säätiö takasi. Backstage otettiin käyttöön heinäkuussa 1985, ja se saavutti heti suuren suosion. Juhani Merimaan mukaan siitä tuli yhden rock-sukupolven olohuone. Backstagelle tehtiin jopa oma kanta-asiakkaiden kellokortti, johon eräät saivat seitsemän leimaa viikossa.²¹⁶

HROY:n osakepääoman korotus ja omistuksen enemmistön siirtyminen säätiölle johti myös Hämäläisten talon pyhän kolmiyhteyden välisen rahaliikenteen muuttumiseen. Tämä johtui siitä, että osakunta ei enää saisi riittävästi tuloja HROY:ltä. Yhtiö oli maksanut osakunnalle vuokraa sen jälkeen, kun sen ja osakunnan ravintolatoiminnot oli yhdistetty vuonna 1983. Nyt säätiö ja osakunta päättivät, että osakunnan vuokrasaamiset päättyisivät vuoden 1987 lopulla.

Vuokrasaamisia korvaamaan tuli säätiön myöntämä toimintamääräraha, joka nousisi tasaisesti. Vuonna 1985 säätiö maksoi toimintamäärärahaa 185 000 markkaa, minkä lisäksi osakunta sai 43 900 markkaa kesäpaikka-avustusta. Asko Niemisen mielestä ”järjestely oli osakunnalle kuin lottovoitto”, sillä aikaisemmin osakunnan tulot vaihtelivat Tavastian myynnin mukana. Nyt osakunta sai tasaista tulovirtaa neljä kertaa vuodessa.²¹⁷

Syksyllä 1985 HROY:ssa suoritettiin ylimääräinen tilintarkastus. Siitä selvisi, että Tavastia Klubin myynti oli vaikeiden vuosien

jälkeen lopultakin kääntynyt nousuun. Tavastian 400 asiakaspaikan käyttöaste oli yhä kuitenkin vain vaatimattomat 61,4 prosenttia, eli tilanteeseen ei voitu olla vieläkään tyytyväisiä. Tilintarkastusraportissa kehoitettiin nostamaan käyttöastetta kymmenellä prosentyksiköllä, mikä kasvattaisi pääsylipputuloja noin 63 000 markalla ja ravitsemusmyynnin katetta noin 115 000 markalla.

Tavastia oli säilyttänyt asemansa Helsingin kiistattomana rockpaikkana. Ongelmana vain oli, että rock-paikan maineen ja aseman muuttaminen rahaksi oli vaikeaa. Ehkä tästä syystä raportissa myös todettiin, että ”henkilökunta olisi saatava mukaan aktiiviseen myyntityöhön!”

Tilintarkastus paljasti myös nopeasti kasvaneet menot, jotka johduivat pääasiassa musiikki- ja viihdekulujen lähes 60 prosentin lisäyksestä. Myös palkat nousivat tähän aikaan nopeasti, ja ne olivatkin noin 40 prosenttia liikevaihdosta. Koska HROY:n käyttökate pysyi tiukasti miinuksella, vaati tilanne nopeita korjaustoimenpiteitä. Marraskuun lopulla 1985 tarkkana rahamiehenä tunnettu säätiön asiamies Antti Pohjanheimo nimitettiin yhtiön hallitukseen, ja hänestä tuli myös sen puheenjohtaja.²¹⁸

Pian HROY:n toimintaa ryhdyttiinkin uudistamaan. Esimerkiksi Tavastian ohjelmapolitiikkaa koordinoimaan perustettiin ohjelmatoimintaryhmä. Tavastian työntekijöiden työsuhteissa siirryttiin kevään 1986 kuluessa vakinaisiin kokopäivä- ja osa-aikatoimiin, minkä lisäksi tarjoilijat siirtyivät prosenttipalkkaan ja vahtimestarit palvelurahapalkkaan. Toimitusjohtajana tällöin toimineen Juhani Merimaan mukaan uusi palkkausjärjestelmä oli hyvä, sillä se lopetti jatkuvat riidat palkankorotuksista, minkä lisäksi se loi hyvän mahdollisuuden saneerata työvoimaa: mitä vähemmän väkeä oli jakamassa prosenttipalkkioita ja narikan palvelukassaa, sitä parempi oli palkka.

HROY laati myös uuden yritysdemokratiaohjesäännön, joka tuli voimaan vuoden 1987 alussa. Tämän seurauksena HOTT lakkasi olemasta ammattiyhdistysluonteinen toimija, ja palkkaus- ynnä muita

HOTT vuonna 1986. Eturivissä kolmantena oikealla istuu HROY:n toimitusjohtaja Juhani Merimaa.

asioita ryhdyttiin puimaan henkilökuntakokouksissa ja henkilökuntaneuvostossa. Myös hallituksen kokouksissa henkilökuntajäsenet nostivat usein esille palkka-asiat.²¹⁹

HROY:n tuloksentekokyvyn kannalta sen ravintoloiden kunto oli oleellinen tekijä. Yhtiöllä oli edessään isot saneeraus- ja muutostyöt, jotka aloitettiin tammikuussa 1987 Tavastian aulan remontilla ja juhlasalin sekä parvekkeen kaluston ja ilmeen uusimisella. Tavastian aulan remontoituihin tiloihin perustettiin Beat Bar, joka oli saanut osakuntasiiven neljännen kerroksen anniskeluluvan. Asia oli sovittu Alkon kanssa jo vuoden 1986 alussa. HROY sai säätiöltä investointia varten 600 000 markan lainan (noin 168 000 euroa vuoden 2011 rahassa), jonka säätiö oli puolestaan saanut Vakuutusyhtiö Tapiolalta. Laina-ajaksi säätiö ja HROY sopivat kuusi vuotta. Säätiö myös

otti vastuulleen Tavastian aulan remontin ilmastointikustannukset. Kaiken kaikkiaan investointi tuli maksamaan noin kaksi miljoonaa markkaa.

Tavastia oli remontin vuoksi yli kuukauden kiinni. Pelkona oli, että asiakkaat löytäisivät tänä aikana itselleen uuden illanviettopaikan. Pelko oli turha, sillä Tavastian korvaavaa paikkaa ei rock-musiikin harrastajille Helsingistä löytynyt. Remontti pysäytti luonnollisesti myös Tavastian kassavirran, mikä aiheutti yhtiölle likvidien varojen vajeen. Toukokuussa 1987 HROY:n pitikin pyytää säätiöltä 450 000 markan likvidilaina vuosilomapalkkojen ym. maksuun.

Tavastian toiminta kääntyi vuoden 1987 kuluessa voitolliseksi, mutta Ravintola Ilves ja osakuntabaari tekivät yhä tappiota. Näiden osalta yhtiön hallitus ryhtyikin suunnittelemaan tarvittavia toimenpiteitä: Ilves tuli remontoida mahdollisimman pikaisesti, ja osakuntabaarin opiskelijaruokailu oli järjestettävä kokonaan uudella tavalla (ks. s. 194-196). HROY selvisi vuodesta 1987 kuitenkin varsin hyvin, vaikka tilikauden tulos olikin lievästi tappiollinen. Tulos piti sisällään yli puolen miljoonan markan edestä poistoja, ja toimintavarauksia oli poistettu 200 000 markalla.²²⁰

”PALMBERG PURKAA, PALMBERG RAKENTAA JA PALMBERG PAKERTAA”

Hämäläis-Osakunnan toimitilojen kunnostamisesta oli puhuttu pitkän 1980-lukua, samoin saunan rakentamisesta Hämäläisten taloon. Osakunnan tilat olivat huonossa kunnossa, koska niitä oli käytetty anniskelualueena Tavastia Klubin jatkeena. Sotku oli ollut sen mukainen, varsinkin viikonloppujen jälkeen. Osakuntatilojen saneerausasia nytkähti hieman eteenpäin syksyllä 1984. Päällimmäisin syy tähän oli se, että Vesihallitus tarvitsi Hämäläisten talosta lisää tilaa, ja sellaiseksi löytyi osakuntasiiven neljäs kerros.

Osakunta asetti vuokrasopimukselle useamman ehdon. Pääehto oli se, että säätiö saneeraisi osakunnan tilat. Säätiön oli myös kuunneltava osakuntaa saneerauksen suunnitteluvaiheessa, ja Hälläpyörän huone neljännessä kerroksessa tuli säilyttää osakunnan käytössä. Säätiö suostui ehtoihin, minkä jälkeen osakunta teki Vesihallituksen kanssa vuoden 1990 loppuun asti kestäneen vuokrasopimuksen. Tämä myös kohensi osakunnan taloudellista tilannetta.²²¹

Säätiö laati vuonna 1985 uuden viiden vuoden toimintasuunnitelman, jossa kerrottiin panostuksen osakuntaan kasvavan tulevana vuosina. Hämäläisten talon osakuntasiiven hieman yli 600 neliön remontoiminen merkitsisi suurta taloudellista panostusta. Osakuntasiiven täydellinen remontti oli tarkoitus toteuttaa vuoden 1987 kuluessa. Myös talon muut korjaukset, hoito ja kunnossapito tulisivat syömään säätiön varoja; esimerkiksi hissit oli nykyaikaistettava.²²²

Osakunnan saneerausasiassa päästiin puheista tekoihin lokakuussa 1985, kun säätiö lähetti osakunnalle kirjeen, jossa se esitti saneeraus-toimikunnan perustamista. Osakuntakokouksessa 3.11.1985 tällainen myös perustettiin. Sen jäseniksi tulivat kuraattori Simo Pietiläinen, kolme osakunnan jäsentä sekä säätiön asiamies Antti Pohjanheimo. Toimikunnan ensimmäinen tehtävä oli valita arkkitehtitoimisto, joka yhdessä toimikunnan kanssa laatisi piirustukset. Valinta kohdistui Arkkitehtitoimisto Pekka Salminen Ky:hyn ja sen arkkitehti Karl Gäddaan, joka jo oli suunnitellut ullakkokirjaston saneerauksen.²²³

Osakuntatilojen piirustukset valmistuivat syksyllä 1986. Koska Hämäläisten talon sisäpihalle suunniteltiin osakuntaa varten uusi sisäänkäynti sekä viidenteen kerrokseen sadan neliön saunaosasto, piti niitä varten anoa poikkeuslupa ympäristöministeriöltä. Tämä saatiin hyvissä ajoin elokuussa 1986. Kun helmikuussa 1987 tuli vielä rakennuslupa, saattoi säätiö aloittaa urakkatarjouksien pyynnön ja osakunta irtisanoa Vesi- ja ympäristöhallituksen (ent. Vesihallituksen) vuokrasopimuksen osakuntasiiven neljännessä kerroksessa.

Kuraattori Juha T. Mattila puhuu puhelimeen uusitussa työhuoneessaan. Seisomassa on toiminnanohjaaja Lassi Kettula.

Vesi- ja ympäristöhallitukselle piti kuitenkin osoittaa korvaavat tilat. Sellaisiksi löytyivät säätiön ja HROY:n toimistot sekä osakunnan toisen kerroksen toimisto. Säätiön ja HROY:n piti nyt muuttaa uusiin tiloihin talon toiseen kerrokseen, jossa oli ennen ollut vuokralaisena Sowecon Oy. Muutto tiesi myös 290 000 markan saneeraus-kustannuksia ja 100 000 markan toimistokalustelaskua, jotka jaettiin säätiön ja HROY:n kesken tasan. Osakunta sai väliaikaiset tilat kirjastosta, jonka seminaarihuone kunnostettiin osakunnan toimistoksi.²²⁴

Osakuntasiiven pääurakoitsijaksi valittiin Suomen vanhin rakennusyhtiö Oy Alfred A. Palmberg. Säätiön hallitus myös valitsi keskuudestaan rakennustoimikunnan, jolle annettiin valtuudet hyväksyä pieniä lisä- ja muutostöitä. Toimikuntaan valittiin varapuheenjohtaja Simo Pietiläinen, jäsen Jarmo Littunen sekä asiamies Antti Pohjanheimo.

Saneerauksen rahoittamiseksi Pohjanheimo kävi neuvotteluja vakuutusyhtiöiden ja KOP:n kanssa. KOP myönsi säätiölle lainaa 3,5 miljoonaa markkaa, Vakuutusyhtiö Pohjola 300 000 markkaa ja

Vakuutusyhtiö Ilmarinen noin 400 000 markkaa. Myös Vakuutusyhtiö Tapiola osallistui saneerauksen rahoittamiseen, kun se lainasi HROY:lle vajaan 500 000 markkaa TEL-lainaa, jonka HROY puolestaan lainasi säätiölle. Loput, eli noin 3,36 miljoonaa markkaa kaikkiaan 8,05 miljoonan markan (noin 2,15 miljoonaa euroa vuoden 2011 rahassa) kustannuksista säätiö maksoi omasta ”pussistaan”.²²⁵

Osakuntalaisille saneeraus oli unelmien täyttymys, vaikka ihan kaikkia heidän toiveitaan ei toteutettukaan. Säätiö pyrki toiveiden osalta tiettyyn kriittisyyteen. Esimerkiksi Ilves-teatterin nousevaa ja laskevaa katsomoa ei tehty. Jopa osakunnan toimintaan melko välinpitämättömästi suhtautuneessa Hälläpyörässä seurattiin saneerausta, ja lukijoille selostettiin miten urakka eteni vaihe vaiheelta, eli miten Palmberg ensin purki, sitten rakensi ja lopulta pakersi osakunnan tiloja. Myös uusista tilaratkaisuista kerrottiin lukijoille. Huomiota sai osakseen myös osakunnan uusi, korskea sisäänkäynti, joka ristittiin lehden jutussa Pompidou-putkeksi.²²⁶

Osakuntasiipi saneerattiin täydellisesti, eli kaikki laitettiin uusiksi kolmannessa, neljännessä ja viidennessä kerroksessa kantavia seinää lukuun ottamatta. Tämän lisäksi viidenteen kerrokseen rakennettiin kokonaan uusi saunaosasto, ja rakennuksen vesikattoa korotettiin kerroksen verran, minkä seurauksena uuteen kuudenteen kerrokseen saatiin tekninen tila sekä saunaosaston yläosa. Osakuntasiiven toisessa kerroksessa tehtiin lähinnä ravintolan ilmastointiin liittyviä töitä.

Saneeraus valmistui vaiheittain. Esimerkiksi osakuntasiiven kolmas kerros otettiin käyttöön jo marraskuussa 1987. Kokonaisuudessaan saneeraus valmistui kesällä 1988, jolloin saatiin tehtyä juhlasalin katon eristystyö sekä sisäpihan kunnostus- ja julkisivutyöt. Säätiö myös lupasi korottaa osakunnan toimintamäärärahan 535 000 markkaan, jotta osakunta voisi jatkossa panostaa riittävästi peruskorjattujen tilojensa kunnossapitoon.²²⁷

Osakunta järjesti uusittujen tilojensa kunniaksi mittavat juhallisuudet syksyllä 1988. Tilojen ”sisustusbileet” järjestettiin 11.

Osakuntasiiven ylimpään kerrokseen tehtiin sauna ja takkatila. Saunasta oli osakunnan ja säätiön välillä puhuttu jo vuosia, nyt se siis lopultakin saatiin.

lokakuuta, ja seuraavana päivänä avattiin osakunnasta kertova näyttely. Tämän jälkeen oli säätiön vuoro järjestää omat ”kokkarinsa”, ja lopulta lokakuun 14. päivänä järjestettiin avajaisjuhlat. Paikalle saapui 619 juhlijaa, jotka pääsivät tutustumaan uutuuttaan hohtaviin Hämäläis-Osakunnan tiloihin.²²⁸

Uusittujen toimitilojen käyttöönotto oli tietyllä tavalla erään aikakauden päätös. Hämäläisten ylioppilassäätiö oli vuodesta 1979 lähtien laittanut suuria rahasummia osakunnan toiminnan kehittämiseen. Säätiö ja osakunta olivat yhdessä sopineet niistä kohteista, joihin säätiö varojaan laittoi. Hyvässä yhteistyössä toteutetut hankkeet kertoivat myös siitä, että 1970-luvun ensimmäisen puoliskon riidat olivat vain etäinen muisto. Säätiön ja osakunnan suhteet olivat normalisoituessaan tuottaneet hyvän saldon osakuntalaisille, jotka pääsivät

nauttimaan oman kesäpaikan leppoisasta tunnelmasta, oman upean ullakkokirjaston palveluista, koko ajan kasvavista määrärahoista, joilla voitiin harrastaa ja tehdä kaikkea mukavaa, sekä luonnollisesti osakunnan toimitiloista, joissa saattoi viettää – tai tappaa – aikaa.

Hämäläisten Ravintola Oy:stä tuli
Hämäläisten ylioppilassäätiön täysin
omistama tytäryhtiö vuonna 1988.
Sitä kautta säätiön omistukseen tuli
myös legendaarinen Tavastia Klubi.

LUKU 5:

TYTÄRYHTIÖTALOUTTA JA ONNEKKAITA KÄÄNTEITÄ

VÄKI VAIHTUU, ASIAT PYSYVÄT

Hämäläisten ylioppilassäätiön hallituksen puheenjohtaja Asko Nieminen kysyi 1980-luvun puolivälin tietämissä Hämäläis-Osakunnan kuraattori Simo Pietiläiseltä, että ”vieläkö osakunnassa on monta taistolaista?” Puolitosissaan heitettyyn kysymykseen Pietiläinen oli Niemisen mukaan vastannut, että ”minun tietääkseni ei yhtään, mutta yhtä epäillään”. Nieminen selitti kysymystään sillä, että ”niin kauan kuin osakunnassa oli taistolaisia, menivät heidän haukkumisensa yhteen minun johtajakauteni kanssa”.

Koska taistolaisuuden viimeiset rippeet HOTT:ia lukuun ottamatta katosivat Hämäläisten talosta vuosikymmenen puolivälin jälkeen, saattoi säätiön hallitusta helmikuusta 1972 johtanut Nieminen pohtia vastuusta vetäytymistä. 19.11.1987 pidetyssä kokouksessa hän ilmoittikin eroavansa hallituksen puheenjohtajan tehtävästä.²²⁹

Asko Niemisen lähtöön kulminoitui hallituksessa 1980-luvun puolivälin jälkeen tapahtunut sukupolvenvaihdos, jossa 1970-luvulla pestinsä aloittaneet jäsenet siirtyivät syrjään. Ensimmäisenä ”seitsemänkymmenlukulaisena” oli syrjään jäänyt Ilkka Merimaa jo vuoden 1982 lopulla. Uudeksi jäseneksi valittiin tällöin Jari Virtanen, joka

oli ensimmäisen vuoden ajan poikkeuksellisesti myös valtuuskunnan jäsen. Merimaan jälkeen seuraava paikkansa jättänyt konkari oli vuodesta 1978 hallituksessa istunut ja varapuheenjohtajana toiminut Reino Lantto. Hänen tilalleen tuli vuoden 1986 alussa Jarmo Littunen, joka oli johtanut puhetta Hämäläisten Ravintola Oy:n hallituksessa muutaman vuoden.

Vuodesta 1977 lähtien hallituksessa istunut Erkki Vikkula jätti paikkansa kymmenen vuoden palveluksen jälkeen. Vikkulan tilalle tuli vuoden 1987 alussa Simo Pietiläinen, joka oli jo ollut hallituksessa osakunnan kuraattorin ominaisuudessa. Pietiläisen kuraattorikausi päättyi 31.10.1986, minkä jälkeen uutena kuraattorina aloitti Arto Rajala. Viimeinen vanhan kaartin edustaja oli siis Asko Nieminen, jonka ura säätiössä päättyi vuoden 1987 lopulla. Uudeksi puheenjohtajaksi

Neljä hallituksen puheenjohtajaa säätiön 30-vuotisjuhlissa vuonna 1992. Vasemmalta lukien Ilmari Ketola, Simo Pietiläinen, Asko Nieminen ja Esko Rekola.

tajaksi valittiin varapuheenjohtaja Simo Pietiläinen. Oma lukunsa oli se, että vuonna 1987 hallituksessa aloitti sen historian ensimmäinen naisjäsen Paula Havaste.²³⁰

Uusi nuorempi sukupolvi toi luonnollisesti uudenlaisia tapoja nähdä ja käsitellä asioita. Asiat kuitenkin pysyivät samoina. Hallituksen päätehtävä oli edelleen turvata säätiön varallisuus, minkä lisäksi sen tuli hoitaa suhteita Hämmäläis-Osakuntaan ja tarjota erilaisia sosiaalisia palveluja sen jäsenille. Jarmo Littusen mukaan ”säätiö ei ollut itsetarkoitus, vaan se oli siinnyt osakunnasta ja osakunnan palveleminen oli sen ykköstarkoitus”.²³¹ Osakunnan ja sen jäsenten etujen ymmärtäminen oli hallituksessa istuville helppoa, sillä he olivat kaikki entisiä osakunta-aktiiveja ja joukossa oli luonnollisesti aina myös istuva kuraattori.

Asko Nieminen oli ollut suvereeni säätiön asioiden hoitaja, hän osasi yksityiskohdat ja siviilityö pankinjohtajana tuki hänen työtään säätiön hyväksi. Simo Pietiläisellä ja uusilla hallituksen jäsenillä olikin iso työ täyttää Niemisen ja muiden konkarien saappaat. Jarmo Littusen mielestä säätiön onni oli, että ”uudet hallituksen jäsenet olivat jo vähän oppineet asioita ja asiamies Antti Pohjanheimo osasi yksityiskohdat”.

Asko Nieminen oli myös erinomaisesti hoitanut suhteita osakuntaan päin, mikä hänen seuraajaltaan Simo Pietiläiseltä ei tulevina vuosina aina niin hyvin onnistunut. Pietiläisen itsensä mukaan ”myöhemmät kuraattorit olivat aivan kypsiä minuun”, mikä tarkoitti sitä, että henkilökemiat eivät olleet aivan kohdillaan. Tästä kertoi karua kieltään myös se, että syksyllä 1988, kun Pietiläinen piti valita uudelle kaudelle, ei osakunta ehdottanut häntä hallitukseen. Osakunnan ehdokkaat olivat Paula Havaste ja Arto Rajala, jonka paikalle kuraattoriksi oli hieman aikaisemmin valittu Juha T. Mattila. Havaste ja Rajala olivat kuitenkin valmiit luopumaan paikastaan Pietiläisen eduksi. Lopulta valtuuskunta valitsi hallitukseen Pietiläisen yksimielisesti ja Rajalan äänestyksen jälkeen.²³²

Uudistuneen hallituksen mahdollisuudet hoitaa säätiön varallisuutta olivat 1980-luvun lopulla ja 1990-luvun alkaessa hyvät. Hämäläisten talo tuotti ison päävuokralaisen ansiosta hyvin, minkä lisäksi myös naapuritalo Salixin vuokralaiset toivat koko ajan kasvavaa tulovirtaa. Säätiön vuokratulot nousivatkin 4,08 miljoonasta markasta vuonna 1987 peräti 6,39 miljoonaan markkaan vuonna 1991 (noin 1,45 miljoonaa euroa vuoden 2011 rahassa).

Yksi selittävä tekijä vuokratulojen nopeaan kasvuun oli vuonna 1988 tehty päävuokralaisen eli Vesi- ja ympäristöhallituksen atk-remontti, jolla sille rakennettiin ajan vaatimusten mukainen yhtenäinen atk-verkko. Säätiö maksoi kaksi miljoonaa markkaa maksaneen remontin, mutta nosti samalla Vesi- ja ympäristöhallituksen neliövuokria 16 markalla viiden vuoden määräajaksi. Säätiön vuosittainen ylijäämä ei kuitenkaan kasvanut vuokratuloja vastaavasti, sillä vuoden 1987 ylijäämä 1,29 miljoonaa markkaa oli vuoteen 1991 mennessä supistunut 577 444 markkaan. Ylijäämän supistumiseen vaikuttivat kasvaneet kiinteistöhoiton kulut sekä heikentyneet sijoitustuotot.²³³

Säätiön suhteet osakuntaan olivat edellä mainituista johtotason henkilöristiriidoista huolimatta kunnossa. Hyviin väleihin vaikutti ennen kaikkea säätiön rahoittama osakunnan remontti, joka valmistui syksyllä 1988. Myös osakunnan saamat tai osakuntalaisia muuten hyödyttäneet rahasummat kasvoivat selvästi vuodesta 1987 vuoteen 1991.

Hämäläisten ylioppilassäätiön Hämäläis-Osakunnalle
suuntaamat varat 1987 ja 1991:

	1987	1991
Stipenditoiminta:	343 766 mk	457 021 mk
Kirjasto:	328 985 mk	383 820 mk
Osakunnan toiminta:*	369 704 mk	748 527 mk

*Sis. määrärahan sekä kesäpaikan menot

Hämäläis-Osakunnan kesäpaikka Oitissa kulutti säätiön rahoja vuodesta toiseen, mikä johtui muun muassa erinäisistä korjauksista ja remonteista. Esimerkiksi saunaa on vuosien kuluessa remontoitu pariin otteeseen.

Säätiö lainoitti myös asuntoloiden remontteja, kuten Puistolän kohteiden kylpyhuoneiden laatoitusremonttia vuonna 1988 ja Ida Aalbergintien peruskorjausremonttia vuotta myöhemmin. 1990-luvun puolella osakunnalle remontoitiin myös uusi valokuvaboratorio Porrassavastian toiseen kerrokseen. Osakunnalla ja sen jäsenillä oli siis syytä olla tyytyväisiä säätiön toimintaan.²³⁴

Säätiön hallitus ei kuitenkaan tyytynyt jatkamaan asioiden hoitamista vain entiseen tapaan vaan lähti etsimään uusia keinoja kasvattaa säätiön varallisuutta sekä palvella osakuntalaisia. Varallisuuden kasvattamista lähdettiin toteuttamaan kahdella tapaa. Ensin säätiö osti Hämäläisten Ravintolan loput osakkeet osakunnalta keväällä 1988, minkä seurauksena Tavastia Klubi, Ravintola Ilves ja Backstage Club tulivat kokonaan säätiön omistukseen. Nyt HROY:n tehtäväksi tuli tuottaa säätiölle lisää tuloja.

Toinen tuottoperusteinen toimenpide oli säätiön oman arvopaperiyhtiön perustaminen syksyllä 1988. Sen tehtäväksi tuli säätiön arvopaperisalkun kasvattaminen. Kolmas uudistus tehtiin sosiaalisin perustein: osakuntabaari yhtiötettiin ja irrotettiin HROY:stä syksyllä 1989. Tämän jälkeen säätiöllä oli kolme uutta tytäryhtiötä ja luonnollisesti kiinteistöyhtiöt päälle.²³⁵

”TARKAN MARKAN MIES”

Syksyllä 1964 Helsingin yliopistossa aloitti oikeustieteen opiskelun loppilainen Antti Pohjanheimo. Varsin nopeasti hänen tiensä johti Kampinkadulle ja Hämäläis-Osakuntaan, jossa hän liittyi Kanta-Hämeen kerhoon ja juristikerhoon. Pohjanheimo toimi järjestysmiehenä yleisissä tansseissa, ylioppilastansseissa ja teeilloissa. Selvää oli, että aktiivinen oikeustieteen opiskelija päätyi myös ”osakuntauralle”. Antti Pohjanheimo hoiti muun muassa apuisännän, isännän ja apulaistaloudenhoitajan pestejä. Myös Porras Tavastian asuntola tuli hänelle tutuksi, sillä hän asui siellä jälkimmäisen puoliskon opiskeluajastaan.

Pian armeijasta vapauduttuaan oikeustieteen kandidaatti Antti Pohjanheimo valittiin osakunnan edustajaksi Hämäläisten ylioppilassäätiön hallitukseen. Vuoden 1971 alussa alkanut hallituspesti jäi kuitenkin vain reilun vuoden mittaiseksi, sillä hallituksen kokouksessa 18.12.1971 Pohjanheimo valittiin säätiön asiamieheksi Esa Eskolinin jälkeen. Hallituksen jäsenyydestä Pohjanheimo erosi huhtikuussa 1972. Tästä alkoi 36 vuotta kestänyt työura säätiössä, joka päättyi vuonna 2007, kun Pohjanheimo jäi eläkkeelle. Työnsä ohessa hän myös opiskeli iltaisin Helsingin kauppakorkeakoulussa, josta hän sai kauppatieteiden maisterin paperit vuonna 1981.

Vuoden 2004 Hälläpyörässä Antti Pohjanheimo kertoi työstään seuraavasti: ”Parasta työssäni on itsenäisyys ja monipuolisuus. Itsenäisyyden aste riippuu tietysti yhteistyöstä kulloisenkin säätiön hallituksen kanssa.” Hallitus ehti vaihtua monta kertaa 36 vuoden aikana ja puheenjohtajia oli kaikkiaan kuusi. Hallituksen puheenjohtajille ja jäsenille Antti Pohjanheimo oli yhteistyökumppani, joka tunsu asiat ja niiden kaikki yksityiskohdat hyvin. Monen haastatellun mukaan Pohjanheimo ajatteli aina säätiön etua. Hänet tunnettiin luotettavana, tarkkana, taitavana ja nuukana miehenä, joka perusteellisesti mietti eri investointien tarpeen ja rahoituksen. Kaiken kaikkiaan Pohjanheimon merkityksen voi kiteyttää erään haastatellun kommenttiin: ”Asiamiehenä Antti Pohjanheimo oli ihan huippu.”

Lähteet: Hälläpyörä 3/2004; Antti Pohjanheimon, Asko Niemisen, Simo Pietiläisen, Jarmo Littusen, Jari Lemetyisen, Matti Rissasen ja Heikki Holmin haastattelut.

Osakuntalainen Antti Pohjanheimo puolisonsa Tuulan kanssa.

”SHAKKI JA MATTI”

Syyskesällä 1987 ryhmä Hämmäläisten talon pyhän kolmiyhteyden edustajia vietti ”huurteista iltaa” Ravintola Ilveksen pyöreässä pöydässä. He päättivät perustaa työryhmän pohtimaan osakunnan, säätiön ja HROY:n välisiä suhteita. Työryhmään he valitsivat itsensä eli säätiön hallituksen varapuheenjohtajan Simo Pietiläisen, hallituksen jäsenen Paula Havasteen, kuraattori Arto Rajalan ja HROY:n hallituksen jäsenen Matti Pellisen.

Työryhmä esitteli ensimmäisiä ajatuksiaan säätiön hallitukselle syyskuussa 1987. Se ehdotti muun muassa, että HROY:n operatiivisen johdon vastuuta toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja seurannassa korostettaisiin. Sen sijaan budjetointi, markkinointisuunnitelmat ja strategiset toimintalinjat keskusteltaisiin ja niistä sovittaisiin säätiön hallituksen kanssa. HROY:n hallituksen toiminta operatiivisella tasolla ehdotettiin lopetettavaksi, ja hallitus pitäytyisi tästä lähtien ”suomalaisen yrityskäytännön normaaleihin hallituskuvioihin”.

Lisäksi raportissa todettiin, että ”yritysdemokratiakokeilulle ja sen ravintolayhtiön hallituksessa aiheuttamille intohimoisille keskusteluille tulisi löytää toinen purkautumiskanava, kuten yhtiökokous”. Yhtiön ja osakunnan suhteissa kuulutettiin toimintalinjojen selkeyttä ja erilaisten yhtiön tulokseen negatiivisesti vaikuttavien nautintaoikeuksien rajoittamista minimiin. Työryhmä myös esitti, että osakunta myisi säätiölle kaikki loput HROY:n osakkeet, minkä jälkeen säätiö turvaisi osakunnan määrärahan vakauden.²³⁶

Työryhmä sai mietintönsä valmiiksi talvella 1988, minkä jälkeen ”Hämmäläisen konsernin” vaikuttajat kutsuttiin Espoon Lepolammille seminaariin 12.3.1988. Seminaarissa keskusteltiin työryhmän ehdotuksista, joilla haluttiin selkeyttää Hämmäläisten talon eri toimijoiden rooleja. Hämmäläis-Osakunta keskittyisi aatteelliseen ja muuhun harrastustoimintaan, säätiö yhteisön taloudellisten voimavarojen kehit-

tämiseen ja HROY taloudellisesti kannattavaan ravintolatoimintaan. Työryhmä esitti myös, että kaikki kolmen osapuolen väliset sopimukset purettaisiin ja korvattaisiin uusilla. Lisäksi työryhmä ehdotti, että osakunnan HROY:ltä ostamien palvelujen hinnoittelussa tulisi pyrkiä markkinahintaan. Seminaarin osanottajat olivat työryhmän päällinjausten kanssa hyvin pitkälle samaa mieltä.²³⁷

Kymmenen päivää Lepolammin seminaarin jälkeen osakunnan hallitus kokoontui pohtimaan seminaarin tuloksia ja jatkotoimenpiteitä yhteistyön pohjaksi. Hallitus valitsi keskuudestaan työryhmän, joka ryhtyi valmistelemaan osakunnan esitystä pyhän kolmiyhteyden uudeksi sopimusjärjestelyksi. Osakunnan kannan peruseriaatteina päätettiin pitää Lepolammin seminaarin argumentteja. Maaliskuun 29. päivänä laaditussa muistiossa työryhmä toi esille mielipiteensä osakuntabaarin, osakunnan tilojen, HROY:n tarjoamien palvelujen sekä muiden osakuntalaisten nauttimien etujen osalta. Lisäksi esitettiin vaatimus HROY:n osakkeiden hinnasta sekä HROY:lle myytävistä Ylioppilastiketti Oy:n osakkeiden hinnasta.

Säätiö laati muistion pohjalta sopimuksen, jolla se sitoutui ostamaan osakunnalta 7350 HROY:n osaketta 258 500 markalla (hien vajaan 69 000 euroa vuoden 2011 rahassa). HROY puolestaan sitoutui ostamaan osakunnalta 105 Ylioppilastiketin osaketta 30 500 markalla. Säätiö myös lupasi järjestää osakunnalle kaikki sen tarvitsemat palvelut vanhaan tapaan. Hämmäläis-Osakunnan yleiskokous hyväksyi sopimuksen 28.4.1988.²³⁸

Kun HROY oli tullut kokonaan säätiön omistukseen, järjestettiin kesäkuussa 1988 ylimääräinen yhtiökokous. Sen ainoat varsinaiset asiat olivat sääntöjen viidennen pykälän muuttaminen, jossa määriteltiin hallituksen jäsenten määrä, vanhan hallituksen vapauttaminen tehtävistään sekä uuden hallituksen valinta. Uuteen hallitukseen valittiin Nils Blummé, Simo Pietiläinen, Matti Pellinen sekä täysin uutena henkilönä Postisäästöpankin rahoitusjohtaja Ilkka Hallavo, jolla ei ollut aikaisempaa suhdetta Hämmäläisten taloon tai osakun-

taan. Hän toi rahoituksen asiantuntemusta hallitukseen. Simo Pietiläinen valittiin hallituksen puheenjohtajaksi. Nyt toteutui myös yksi Pietiläisen tavoite, kun HOTT:n edustus saatiin pois hallituksesta. Uuden hallituksen puute vain oli se, että kukaan sen jäsenistä ei ollut ravintola-alan ammattilainen.²³⁹

HROY saavutti budjetoidun tulostavoitteen vuoden 1988 osalta. Erityisesti Tavastia ja Backstage tuottivat hyvin, ja yrityksen ylin johto palkittiin tuloksellisesta työstä. Tavastia oli myös tammikuun 1987 remontin jäljiltä kunnossa, eikä investointeja ollut sen osalta näköpiirissä. Sen sijaan osakuntabaarin ja Ravintola Ilveksen kohdalla piti tehdä jotain. Pian osakuntabaari päätettiin eriyttää kokonaan HROY:stä ja Ilves remontoitua perusteellisesti. Remontti toteutettaisiin vuoden 1989 puolella, ja siinä oli tarkoitus uusia Ilveksen keittiö ja sali perusteellisesti. Edellisestä remontista oli vierähtänyt aikaa noin kymmenen vuotta.

Toimitusjohtaja Juhani Merimaa teki HROY:n hallitukselle selvityksen Ilveksen tilanteesta syksyllä 1988. Merimaan mielestä Ilves edusti liikeidealtaan ja sisustukseltaan katoavaa ravintolakulttuuria. Ravintolalla oli oma markkinasegmenttinsä, mutta se kapeni koko ajan. Vuoden 1985 jälkeen Ilveksen myyntivolyymi oli laskenut koko ajan. Lisäksi Ilves oli kustannusrakenteeltaan raskas ja vanhanaikainen, ja sen henkilöstökulut olivat 50 prosenttia liikevaihdosta. Ravintolan kannattavuus oli heikko. Tämä pakotti muuttamaan Ilveksen henkilöstöpolitiikkaa: erillisistä tiskaajista luovuttiin ja tarjoilijat siirtyivät kiinteään palkkaan. Ilves siis luopui prosenttipalkasta, mikä olikin alalle tyyppillistä tähän aikaan.²⁴⁰

Ilveksen remontti ei kuitenkaan toteutunut vuoden 1989 kuluessa, vaan se siirtyi seuraavan vuoden puolelle. Sitä ennen HROY:ssa ehti kuitenkin tapahtua isoja asioita. Hyvin sujuneiden vuosien 1988 ja 1989 seurauksena yhtiön rahoitusasema parani huomattavasti. Tämä huomattiin myös säätiön puolella, joka päätti marraskuussa 1989 muuttaa yhtiön vuokrasopimusta siten, että vuokraksi tuli kuusi

Säätiön kahdella tytäryhtiöllä oli yhteiset tilat Hämmäläisten talon toisessa kerroksessa: päivisin se oli osakuntabaari ja iltaisin Backstage Club. Tiskin takana on kassanhoitaja Tyyne Räsänen.

prosenttia liikevaihdosta. Tämä nosti HROY:n vuokratulujä 500 000 markalla.²⁴¹

HROY:n hallitus päätti tähän aikaan myös sijoittaa yhtiön likvidirahat tuottoisasti. Yhtiölle oli kerääntynyt 1,5 miljoonaa markkaa (noin 375 000 euroa) kassaan. Ilkka Hallavon suosituksesta kyseiset varat sijoitettiin lokakuussa 1989 Oy Suomalainen Rahoitus Scanleasing Ab:n korkeakorkoiselle tuottotilille. Sopimus kuitenkin irtisanottiin pian, koska HROY halusi rahoilleen paremman tuoton. Yhtiö pyysi marraskuun alussa tarjouksia, joiden perustella rahat sijoitettiin hallituksen yksimielisellä päätöksellä uudestaan Scanleasingiin, nyt korkealla 14,6 prosentin korolla. 8.11.1989 pidetyn kokouksen pöytäkirjaan merkittiin, että ”sijoitusta pidetään suhteellisen riskivapaana”.

Riski kuitenkin toteutui, sillä jo joulukuussa Scanleasing meni konkurssiin, kun KOP ei suostunut akordiin. KOP ei Helsingin Sanomien mukaan ollut ”suurimpia saamamiehiä”, joita olivat SYP ja säästöpankit, mutta tästä huolimatta KOP ei suostunut siihen,

että lainoja olisi leikattu. Scanleasingin konkurssin taustalla olivat lehtitietojen mukaan vuosien 1985–1988 kumulatiiviset alipoistot, jotka käyttöön otettu uusi tietojärjestelmä toi päivänvaloon.

Konkurssin vuoksi HROY varautui luottotappioon 750 000 markan toimintavarauksella. Lopulta yhtiö ei saanut takaisin yhtään sinne sijoittamistaan varoista. Ikävä yksityiskohta asiassa oli, että kun HROY teki toisen kerran talletuksen marraskuun 20. päivä, tiesi Scanleasingin johto yhtiön mahdollisesti ajautuvan konkurssiin. HROY:n rahojen lisäksi myös moni muu menetti isoja summia.²⁴²

HROY:n hallituksessa oli tähän aikaan myös toinen visainen pähkinä purtavana. Suomalaisten kulutuskyky kasvoi 1980-luvulla nopeasti, minkä seurauksena säästämistä korostava kansallinen eetos muuttui kulutusta suosivaksi. Uusi kaupunkikulttuuri suosi ravintolassa käyntiä. Iso muutos oli myös se, että nyt ihmiset valitsivat ravintolan, kun aikaisemmin ravintolat valitsivat asiakkaansa. Juhani Merimaan mukaan ravintola-ala eli 1980-luvun lopun Helsingissä turbulenttia aikaa, kun liikeideat, ravintolakonseptit ja jopa omistajat vaihtuivat nopeasti.

Tämä muutos pantiin merkille myös HROY:n hallituksessa, ja yhtiön eri yksiköiden liikeideoiden kehittäminen joutui vuonna 1989 vakavan pohdinnan alle. Halu uudistaa HROY:n ravintoloiden konseptit liittyi läheisesti ravintola-alalla jatkuvaan murrokseen ja vapautumiseen. Hallitus vertaili omia ravintoloitaan muun muassa HYY Yhtymän ja Helsingin Osuuskaupan (HOK) ravintoloihin.²⁴³

Tavastia Klubin liikeidea ryhdyttiinkin nyt hiomaan, mutta perusrock-klubi säilyi kuitenkin vielä sen ytimenä, sillä Tavastiasta oli vajaan 20 vuoden aikana tullut synonyymi rock-musiikille. Merimaa oli oppinut, että ”konseptissa oli omat riskinsä ja ongelmansa, mutta perustoimintana se oli aika kestävä”.

HROY:n hallituksen puheenjohtaja Simo Pietiläinen oli kuitenkin tulossa toisiin aatoksiin. Hän myös halusi uutta puhtia yritykseen. Käytännössä tämä merkitsi irtautumista rock-konseptista ja siirty-

mistä uuteen aikuisemman maun konseptiin. Koska hallitukselta tai toimitusjohtaja Juhani Merimaa ei löytynyt osaamista uudesta konseptista, piti osaaminen hankkia ulkopuolelta. Tammikuussa 1990 Juhani Merimaa sai potkut.²⁴⁴

Simo Pietiläinen kertoi vuonna 2011, ettei muistanut, miten hän ”päätyi siihen ajatukseen, että pitäisikö kokeilla jotain toista toimitusjohtajaa. Se ei ollut helppoa, sillä Jussilla oli kuraattorin tausta. Hän oli osa kalustoa. Minä taisin kokea sen niin, että Jussilla ei oikein ollut mitään annettavaa siihen bisnekseen.” Hallituksessa tällöin varajäsenenä toiminut Jarmo Littunen oli myös paikalla kokouksessa, jossa Merimaalet annettiin potkut. Hän epäili, että Scanleasing-sotku ehkä ajoi Pietiläisen näin radikaaliin päätökseen. Merimaan potkut tulivat yllätyksenä kaikille muille hallituksen jäsenille, ja päätös myös jakoi mielipiteitä. Muun muassa Matti Pellinen erosi hallituksesta Merimaan potkujen vuoksi.²⁴⁵

HROY:n uudeksi toimitusjohtajaksi valittiin Jukka-Pekka Pajunen, joka oli aikaisemmin toiminut HOK:n omistaman Hotelli Vaakunan Sky Bar -yökerhon johtajana. Headhunterin löytö Jukka-Pekka Pajunen aloitti toimitusjohtajana 1.3.1990. Pian HROY:n asiat alkoivat mennä huonosti, mikä Antti Pohjanheimon mukaan johtui pitkälti siitä, että uusi toimitusjohtaja suututti kaikki Tavastian viite-ryhmät: esiintyjät, asiakkaat ja henkilökunnan. Suomalaisen rockin historiateoksen ”Jee, jee, jee” mukaan Tavastian asiakaskunta laittoi Suomi-rockin ”Mekan” boikottiin, vaikka mitään virallista yllytystä asiasta ei tehtykään.

Vaikka Tavastialla yhä edelleen oli paljon rock-konsertteja, siirtyi konserttitoiminta enenevässä määrin muualle, ja asiakkaat seurasivat mukana. Elävä musiikki siirtyi pieniin klubeihin, Vanhalle ylioppilastalolle sekä Kaivohuoneelle, missä Juhani Merimaa ryhtyi pyörittämään Liberatore Klubiaan.²⁴⁶

Entisten asiakkaiden tilalle ei kuitenkaan onnistuttu houkuttelemaan uusia asiakkaita, sillä Tavastian uudistettuun kohdeasiakaskun-

taan kuuluvat eivät tunteneet vetoa ravintolaan tai sen ohjelmatarjontaan. Rock-paikan maine istui lujassa, mitä tuki varsin vilkkaana pysynyt konserttitoiminta. Huonon kysynnän vuoksi hallitus nimitti elokuussa 1990 työryhmän miettimään Tavastian liikeidea loppuvuoden ja tulevan vuoden osalta. Kolme kuukautta kestäneen pohdinnan seurauksena arjen dj-illat perjantaita lukuun ottamatta päätettiin lopettaa ja tilalle ottaa Satelliitti-radio, josta saatiin kuulumaan kolme ulkomaista musiikkiradiokanavaa. Uudistus oli tarkoitus toteuttaa vuoden 1991 alussa. Hallitus piti muutosta hyvänä.²⁴⁷

Selvää oli, että heikko asiakastilanne näkyi HROY:n liikevaihdossa. Hallituksen kokouksessa 15.8.1990 Nils Blummé esitteli yhtiön lohduttoman taloudellisen tilanteen: heinäkuun loppuun mennessä yhtiön pääoma oli syöty ja tilanne oli hyvin vakava. Tämän jälkeen yhtiön taloudellista tilannetta seurattiin joka kuukausi erillisellä laskelmalla. Tilannetta pahensi Ilveksen remontti, joka maksoi 1,26 miljoonaa markkaa. HROY sai tätä varten Postisäästöpankilta 1,3 miljoonan markan lainan, mikä nosti selvästi yhtiön rahoituskuluja. Kesän aikana tehdyn remontin seurauksena Ilveksestä tuli Bar 46, eli perinteestä sanouduttiin irti myös tältä osin.²⁴⁸

Marraskuussa HROY:n tilanne oli jo niin tukala, että hallitus esitti 1,5 miljoonan markan osakepääoman korotusta keinona selvittää taloudellisesti kuiville. Itse asiassa osakeyhtiölaki vaati osakepääoman korottamista juuri 1,5 miljoonalla, jotta yhtiön tase saataisiin lain vaatimalle tasolle. Käytännössä osakepääoman korotuksen olisi maksanut yhtiön omistaja eli Hämmäläisten ylioppilassäätiö. Sieltä ei kuitenkaan enää ymmärrystä löytynyt.

Näkemyistä tuki HROY:n vuoden 1990 tulos, joka oli lähes 1,3 miljoonaa markkaa tappiollinen. Liikevaihto laski vuoden aikana 6,3 miljoonalla markalla. Yhtiön asema vain paheni vuoden 1991 puolella, sillä sen jokainen toimipiste – Tavastia, Backstage ja Bar 46 – teki tappiota. Tavastian tilanne pysyi tukalana vaikka sen ohjelmisto palasi talven aikana vanhoihin uomiinsa, minkä seurauksena osa vakioasiak-

kaista löysi taas tiensä sinne. Tavastialla ryhdyttiin myös järjestämään tekno-musiikin Ozone-iltoja, sillä tekno-musiikki oli tällöin noussut voimalla pinnalle. Teknosta innostuneet nuoret kuitenkin karsastivat Tavastiaa ja sen rock-mainetta.

Helmikuussa 1991 Jukka-Pekka Pajunen irtisanoutui, mikä jälkeen uutta toimitusjohtajaa ei enää valittu, vaan tehtäviä hoiti ravintolapäällikkö Saku Paasinen. Koska yhtiö pysyi pahasti tappiollisena, eikä säätiökään suostunut osakepääoman korottamiseen, päätti HROY:n hallitus asettaa yhtiön konkurssiin. Antti Pohjanheimo oli koko ajan suhtautunut HROY:n omistamiseen vastentahtoisesti. Hänen mukaansa tilanne oli nyt ”shakki ja matti”. Mitään ei ollut tehtävissä, eikä säätiö halunnut enää ”kantaa vettä kaivoon”.²⁴⁹

HROY järjesti keskiviikkona 20.3.1991 ylimääräisen yhtiökokouksen, jossa yhtiölle valittiin uusi hallitus. Sen ainoat tehtävät olivat vuoden 1990 tilinpäätöksen allekirjoittaminen ja yhtiön omaisuuden luovuttaminen konkurssiin. Puheenjohtaja Simo Pietiläinen päätti kokouksen kello 17.00. Seuraavana päivänä yhtiön työntekijät irtisanoitiin. Konkurssi tuli täytenä yllätyksenä työntekijöille, esimerkiksi Saku Paasinen ”buukkasi bändejä klubille” vielä edellisenä päivänä.

Konkurssi yllätti myös esiintyjät, kaikkein pahiten Hectorin, jolla piti olla seuraavana maanantaina ja tiistaina 25-vuotisjuhlakonsertit Tavastialla. Myös Hectorin konsertteihin ennakkolipun lunastaneet noin 800 asiakasta pettyivät. Lopulta Hectorin keikat saatiin siirrettyä Kaivuhuoneelle, ja asiakkaat saivat rahoilleen vastinetta. Tavastian tankkeihin tilattua 6 000 litraa olutta ei sen sijaan voinut enää siirtää mihinkään tai palauttaa panimoon, se piti kaataa Hämäläisten talon pihan jätevesikaivoon.²⁵⁰

Säätiölle konkurssi merkitsi ennen kaikkea epävarman liiketoiminnan päättymistä. Säätiö joutui myös takaajana maksamaan HROY:n velkoja vakuutusyhtiöille ja Postisäästöpankille sekä kirjaamaan itse antamansa lyhytaikaiset lainasaatavat tappioiksi, kuten myös yhtiön osakkeista maksetut 592 636 markkaa. Kaiken kaikkiaan

Tavastia Klubin hauta
Hämäläis-Osakunnan
kesäpaikan metsikössä.
Yhä pystyssä olevassa
ristissä lukee:
"Tavastia 1970–1991:
Too young to die, too
old to rock 'n' roll."

HROY:n konkurssi merkitsi säätiölle 2,65 miljoonan markan menetyksiä. Summa ei kuitenkaan näkynyt säätiön tuloksessa, sillä tappiot kirjattiin taseen käyttörahaston vähennyksiksi. Hämäläis-Osakunnan puolella HROY:n konkurssi ei herättänyt suuria tunteita. Osakuntakokouksessa 26.3.1991 todettiin vain, että ”ravintolayhtiön konkurssi ei tule vaikuttamaan säätiön ja osakunnan suhteisiin”.²⁵¹

Tavastian tarina ei kuitenkaan päättynyt HROY:n konkurssiin. Juhani Merimaa perusti yhdessä veljensä Ilkka Merimaan, HROY:n hallituksen entisen jäsenen Matti Pellisen ja Tavastian entisen ravintolapäällikön Pekka Görmanin kanssa Helsingin Rock and Roll Oy:n, joka osti keväällä 1991 HROY:n konkurssipesän irtaimiston 130 000 markalla. Tätä ennen uuden yhtiön omistukseen oli jo siirtynyt myös Tiketti Oy, jota HROY oli yrittänyt myydä kesästä 1990 lähtien muun muassa Lippupalvelulle. Kauppa kaatui siihen, että SVUL osti Lippupalvelun syksyllä 1990. Tikettiä yritettiin myös myydä

Helsingin Jokereille, mutta ilman tulosta. Tiketin päätyminen Juhani Merimaan uuden yrityksen omistukseen oli luonnollinen ratkaisu, sillä hän toimi koko ajan Tiketin hallituksen puheenjohtajana.²⁵²

Säätiö teki Tavastian tiloista vuokrasopimuksen Helsingin Rock and Roll Oy:n kanssa keväällä 1991. Säätiön puolelta vuokrasopimuksen neuvottelivat Antti Pohjanheimo ja hallituksen varapuheenjohtaja Jarmo Littunen. Littusen mukaan hän ja Pohjanheimo ymmärsivät, että yhtiöllä oli poikkeuksellista osaamista, joten Hämäläisten talon ravintolatilat voitiin vuokrata sille käypään hintaan vuosituhannen loppuun saakka. Kaiken kaikkiaan Tavastian ja muiden ravintoloiden toiminnan päätyminen ulkopuolisen yrittäjän vastuulle sopi säätiölle enemmän kuin hyvin. Säätiön ei enää tarvinnut laittaa voimavarojaan liiketoimintaan, joka ei suoranaisesti liittynyt säädekirjassa mainittuihin tehtäviin. Tavastia avattiin uudelleen 1.7.1991. Suomen rock-väki oli saanut olohuoneensa takaisin.²⁵³

HROY:n konkurssi johti reilun vuoden kuluessa myös siihen, että säätiön hallituksen puheenjohtaja Simo Pietiläinen jäi pois hallituksesta. Vaikka Pietiläisen virallinen syy oli muutto Viroon, oli HROY:n konkurssi hänelle niin iso asia, että se painoi häntä jatkuvasti. Tämän myös muut hallituksen jäsenet ja säätiöön sidoksissa olleet henkilöt huomasivat. Vuonna 2011 Pietiläinen tunnusti, että Juhani Merimaan potkut olivat suuri virhearviointi, josta hän itse kantoi vastuun. Pietiläisellä ei ollut aavistustakaan, ”miten paljon Jussi tiesi rokkibisneksestä. Myöhemmin olen tajunnut, että aika paljon. Konkurssin seurauksena Jussi on legenda omalla alallaan. Siinä kävi hyvin sattumalta, eikä se ole minun ansiotani.”

Potkujen saaminen oli karu paikka ravintolayhtiön työntekijöille, sillä lamaan vajonneesta Suomesta ei ravintola-alan työntekijöille töitä helpolla löytynyt. Joillekin HOTT:n jäsenille konkurssi kääntyi lopulta silti onnekaaksi: he saivat kyllä potkut, mutta tämän seurauksena moni otti itseään niskasta kiinni ja suoritti kesken jääneet opinnot loppuun.²⁵⁴

HROY:n konkurssin myötä alun perin opiskelijajärjestöjen ylläpitämät ravintolayhtiöt alkoivat käydä vähiin Helsingin keskustassa. HYY oli myynyt ison osan ravintolatoimintaansa pois 1980-luvun puolivälissä, jotta HYYYhtymä voisi keskittyä tuottavampiin liiketoimintoihin. Sen jälkeen kun Domus Academicalla sijainnut ravintola Alibi lakkautettiin 1990-luvun alussa, jäi HYY:lle enää vain Vanhan ylioppilastalon ravintola. Myös KY oli jo osittain irtaantunut omasta ravintolatoiminnastaan, sillä asuntoloiden yhteydessä olleet ravintolat myytiin pois vuonna 1989. KY:n ravintolayhtiö Kylteri Oy:n tehtyä vuonna 1991 konkurssin KY lunasti ravintolat itselleen konkurssipesästä. Ravintolat myytiin kuitenkin pois vuonna 1996. Kun myös Nylands Nation vuokrasi Natsan tilat ulkopuoliselle yrittäjälle, jäi jäljelle enää pohjalaisten osakuntien ravintolayhtiö Oy Botta Ab.²⁵⁵

RAVINTOA OSAKUNTALAISILLE

HROY aloitti osakuntabaarin pidon Hämmäläisten talon toisessa kerroksessa vuonna 1947. Ensin siellä tarjottiin vain aamiaisia (1940-luvulla aamiainen tarkoitti lounasta), mutta syksystä 1950 lähtien opiskelijat saattoivat nauttia myös päivällisiä. Myöhemmin 1950-luvulla osakuntabaari ryhtyi tarjoamaan sadan (vanhan) markan ”tyhjätaskun lounaita”, kuten HROY:n toimitusjohtaja Kalle Wettenhovi niitä kutsui. Ennen pitkää osakuntabaari keskittyikin vain lounastarjoiluun. Vuonna 1971 Hotelli- ja ravintolalehdessä mainittiin, että osakuntabaari oli maan halvin osakuntaravintola. Lounaiden hinnat olivat tällöin 1,50 ja 2,00 markkaa (noin 1,86 ja 2,48 euroa vuoden 2011 rahassa).²⁵⁶

Osakuntabaarin yhtiöittämistä suunniteltiin ensimmäisen kerran vuonna 1978, jolloin Yritystoiminnan neuvottelukunta aloitti Opiskelijaravintola Hämmksen perustamisen valmistelun. Hämmis oli tarkoitus perustaa hoitamaan nimenomaan opiskelijoiden lounasruokailua,

Osakuntabaarin eleganssia 1970-luvun alkupuolella. Ikkunoista avautuu näkymä Hämäläisten talon sisäpihalle. Nykyisin näiden ikkunoiden paikalla on Pompidou-putki.

joka tähän aikaan pääsi valtiontuen piiriin. Hämiksen omistusosuudet sovittiin siten, että Hämäläis-Osakunnan osuus olisi 98 prosenttia ja HROY:n sekä Hämäläisten ylioppilassäätiön prosentti kummankin. Hämiksen perustavan kokouksen oli määrä olla 7.2.1979, mutta se jäi kuitenkin pitämättä ja hanke hautautui. Osakuntabaari jatkoi toimintaansa HROY:n osana saaden nyt siis valtion tukea.²⁵⁷

Osakuntabaarin ruoka valmistettiin Ravintola Ilveksen keittiössä. Tämä sai Juhani Merimaan pohtimaan osakuntabaarin tulevaisuutta. Syksyllä 1985 hän toi HROY:n ylimääräisen tilintarkastuksen yhteydessä esille keittiön vaikeudet rakentaa annoksia eri myyntipisteiden – Ilveksen ja osakuntabaarin – vaatimusten mukaisesti. Merimaa muisteli vuonna 2011 erään henkilön sanoneen hänelle, että ”kun samalla linjalla valmistettiin Ladaa ja Mersua, voivat osat mennä sekaisin”.

Jotta ongelmasta päästäisiin eroon, ehdotettiin tilintarkastusraportissa eri myyntipisteiden profiilien selvittämistä henkilökunnalle ja koulutuksen lisäämistä. Toinen ongelma oli osakuntabaarin myynnin kehitys, sillä annoksia ei myyty niin paljon kuin budjetti olisi edellyttänyt. Ratkaisuksi esitettiin henkilökunnan aktiivisen myyntityön lisäämistä.²⁵⁸

Seuraavan kerran osakuntabaarin tappiollisuus ja Ilveksen keittiön vaikeudet nousivat esille marraskuussa 1987. HROY:n hallitus otti nyt tehtäväkseen ”opiskelijaruokailun järjestämisen järkevästi sekä keittiön ja Ilveksen saneeraamisen kannattavaksi”. Toimitusjohtaja Merimaa teki selvityksen siitä, miten opiskelijaruokailu järjestettäisiin itsenäiseksi yksiköksi siten, että se toimisi erillään Ilveksen keittiöstä. Keskeinen kysymys oli työvoiman järjestely, joka ei toiminut ja jonka seurauksena Ilveksen keittiössä syntyi erimielisyyksiä. Asian järjestäminen jäi kuitenkin toteuttamatta, sillä keväällä 1988 säätiö osti Hämmäläis-Osakunnalta loput HROY:n osakkeet. Kesti syksyyn 1989 asti, ennen kuin osakuntabaari lopulta yhtiöitettiin.²⁵⁹

Viivästyminen johtui Simo Pietiläisen mukaan siitä, että asiasta keskusteltiin paljon. Loppujen lopuksi todettiin, että ”osakuntabaari on aina ollut ja nyt siihen päätettiin satsata. Sen idean vakiinnuttaminen, että se ei ollut enää ravintolayhtiöstä kiinni – se koettiin tärkeäksi.” Hämmäläisten Talon Osakuntabaari Oy:n perustava kokous pidettiin 29.11.1989. Kokouksessa hyväksyttiin yhtiöjärjestys, jossa yhtiön toimialaksi määriteltiin korkeakoulujen opiskelijoiden ruokailun järjestäminen. Osakuntabaarin ei ollut tarkoitus tuottaa voittoa, eli yhtiön toimintaa johdettiin sosiaalisin perustein. Osakepääomaksi tuli 100 000 markkaa, jonka merkitsi kokonaan säätiö.

Ensimmäiseen hallitukseen valittiin säätiöstä hallituksen jäsen Mikko Keskinen ja asiamies Antti Pohjanheimo sekä osakunnan puolelta opiskelijat Heikki Heino ja Paula Luopio. Hallituksen puheenjohtajaksi valittiin Mikko Keskinen ja toimitusjohtajaksi nimitettiin Antti Pohjanheimo oman toimensa ohella. Yhtiön työntekijöiksi pal-

kattiin Ilveksen toisen kerroksen työntekijät eli Eila Konkari, Alli Nygren ja Tyyne Räsänen.²⁶⁰

Osakuntalaiset ottivat yhtiön perustamisen tyytyväisinä vastaan, mutta heillä oli myös odotuksia ja toiveita osakuntabaarin suhteen. Esimerkiksi nimimerkki ”Osakuntalaiset porkkanaparrikaadeilla” lähetti uuden yhtiön hallitukselle kirjeen otsikolla ”Huuto Hämeestä: Rehua kansalle!”. Nimimerkki ihmetteli, että ”miks ei osisruokalasamme, tuossa rakkaassa päiväbäkkärissä, tarjoilla kunnon sallaa-dia saatika raastetta?” Tarjolla oli vain ”ilonpilaaajasuolakurkkuja, etikkahöyryisiä punaisia juuria tahi Suomen tunkijoiden lahjaa alias pikkelsikesäkurpitsaa”. Epäkohta oli jatkunut jo pitkään. Nimimerkki myös pohti ”miten päivän vitamiini- eli hiven- ja kivennäisainetarpeet tulevat tyydytettyä?” Lopuksi hän vielä purnasi sitä, että ”kasvisruoat olivat aina keittomuodossa”.²⁶¹

Osakuntabaarin toiminnan kannalta keskeinen tekijä oli valtion ateriatuki, jonka ansiosta lounaiden hinta voitiin pitää edullisena. Tuen määrä oli vuonna 1990 Valtion opintotukikeskuksen ohjeen mukaan 5,00 markkaa aterialta, minkä päälle tuli vielä ylimääräinen 1,90 markkaa energia-, siivous-, ym. kustannusten johdosta. Osakuntalaiset maksoivat lounaasta 9,90 markkaa ja kevytlounaasta 8,90 markkaa (noin 2,33 ja 2,10 euroa vuoden 2011 rahassa), muut opiskelijat maksoivat aterioista 90 penniä enemmän. Opintotukikeskuksen määräämät enimmäishinnat olivat lounaan osalta 17,60 markkaa ja kevytlounaan osalta 15,00 markkaa. Valtion tuen lisäksi yhtiö sai tukea myös säätiöltä. Osaselitys halvoille hinnoille oli myös yhtiön kevyt hallinto.²⁶²

Osakuntabaarin ruoka valmistettiin aluksi vanhaan tapaan Ilveksen keittiössä. Vasta sen jälkeen, kun keväällä 1990 saatiin toisen kerroksen pikkukeittiö remontoitua osakuntabaarin omaksi keittiöksi ja kesällä viranomaisten vaatima ilmastointi, voitiin ruoan valmistus aloittaa osakuntabaarissa. Tämä tapahtui 10.9.1990 lukien. Ilmastoinnin osalta piti tyytyä ”kevytversioon”, joka riitti lämmityskeitti-

ölle. Valmistuskeittiö olisi vaatinut isompaa remonttia, jolloin olisi pitänyt puhkaista ilmastointihormit ylös asti eli talon katolle. Kun HROY teki konkurssin keväällä 1991, osti osakuntabaari konkurssipesästä kassakoneen, kylmähuoneen sekä baaritiskin lämpö- ja kylmäaltaat.²⁶³

Osakuntabaarin toiminta vakiintui nopeasti, sillä käytännössä se vain jatkoi entistä toimintaansa, nyt sillä vain oli oma lämmityskeittiö. Asiakaskuntaa haluttiin laajentaa myös osakuntalaisten ulkopuolelle, joten baaria mainostettiin Ylioppilaslehdessä syksyn 1991 kuluessa. Menestys ei kuitenkaan ollut mainittava, päinvastoin. Asiakaskunta pienentyi ensimmäisten vuosien kuluessa, samoin myytyjen aterioiden määrä. Kun vuonna 1991 myytiin kaikkiaan 27 473 ateriaa, laski määrä seuraavana vuonna 25 819 ateriaan ja vuonna 1993 jo 23 245 ateriaan.

Osakuntabaarin väki juhlatunnelmissa vuonna 1991, jolloin Tyyne Räsänen (keskellä) jäi eläkkeelle. Vasemmalla on Alli Nygren ja oikealla Eila Konkari.

Jotta hallitus saisi selville ongelman syyt, järjestettiin keväällä 1993 kysely. Vastausten perusteella hallitus päätti, että jatkossa osakuntabaarin tuli vaihdella ruokalistoja enemmän, lisätä paikalla tehdyn ruoan osuutta, tarjota perunan lisäksi riisiä, salaattit ja salaattikastikkeet piti saada paremmiksi, leipien laatua piti parantaa ja tarjolle tuli ottaa ruisleipää. Lisäksi pöytiin tuli laittaa tarjolle mausteita. Tammikuussa 1994 hallitus vielä päätti, että kaikilta opiskelijoilta perittiin osakuntalaisten maksama ateriahinta, jotta asiakaskato saataisiin pysäytettyä. Myös Vesi- ja ympäristöhallituksen työntekijöille ryhdyttiin tarjoamaan lounaita 25 ja 20 markan hintoihin.²⁶⁴

Osakuntabaarin kilpailukykyä ja ruoan laatua ei kuitenkaan saatu vieläkään nostettua riittävästi. Tämän johdosta Hämmäläis-Osakunnan hallitus päätti syyskuussa 1994 ehdottaa erityisen laatupiirin perustamista. Pian Osakuntabaari Oy:n hallitus perustikin sellaisen. Siihen valittiin osakuntalaiset Virva Holmia ja Ulla Kivi, joka myös oli yhtiön hallituksen jäsen, kehittämään ruokalistaa yhdessä emäntä Eila Konkarin kanssa. Hallitus päätti myös käyttää enemmän rahaa raaka-aineisiin, jotta ruuan ja raasteiden taso paranisi. Myynti kuitenkin laski yhä, ja vuonna 1994 menekki oli vain 21 339 aterialla.

Keväällä 1995 osakuntabaari palkkasi ulkopuolisen konsultin selvittämään yhtiön ongelmia. UniCafe Oy:n apulaisjohtaja Liisa Lehtisen raportti nosti esille neljä ongelmakohtaa: keittiö- ja varastotilat olivat epäkäytännölliset, kulurakenne oli liian kallis liikevaihtoon nähden eli henkilökuntaa oli liikaa, toiminta oli tehotonta ja katetuottoajattelu puuttui. Lisäksi päivittäinen ruokailijamäärä oli riittämätön kannattavalle toiminnalle.

Lehtinen ehdotti kunnan keittiön käyttöönottoa sekä aterioiden hintojen nostamista opintotukikeskuksen enimmäishintoihin eli 22,20 markkaan lounaan ja 19,50 markkaan kevytlounaan osalta. Lehtinen myös kehotti hallitusta miettimään koko ruokatuotannon ostamista ulkopuolelta tai keskittymistä ainoastaan kahvilapalveluihin tai fast food -toimintaan. Jopa etninen ravintola nousi esille

hänen ehdotuksissaan. Hallitus toteutti Lehtisen ehdotuksista kaksi: se irtisanoi yhden työntekijän sekä aloitti neuvottelut Juhani Merimaan kanssa Ravintola Ilveksen keittiön vuokraamisesta päiväsaikaan osakuntabaarin käyttöön. Viimeksi mainittu ei loppujen lopuksi kuitenkaan onnistunut.²⁶⁵

Syksystä 1995 lähtien osakuntabaari toimi kahden työntekijän voimin, kun yhtiön palveluksessa olivat enää vain Eila Konkari ja Tuija Aro. Varsin nopeasti selvisi, että palvelut toimivat hyvin myös kahden naisen voimin. Vuoden 1996 puolella hallitus aloitti osakuntabaarin markkinoinnin Hämmäläisten talon uusille vuokralaisille sekä jakoi heille kymmenen markan tarjousseteleitä. Osakuntabaaria mainostettiin myös lähialueen opiskelijakirjastoissa sekä Ylioppilaslehdessä. Näillä toimilla saatiinkin myynnin lasku pysäytettyä vuoden 1996 puolella 18 690 ateriaan. Vuonna 1997 myynti kääntyi kasvuun ja aterioita myytiin 20 444 kappaletta.²⁶⁶

Syksyllä 1997 Hämmäläis-Osakunnan hallintovaliokunta järjesti osakuntabaarin hallituksen toimeksiannosta kyselyn, jossa selvitettiin sekä ruokailijoiden että keittiöhenkilökunnan ajatuksia osakuntabaarin toiminnasta. Kyselyyn vastasi 99 henkilöä. Heistä 92 oli sitä mieltä, että ateriat olivat tarpeeksi suuria, ja 67:n mielestä ateriat olivat sopivasti maustettuja. Vastaajien lempiruokia olivat erilaiset kana-, liha- ja kalaruoat, lasagnet ja pastat. Ruokalistalle haluttiin itse tehtyä perunamuusia, erilaisia pastaruokia ja keittoja sekä maa-kuntaruokia. Palvelu koettiin ystävälliseksi ja persoonalliseksi. Ruoan hinta suhteessa laatuun oli 97 henkilön mielestä sopiva.²⁶⁷

PÖRSSIMAILMA OPETTAA

Hämmäläisten ylioppilassäätiö osti ensimmäisen kerran pörssiyhtiön osakkeita kesällä 1979. Yhtyneet Paperitehtaat Oy:n 300 osaketta oli pitkään ainoa pörssisijoitus, kunnes säätiö osallistui saman yhtiön

antiin helmikuussa 1983 nostaan osakkeiden määrän 570:een. Säätiö yritti myös saada osakkeita KOP:n annista syksyllä 1983, mutta ei tässä onnistunut. Säätiö otti tätä varten jopa 500 000 markan lainan KOP:sta. Vuotta myöhemmin rahat voitiin kuitenkin käyttää, kun KOP järjesti uuden annin. Säätiö merkitsi tällöin 10 000 osaketta 496 000 markalla. Tämän jälkeen osakkeita ryhdyttiin ostamaan lisää. Vuoden 1984 lopulla säätiöllä oli myös Suomen Yritysrahoitus Oy:n, SKOP-rahoitus Oy:n, Tietotehdas Oy:n ja Orion Oy:n osakkeita. Sijoitusten kirjanpitoarvo oli yhteensä 595 382 markkaa.²⁶⁸

Säätiö saattoi sijoittaa varojaan osakkeisiin, sillä sen varallisuus kasvoi tasaisesti huolimatta 1980-luvun isoista kirjasto- ja osakuntaremonteista. Sijoituspäätökset teki aina hallitus, ja käytännön toimista vastasi asiamies Antti Pohjanheimo. Säätiön linja sijoittamisessa oli varsin varovainen. Säätiön ”haaviin” tarttui vuosina 1985–1987 vain muutaman yhtiön osakkeita. Näitä olivat muun muassa Mancon Oy, Nokia Oy ja WSOY, minkä lisäksi säätiö osallistui jo omistuksessaan olevien yhtiöiden anteihin.²⁶⁹

Suomen talouselämä ja pankkisäätely vapautuivat 1980-luvun kuluessa. Kun vielä 1980-luvun alussa Suomen Pankki sääteli tiukasti pankkeja, tarjosivat pankit vuosikymmenen lopulla lainaa jopa pyytämättä. Kansakunta oli kasinotalouden pauloissa, ja ihmiset valtasi ennennäkemätön sijoitusinnostus. Uskottiin, että pienellä riskillä voi tehdä huomattavia voittoja. Aikojen muutoksesta kertoi myös se, että entisessä taistolaisuuden linnakkeessa Hämmäläis-Osakunnassa perustettiin tammikuussa 1987 pörssikerho.

Ennen pitkää innostus tarttui myös säätiön hallitukseen, joka keväällä 1988 kävi neuvotteluja eri rahoituslaitosten kanssa arvopaperiyhtiön perustamisesta tai arvopaperisalkun hoitamisesta. Hallitus päätyi lopulta oman arvopaperiyhtiön kannalle, ja syyskuussa 1988 säätiö perusti Hämmäläisten Talon Notariaatti Oy:n (HTNOY). Antti Pohjanheimon mukaan ”oman arvopaperiyhtiön perustaminen johdettiin osittain siitä, että yleishyödyllinen säätiö ei saanut käydä suoraa

arvopaperikauppaa. Sitä varten piti olla erillinen yhtiö.” Tavoite oli, että säätiö saisi yhtiöstä tuloja osinkojen muodossa.²⁷⁰

HTNOY:n perustava kokous pidettiin Hämäläisten talossa 30.9.1988. Yhtiön osakepääomaksi sovittiin miljoona markkaa, josta vastasi säätiö kokonaisuudessaan. Summa saatiin kokoon myymälä 7 500 KOP:n, 1 900 Nokian ja 2 800 Yhtyneiden Paperitehtaiden osaketta. HTNOY:n hallitukseen valittiin Antti Pohjanheimo, Jarmo Littunen ja Mikko Keskinen, joka nimitettiin samalla hallituksen puheenjohtajaksi. Hallituksen ensimmäisessä kokouksessa 24.10.1988 Antti Pohjanheimo nimettiin yhtiön toimitusjohtajaksi oman toimen ohella. Kokouksessa päätettiin myös ottaa vastaan KOP:n myöntämä 350 000 markan shekkililuuotto sekä 650 000 markan viiden vuoden roller-laina.²⁷¹

HTNOY:n arvopaperisalkun ”pyörittäminen” annettiin säätiön hallituksen aikaisemman päätöksen mukaan KOP:n tehtäväksi. Käytännössä salkkua hoiti sijoitusasiantuntija Markku Kaloniemi, joka sai ”ostaa ja myydä asiakkaan lukuun Helsingin pörssin ja muutoin julkisesti noteerattuja osakkeita, merkintäoikeuksia, vakioituja optioita ja termiinejä, joukkovelkakirjalainoja, sijoitustodistuksia ja muita vastaavan tyyppisiä sijoitustuotteita”, kuten omaisuudenhoitosopimuksessa todettiin.

Markku Kaloniemi keskittyi pääasiassa osakkeisiin ja hän pyörittikin osakesalkkua aktiivisesti ja aluksi jopa tuloksellisesti. Maaliskuun 1989 loppuun mennessä yhtiö oli tuottanut voittoa 135 162 markkaa. Arvopaperisalkusta löytyi tällöin muun muassa KOP:n, SKOP:n, Metsä-Serlan, Outokummun, Cultorin, Tampellan, WSOY:n, Wärt-silän, Yhtyneiden Paperitehtaiden ja Valtameren osakkeita sekä ulkomaisiin osakkeisiin sijoittavan Vermalet Portfolion osuuksia vajaalla 300 000 markalla. Pörssiosakkeiden arvo oli tällöin noin 1,75 miljoonaa markkaa.²⁷²

Hyvästä alusta huolimatta säätiön arvopaperiyhtiöhanke lankesi lopulta pörssisijoittamisen suurimpaan sudenkuoppaan: ajoitus meni

pahasti pieleen. Helsingin pörssissä tapahtui kevään 1989 jälkeen käänne, ja alamäkeä kesti aina vuoteen 1992 asti. Laskua vauhditti kesällä 1990 alkanut taantuma, joka muuttui vuoden 1991 puolella syväksi lamaksi.

Säätiö kärsi pörssin laskusuhdanteesta kahta tietä: omien osakesijoitusten ja HTNOY:n kautta. Säätiöllä oli yhä hieman omia suoria osakesijoituksia, kuten KOP, SYP ja Yhtyneet Paperitehtaat. Oma lukunsa oli Mancon, joka teki konkurssin 1.6.1989. Konkurssin jälkeen Antti Pohjanheimo totesi Simo Pietiläiselle, että nyt Manconin osakkeilla ”saa tapetoida seinää” – osakkeet kun olivat tällöin vielä paperisia osakekirjoja. Manconin osakkeiden kirjanpitoarvo vuoden 1988 lopussa oli 26 668 markkaa, eli mistään suuresta tappiosta ei siis ollut kysymys. Suuremman tappion aiheutti HTNOY, jonka ensimmäinen tilikausi vuoden 1989 lopulla päättyi 193 031 markan tappioon (noin 48 300 euroa). Ainoastaan Nokian etuosake ja Wärtsilä I olivat hankintahintaansa nähden voitolla.²⁷³

Vielä vuonna 1990 HTNOY piti voimassa omaisuudenhoitosopimuksen KOP:n kanssa, vaikka yhtiön liikevaihto laski dramaattisesti. Kun vuonna 1989 liikevaihto oli ollut 6,8 miljoonaa markkaa, oli se seuraavana vuonna enää noin 840 000 markkaa. HTNOY aloitti myös lainojensa lyhennykset, jotka rahoitettiin osakkeita myymällä. Lokakuun lopulla 1990 yhtiön salkussa oli enää kuuden yhtiön osakkeita, kahden yhtiön optiotodistuksia ja yksi Europe Fund Inc Com:n rahasto-osuus. Vuoden lopussa yhtiön toiminta oli kutistunut niin vähäiseksi, että sen liiketoiminta päätettiin lopettaa. HTNOY:n toimintaa jatkettiin tämän jälkeen tulo- ja varallisuusverolain (TVL) alaisena yhtiönä. Huhtikuussa 1991 irtisanottiin KOP:n omaisuudenhoitosopimus, minkä jälkeen toimitusjohtaja Antti Pohjanheimo ryhtyi hoitamaan sijoitussalkkua.

Muun ohella yhdeksi HTNOY:n kompastuskiveksi muodostuivat 1980-luvun lopulla suureen suosioon nousseet optiotodistukset. Yhtiön salkkuun päätyi lopulta 200 Askon ja 300 Spontelin vuoden

1987 optiotodistusta. Yhden Askon optiotodistuksen hankintahinta oli 177 markkaa ja Spontelin 284 markkaa, ja parhaimmillaan niiden arvot nousivat 290 ja 660 markkaan. Kesällä 1991 niiden arvot olivat pudonneet dramaattisesti kolmeen ja yhdeksään markkaan. Laman kuluessa käytännössä kaikki 1980-luvun lopulla liikkeelle lasketut optiotodistukset raukesivat vuorollaan arvottomina, näin myös Askon ja Spontelin optiotodistukset.²⁷⁴

HTNOY:n osakesalkku ”suli” varsin nopeasti. Huhtikuussa 1991 salkun arvo oli laskenut 37 prosenttia hankinta-arvosta, marraskuussa 1992 salkun arvo oli painunut peräti 57,7 prosenttia. Ainoastaan salkun ulkomaiset osakkeet eli Europe Fund Inc Com:n rahasto-osuus piti pintansa 8,7 prosentin laskulla hankintahinnasta.

Yhtiön käyttöomaisuus laski samaa tahtia. Kun vuoden 1989 lopulla yhtiön rahoitus- ja käyttöomaisuus oli 1,9 miljoonaa markkaa, oli se vuoden 1993 päätteeksi enää 875 782 markkaa. Laskun selitti pitkälti yhtiön miljoonan markan pitkäaikaisen lainan poismaksu kokonaan vuoden 1993 loppuun mennessä. Itse asiassa HTNOY:n vuosi 1993 oli erinomainen, sillä se teki voittoa 218 409 markkaa. Tämä selittyi pitkälti osakkeiden arvonnousulla. Helsingin pörssi oli jälleen kääntynyt nousuun.²⁷⁵

Hämäläisten Notariaatti Oy:n käyttöomaisuuden muutos vuosina 1989–1992, markkaa:

31.12.1989:	1 909 207
31.12.1990:	1 582 387
31.12.1991:	1 132 557
31.12.1992:	888 420

HTNOY teki syksyllä 1993 oleellisen muutoksen sijoitusstrategiassaan. Eniten nousseita osakkeita ryhdyttiin vaihtamaan muihin sijoitusinstrumentteihin, kuten Kymmene Oy:n vaihtovelkakirjaan

ja vuoden 1998 kuntaobligaatioihin. Esimerkiksi Nokian osakkeet myytiin pois, mitä yhtiön hallituksen puheenjohtajaksi keväällä 1993 noussut Jarmo Littunen piti jälkeensä isona virheenä. ”Nokian osakkeet olivat nousseet sen verran, että niillä saatiin riittävästi kuitattua yhtiön tappioita.” Loppuvuosikymmenen hurja kurssinousu jäi siten hyödyntämättä. Yhtiön hallitus halusi Littusen mukaan vain ”putsata pöydän”, eli tärkeää oli kuitata tappiot, ei odottaa tulevaa kurssinousua.

Yhtiön hallitus saattoi pitää päätöstä itse asiassa hyvänä, sillä joulukuussa 1993 Kauppalehdessä maailman maineikkaimpiin ekonomisteihin lukeutunut professori Ravi Batra ennusti maailmantalouden ajautuvan syvään lamaan vuosien 1994–1995 kuluessa. Hallitus liitti kopion artikkelista pöytäkirjojensa joukkoon. Varsin nopeasti kävi kuitenkin selväksi, että pörssikurssien romahdusta 70 prosentin todennäköisyydellä ennustanut ja lehdessä vastavirtaan uivana mietiskelijänä noteerattu Batra oli pahasti väärässä.²⁷⁶

Huolimatta siitä, että uusi pörssiromahdus vältettiin ja kurssit vain jatkoivat nousuaan, päätti HTNOY:n hallitus helmikuussa 1996 ehdottaa yhtiökokoukselle, että se ryhtyisi toimenpiteisiin yhtiön lopettamiseksi. Yhtiökokous päättikin, että näin tehdään, mutta ajan kohta sovittaisiin myöhemmin.

Hallitus oli jo tätä ennen aloittanut arvopaperisalkun puhdistamisen. Vuoden 1995 puolella oli myyty pois Kymmene Oy:n vaihtovelkakirja, ja vuoden 1996 kuluessa salkusta poistuivat kuntaobligaatio, Meritaksi muuttuneen KOP:n sekä Askon ja Finvestin osakkeet, joista kaksi viimeistä tuottivat mukavan 115 000 markan voiton. Meritan osakkeet sen sijaan myytiin pois noin 30 000 markan tappiolla. Valtameren osakkeista ja Finvestin optiotodistuksista ja optiolainasta hankkiuduttiin eroon vuoden 1997 puolella. Tämän jälkeen hallitus päätti lakkauttaa yhtiön, ja 29.8.1997 ylimääräinen yhtiökokous asetti HTNOY:n selvitystilaan. Hallitus vahvisti marraskuussa vielä vuoden 1997 tilinpäätöksen, joka osoitti lähes 70 000 markan voittoa.²⁷⁷

Jarmo Littunen naulaamassa Hämäläis-Osakunnan lippua vuonna 1991. Oikealla seisoo Hämäläis-Osakunnan sihteeri Kalle Roine.

HTNOY:n lopettamiskokous pidettiin 15.5.1998, jolloin tutustuttiin tilinpäätökseen ja tilintarkastuskertomukseen sekä todettiin yhtiö puretuksi. Antti Pohjanheimon laatiman lopputilityksen mukaan yhtiön omaisuus oli kokonaisuudessaan jaettu sen ainoalle osakkeenomistajalle eli Hämäläisten ylioppilassäätiölle. Säätiö sai jako-osuutta 1 029 561 markkaa, eli yhdeksän vuoden urakan tuotto oli 29 561 markkaa. Reaalituotto jäi kuitenkin selvästi negatiiviseksi rahan arvon yli 20 prosentin laskun seurauksena. Osinkoja HTNOY ei maksanut säätiölle kertaakaan.

Jarmo Littusen mukaan HTNOY:n lakkauttamisen jälkeen asiasta ei juurikaan käyty jälkipyykkiä. Yhtiön perustaminen liittyi vahvasti aikaan, jolloin ”kaikki kävivät osakekauppaa ja kaikki rikastuivat, eikä se ollut päättymässä koskaan”. HTNOY oli Littusen mielestä kuitenkin ”säätiön alkuperäisen idean kiertämistä. Säätiön tapa oli toimia pitkäjänteisesti. Tämä oli tavallaan niitä kansakunnan oppimisvuosia.” Antti Pohjanheimon mukaan HTNOY:n ”tarkoitus oli tehdä rahaa, mutta se epäonnistui. Kuivin jaloin kuitenkin päästiin.”²⁷⁸

PÄÄVUOKRALAINEN LÄHTEE

Suomen talouden ajautuminen taantumaan kesällä 1990 ei heti näkynyt säätiön toiminnoissa tai rahavirroissa lukuun ottamatta HTNOY:n osakesalkun pienentymistä. Tilanne kuitenkin muuttui vuoden lopulla. Joulukuussa 1990 Hellas Piano Oy:n 157 neliön liiketila jäi tyhjäksi, eikä uutta vuokralaista heti löytynyt. Parissa kuukaudessa siihen kuitenkin saatiin vuokralaiseksi Diskeri Oy.

Viereisessä Salixissa toiminut Kampin Hammaslääkärikeskus Ky kärsi taantumasta niin paljon, että tammikuussa 1991 se pyysi vuokranalennusta. Koska pelkona oli, että hammaslääkärikeskus etsisi uudet toimitilat jostain muualta, suostui hallitus alentamaan vuokraa kymmenellä markalla neliöltä. Helsingistä oli saatavissa runsaasti tyhjää toimistotilaa, ja uutta tuli laman myötä koko ajan lisää.²⁷⁹

Laman seuraukset näkyivät säätiön liiketoiminnassa kunnolla vasta vuoden 1992 puolella. Kampista alkoi löytyä paljon tyhjää toimitilaa halvalla, ja hallituksen pelkona oli, että vuokralaiset häipyvät halvempien vuokrien perässä muualle. Simo Pietiläisen mukaan hallitus tiesi, että ”jos ne lähtevät, ne lähtevät kokonaan”. Siksi hallitus taipuikin huhtikuussa 1992 alentamaan toimisto- ja liiketilojen vuokria 10–15 prosenttia. Vuokrien alennus oli Antti Pohjanheimon mukaan jälleen yksi osoitus säätiölle tyypillisestä tavasta joustaa vuokralaisten kanssa, koska ”se toi aina parhaan tuloksen”. Vuokralaisten vaihtuvuus jäikin vaatimattomaksi laman kuluessa. Hämmäläisten talosta ainoastaan Aho-Valinnan myymälä lähti pois vuonna 1992 ja sen liiketilan vuokrasi Diivari Copy Oy. Tämä puolestaan jäi lyhytaikaiseksi vuokralaiseksi, sillä jo vuonna 1993 sen tilalle tuli levyliike Keltainen Jäänsärkijä. Salixin viiden toimistotilan ainoa poislähtijä oli Lakiasiaintoimisto Löytömäki, jonka tilalle tuli Henkilöstöpalvelu Optio Oy.

Alennuksesta huolimatta säätiön saamat vuokratulot nousivat vuonna 1992 hieman. Seuraava vuosi toi kuitenkin selvän pудо-

tuksen. Tämä johtui siitä, että vuoden 1993 alussa päättyi Vesi- ja ympäristöhallituksen viisi vuotta kestänyt vuokrankorotus, jolla se maksoi säätiölle atk-verkon rakennuskustannukset. Säätiön saamat vuokratulot laskivat sen vuoksi yli 60 000 markalla kuukaudessa, vuositasolla pudotus oli kaikki vuokranalennukset huomioiden lähes 890 000 markkaa.

Kun päälle tulivat vielä ennätysellisen suuret, lähes 1,5 miljoonaa markkaa maksaneet Hämäläisten talon korjaukset ja huoltotyöt (muun muassa pihajulkisivujen rappaukset, pihasiiven peltikatkon uusiminen, ilmastointikanavien siirto, asbestieristeiden purku) sekä vuoden 1993 alussa voimaan tullut kiinteistövero, jäivät kiinteistötoiminnan tuotot 2,85 miljoonaan markkaan. Vuonna 1992 tuotot olivat olleet 5,14 miljoonaa markkaa. Kiinteistötuoton romahduksella oli suuri vaikutus siihen, että säätiön koko vuoden 1993 ylijäämä putosi vaatimattomaan 54 608 markkaan. Vuotta aikaisemmin ylijäämä oli ollut peräti 1,27 miljoonaa markkaa. Pudotus oli historiallisen suuri.²⁸⁰

Hämäläisten talon päävuokralainen Vesi- ja ympäristöhallitus toimi 1990-luvun alussa kuudessa eri toimipaikassa ja etsi aktiivisesti uusia toimitiloja. Tämä ei jäänyt huomaamatta säätiön hallitukselta. Vuoden 1993 alussa puheenjohtajaksi nousseen Jarmo Littusen mukaan säätiö tiesi päävuokralaisensa lähtevän ennen pitkää, mikä myös tarkoitti sitä, että Hämäläisten talon toimitilat jouduttaisiin remontoimaan perusteellisesti.

Toukokuussa 1993 Vesi- ja ympäristöhallitus jatkoi vuokrasopimustaan kahdella vuodella, eli säätiöllä näytti olevan hyvin aikaa valmistautua väistämättömään. Pian Vesi- ja ympäristöhallitus kuitenkin irtisanoi vuokrasopimuksen, koska sille tuli mahdollisuus muuttaa Kesäkadulle Yleisradiolta tyhjäksi jääneeseen toimitaloon. Elokuussa muuttohanke kuitenkin kariutui, sillä valtiovarainministeri Iiro Viinanen vastusti sitä. Vesi- ja ympäristöhallituksen oli siis jätävä Hämäläisten taloon, joten se allekirjoitti uudestaan toukokuussa laaditun vuokrasopimuksen.²⁸¹

Uusi sopimus oli säätiön kannalta ikävä paperi kahdella tavalla. Nyt varmistui, että Vesi- ja ympäristöhallitus varmuudella lähtisi talosta vuoden 1995 loppuun mennessä. Toinen ikävä yksityiskohta oli, että myös vuokra laski huomattavasti. Vesi- ja ympäristöhallituksen vuokra oli jo laskenut vuoden 1993 alussa huomattavasti, ja vuoden 1994 alussa vuosivuokra laskisi peräti 1,25 miljoonalla markalla. Myös eräille muille vuokralaisille myönnettiin uusia vuokranalennuksia, koska niiden liiketoiminta yhä edelleen kärsi lamasta.

Hallitus kävi vuoden 1993 viimeisessä kokouksessa läpi erilaisia säästötoimenpiteitä. Niihin lukeutuivat muun muassa osakunnan määrärahan pienentäminen, edustus- ja huomionosoitusmäärärahojen vähentäminen, säätiön toimiston siirtäminen pienempiin tiloihin ja vanhan toimistotilan vuokraaminen ulos sekä henkilökunnan lomarahojen poistaminen. Säästötoimenpiteiden myötä hallitus laski, että vuoden 1994 tulos olisi noin 5 000 markkaa ylijäämäinen.

Jarmo Littusen mukaan oli tärkeää, että kaikki osallistuivat säästötalkoisiin, siksi myös säätiön palkolliset luopuivat lomarahostaan. ”Se oli symbolinen ele, mutta sillä viestittiin osakuntaan päin, että nyt kaikkien tulee tinkiä. Kyse oli myös varautumisesta talon remonttiin, sillä tiedettiin, että se oli edessä. Nyt piti huolehtia siitä, että säätiöllä oli taloudelliset mahdollisuudet tehdä se.”

Osakunnassa säätiön tilanne ymmärrettiin hyvin. Kuraattorina silloin toimineen Jari Lemetyisen mukaan ”osakunnassa nähtiin, että säätiöllä ei ollut mahdollisuutta rahoittaa yhtä paljon kuin aikaisemmin. Tietoisuus ja ymmärrys tästä asiasta tavoitti osakuntalaiset erittäin hyvin.” Tämä tarkoitti sitä, että myös osakunnan puolella leikattiin toimintamenoja ja yritettiin ”elää säästeliäästi ja tarkasti”.²⁸²

Vesi- ja ympäristöhallitus ilmoitti syksyllä 1994, että se muuttaisi Kesäkadulle 15.6.1995 mennessä. Tämän jälkeen sen tiloista vastaisi Yhdyskiinteistöt Oy, joka oli SYP:n omistama yhtiö. Yhdyskiinteistöt oli saanut Kesäkadun kiinteistön haltuunsa rakennusliike Polarilta tämän erinäisten ”sotkujen seurauksena”, kuten asia Helsingin Sano-

missa todettiin. Ja koska Vesi- ja ympäristöhallitus lupautui vuokralaiseksi Kesäkadulle, otti puolestaan Yhdyskiinteistöt vastuulleen Hämäläisten talon vuokrasopimuksen.

Lokakuussa 1994 Yhdyskiinteistöt teki säätiölle ehdotuksen Vesi- ja ympäristöhallitukselta tyhjäksi jäävien tilojen käytöstä, ja kuukauden kuluessa osapuolet pääsivät sopimukseen menettelystä tilojen suhteen. Säätiölle sopi hyvin se, että Vesi- ja ympäristöhallitus siirsi vuokrasopimuksen Yhdyskiinteistöille. Yhdyskiinteistölle puolestaan sopi, että säätiö aloitti tilojen saneerauksen 16.6.1995 alkaen. Säätiö myös lupasi vapauttaa Yhdyskiinteistöt vuokranmaksusta kunkin vuokrahuoneiston osalta siitä päivästä lähtien, kun uuden vuokralaisen sopimus astuisi voimaan.²⁸³

Kun Hämäläisten talon tyhjentyminen oli saanut aikataulun, piti aloittaa myös toimet talon täyttämiseksi uusilla vuokralaisilla. Tämä teetti hallituksen jäsenille paljon töitä, ja hallitus kokoontuikin vuoden 1995 kuluessa kaikkiaan 15 kertaa. Jarmo Littusen mukaan säätiö ”masinoi kaikki mahdolliset tahot vuokralaisten saamiseksi. Inspehtori (Matti Rissanen) teki töitä yliopiston puolella ja minä selvittelin oikeusministeriössä. Kaikkea yritettiin käyttää.” Säätiön johto kävi neuvotteluja muutaman potentiaalisen uuden vuokralaisen kanssa, mutta ilman tulosta.

Koska laman runtelemasta Suomesta ei löytynyt yhtä suurta vuokralaista, joka olisi täyttänyt koko Hämäläisten talon, teki hallitus päätöksen tilojen pilkkomiseksi pienempiin kokonaisuuksiin. Tämän myös uskottiin vähentävän sitä riskiä, jonka yksi suuri vuokralainen toisi mukanaan. Hämäläisten talon saneeraus moderneiksi toimistotiloiksi oli kuitenkin suuren luokan panostus, joten uusien vuokralaisten ”metsästy” ei saanut epäonnistua. Seuraavaksi säätiö palkkasi GK-sisustusarkkitehdit Oy:n tekemään suunnitelman tilojen pilkkomiseksi erikokoisiin yksiköihin, ja Huoneistokeskus Oy:n ja Huoneistomarkkinointi Oy:n kanssa aloitettiin neuvottelut uusien vuokralaisten löytämiseksi Hämäläisten taloon. Myöhemmin hal-

litus päätti, että säätiö hakisi myös itse suoraan vuokralaisia lehti-ilmoituksin.²⁸⁴

Maaliskuussa 1995 nimensä Suomen ympäristökeskukseksi muutaneen Vesi- ja ympäristöhallituksen lähtö Hämäläisten talosta ei sujunut aikaisemman ilmoituksen mukaisesti, vaan lähtö venyi heinäkuun puoliväliin. Vasta tämän jälkeen voitiin aloittaa toimitilojen saneeraus. Säätiö oli kevään 1995 aikana pyytänyt tarjouksia arkkitehtitoimistoilta, rakennusyhtiöiltä sekä sähköasennus- ja LVI-yhtiöiltä toimitilojen saneeraamiseksi. Rakennuspiirustusten laatijaksi valittiin GK-sisustusarkkitehdit. Varsinainen rakennusurakkasopimus tehtiin kesäkuun lopulla Skanska Etelä-Suomi Oy:n kanssa. Saneerauksen hinnaksi sovittiin 7,05 miljoonaa markkaa. Kaiken kaikkiaan vuoden 1995 lopulla valmistuneen saneerauksen kustannukset nousivat noin 10,8 miljoonaan markkaan (2,29 miljoonaa euroa).²⁸⁵

Hämäläisten talon saneeraus aloitettiin ilman tietoa uusista vuokralaisista. Jarmo Littusen mielestä tämä tarkoitti sitä, että ”säätiö oli tällöin suuren tuntemattoman edessä. Säätiön oli investoitava taloon paljon, jotta se saisi uusia vuokralaisia, ja jotta tämä koko touhu voisi jatkua”. Säätiön oli siis pakko ottaa historiansa suurin riski.

Kun Jarmo Littunen käveli yhdessä Antti Pohjanheimon kanssa Boulevardilla sijainneeseen Ålandsbankenin konttoriin allekirjoittamaan seitsemän miljoonan markan lainasopimusta, ei ollut tietoa siitä, pystyttäisiinkö laina joskus maksamaan takaisin. Littusen mukaan se oli ”jännä paikka”. Vaihtoehtoina kuitenkin olivat tällöin saneeraus ja sen sisältämä riski tai toimitilojen saneeraamatta jättäminen ja mahdollinen riski ikuisen häviäjän roolista toimitilojen vuokramarkkinoilla. Säätiö valitsi ensimmäisen riskin, ja se osoittautui lopulta oikeaksi ratkaisuksi. Toimitilojen saneeraus oli Jarmo Littusen viisi vuotta kestäneen puheenjohtajakauden ehdottomasti suurin asia. Vuonna 2011 hän totesi olleensa iloinen, että se oli oikea. ”Kun sitten allekirjoitettiin uusia vuokrasopimuksia, niin ne olivat hienoja hetkiä.”²⁸⁶

Hämmäläisten talon liiketilat muutettiin pienemmiksi kokonaisuuksiksi vuonna 1995. Kuvassa on kolmannen kerroksen toimitilas suunnitelma.

Säätiö sai odottaa uusia vuokrasopimuksia kuitenkin varsin pitkään. Vasta 13.11.1995 tehtiin ensimmäinen uusi vuokrasopimus, kun Markkinointi Viherjuuri Oy päätti asettua taloon 1.1.1996 alkaen. Markkinointi Viherjuuri vuokrasi kaikkiaan 2 416 neliötä, mikä oli lähes 60 prosenttia talon toimitiloista. Koska uusi vuokralainen halusi käyttöönsä koko seitsemännen kerroksen, piti säätiön toimiston muuttaa pihasiiven eli F-portaan kolmanteen kerrokseen. Markkinointi Viherjuuren saaminen Hämmäläisten taloon merkitsi ennen kaikkea sitä, että säätiö tulisi selviämään tukalasta tilanteesta.

Kaiken kaikkiaan säätiön riskinotto näytti tuottavan hyvän lopputuloksen viimeistään siinä vaiheessa, kun säätiö maaliskuussa 1996 teki vuokrasopimuksen Kirjakanava Oy:n kanssa 1 165 neliöstä. Vuokrakausi sovittiin alkavaksi syyskuun alussa, mitä ennen tiloissa piti tehdä vuokralaisen vaatimat muutostyöt. Vuonna 1997 Kirjakanava Oy muuttui Kustannusosakeyhtiö Tammen ja Kirjayhtymä Oy:n fuusion myötä Tammi-konserniksi. Kirjakanavan kanssa solmitun vuokrasopimuksen jälkeen talossa oli tyhjillään noin 500 neliötä. Vuoden lopulla saatiin vielä yksi vuokralainen: Tilintarkastustoimisto Aaltonen & Co. Lisäksi katutason pitkäaikaiselta vuokralaiselta Osuusliike Elannolta tyhjiksi jääneisiin liiketiloihin oli saatu Swebus Oy.²⁸⁷

RISKIPITOISEN KAUDEN SALDO

Vuosi 1995 oli Hämmäläisten ylioppilassäätiölle taloudellisesti raskas, sillä alijäämä paisui loppujen lopuksi peräti 6,48 miljoonaan markkaan (noin 1,37 miljoonaa euroa vuoden 2011 rahassa). Summan suuruus johtui siitä, että tilintarkastaja oli esittänyt toimistotilojen korjausmenoja kirjattavaksi kuluiksi. Tämän jälkeen taseessa aktivoitiin 1,5 miljoonaa markkaa rakennukseen sekä teknisiin laitteisiin ja kalustoon yhteensä lähes 900 000 markkaa. Näitä ennen oli jo tehty arvonalennuksia säätiön suorassa omistuksessa olleiden Meritan ja Metsä-Serlan osakkeista sekä HTNOY:n osakkeista yhteensä lähes 640 000 markalla. Poistoja ei tehty lainkaan.²⁸⁸

Selvää oli, että vuoden 1996 talousarviossa kuluja piti karsia varsinaisen toiminnan momenteilta. Sosiaalisen toiminnan kuluja supistettiin yli 400 000 markalla. Kaikkein suurin supistus tehtiin stipenditoiminnassa, johon käytetyt varat pudotettiin nolnaan. Säätiö oli jakanut stipendejä vuodesta 1965 lähtien, mutta nyt siihen tuli ensimmäisen kerran katkos; 1996 on myös kaiken kaikkiaan ollut ainoa vuosi, kun stipendejä ei ole jaettu. Aatteellisen toiminnan rahoja eli Hämmäläis-Osakunnan määrärahoja supistettiin 520 000 markalla. Myös yleishallinnosta pyrittiin supistamaan 139 000 markkaa.

Hallitus kuitenkin ehdotti valtuuskunnalle, että mikäli Hämmäläisten taloon saataisiin Markkinointi Viiherjuuren lisäksi myös muita vuokralaisia, voi hallitus tehdä lisätalousarvion, jossa osoitettaisiin varoja karsittuihin kohtiin. Kun säätiö oli keväällä 1996 tehnyt vuokrasopimuksen Kirjakanavan kanssa, teki hallitus lisätalousarvion, jossa se muun muassa nosti osakunnan määrärahoja 110 000 markalla. Lopulta vuosi 1996 toi säätiölle 225 000 markan alijäämän. Tämä piti sisällään muun muassa ennätökselliset lähes 579 000 markan korkokulut.²⁸⁹

Säätiön toiminta palautui normaaleihin kuvioihin jo vuoden 1997 puolella. Tähän vaikutti muun muassa se, että Hämmäläisten talo saa-

tiin vuokrattua täyteen. Stipenditoimintaa varten myönnettiin nyt lähes 307 300 markkaa, ja osakuntakin sai määrärahoja lisää noin 140 000 markkaa, minkä johdosta sen saama kokonaispotti nousi noin 775 000 markkaan.

Koska sijoitustoiminta ja kiinteistötoiminta toivat säätiölle noin 750 000 markkaa enemmän kuin vuotta aikaisemmin ja koska kiinteistöjen hoitokulut vähenivät miljoonalla, oli vuosi 1997 yli 300 000 markkaa ylijäämäinen. Summa piti sisällään myös yli miljoonan markkan poistot. Korkokulut sen sijaan pienenevät 175 000 markalla. Seuraavana vuonna säätiön ylijäämä nousi jo lähes 1,4 miljoonaan markkaan ja kiinteistötoiminnan käyttökate 3,69 miljoonaan markkaan.²⁹⁰

Hämäläisten ylioppilassäätiön hallitus joutui työskentelemään 1990-luvulla useamman vuoden ajan paineen alla, kun Hämäläisten talon toimitilat piti remontoida ilman tietoa uusista vuokralaisista. Tilannetta vierestä seurannut Hämäläis-Osakunnan inspektori Matti Rissanen kertoi vuonna 2011, että oli säätiön ja osakunnan onni, että ”säätiön hallitus osoitti oikeaa rämäpäisyyttä, kun talo ryhdyttiin remontoimaan”. Rissasen mukaan ”Helsingissä oli laman seurauksena tyhjää tilaa yllin kyllin, joten hanke sisälsi suuren riskin”. Remontilla Hämäläisten talo saatiin kuitenkin ajanmukaiseksi ja kilpailukykyiseksi toimistotilaksi. Tämä myös varmisti säätiön varallisuuden kasvattamisen ja sitä kautta osakunnan määrärahojen kasvun.²⁹¹

Säätiön hallituksen toimintaa helpotti suuresti se, että sen kokoonpano pysyi melko vakiintuneena 1990-luvun vaiherikkaat vuodet. Vaikka vuoden 1990 hallituksesta ei ollut vuonna 1997 jäljellä muita kuin puheenjohtaja Jarmo Littunen, istuivat jäsenet yleensä useamman vuoden hallituksessa. Esimerkiksi vuonna 1991 hallituksessa aloittanut Marjut Mustonen toimi jäsenenä kuusi vuotta ja seuraavana vuonna hallitukseen tullut Juha Tuomarla yli seitsemän vuotta. Tuomarlan kautta pidensi se, että hän toimi osakunnan

Vuonna 1997 jaettiin jälleen stipendejä. Kuvassa gradustipendiään on vastaanottamassa Jari Alenius. Stipendikirjoja ovat jakamassa inspehtori Matti Rissanen (vasemmalla), asiamies Antti Pohjanheimo sekä entinen inspehtori Timo Konstari.

kuraattorina 1.4.1997–31.3.1999 välisen ajan. Niin ikään vuoden 1992 alussa osakunnan kuraattoriksi tullut Jari Lemetyinen teki pitkän luottamusmiesuran. Keväällä 1995 ollutta reilun kuukauden taukoa lukuun ottamatta hän istui säätiön hallituksessa aina vuoden 2006 loppuun asti.²⁹²

Säätiön hallituksen vakiojäsen oli osakunnan kuraattori, joka muodosti tärkeän lenkin säätiön ja osakunnan välillä. Esimerkiksi Lemetyinen piti kuraattorin roolia tärkeänä. ”Kuraattori oli osakunnan johtaja, jonka läheisimmät työtoverit olivat osakunnan hallitus ja päävirkailijat. Tehtävään kuului kokouksia, asioiden valmistelua ja päättämistä sekä edustamista. Säätiön hallituksessa minä pyrin tuomaan esille osakunnan asioita ja tarpeita. Keskustelinkin niistä asioista, joita säätiössä oli otettava esille, osakunnan hallituksen ja virkailijoiden kanssa, ja toisin päin.” Koska kuraattori vaihtui noin kahden vuoden välein, toi se tiettyä vaihtuvuutta säätiön hallitukseen. Hyvin usein kuraattori kuitenkin jatkoi hallituksen jäsenenä myös kuraattorikautensa jälkeen, kuten Kalle Roine (kuraattorina 1.4.1995–31.3.1997), joka oli hallituksessa vuoteen 2001 asti.²⁹³

TIETOTEKNIikka VALTAA KIRJASTON

Tietokoneet yleistyivät sekä työ- että yksityiskäytössä 1980-luvulla, kun henkilökohtaiset pöytä tietokoneet eli PC:t valtasivat markkinat. Hämmäläisten kirjastoon ensimmäiset tietokoneet hankittiin vuonna 1986, mutta ne olivat vain tekstinkäsittelyyn tarkoitettuja laitteita, eikä niissä ollut edes muistia.

Vuonna 1989 kirjaston johtokunta esitti, että kirjaston seminaarihuone muutettaisiin mikroloukaksi, jonne kaikki tekstinkäsittelylaitteet sijoitettaisiin keskitetysti. Kirjasto saikin ennen pitkää neljä uutta tietokonetta, joissa oli Word Perfect 5.0 -tekstinkäsittelyohjelmat sekä laserkirjoittimen. Laitteet sijoitettiin vanhaan seminaarihuoneeseen. Samalla myös palkattiin ensimmäinen mikrotukihenkilö.

Seuraava tietotekninen uudistus oli PrettyLib-kirjastotietojärjestelmän käyttöönotto. Keväällä 1992 säätii myönsi ohjelmistojen ja laitteiden hankintaan noin 38 000 markkaa, ja kesän ja syksyn kuluessa kirjaston kortistossa ollut kirjavaranto tallennettiin lähes kokonaan koneelle. Vuoden 1992 lopulla tietokoneella oli 7 710 nidettä. Uudistuksella haluttiin ennen kaikkea parantaa palvelua ja nopeuttaa lainaustoimintaa. Tässä myös onnistuttiin, minkä seurauksena kirjaston suosio nousi nopeasti. Vuodesta 1993 tulikin huippuvuosi, jolloin kirjastolla oli kaikkiaan noin 20 000 lainatapahtumaa ja kävijämäärä noin 19 300.

Kirjaston tietotekninen kehitys jatkui pitkin 1990-lukua. Kirjaston henkilökunta sai Helsingin yliopiston kautta sähköpostin vuonna 1993 ja asiakkaat kolme vuotta myöhemmin. Kun Henrik Zenkner tuli kirjastonhoitajan sijaiseksi vuonna 1996, alkoi laitekannan modernisointi Microsoft Office -ohjelmistojen vaatimalle tasolle. Mikroloukkaan tehtiin parin vuoden kuluessa myös oma sisäverkko sekä hankittiin verkkotulostin. Vuosikymmenen lopulla mikroloukassa oli jo 16 tietokonetta, ja tilojen fyysiset rajat olivat tulleet vastaan.

Toukokuussa 1999 kirjasto liitettiin kiinteästi yliopiston tietoverkkoon, kun kirjastoon asennettiin nopea 512 kilotavun sekuntivauhdilla toimiva datayhteys. Nyt Hämmäläis-Osakunnan tietokoneet olivat samassa asemassa kuin yliopiston omistamat tietokoneet, eikä

opiskelijoiden tarvinnut maksaa levytilasta tai sähköpostien lähettämisestä. Kirjasto maksoi palvelusta yliopiston atk-keskukselle vajaat 2 000 markkaa kuukaudessa. Uusi datayhteys mahdollisti myös internetin käytön. Oman kiinteän internet-yhteyden juhlalliset avajaiset pidettiin 4.5.1999.

Lähteet: HYS hallituksen kokoukset 1991-1999; Hypén 2007; Ylioppilaslehti 9/1999.

Kirjaston mikroloikka vuonna 2006, jolloin käytössä jo olivat litteät näytöt.

Poikkeuksetta kaikki Hämmäläisten ylioppilassäätiön hallituksen puheenjohtajat ovat ymmärtäneet säätiön tarkoituksen samalla tavalla: "Säätiö on Hämmäläis-Osakuntaa varten". Hämmäläis-Osakunnan tervetuloivotus ja opastaulut ennen vuoden 2001 remonttia.

LUKU 6:

VAKAVARAINEN SÄÄTIÖ

SIJOITUSSTRATEGIA UUSIKSI - KAHDESTI

Rapukauden ollessa parhaimmillaan kesällä 1997 oli Hämmäläisten ylioppilassäätiön hallituksen puheenjohtaja Jarmo Littunen lähdössä töistä, kun yksi oikeusministeriön kollegoista kysyi häneltä ”mihin menet?” Littunen vastasi, että ”säätiön rapujuhliin”. Saatuaan vastauksen kollega ihmetteli, että ”miten sinä jaksat sitä?” Kävellessään rapujuhliin 15 vuotta Hämmäläisten talon pyhää kolmiyhteyttä palvellut Littunen totesi itselleen, ”ettei enää jaksakaan”.

Tilaisuudessa hän ilmoittikin muille läsnäolijoille, että jättäisi paikansa vuoden vaihteessa. Uudeksi puheenjohtajaksi vuoden 1998 alussa valittiin Jari Lemetyinen, joka oli myös tehnyt jo yli kymmenen vuotta pitkän uran Hämmäläisten talossa: ensin osakunnan eri viroissa, sitten hallituksessa ja lopulta kuraattorina. Lemetyinen oli myös ollut osakunnan edustajana säätiön valtuuskunnassa, ja hallitukseen hän tuli vuoden 1992 alussa.²⁹⁴

Jari Lemetyinen otti puheenjohtajana yhdeksi päätavoitteekseen säätiön talouden ja varallisuuden pitkäaikaisen strategisen kehittämisen. Arvopaperiyhtiö Hämmäläisten Talon Notariaatti Oy oli ajettu alas syksyn 1997 kuluessa, ja nyt oli aika etsiä muita keinoja kasvattaa säätiön varallisuutta. Lemetyinen totesi vuonna 2011, että hänen ja muiden hallituksen jäsenten mielestä ”säätiön varallisuutta tuli laajentaa ja hajauttaa niin, ettei oltaisi niin paljon kiinteistöomaisuuden varassa”.

Tämän pohjalta hallitus lähtikin miettimään muiden omaisuuslajien kehittämistä. Säätiön omaisuusmassan hallinta piti myös saada asiantunteviin käsiin. Juuri tästä syystä hallitukseen etsittiin sellaisia henkilöitä, joilla oli ”varallisuuden hoidon ja sijoitustoiminnan osaamista”. Vuonna 1999 hallituksessa aloitti Antti Marttila, joka tähän aikaan työskenteli Pankkiiriliike Sofissa.²⁹⁵

Uuden sijoitusstrategian ”pohjarahastona” olivat HTNOY:n säätiölle palauttama reilun miljoonan markan jako-osuus, Metsä-Serlan osakkeiden myynnistä keväällä 1997 saadut noin 215 000 markkaa sekä Helsingin Puhelinyhdistyksen (HPY) osuustodistukset. Säätiö oli kerännyt jonkin verran kiinteistöyhtiöiden ja osakunnan puhelimi- en omistusliittymiä haltuunsa, ja vuoden 1998 alussa se lunasti vielä kiinteistöyhtiöiden vuokralliittymät osuustodistuksiksi. HPY järjesti

Kun Jari Lemetyinen tuli säätiön hallituksen puheenjohtajaksi, hän otti yhdeksi tavoitteekseen ”säätiön ja osakunnan välisen yhteistyön ja luottamuksen parantaminen”. Entisenä Hämmäläis-Osakunnan aktiivina ja hallituksen jäsenenä sekä kuraattorina hänellä oli hyvä ymmärrys yhteistyön merkityksestä osakunnan ja säätiön välillä. Kuraattori Jari Lemetyinen (takana keskellä) yhdessä Hämmäläis-Osakunnan vuoden 1994 hallituksen kanssa, vasemmalta Risto Suomio, Mikko Paavola, Virva Holmia, Jussi Nieminen, Minna Surakka, Risto Tammisalo ja Pia Majonen.

syksyllä 1997 myös Helsingin Puhelimen osakeannin, jossa säätiö merkitsi 1 800 osaketta omilla ja ostetuilla merkintätodistuksilla.²⁹⁶

Lokakuussa 1998 säätiön hallitus pyysi pankkiiriliikkeiltä vaihtoehtoisia sijoitussuunnitelmia. Hallitus saikin niitä useamman ja päätti joulukuun 16. päivän kokouksessa tarttua Pankkiiriliike Sofin ehdotukseen laittaa miljoona markkaa kolmeen Fidelityn Euro-rahastoon. Tämän lisäksi päätettiin myydä kaikki 8 000 KOP:n osaketta, jotka olivat pankkifuusioiden jälkeen muuttuneet MeritaNordbankenin (nyk. Nordean) osakkeiksi, sekä kaikki Helsingin Puhelimen osakkeet.

Näistä saadut rahat hajautettiin kuuteen eri yhtiöön (Finnair, Stockmann, Rautaruukki, Enso, Cultor ja Orion), jotka olivat vakaa- ta tuottoa antavia arvo-osakkeita. Hallitus halusi näin hajauttaa

sijoitusriskiä kahdesta yhtiöstä ja toimialasta useampaan yhtiöön ja toimialaan. Aivan vuoden 1998 lopulla ostettiin vielä Finnlinessin, Partekin ja Fortumin osakkeita. Huomionarvoinen seikka oli, että vuosituhatlupien lopulla kuumana käyvään informaatioteknologiaan ei rahoja sijoitettu.²⁹⁷

Hämäläisten ylioppilassäätiön omistusten arvo 16.12.1998, miljoonaa markkaa:

Hämäläisten talo	120,00
Oitin kesämökkikiinteistö	1,00
Opiskelija-asuntolaosakkeet, kirjanpitoarvo	1,88
Salix-osakkeet	9,33
Pörssiosakkeet: MeritaNordbanken ja Helsingin Puhelin	0,83
HPY:n osuustodistukset, 56 kappaletta	0,86
Rahat ja pankkisaamiset	2,10

Uusi sijoitusstrategia osoitti nopeasti hyvät puolensa. Kun sijoitukset hajautettiin useampaan yhtiöön, tulivat myös ns. pikavoitot mahdollisiksi. Tällainen tapahtui jo keväällä 1999, kun tanskalainen Danisco osti Cultorin. Säätiö sai muutaman kuukauden omistuksestaan 90 prosentin tuoton. Cultorista saadut varat sijoitettiin Fidelityn kolmeen Aasia-rahastoon.

Säätiö teki hyvän tilin myös HPY:n osuustodistuksilla, joista oli tullut erillinen arvopaperi 1.9.1998. Toukokuussa 1999 HPY muuttui HPY Holding Oyj:ksi, minkä seurauksena osuustodistukset muuttuivat osakkeiksi. Yhdellä osuustodistuksella sai 150 HPY Holdingin A-osaketta, joten säätiön 56 osuustodistusta muuttuivat 8 400 osakkeeksi. Seuraavan syksyn kuluessa säätiö myi yhteensä 5 500 HPY Holdingin osaketta ja sijoitti niistä saadut varat Sammon, OKO:n, Alma Median ja Soneran osakkeisiin.

Säätiön osakepotin ja Fidelityn rahasto-osuuksien arvo nousi 1990-luvun lopun suotuisan talouskehityksen ansiosta hyvin. Vuoden 1999 lopulla säätiöllä oli sijoituksia 14 kotimaisessa pörssiyh-

tiössä markkina-arvoltaan 2,62 miljoonaa markkaa (noin 530 000 euroa vuoden 2011 rahassa). Kuuden ulkomaisen rahasto-osuuden markkina-arvo oli 2,17 miljoonaa markkaa.²⁹⁸

Vuosituhannen vaihteessa monen pörssiosakkeen arvo heilahteli voimakkaasti, kun informaatioteknologia-alan kupla ensin syntyi ja sitten puhkesi. Esimerkiksi lokakuussa 1999 vajaalla 20 eurolla²⁹⁹ (noin 110 markkaa) hankittujen Soneran osakkeiden arvo nousi nopeasti, ja 6.3.2000 yhden osakkeen arvo oli peräti 63,05 euroa. Tämän jälkeen alkoi syöksy, ja syyskuussa 2001 osake kävi alle kahdessa eurossa.

Säätiö käytti it-kuplan puhkeamista myös hyväkseen ja osti maaliskuussa 2001 lisää Soneran osakkeita ja myös hurjasti halventunutta Nokiaa. Säätiön sijoitustoiminta oli tällöin aktiivista laskeneiden pörssikurssien vuoksi. New Yorkin terrori-isku 11.9.2001 romahdutti kurssit. Vuoden päättyessä osakepotti oli supistunut miljoonalla markalla (noin 168 000 euroa) siitä, mitä se oli ollut vuoden 1999 päätteeksi. Rahasto-osuuksien arvo oli kutistunut noin 450 000 markalla.³⁰⁰

Säätiön hallitus teki osakeosto- ja myyntipäätökset aina itse, ja kaupankäynnissä oli apuna Pankkiiriliike Sofi. Talvella 2002 islantilainen Kaupthing Bank osti Sofin. Tämä johti syksyllä 2002 siihen, että säätiö teki varallisuudenhoitosopimuksen Nordean kanssa. Sopimukseen kuului solo-aktiivisalkku, osakkeiden säilytys ja tallelokero. Seuraavana vuonna myös Fidelityn rahasto-osuudet siirrettiin Kaupthing Sofilta Gyllenberg Asset Managementille. Säätiö jatkoi tämän jälkeen strategiansa mukaisesti sijoitustoimintaa. Uusia sijoituksia tehtiin muun muassa TietoEnatoriin (nykyään Tieto) ja Nokian Renkasiin sekä osakeindeksilainoihin. Vuoden 2003 kuluessa osakehajautus laajennettiin 17 pörssiyhtiöstä 25:een. Ulkomaisia rahasto-osuuksia oli tällöin kymmenen ja osakeindeksilainoja seitsemän. Sijoitusten yhteisarvo oli yli miljoona euroa (yli kuusi miljoonaa vanhaa markkaa).³⁰¹

Säätiön sijoitusstrategia pysyi ennallaan vuoteen 2007; ainoa muutos oli osakepainon pieni vähentäminen ja ulkomaisten rahasto-osuuksien lisääminen. Kun hallituksen puheenjohtajaksi nousi vuonna 2006 Sami Sunila, ryhdyttiin hänen johdollaan miettimään sijoitusstrategiaa uusiksi. Säätiön sijoitustoiminta nojasi pitkälti Antti Marttilan ammattitaitoon, mutta hän oli jo ilmaissut halunsa jättää hallitus. Nyt oli siis korkea aika uudistaa säätiön sijoitustoiminnan periaatteet ja käytännöt.

Aikaisemmassa sijoitusstrategiassa tärkeä piirre oli, että säätiö saattoi rahan tarpeen yllättäessä realisoida sijoituksiaan. Asiamies Antti Pohjanheimolla oli valtuutus ostaa ja myydä osakkeita kiireellisissä tapauksissa. Sami Sunilan mukaan ”sijoitustoiminta haluttiin nyt eriyttää säätiön muusta toiminnasta ja siitä tehtiin oma suljettu kokonaisuutensa. Tällöin tuli myös ajankohtaiseksi miettiä uusiksi sekä sijoitusten rakenne että päätöksentekoprosessi.”³⁰²

Talvella 2007 säätiölle laadittiin sijoitusohjesääntö, jonka yleisiksi tavoitteiksi määriteltiin ”säätiön omaisuuden säilyttäminen ja kartuttaminen niin, että säätiön tarkoitus toteutuu myös tulevaisuudessa. Sijoitusomaisuuden arvoa pyritään kartuttamaan pitkäjänteisesti siten, että siitä saatava tuotto muodostaa tulevaisuudessa merkittävän ja säännöllisen tulolähteen. Sijoitusomaisuutta ei käytetä juoksevien kulujen kattamiseen tai velkojen maksuun ilman hallituksen erillistä päätöstä.”

Sijoitusohjesäännön laativat hallituksen jäsenet Antti Marttila ja Anna Kulju. Sen substanssista vastasi pitkälti Antti Marttila, joka teki siihen muun muassa omaisuuslaji- ja allokaatiotaulukon. Omaisuuslajeihin kuuluivat arvopaperit, kiinteistöt ja muut sijoitukset, kuten yhdistelmärahastot ja hedge-rahastot. Uutta sijoitusohjesääntöä ryhdyttiin noudattamaan 1.6.2007 lähtien.³⁰³

Uuden sijoitusohjesäännön mukaan rahastosijoitusten hoito annettiin ulkopuolisen tahon tehtäväksi. Rahastosijoitukset olivat aikaisemmin jakaantuneet useammalle palveluntarjoajalle, minkä

Sami Sunila toimi monen säätiön hallituksen puheenjohtajan tavoin aiemmin Hämäläis-Osakunnan kuraattorina.

vuoksi rahasto-osuuksien hoitokustannukset nousivat suuriksi. Suorat osakesijoitukset ja osakeindeksilainat säätiö hoitaisi yhä itse.

Keväällä 2008 säätiö kilpailutti 11 omaisuudenhoidopalvelun tarjoajaa, ja kesäkuussa säätiö allekirjoitti sopimuksen Carnegie Varainhoito Suomen kanssa. Sopimuksen myötä säätiön rahastosijoitusten kustannukset lähes puolittuivat. Omaisuudenhoido siirrettiin Carnegieille rahoitusmaailman ajautuessa kohti isoa myllerrystä. Pörssikurssit ympäri maailman olivat laskeneet marraskuusta 2007 lähtien, ja kun yhdysvaltalainen Lehman Brothers -investointipankki meni konkurssiin syyskuussa 2008, lamaantuivat kansainväliset rahoitusmarkkinat täysin. Finanssikriisi oli alkanut.

Pörssikurssit kävivät pohjilla maaliskuussa 2009, minkä jälkeen alkoi ripeä nousu myös Helsingin pörssissä. Vielä maaliskuussa 2009 hallitus kuitenkin päätti ”katsella ja seurata tilannetta”, kuten kokouspöytäkirjassa asia todettiin. Ensimmäinen pohjakosketuksen jälkeinen sijoitus, 120 000 euroa, Carnegien rahastoihin tehtiin toukokuussa. Syksyllä Carnegien rahastoihin siirrettiin lisää varoja yhteensä 400 000 euroa. Säätiö selvisi finanssikriisistä melko vähällä, vaikka suorien osakesijoitusten ja rahasto-osuuksien arvot laskivatkin reilusti. Sijoituksia ei kuitenkaan myyty, vaan niistä pidettiin kiinni. Vuosien 2009 ja 2010 kurssinousu osoitti, että tämä myös kannatti. – Lokakuussa 2009 Evli Pankki Oy osti Carnegie Varainhoito Suomi Oy:n. Kaupalla ei ollut vaikutusta säätiön omaisuuden hoitoon.³⁰⁴

Säätiön sijoitusstrategiaan oli jo sen ensivaiheessa kuulunut kiinteistöomaisuuden vähentäminen. Hallitus olikin vuonna 2000 pohtinut Salixin huoneistojen myyntiä. Tällöin jopa tehtiin niiden arvonnääritys, mutta myyntiin ne eivät vielä päätyneet. Vuosikymmenen lähestyessä loppuaan hallituksessa todettiin, että säätiön kiinteistöomaisuudeksi riittäisivät hyvin Hämäläisten talo sekä asuntolakiinteistöt. Salixin huoneistot haluttiin realisoida myös siksi, että säätiön kiinteistöomaisuutta voitaisiin hajauttaa muihin sijoitusmuotoihin. Salixin vuokratuotot eivät myöskään olleet niin hyvät kuin aikaisemmin oli luultu. Hallituksen tekemissä laskelmissa havaittiinkin, että toisessa sijoitusmuodossa vastaava pääoma tuottaisi paremmin.

Salixin huoneistojen myynti käynnistyi kuitenkin sattuman kautta, kun yksi vuokralainen lähti rakennuksesta syksyllä 2007. Sami Sunilan mukaan säätiö halusi testata huoneistojen markkinahinnan myymällä kyseisen toimitilan. Kauppa toteutui maaliskuussa 2008, ja tämän jälkeen hallitus päätti myydä loput Salixin huoneistot. Toukokuussa 2008 säätiö teki sopimuksen neljän muun huoneiston myynnistä Oy Maxtrade Ltd:n kanssa. Maxtrade osti ensin kaksi huoneistoa, mutta kahden muun huoneiston kaupan toteutuminen vei kuitenkin aikaa, sillä finanssikriisin yllättämä Maxtrade ei kyennyt maksamaan ostostaan sovitussa ajassa. Lopulta Maxtrade ostikin vain toisen jäljellä olevista huoneistoista. Toinen huoneisto myytiin välittäjän kautta marraskuussa 2010.

Säätiö sai huoneistoista yhteensä 2,66 miljoonaa euroa. Kun niiden hankintahinta oli kolmisenkymmentä vuotta aikaisemmin ollut 1 876 000 markkaa (noin 789 000 euroa rahan arvon muutos huomioiden), sai säätiö huoneistoista kelpo tuoton. Pääosa Salixista saaduista varoista siirrettiin Evlin hallinnoimiin rahastoihin.³⁰⁵

Salixin huoneistojen myynnin jälkeen säätiön kiinteistövarallisuus käsitti enää vain Hämäläisten talon sekä asuntolakiinteistöt. Muu varallisuus oli kiinni suorissa osakesijoituksissa (20 kotimaista pörssi-yhtiötä, pörssi-arvoltaan 0,65 miljoonaa euroa vuoden 2010

lopussa) sekä Evlin hoitamissa rahasto-osuuksissa (pörssi-arvoltaan 3,7 miljoonaa euroa).³⁰⁶

VERTTI KIVI SUUNNITTELEE

Tultuaan hallituksen puheenjohtajaksi vuonna 1998 oli Jari Lemetyinen päättänyt, että nyt oli säätiön aika panostaa osakuntaan ja osakuntalaisiin. Toimiessaan Hämmäläis-Osakunnan hallituksessa 1980-luvun puolivälissä oli Lemetyistä ”harmittanut se epäluottamus ja ne riidat, joita jouduttiin käymään osakunnan ja säätiön välillä”. Vaikka 1990-luvulla ei vastaavia ongelmia enää ollut, halusi hän panostaa suhteiden hoitoon. Lemetyinen ottikin yhdeksi päätavoitteekseen osakunnan palveluiden kehittämisen ja turvaamisen. Tällä haluttiin varmistaa osakuntalaisten tyytyväisyys.³⁰⁷

Yksi tapa pitää osakuntalaiset tyytyväisinä oli kirjaston palvelutason parantaminen. Syyskuussa 1998 hallitus päättikin, että ”sosiaalisen toiminnan painopiste tulee olemaan kirjaston kehittämisessä”. Pian tämän jälkeen kirjaston johtokunta toi hallituksen tietoon kirjaston tietoliikenneyhteyksien riittämättömyyden sekä kirjaston heikon yleiskunnon. Hallitus vastasi nopeasti johtokunnan ”huutoon”, sillä seuraavana keväänä kirjastoon tilattiin kiinteä datayhteys. Se otettiin käyttöön toukokuussa 1999, ja käyttöönottokustannuksista vastasi säätiö. Heti tämän jälkeen alkoi kirjaston remontti. Kesän 1999 kuluessa kirjaston seinät maalattiin, parkettilattia uusittiin sekä ostettiin uudet lattiamatot ja kiintokalusteet. Kaiken kaikkiaan kirjaston remontti tuli maksamaan säätiölle hieman yli 200 000 markkaa. Kun uusi lukuvuosi alkoi syyskuussa 1999, odotti opiskelijoita uutuuttaan kiiltävä kirjasto.³⁰⁸

Myös osakuntabaari koki erinäisiä uudistuksia. Jo kesällä 1998 keittiön ja salin kalusteita uusittiin, jotta tarjoilulinja saatiin tehokkaammaksi. Säätiö antoi hankkeeseen 100 000 markkaa lisämäärä-

rahana ja lainana. Toinen muutos oli se, että koko vuosikymmenen osakuntabaaria palvellut emäntä Eila Konkari jäi eläkkeelle keväällä 1999. Syyskuun alussa uutena emäntänä aloitti Ritva Nurminen (myöhempi Lahtivirta).

Kun syksyllä 2000 ryhdyttiin suunnittelemaan Hämmäläis-Osakunnan remonttia, ehdotti osakunnan remonttiryhmä suuria muutoksia myös osakuntabaariin. Kesällä ja alkusyksyllä 2001 toteutetun remontin myötä osakuntabaari koki melkoisen kasvojenkohotuksen. Samassa yhteydessä sen keittiötä laajennettiin, tarjoilulinjasto uusittiin, samoin kone- ja laitekanta. Uudet koneet ja laitteet maksoivat lähes 200 000 markkaa. Uutuuttaan hoitava osakuntabaari avattiin asiakkaille välittömästi 19.10.2001 tapahtuneen vastaanottotarkastuksen jälkeen.³⁰⁹

Hämmäläis-Osakunnan jäsenten kannalta kaikkein tärkein remontti oli kuitenkin osakuntatilojen täydellinen uudistaminen. Vuositu-

Uudistetun osakuntabaarin tyytyväisiä ruokailijoita.

hannen vaihteessa kuraattorina toimineen Sami Sunilan mukaan ”osakuntalaiset olivat jo jonkin aikaa olleet tyytymättömiä tiloihinsa, niiden nuhjuisuuteen ja pastellisävyyhin”. Sunilan jälkeen keväällä 2001 kuraattoriksi nousseen Jari Aleniuksen mukaan ”osakunnan tilat muistuttivat bunkkeria ja seinät olivat karmean väriset, ne muistuttivat sairaalan väritystä”.

Myös osakunnan taloudenhoitajana vuonna 1999 toiminutta Anna Kuljua häiritsi tilojen värimaailma: ”Koko talo oli väritykseltään sellainen mintunvihreä ja aikansa elänyt.” Vuoden 1998 toiminnanohjaajan Laura Nyströmin (silloin vielä Holkeri) mukaan ”toinen silmiin pistävä seikka oli vaalea puu. Koko yleisilme oli aikansa tuote 1980-luvulta.” Lisäksi tiloissa harmitti niiden sokkeloisuus. Uusi opiskelijasukupolvi halusi uudet ja ajan henkeen sopivat tilat.³¹⁰

Osakunnan puolella remonttitarve nousi esille yleiskokouksessa huhtikuussa 2000. Heti vapun jälkeen asiasta järjestettiin osakuntalaisille myös keskustelutilaisuus, jossa valittiin epävirallinen remontti-toimikunta. Vapun verottamasta osanottajajoukosta remonttiryhmään tulivat valituksi Paula Salminen, Anna Kulju ja Laura Holkeri, jotka ensin lupautuivat vain etsimään sopivaa arkkitehtiä. Lopulta pesti kesti koko remontin ajan.

Remonttiryhmä löysi kaksi ehdokasta suunnittelemaan uudet tilat. Lopulta valituksi tuli Vertti Kivi ja hänen uunituore qSign-toimistonsa, jonka Kivi oli perustanut yhdessä arkkitehti Kaisa Blomstedtin kanssa. Vertti Kivi edusti nuorta ja trendikästä suunnittelijasukupolvea. Laura Nyströmin mukaan ”Kivi valittiin, koska hänen otteensa oli dynaamisempi ja idearikkaampi kuin toisen ehdokkaan. Siinä oli raikkaus ja uudet tuulet.” Koska säätiö maksaisi remontin, valitsi hallitus omaksi konsultikseen Juha Särkijärven, joka oli toiminut tehtävässä myös Hämäläisten talon remontissa vuonna 1995. Lisäksi hallitus valtuutti asiamies Pohjanheimon ja kuraattori Sunilan neuvottelemaan Kiven ja Särkijärven kanssa suunnittelun puitteista ja palkkioista.³¹¹

Remonttia edelsi laaja-alainen valmistelu. Ensin pidettiin kaikille osakuntalaisille avoin tilaisuus, jossa kerättiin ajatuksia siitä, mitä uusiin tiloihin olisi hyvä saada. Lisäksi pohdittiin vanhojen tilojen ongelmakohtia. Anna Kulju muisteli vuonna 2011, että Kivelle tehtiin selväksi, että tiloista ”ei haluttu tehdä mitään osakuntatoiminnan museota, vaan nuorten ihmisten toimintatila”. Vertti Kivi ryhtyikin kehittämään tiloja kuulemansa perusteella, minkä lisäksi hän toi suunnitelmiin myös paljon omia ajatuksiaan.

Laura Nyströmin mukaan ”Vertti oli modernisoimassa niitä tiloja, ja me remonttiryhmänä olimme tukemassa ihan kaikkea”. Vertti Kiven villeimpien suunnitelmien jarruksi nousi kuitenkin se, miten paljon osakunnan vanhaa historiaa haluttiin säilyttää ja mihin esineisiin ei saanut koskea. Tietyt esineet ja taideteokset piti jättää näkyville. Aivan kaikki Kiven ajatukset eivät myöskään saaneet remonttiryhmän tukea, esimerkiksi seinän kokoinen valokuvamaalaus jätettiin pois.³¹²

Myös säätiössä puhuttiin paljon remontista. Jari Lemetyisen mukaan hallituksessa kuitenkin todettiin, että ”kun osakunta kerran sellaista tahtoi, niin tehdään sitten. Osakuntaa varten me kuitenkin olemme olemassa.” Osakunnan remontti oli rahoitusmielessä hyvin toisenlainen kuin toimitilojen remontti kuusi vuotta aikaisemmin. Jari Lemetyinen totesi vuonna 2011, että ”vuosituhannen vaihteessa nähtiin, että toimitiloissa oli vuokralaisia ja ne tuottivat hyvin. Taloudellinen tilanne oli siis kohtalaisen vakaa ja hyvä, ja sen aikaisiin tuotto-odotuksiin voitiin luottaa.” Tämän vuoksi hallitus päätti ottaa remonttia varten lainaa. Toinen vaihtoehto olisi ollut myydä joitain omaisuuseriä pois. Tätä ei kuitenkaan haluttu tehdä, sillä hallitus ei halunnut lipsua pari vuotta aikaisemmin tehdystä sijoitusstrategiasta.³¹³

Vertti Kiven suunnitelmat valmistuivat maaliskuun lopulla 2001. Tämän jälkeen hallitus lähetti tarjouspyynnöt rakennusurakoitsijoille sekä pyysi rahoituslaitoksilta tarjouksia neljän miljoonan markan

lainasta. Kun säätiö sai rakennusyritysten remonttitarjoukset, olivat niiden kustannusarvot kuitenkin selvästi odotuksia suuremmat, mikä tuli yllätyksenä niin säätiölle kuin osakunnallekin.

Hallitus tarttui alustavasti Skanska Etelä-Suomi Oy:n 6,9 miljoonan markan tarjoukseen, mutta yritti toukokuussa käydyissä neuvotteluissa saada laskettua summaa viiteen miljoonaan markkaan. Tähän ei Skanska voinut suostua, mikäli kaikki suunnitelmat piti toteuttaa. Kesäkuun alussa 2001 hallitus päätti, että suunnitelmia piti karsia ja asiasta neuvotella urakoitsijoiden kanssa. Myös rahoitus lyötiin lukkoon: omarahoitusosuus olisi 800 000 markkaa ja lainaosuus 6,2 miljoonaa markkaa.³¹⁴

Osakunnan remontti alkoi kesäkuussa 2001 ja sen oli määrä valmistua syyskuussa. Samalla kun remontti oli käynnissä, oli kuraattori Jari Aleniuksen mukaan päällä myös säästöjen etsintä. Alenius halusi kuitenkin ajaa hallituksessa osakunnan etua, mikä tarkoitti sitä, että ”remontti tehdään kutakuinkin suunnitelmien mukaan”. Hallitus oli yksimielisesti Aleniuksen takana, vain asiamies Antti Pohjanheimo oli asiasta jokseenkin eri mieltä. Tämä oli Aleniuksen mielestä ymmärrettävää, sillä Pohjanheimo toimi säätiön ”kassanvartijana”.

Lopulta säästöt jäivät melko vähäisiksi, kun ainoastaan pari suurempaa yksityiskohtaa jätettiin pois, kuten saunan ulkoparveke. Sille oli selkeä rakenteellinen este. Lisäksi kalleimpia Vertti Kiven ehdottamia materiaaleja vaihdettiin halvempiin, mikä ei taas ollut Kiven mieleen. Yksi tällainen oli kalliiden valaisimien vaihtaminen edullisempiin.

Kun remontin lopullisia kustannuksia laskettiin yhteen vuoden 2002 puolella, nousivat kokonaiskustannukset 8,05 miljoonaan markkaan eli 1,354 miljoonaan euroon. Summa oli siis sama kuin vuoden 1988 remontilla. Rahan reaaliarvon laskun vuoksi remontti oli kuitenkin noin neljänneksen edullisempi. Säätiö joutui käyttämään remonttia varten omia varojaan lähes kaksi miljoonaa markkaa. Laina otettiin vain Merita Pankin myöntämä 6,2 miljoonaa markkaa.³¹⁵

Osakunnan remontti valmistui kuukauden myöhässä lokakuussa 2001. Aikatauluviivästykset johtuivat pääasiassa suunnittelutyön jatkumisesta liki urakan loppuun saakka. Antti Pohjanheimon mukaan Vertti Kivi ei tahtonut lopettaa suunnittelua edes lokakuun 5. päivän vastaanottokatselmuksen yhteydessä, vaan ideoita tuli vielä tällöinkin. Niitä ei kuitenkaan enää voinut toteuttaa.

Osakunta otti uudet tilat käyttöönsä välittömästi, eli sen jälkeen kun F-portaan ullakolla, ampumaradalla ja kirjastossa varastoidut huonekalut ja tavarat saatiin siirrettyä takaisin osakunnan tiloihin. Taulut laitettiin seinille kuitenkin vasta 19.10.2001 pidettyjen fuksi-aisten ja avajaisbileiden jälkeen. Uusien tilojen varsinainen vastaanottojuhla pidettiin Hämäläisten talon 70-vuotisjuhlien yhteydessä lokakuun 25. päivänä.³¹⁶

Minkälaiset tilat osakunta sitten sai? Osakunnan ilme muuttui kertaheitolla, sillä tiloissa näkyi muun muassa se, että Vertti Kivi oli suunnitellut toimitiloja mainostoimistoille. Jari Alenius muistelikin erään ulkopuolisen todenneen, että hän luuli tulleen mainostoimistoon. Myös Hämäläisten talon 70-vuotisjuhlissa eräs seniori oli Anna Kuljun mukaan sanonut, että ”tämähän näyttää ihan trendikkäältä mainostoimistolta”.

Laura Nyström ja Anna Kulju muistelivat vuonna 2011, että osakuntalaiset olivat aluksi ”äimänä kolmannen kerroksen muuttuneesta ilmeestä. Siinä piti opetella uusia toimintatapoja, missä nähdään ja miten liikutaan”. Remonttiryhmä halusi kolmannesta kerroksesta ”avoimen tilan, jotta heti nähtäisiin keitä oli paikalla. Lopulta siitä tulikin osakuntalaisten kohtaustapaikka.” Yksi ”kuuma peruna” oli se, että osakunnan tupakkahuone poistui käytöstä. Toinen iso asia oli virkailijoiden huoneen lasiseinä, jonka takana he tekivät töitä kaikkien nähtävinä. Ennen pitkää laseihin ruvettiinkin hankkimaan sälekaihtimia.

Kiitettävä ratkaisuja olivat muun muassa kolmannen ja neljännen kerrokseen välille rakennetut portaat ja niiden takana olevan

Hämäläis-Osakunnan virkailijoiden uudet työtilat ja pingispöytä.

tiiliseinän paljastaminen. Yllätyksenä löytynyt tiiliseinä loi uuteen tilaan oman lämpimän tunnelman, joka ei alun perin kuulunut Vertti Kiven suunnitelmiin. Kaiken kaikkiaan osakuntalaiset olivat tyytyväisiä uusiin tiloihinsa, eikä kukaan ollut sitä mieltä, että vanhat tilat olisivat olleet paremmat. Anna Kuljun ja Laura Nyströmin mukaan myös Kivi oli itse tyytyväinen lopputulokseen. Työ oli Kivelle iso hanke. Hän kertoikin Jari Aleniukselle, ettei ollut ennen Hämäläis-Osakunnan remonttia koskaan aikaisemmin toteuttanut mitään niin isoa ja rakenteita muuttanutta projektia.³¹⁷

ASUNTOLAT UUTEEN KUOSIIN

Opiskelijoiden suhtautuminen asumiseen muuttui merkittävästi 1990-luvulla. Soluasunnot menettivät suosionsa ja toivelistalle nousi oma yksiö. Vuonna 1999 Ylioppilaslehti kiteytti vuosikymmenen

kehityksen seuraavasti: ”kaikki haluavat kantakaupunkiin, jossa on palvelut, ravintolat ja kampus. Opiskelijat haluavat myös asua yksin.” Artikkelissa ihmeteltiin sitä, miksi opiskelijat olivat valmiit maksamaan asumisesta yli varojensa. Toinen ihmetyksen aihe oli se, että kun muualla Länsi-Euroopassa suurin osa nuorista asui yhteisöissä, asui suomalaisista nuorista niissä vain 10–15 prosenttia.³¹⁸

Soluasumisen suosion lasku oli havaittu Hoasissa jo 1980-luvun lopulla. Alkuvuonna 1989 Hoasin johto istui seminaarissa pohtimassa soluasuntojen ja lähiöihin rakennettujen kohteiden houkuttelevuutta. Samalla hahmoteltiin kuvaa tulevaisuuden opiskelijasta, joka halusi asua yksiosässä tai valitsemassaan seurassa suuremmassa huoneistossa ja joka arvosti asunnon sijaintia keskustassa tai oppilaitoksen läheisyydessä.

Pian tämän jälkeen opiskelija-asuntosäätiöiden yhteisesti omistama Suomen opiskelija-asunnot Oy teetti aiheesta tutkimuksen, jossa selvisi, että opiskelija-asuntojen asukkaat suhtautuivat kriittisesti omiin asunto-oloihinsa. Varustetaso oli huono, säilytystilat olemattomat sekä keittiöiden ja hygienia-tilojen kunto heikko. Erityisen tyytymättömiä olivat solujen asukkaat, joista iso osa katsoi vanhempien luota pois muuttamisen johtaneen oman asumistason huomattavaan laskuun.³¹⁹

Hämäläisten ylioppilassäätiössä ryhdyttiin pohtimaan samoja asioita ensimmäisen kerran 1990-luvun alussa. Tämä johtui siitä, että säätiön joko kokonaan tai osittain omistamissa kiinteistöyhtiöissä oli soluasuntoja koko ajan runsaasti tyhjillään ja vaihtuvuus oli suurta. Ongelman taustalla oli lama, sillä sen vuoksi Helsingin vapailta markkinoilta löytyi paljon halpoja vuokra-asuntoja. Jotta soluhuoneistoihin saataisiin uusia asukkaita, pohdittiin säätiössä asumisväljyyden lisäämistä eli kolmen hengen soluhuoneiston vuokraamista kahdelle hengelle tai soluhuoneiston muuttamista perheasunnoiksi.³²⁰

Kiinteistö Oy Ida Aalbergintie 1:n omistajat eli Hämäläisten ylioppilassäätiö, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta ja Kauppakor-

keakoulun ylioppilaskunta ryhtyivät vuonna 1992 pohtimaan soluasuntojen hallinnan muuttamista siten, että saman huoneiston kaikki kolme soluhuonetta olisivat yhden yhteisön hallussa. 1970-luvun alusta lähtien samassa soluhuoneistoissa saattoi asua yksi opiskelija jokaisesta osakasjärjestöstä.

Helmikuussa 1992 kiinteistöyhtiön hallituksen kokouksessa KY:n edustaja ilmoitti, että kauppaorkestralaiset halusivat asua ”puhtaissa KY-soluissa”. Myös säätiölle sopi se, että kukin omistaja saisi oman osuutensa huoneistoista kokonaan itselleen. Tämän seurauksena säätiö voisi päättää, miten se hallinnoimiaan huoneistoja vuokraisi ja remontoisi. Kiinteistöyhtiö lähetti asukkaille jopa tiedotteen, jossa kerrottiin tulevasta muutoksesta: ”Hei Idan asukas! Taustayhtiösi haluavat kehittää soluasumista sekä parantaa viihtyvyyttä ja asumisen laatua Idalla. Tavoitteenamme on osittainen siirtyminen 2 hengen soluihin tai 2–3 hengen kaveriyhteisöihin.” Lopulta hanke kuitenkin kaatui HYY:n vastustukseen.³²¹

Kesti aina vuoteen 2000 asti, ennen kuin HYY suostui huoneistojen uusjakoon. Tällöin säätiö sai Ida Aalbergintien portaista kaksi sekä HYY ja KY kumpikin yhden portaan soluhuoneistot. Perheasuntoporras säilyi jaettuna kolmen omistajatahon kesken. Tässä yhteydessä kiinteistöt myös peruskorjattiin perheporrasta lukuun ottamatta. Soluhuoneistojen rakenteita ei kuitenkaan muutettu, vaikka säätiö ehdottikin, että kaksi kolmiota muutettaisiin kolmeksi kaksioiksi. HYY ja KY eivät tähän suostuneet. Asumisen laatuun ei tältä osin siis tullut kohennusta. Kiinteistö Oy Ida Aalbergintie 1:n yhtiöjärjestys saatiin muutettua uutta järjestelyä vastaavaksi talvella 2003. Pian tämän jälkeen E-porras remontoitiin, jolloin siellä myös tehtiin joitakin osakevaihtoja osakkaiden kesken.³²²

Myös Kiinteistö Oy Antti Korpintie suunnitteli soluasuntojen järjestelyyn muutoksia. Koskelassa samassa kahdeksan hengen solussa asui kaksi hämäläistä, kaksi savolaista ja neljä ulkomaalaista opiskelijaa. Tämä johtui siitä, että kiinteistöyhtiön omistivat Hämäläisten

Ida Aalbergintie 1:n A-, B- ja C-soluhuoneistoraput kesällä 2002.

ylioppilassäätiö, Savolaisten Ylioppilaiden Säätiö ja opetusministeriö. Järjestely aiheutti sekä hallinnollisia että käytännön ongelmia, sillä opetusministeriö tarjosi ulkomaalaisille opiskelijoille erilaisia palveluja, kuten siivouksen. Ulkomaalaisten saamat palvelut hiersivät jonkin verran hämäläisten ja savolaisten mieliä. Vastaavasti joskus siivooja saattoi eksyä hämäläisen tai savolaisen opiskelijan soluun.³²³

Antti Korpintien uudistaminen lähti liikkeelle Hämäläisten ylioppilassäätiön ja Savolaisten Ylioppilaiden Säätiön yhteisaloitteesta. Taustalla vaikuttivat niiden vaikeudet saada soluihin asukkaita. Sen sijaan perheasuntoihin oli koko ajan tulijoita. Opetusministeriö suosui kiinteistöjen hallinnan muuttamiseen siten, että ministeriö saisi toisen kiinteistön kokonaan itselleen ja säätiöt jakaisivat keskenään toisen kiinteistön. Hämäläiset ja savolaiset jaettaisiin vielä omiin kerroksiinsa.

Antti Korpintien asuntojen hallinnan muuttaminen sopi Hämmäläisten ylioppilassäätiölle enemmän kuin hyvin. Asuntolaisännöitsijä Heikki Holm totesi vuonna 2011, että ”ratkaisu oli hyvä vuokratoinnin ja asuntojen hoidon kannalta”. Antti Korpintie vaati myös peruskorjauksen, joka tehtiin samassa yhteydessä. Saneerauksen suunnittelu aloitettiin kesällä 1993, ja toteutusvaiheeseen se tuli seuraavan vuoden puolella.³²⁴

Säätiöiden hallintaan siirretyn rakennuksen saneeraus toteutettiin keväällä 1994. Säätiöiden osaksi jäi omavelkaisen takauksen antaminen Kiinteistö Oy Antti Korpintien 700 000 markan lainalle. Uusi asumisjärjestely helpotti asuntojen hallintoa ja muun muassa tulevaisuuden peruseromonttien suorittamista, kun kokonainen kerros oli Hämmäläisten ylioppilassäätiön hallinnassa.³²⁵

Säätiön hallinnoimien soluasuntojen muuttaminen nykyopiskelijoiden vaatimuksia vastaaviksi pienemmiksi kokonaisuuksiksi käynnistyi vasta vuonna 1998 Kiinteistö Oy Rautalammintie 5:ssä. Alun perin vuonna 1969 valmistuneessa Vallilan kohteessa oli sekä perhe- että soluhuoneistoja. Asunnot oli jaettu portaittain osakasjärjestöille eli Hämmäläisten ylioppilassäätiölle, Savolaiselle Osakunnalle ja Svenska Studenters Bostadsstiftelsenille. Hämmäläisten käytössä oli alun perin kuusi perhekaksiota sekä 14 kahden hengen ja 19 yhden hengen soluhuonetta. Osakasjärjestöjen jäsenet eivät siis asuneet samoissa soluissa.³²⁶

Rautalammintiellä vuonna 1998 toteutetun remontin yhteydessä huoneistoihin tehtiin isoja muutoksia. Rakennuksen jokaisen rapun jokaisessa kerroksessa oli yhteistila, joka yhteisöllisellä 1970-luvulla oli toiminut opiskelijoiden illanviettopaikkana. 1990-luvulle tultaessa niiden suosio oli vähentynyt, ja nyt yhteistilat liitettiin osaksi huoneistoja. Remontin yhteydessä rakennukseen tuli kolme huoneistotyyppiä (poikkeuksena savolaisten hallinnoima A-rappu): 52 neliön kahden hengen soluhuoneisto, 50 neliön iso perheasunto sekä 36,5 neliön perhekaksio. Säätiön hallintaan tuli viisi soluhuoneistoa ja viisi isoa

perheasuntoa sekä kymmenen perhekaksiota. Remontti valmistui syksyllä 1998, ja koko urakan vastaanottotilaisuus oli 11.11.1998.

Huoneistojen muutoksella saatiin siis lisää perheasuntoja, ja kolmen hengen soluhuoneistot muutettiin kahden hengen soluhuoneistoksi. Jari Lemetyisen mukaan ”tällä nostettiin asumistasoa eli parannettiin laatua sekä siirryttiin yksilöllisempään asumiseen”. Tätä opiskelijat halusivat. Rautalammintie 5 onkin remontin jälkeen ollut säätiön asuntokohteista suosituin, eikä se ole juuri tuottanut vuokratappiota.³²⁷

Puistolassa sijaitseva Kiinteistö Oy Palovartijantie 13–17 oli tulossa remonttikuntoon 2000-luvun puolella. Puistola ei ollut halutuin säätiön asuntokohteista, mutta monet sinne päätyneistä kiintyivät kuitenkin asuinalueeseensa varsin nopeasti. Palovartijantiellä oli sekä perheasuntoja että neljän hengen soluhuoneistoja. Soluhuoneistoissa oli alun perin kolme asukasta, mutta 1980-luvun alkuvuosina ne muutettiin neljän hengen huoneistoiksi. Muutos herätti tuolloin jonkin verran kohua, ja siitä kirjoitettiin Ylioppilaslehdessä. Asian tiimoilta pidettiin myös asukastilaisuus, jonka osanottajista selvä enemmistö vastusti muutosta. Kiistan keskiössä oli se, että huoneiston olohuone muutettiin soluhuoneeksi. Asukkaat eivät olisi halunneet luopua yhteistilasta, joka toimi solun sosiaalisena hermokeskuksena. Nyt kuitenkin saatiin huoneistoon yksi soluhuone lisää ja asukkaiden vuokraa laskettua.³²⁸

Koska Palovartijantien soluasunnot eivät olleet enää suosittuja 1990-luvulla, muutettiin vuonna 1994 seitsemän soluhuoneistoa perheasunnoiksi. Vuosituhannen vaihteessa näistä kolme palautettiin jälleen alkuperäiseen käyttöön soluasunnoiksi. Kun Palovartijantien vapautuminen aravarajoituksista ja vuokrasäännöstelystä lähestyi (toteutui vuonna 2004), saattoi säätiö aloittaa kohteen muutostyön suunnittelun. Vuonna 2003 käytiin perusteellisia keskusteluja asiasta ja todettiin, ettei soluhuoneistoa kannattanut muuttaa suoraan perheasunnoiksi, koska niin suuria perheitä ei Hämmäläis-Osakunnan

Rautalammin tie 5:n uusi huoneistoratkaisu.

jäsenistöstä löytynyt. Parhaaksi vaihtoehdoksi tuli se, että kukin soluhuoneisto muutettiin kahdeksi yksiöksi. Tämä vastasi Jari Lemetyisen mukaan myös säätiön strategiaa asuntoloiden osalta.

Soluhuoneistojen muuttaminen yksiöiksi oli kallis toteuttaa, mutta säätiössä se nähtiin investointina tulevaan. Yksiöt olivat kysytyjä asuntoja, kun taas soluja karsastettiin. Säätiöllä ei siis ollut vaihtoehtoja. Palovartijantien remontti valmistui syksyllä 2004, ja siinä muutettiin kaikki alkuperäiset 18 soluhuoneistoa 36 yksiöksi. Samassa yhteydessä uudistettiin kaikki parvekkeet.³²⁹

Soluhuoneistojen muuttaminen yksiöiksi heijasti hyvin Helsingin asuinolojen trendiä. Vuodesta 1960 vuoteen 2008 lapsiperheiden osuus Helsingin kotitalouksista laski 56 prosentista 24 prosenttiin. Samaan aikaan ns. sinkkotalouksien määrä nousi 17 prosentista 50 prosenttiin. Kaikista Helsingin kotitalouksista noin 75 prosenttia oli yhden ja kahden hengen talouksia. Luonnollisesti opiskelijat kuuluivat pääosin tähän kategoriaan. 1990-luvulla ja varsinkaan 2000-luvulla opiskelijat eivät myöskään enää suostuneet olemaan muista kotitalouksista eroteltu ryhmä, kuten opiskelija-asuntojen rakentamisen alkuaikoina 1950–1970-luvuilla.³³⁰

Hämäläisten ylioppilassäätiön vuokratappiot olivat huomattavat vuosina 2004–2006. Suurin tappiopesäke oli Kämnerintie 4, jonka vuokratappiot nousivat vuosittain päälle 10 000 euron.

TYHJÄT SOLUT

Soluasuntojen vajaakäytöstä oli 1990-luvun lamasta lähtien tullut säätiölle ongelma, sillä vajaakäyttö aiheutti säätiölle vuokratappioita. Koska yksiöt olivat kaikkein kysytyimpiä asuntoja, päätettiin vuonna 1997 Hämäläis-Osakunnassa muuttaa asuntoloiden ohjesääntöä. Nyt yksiön saamisen edellytykseksi laitettiin vuoden asuminen soluasunnossa. Lisäksi vaadittiin, että hakija oli suorittanut vähintään 100 opintoviikkoa sekä maksanut todistettavasti osakunnan jäsenmaksun lokakuun loppuun mennessä. Myös asuntojen hakuprosessiin tuli muutos, sillä nyt käyttöön otettiin jatkuva haku eli asuntoja saattoi

hakea koko vuoden. Aikaisemmin asuntoja haettiin sekä keväällä että syksyllä tiettyyn aikaan. Tämän jälkeen ainoastaan fuksien asuntohaku järjestettiin enää tällä periaatteella eli heinäkuussa.³³¹

Säätiö maksoi kiinteistöyhtiöille vakiosuuruista yhtiövastiketta, jolla nämä maksoivat pois omia lainojaan sekä hoitivat kiinteistöjen huollon. Yhtiövastikkeen suuruuteen ei asuntojen käyttöaste vaikuttanut, vaan sitä maksettiin neliöiden mukaan. Jos asuntoja tai soluhuoneita oli tyhjillään, hyvitti kiinteistöyhtiö kuitenkin omista varoistaan osakasjärjestöjä tiettyssä suhteessa kerran vuodessa. Jos vuokralainen jätti vuokrat maksamatta, jäi vuokrien periminen säätiön tehtäväksi.

2000-luvun puolella asuntopaikkojen vajaakäyttö vain lisääntyi ja sitä myötä kasvoivat säätiön vuokratappiot. Erityisen pahaksi tilanne kehittyi vuosien 2004–2006 kuluessa, jolloin kaikki säätiön asuntolat tekivät tappiota – tämä huolimatta siitä, että soluhuoneistoja oli muutettu yksiöiksi ja perheasunnoiksi. Syynä lienee ollut se, mistä Ylioppilaslehdessä kirjoitettiin jo vuonna 1999: opiskelijat halusivat yksiöitä tai asuntoja keskustasta tai läheltä kampuksia. Säätiön asuntolat olivat pääasiassa melko kaukana keskustasta ja kampuksista, varsinkin Puistolan kohteet. Heikki Holmin mukaan tällöin oli myös ”useita tapauksia, että lähdettiin pois soluasunnoista. Syy oli se, että he vuokrasivat kimpassa valtavan ison kämpän Kruununhaasta. Kaikki tämmöiset seikat ja yhteiskunnalliset trendit vaikuttavat.”

Hallitus pyrki luonnollisesti etsimään tilanteeseen ratkaisuja. Yksi tällainen oli se, että kun yksiöiden ja perheasuntojen vuokria korotettiin, pidettiin soluasuntojen vuokrat ennallaan. Sami Sunilan mukaan ”soluasunnot haluttiin tehdä houkutteleviksi hinnalla”. Soluasuntoja ryhdyttiin myös vuokraamaan ulkomaalaisille opiskelijoille.

Vuokratappiot laskivatkin vuosikymmenen loppupuolelle tultaessa, ja marraskuussa 2008 säätiön hallitus saattoi todeta, että asuntoloiden käyttöaste oli hyvä. Anna Kuljun mukaan tilanne muuttui vuonna 2008 alkaneen finanssikriisin myötä. ”Hetimitä kun taloudellinen tilanne meni huonompaan suuntaan, niin opiskelija-asuntojen

kysyntä kasvoi. Tällä hetkellä myydään 'ei oota'. Tyhjäkäyntiä ei ole ollut lainkaan.”³³²

Kaikkein ongelmallisin kohde on 2000-luvulla ollut Ida Aalbergintie, koska siellä on 190 soluhuonetta. Vuokratappioiden noustessa suuriksi vuonna 2006 ratkaisuksi nousi soluhuoneiden vuokraaminen ulkomaalaisille opiskelijoille, jotka pääasiassa olivat ammattikorkeakouluopiskelijoita. Antti Pohjanheimon mukaan Ida Aalbergintien soluja ”ryhdyttiin vuokraamaan ulkomaalaisille opiskelijoille, koska soluasuminen oli 2000-luvun kuluessa menettänyt hohtonsa suomalaisten opiskelijoiden keskuudessa”. Oma soluhuone oli monelle ulkomaalaiselle opiskelijalle, varsinkin jos hän tuli kehitysmaasta, ”iso hyppäys parempaan verrattuna kotimaan asuinolosuhteisiin”. Idan soluhuoneet houkuttelivat myös halvan, noin 160 euron vuokran vuoksi.

Koska ”puskaradio” toimi ulkomaalaisten opiskelijoiden keskuudessa hyvin, oli syksyllä 2006 säätiön toimiston oven takana jonoa. Heikki Holm kirjoitti asiasta hallitukselle kirjeen, jossa hän valotti tilannetta: ”Asuntojen hakijat ovat pääasiassa muita kuin hämäläisiä suomalaisia yliopistoissa opiskelevia eli niitä, joille asunnot alun perin on tarkoitettu. Kaikentyyppisiä ulkomaalaistaustaisia asunnonhakijoita riittää jatkuvalla syötöllä, jotka päivystys- ja muinakin aikoina pyrkivät toimistoon asuntoa kyselemään.” Merkille pantava seikka Heikki Holmin mukaan oli, että he osasivat kysyä nimenomaan Ida Aalbergintien soluasuntoja.³³³

Osittain ulkomaalaisten opiskelijoiden määrän kasvu Ida Aalbergintiellä selittyi sillä, että heitä liittyi Hämäläis-Osakunnan jäseniksi. Jos oli jäsen, oli opiskelijalle tarjottava asuntoa. 1970-luvulta lähtien asuntoja oli annettu pääkaupunkiseudulta kotoisin olleille ”sudeettihämäläisille”, nyt termi siis laajeni käsittämään käytännössä koko maailman. Sami Sunilan mielestä ulkomaalaisten yliopistopiskelijoiden jäsenyys ja asuminen säätiön asuntoloissa ”eivät ole koskaan nousseet isoksi teemaksi keskusteluissa”. Säätiön kanta on

puolestaan aina ollut se, että ”jos on osakunnan sääntöjen mukaan jäsen, ei säätiö voi siihen puuttua”.³³⁴

Ulkomaalaisten opiskelijoiden määrän kasvu auttoi ratkaisemaan soluasuntojen vajaakäytöstä noussutta ongelmaa eli vuokratappioita. Ida Aalbergintiestä onkin tullut suosittu kohde ulkomaalaisten opiskelijoiden keskuudessa ja he yhä pyytävät päästä sinne, kun hakevat säätiöltä asuntoa. Parhaimmillaan Ida Aalbergintien soluhuoneistoissa asuvista noin puolet on ollut ”globaaleja sudeettihämäläisiä”.³³⁵

ELÄMÄÄ KANSAINVÄLISESTI JA MONIKULTTUURISESTI

Koskelan Ruutimäelle ryhdyttiin suunnittelemaan opiskelija-asuntoja 1960-luvun lopulla. Paikasta johtuen kiinteistöyhtiö kulki aluksi nimellä Kiinteistö Oy Ruutimäki, mutta pian sen nimi muutettiin Kiinteistö Oy Antti Korpintieksi. Yhtiössä oli aluksi kolme osakasta: Hämäläisten ylioppilassäätiö, Savolainen osakunta ja opetusministeriö. Myöhemmin hankkeeseen tuli mukaan myös ulkoasiainministeriö. Säätiö sai Koskelasta kaikkiaan 32 yhden hengen soluhuonetta ja 27 perhekaksiota.³³⁶

Antti Korpintien soluasunnoissa oli kahdeksan soluhuonetta, jotka oli jaettu siten, että jokaisessa asunnossa oli kaksi hämäläistä, kaksi savolaista ja neljä ulkomaalaista eli ”ulkkaria”. Tämä oli tietoinen valinta, sillä näin haluttiin suosia eri kulttuurien kohtaamista.

Hämäläis-Osakunnan tuleva inspehtori Hely Tuorila (inspehtorina 2000–2006) asui Antti Korpintiellä 1970-luvulla. Tuorilan mukaan soluasunto muodosti selkeän kahdeksan hengen yhteisön, joka vietti paljon aikaa yhdessä. ”Ennen pitkää joku toi telkkarin olohuoneeseen, mistä syntyi olohuoneeseen keräytymisen käytäntö iltaisin.” Asukkaat viettivät paljon aikaa yhdessä: ”Sekalaisissa ryhmittymissä sieltä lähdettiin kaupungille tai jonkun ’ulkojäsenen’ kotiin tai asunnolle juhlimaan. Käpylässä ratikka 1:n päättärillä oli

myös tanssiravintola, johon silloin tällöin päädyttiin esimerkiksi opettamaan ulkomaalaisille tango taitoa.”

Hely Tuorilan mukaan suomalaisten ja ulkomaalaisten opiskelijoiden sekoittaminen oli ”suorastaan edelläkävijätoimintaa. ’Ulkkarit’ vaihtuivat useammin kuin me muut – läksiäisiä ja pientä haikeutta oli usein, ja uusia oli jännä aina odottaa. Useaan heistä yhteys säilyi vuosien päähän. Tälläkin hetkellä mieleen tulevat arkkitehtiopiskelijat norjalainen Jone ja britti Penny (viime mainittu teki tutkielmaa Lars Sonckista), puolalainen taiteilija Beata, tsekki Mila, Tornionjokilaakson meänkielinen Agnes, italialainen Sergio...” Antti Korpintie tarjosi siis ainutlaatuisen mahdollisuuden kansainväliseen elämiseen, mikä oli 1970-luvun Helsingissä muuten melko mahdotonta.³³⁷

Vuosien kuluessa sadat suomalaiset opiskelijat pääsivätkin tutustumaan erilaisia kulttuureja edustaviin stipendiaatteihin. Asuntojen yhteishengen vaikutti kuitenkin suuresti se, mistä ulkomaalaiset tulivat. Ensin he olivat pääasiassa eurooppalaisia ja muita länsimaalaisia, jolloin yhteiselo sujui hyvin ja asukkaat järjestivät erilaisia kulttuuriltoja. 1980-luvulla stipendiaatteja tuli enemmän kehitysmaista sekä Kiinasta. Varsinkaan kommunistisista maista kotoisin olleet stipendiaatit eivät aina uskaltaneet solmia yhteyksiä suomalaisten kanssa. Heidän piti myös ilmoittautua säännöllisesti maidensa suurlähetystöissä. Kehitysmaista tulleiden stipendiaattien kanssa syntyi jonkin verran törmäyksiä kulttuurierojen vuoksi.³³⁸

Antti Korpintien kansainvälinen yhteiselo päättyi hämäläisten osalta alkuvuonna 1994, kun kiinteistöjen hallinta uudistettiin. Kiinteistöyhtiön ilmoitus uusista asumisjärjestelyistä yllätti asukkaat. Jatkossa asukkaat sijoitettaisiin eri kerroksiin omistajayhteisöjen perusteella, minkä lisäksi opetusministeriö saisi toisen rakennuksen soluasunnot kokonaan omaan käyttöönsä.

Antti Korpintien asukasneuvosto oli kyllä tietoinen suunnitelmista, mutta tästä huolimatta tieto niistä ei levinnyt. Asukasneuvosto järjesti pian kuitenkin asukaskyselyn, jonka mukaan 110 talon 227

Antti Korpintien kaksi asuinrakennusta. Vasemmanpuoleinen rakennus tuli opetusministeriön haltuun, mutta siinä on myös Hämäläisten ylioppilassäätiön asuntoja. Oikeanpuoleinen rakennus on Hämäläisten ylioppilassäätiön ja Savolaisten Ylioppilaiden Säätiön hallussa.

asukkaasta vastusti suunnitelmaa ja vain viisi kannatti. Erityisesti ulkomaalaiset stipendiaatit ryhtyivät vastustamaan hanketta, mutta myös osa suomalaisista. Uuden asumisjärjestelyn väitettiin syrjivän ulkomaalaisia.

Asia herätti paljon huomiota, ja siitä kirjoitettiin myös sanomalehdissä. Savolaisten Ylioppilaiden Säätiön asuntola-asiamies Matti Nykänen kertoi osakunnan historiassa tulleensa leimatuksi rasistiksi. Muutosta tukivat kuitenkin hallinnolliset ja taloudelliset seikat, kuten myös se, että savolaiset saattoivat saneerauksen yhteydessä muuttaa soluja perheasunnoiksi, joista oli huutava pula.³³⁹

Seuraavan kerran kansainvälisyys – tai monikulttuurisuus – nousi esille 2000-luvulla. Kun Antti Korpintiellä asui aikaisemmin pääasiassa ulkomaalaisia stipendiaatteja, muuttui tilanne 2000-luvulla. Nyt

Hämäläisten ylioppilassäätiön
pitkäaikainen asuntolaisännöitsijä
Heikki Holm. Kuva Seppo Tamminen.

Suomeen tuli entistä enemmän tutkinnon suorittajia sekä opiskelun aloittaneita suomalaisten ulkomaalaisia puolisoita. Luonnollisesti myös vaihto-oppilaat ja stipendiaatit löysivät tiensä Suomeen.

Se, että Suomeen muutti entistä enemmän ulkomaalaisia, näkyi myös Hämäläisten ylioppilassäätiön hallinnoimissa asuintaloissa. Niinpä säätiön asuntolaisännöitsijä Heikki Holmin piti opetella ulkomaalaisten asunnonhakijoiden tapoja. Haastavampaa oli kuitenkin ulkomaalaisten oppia suomalaisille tavoille. Erilaisen aikakäsityksen omaavista kulttuureista tulleet opiskelijat jonottivat säätiön oven takana sekä päivystys- että myös muina aikoina kysymässä asuntoa. Heillä oli usein myös vaikeuksia ilmoittaa määräaikaan mennessä vastaanottavansa asunnon. Varsinkin syksyllä asuntojen kysyntä oli niin kovaa, että Holmin oli mentävä jonossa eteenpäin.³⁴⁰

Myös säätiön soluasunnoissa piti opetella ihmisten erilaisille tavoille. Monikulttuurinen yhteiselo saattoi nostaa pintaan ongelmia, koska ihmisten tavat olivat kulttuuritaustasta johtuen niin erilaisia – myös ulkomaalaisten kesken. Esimerkiksi kiinalaiset ja afrikkalaiset joutuivat helposti törmäyskurssille, minkä vuoksi he eivät useinkaan voineet asua samassa solussa. Heikki Holmin pitikin tarkkaan mieltä, ”minkälaiset ihmiset laittaa kenenkin kanssa. Jotkut sanoivat suoraan, että eivät halua kiinalaisten tai afrikkalaisten kanssa asumaan. Sitten oli niitä, jotka sanoivat, ettei ole mitään väliä.”

Holmin mukaan kyse oli ennen kaikkea siitä, että ”tavat vain ovat niin erilaisia. Esimerkiksi muslimeilla on omat uskontoon liittyvät rituaalinsa. Se saattaa herättää närää soluasumisessa, kun he Ramadanin aikaan tekevät ruokaa keskellä yötä.”³⁴¹

Vuonna 2006 Hälläpyörän toimitus lähetti kyselyn 30 suomalaiselle opiskelijalle, jotka asuivat samassa soluasunnossa ulkomaalaisen kanssa. Heiltä tiedusteltiin mielipiteitä monikulttuurisesta asumisesta. Lehden mukaan ”kyselyssä ei oltu kiinnostuneita suhtautumisesta maahanmuuttoon tai ulkomaalaisiin sinänsä, vaan tutkittiin vallassa olevaa aksioomaa jonka mukaan monikulttuurisuuteen tutustuminen tekee suvaitsevammaksi”.

Tulos ei tätä kuitenkaan täysin tukenut, sillä noin puolet vastaajista totesi suvaitsevaisuuden vähentyneen monikulttuurisessa soluasunnossa. Näin oli ennen kaikkea niiden hämäläisten keskuudessa, jotka olivat asuneet afrikkalaistaustaisten kanssa. Toisen puolen mukaan yhteisasuminen oli lisännyt suvaitsevaisuuden tunnetta tai se ei ollut muuttanut alkuperäisiä käsityksiä. Kyselyyn vastanneista noin kolmasosa oli sitä mieltä, että ei ollut mitään väliä mistä päin maailmaa kämppekaveri tuli, loput olivat sitä mieltä, että he asuisivat mieluiten suomalaisen kanssa. Tämä vastaus tuli myös niiltä, joiden mukaan soluasuminen oli muuttanut suhtautumista suvaitsevammaksi.

Eniten kulttuuritörmäyksiä aiheuttivat erot siisteyskäsitksissä. Esimerkiksi yhtä vastaajaa olivat kiinalaiset naiset valistaneet, että ”siivoaminen oli miesten hommaa”. Myös ruoanlaitto herätti tuntemuksia, sillä välillä haju oli ”niin hirveä, että ei pystynyt hengittämään”. Toisten mielestä eksoottisten mausteiden tuoksu oli kotoinen. Muita närää aiheuttaneita asioita oli solussa asuneiden henkilöiden lukumäärä. Yhteisöllisistä kulttuureista tulleet asukkaat majoittivat huoneeseensa usein myös kavereitaan, mistä johtuen heidän yhteiselämänsä oli usein ”meluisaa”.

Esimerkiksi osakunta-aktiivi Pipsa Mattila (entinen Pirjo Koskela) muisteli vuonna 2011, että Kämnerintie 7:ssä eräs asukas oli

”alivuokrannut salaa kämppänsä ulkkareille ja he pitivät melskettä”. Molemmat seikat – ylimääräiset asukkaat ja melu – olivat yksityisyydestään kiinni pitäville ja sääntöjä noudattaville suomalaisille vaikeita, kun taas yhteisöllisistä ja sosiaalisista kulttuureista tulleille henkilöille täysin normaaleja asioita. Eniten ulkomaalaisia asui Ida Aalbergintien soluasunnoissa, mutta myös muissa säätiön kohteissa.³⁴²

Kyselyssä eräät vastaajat ehdottivat myös ratkaisuja tilanteeseen. Yksi vastaajista esitti, että ”tänne opiskelemaan saapuville olisi tehtävä suomalaisten tavat mahdollisimman nopeasti selviksi”. Toinen puolestaan toivoi, että Hämmäläisten ylioppilassäätiö ”puuttuisi tiukemmin erityisesti yhdessä solussa asuvien ihmisten lukumäärään”.

Hälläpyörässä siteerattiin myös työministeri Tarja Filatovin ajatuksia. Ministerin mielestä paras ratkaisu olisi se, että ”sopeutumista Suomeen tulisi vastaisuudessa edistää eritoten valtaväestön asenteita muokkaamalla”. Hälläpyörän toimitus puolestaan ehdotti, että ”säätiö laatisi pienen kirjasen, jossa käydään läpi maailman kulttuurien tavat ja tottumukset. Hämmäläiset ylioppilaat voisivat anoa asuntoja vasta, kun kirjasesta järjestettävä tentti olisi kunnialla suoritettu.”³⁴³ Näin pitkälle säätiössä ei kuitenkaan ole menty. Monikulttuurisen solun asukkaat ovatkin saaneet etsiä toimivat yhteiselon normit keskenään.

ASUNTOLAT VERKOSSA

Hämäläisten ylioppilassäätiön asuntolat liitettiin vuosituhaten vaihteessa Helsingin yliopiston atk-runkoverkkoon, ja asuntoloiden asukkaat saivat internet-yhteyden. Rautalammintie 5 hankki yhteyden jo vuonna 1999, jolloin Helsingin Puhelin tarjosi Rautalammintieltä kiinteän linjayhteyden yliopiston atk-keskukseen Teollisuuskatu 23:een. Antti Korpintie ja Ida Aalbergintie saivat internet-yhteyden vuonna 2000, ja Puistolankohde liitettiin yliopiston atk-verkkoon vuosina 2001 ja 2002. Yliopiston internet-palvelut olivat asukkailla ilmaisia, mutta kiinteistöyhtiö maksoi linjayhteyden tarjoajille liittymämaksun ja kuukausimaksut.

Yliopiston tarjoama yhteys oli kuitenkin vain väliaikainen ratkaisu. Säätiön hallitus pyysi vuonna 2005 asuntoloita varten tarjouksia internet-yhteyden palveluntarjoajilta. Kiinteistöyhtiöt päätyivät niiden pohjalta tilaamaan kiinteistökohtaiset liittymät, ja palvelun tarjoajaksi valittiin EUNET Finland Oy. EUNET rakensi verkkonsa syksyn 2005 kuluessa.

Tämän jälkeen asiat alkoivat mennä pahasti pieleen. Ongelmaksi muodostuivat palomuurin pienuus ja laajakaistan riittämättömyys. Asuntoloissa oli myös henkilöitä, jotka varasivat koko kaistan omaan käyttöönsä. He käyttivät P2P-ohjelmia ladatessaan internetistä itselleen kaikenlaisia sisältöjä, kuten musiikkivideoita. Asiaa selvitti säätiön omana konsulttina osakuntalainen Jussi Nieminen. Koska tilanne ei parantunut, irtaantuivat kiinteistöyhtiöt EUNETin verkosta keväällä 2006. Vaikka sopimuksesta päästiin sovinnossa irti, oli mutkikas tilanne Antti Pohjanheimon mukaan ”julkinen vatsahaavan paikka”.

Jotta asuntoloihin saataisiin kunnon internet-yhteydet, pyysi säätiö toukokuussa 2006 uusia tarjouksia alan yhtiöiltä. Lopulta kiinteistöyhtiöt tekivät sopimuksen Espoon Taloverkko Oy:n kanssa, joka oli edullisin. Sillä oli myös laadukkaita referenssejä. Espoon Taloverkon palvelu pelasi välittömästi hyvin, ja tämän jälkeen asuntoloiden internet-yhteydet ovatkin toimineet kaikkia asukkaita tyydyttävästi.

Lähteet: Taloyhtiöiden hallitusten kokoukset 1999-2002; HYS hallituksen kokoukset 2005-2006; HYS toimintakertomus 2006; Sami Sunilan ja Antti Pohjanheimon haastattelut.

Hämäläisten talon edessä ollut maisema muuttui ikävännäköiseksi rakennustyömaaksi vuonna 2002, kun Kampin keskuksen louhintatyö aloitettiin. Oikealla on Kiinteistö Oy Salix (aik. Asunto Oy Salix).

”PIIRUN VERRAN KAMPIN SUUNTAAN”

Kamppi oli vielä 1990-luvulla hieman syrjässä Helsingin ydinkeskustasta. Vuosikymmenen kuluessa kaupungin laatimat suunnitelmat ja asemakaavamuutos johtivat kuitenkin siihen, että Helsingin keskusta otti aimo harppauksen kohti Kamppia. Ensimmäiset näkyvät askeleet otettiin jo 1990-luvun lopulla, kun elokuvateatteriyhtiö Finnkinon suurinvestointi eli 14 salin elokuvakeskus valmistui Tennispalatsiin vuonna 1999. Samoihin aikoihin rakennettiin myös Scandic Hotel Simonkenttää, joka valmistui vuonna 2001.³⁴⁴

Suurin muutos oli kuitenkin Kampin keskuksen ja uuden linja-autoterminaalin rakentaminen. Rakennustyöt alkoivat louhintatöillä syksyllä 2002. Urho Kekkosen kadun vastakkaisella puolella olleen

rakennustyömaan räjäytystyöt rasittivat alusta lähtien Hämäläisten talon rakenteita ja putkistoja. Taloon asennettiin antureita, jotka mittasivat räjähdysten voimakkuutta, ja kaikki vauriot kirjattiin tarkasti ylös.

Eniten kärsivät kellarikerrosten rakenteet ja katutason liiketilojen lattiat. Myös Tavastia-klubin seiniin tuli halkeamia. Putkivauriot puolestaan aiheuttivat erilaisia hajuhaittoja. Kampin keskuksen rakentaja SRV Viitokset Oy teki kaikki tarvittavat korjaukset, eikä niiden osalta tullut riitaa.³⁴⁵

Koska Kampin keskuksen toimitiloihin oli tulossa jäähdytysjärjestelmät, päätettiin myös säätiössä panostaa Hämäläisten talon jäähdytysjärjestelmiin. Näin säätiö halusi varmistaa omien toimitilojensa kilpailukyvyyn. Työn suunnittelu kesti pitkälti yli vuoden, mutta perusteellinen valmistelu kantoi myös hyvän tuloksen. Kaukojäähdytysjärjestelmän asentaminen alkoi vuonna 2004 talon 7. ja 5. kerroksesta, ja seuraavana vuonna vuorossa olivat talon alemmat kerrokset. Urakoitsijan toimintatapoihin kuului työn tekeminen vaiheittain. Tämä tarkoitti sitä, että työn alla oleva tila eristettiin ympärillä olevista toimitiloista, joten niissä vuokralaiset saattoivat jatkaa arkisia askareitaan keskeytyksettä.

Hämäläisten talon kaukojäähdytys edellytti myös sopimusta Helsingin Energian kanssa, joka kaukojäähdytyksen tarjoaisi. Se solmittiin kesäkuussa 2004, ja vuotta myöhemmin Helsingin Energia ryhtyi asentamaan kaukolämpöputkia Urho Kekkosen kadun ali. Työ saatiin valmiiksi vuoden loppupuolella, ja 1.3.2006 Hämäläisten talo liittyi Helsingin Energian verkkoon. Kaukojäähdytystyö laitteineen ja liittymiskuluineen maksoi noin 870 000 euroa. Säätiön piti tätä varten ottaa myös 500 000 euroa lainaa. Antti Pohjanheimon mukaan panostus Hämäläisten talon jäähdytykseen oli kuitenkin erinomainen investointi. Kaiken lisäksi säätiö sai tiloistaan täyttä vuokraa, vaikka niissä olikin käynnissä remontti. Selitys tälle oli erinomainen urakoitsija.³⁴⁶

Kampin keskuksen linja-autotermiinaali valmistui kesäkuussa 2005 ja kauppakeskus maaliskuussa 2006. Kampin keskukseen tuli yli 43 000 neliötä vuokrattavia tiloja, joista suurin osa oli liiketilaa. Koska Kampin keskuksen uudet vuokrattavat toimitilat varustettiin uusimmalla teknologialla, muutti se kilpailuasetelman alueen toimitilamarkkinoilla kertarysäyksellä. Antti Pohjanheimon mukaan Kampin keskus yrittikin kalastella Hämäläisten talon vuokralaisia, mutta saalis jäi heikoksi.

Kampin keskusta ei silti nähty säätiössä uhkana. Sami Sunilan mielestä tilanne oli päinvastainen, sillä ”Kampin keskus siirsi Helsingin keskustaa piirun verran Kampin suuntaan. Tällä se paransi seudun arvoa ja houkuttelevuutta. Kampin keskus oli säätiölle positiivinen asia.” Hämäläisten talon osalta säätiöllä oli sellainen ohjenuora, että ”me tarjoamme varustelultaan hyvää ja toimivaa toimitilaa, mutta ei kaikkein kiiltävintä ja kalleinta. Hämäläisten talo ei kilpaile Kampin kanssa, koska me emme pyydä niin suurta vuokraa.” Kilpailu ei siis vaikuttanut Hämäläisten talon vuokrausteeseen.³⁴⁷

Vuokralaiset kuitenkin vaihtuivat tasaiseen tahtiin Hämäläisten talossa, mutta syyt vuokralaisten poislähtöön olivat aivan muita, kuten suurempien tilojen tarve tai jopa konkurssi. Moni vuokralainen myös kiintyi taloon ja sai itselleen lisää tilaa pois lähteneiden kustannuksella.

Esimerkiksi Markkinointi Viherjuuri lähti talosta jo vuonna 1999 keskittäessään toimitilansa Bulevardille. Sen tyhjäksi jättämiin tiloihin löytyi muun muassa Tjäreborg Oy ja Felicitas-klinikka Oy. Seuraavana vuonna pois lähti Mainostoimisto Pyramid, jonka tilalle tuli FS Film Oy. Vuonna 2001 Kustannus Oy Tammi kasvatti toimitilojensa kokoa ja siitä tuli talon suurin vuokralainen. Tavanomaista oli myös se, että vuokralaiset vaihtoivat keskenään toimitiloja omien tarpeidensa mukaan. Esimerkiksi vuonna 2004 oli käynnissä varsinainen vaihtovuosi, kun Tammi, FS Film ja Felicitas muuttivat Hämäläisten talon sisällä.³⁴⁸

Kampin uusi kauppakeskus kesällä 2006. Hämmäläinen talo on piilossa kauppakeskuksen takana. Kuva SRV Oyj.

Lokakuussa 2005 Tammi irtisanoi vuokrasopimuksensa päätty-mään 31.8.2006. Edessä oleva päävuokralaisen menetys tiesi sääti-ölle kahden–kolmen kuukauden vuokratulojen menetystä sekä uusia remonttikustannuksia. Säätiö laittoi ilmoituksen vapautuvista toimi-tiloista muun muassa Kauppalehden toimitilat-nettipalveluun. Uusia vuokralaisia ei kuitenkaan ilmaantunut, mikä johtui pitkälti siitä, että alueella oli runsaasti toimitilaa tarjolla. Tilanne lähti kuitenkin purkautumaan, kun Motiva ilmoitti halukkuudesta muuttaa Tam-melta tyhjäksi jääneisiin tiloihin. Levykauppa Keltainen Jäänsärkijä puolestaan päätti muuttaa Tammen katutasen myymälään. Keltaisen Jäänsärkijän vanhaan myymälään muutti Tiketin lippumyymälä.

Hämmäläinen talon vuokralaiset osasivat myös käyttää säätiön hankalaa tilannetta hyväkseen, kun ne neuvottelivat uusista sopi-muksista. Eräs vuokralainen uhkasi jopa poislähdöllä, mikäli se ei olisi saanut sopimusta haluamallaan hinnalla. Vuokralaiset saivatkin yleensä uudet sopimukset esittämillään hinnoilla.

Hämäläisten talossa oli tyhjää tilaa vuoden 2006 lopulla kaikkiaan 1 490 neliötä. Säätiö palkkasikin kiinteistövälittäjiä etsimään uusia vuokralaisia ja Mainostoimisto Taskun laatimaan markkinointisuunnitelman. Huhtikuussa 2007 Tasku avasi www.hamalaistentalo.fi-kotisivut ja talon seinään laitettiin banderolli, jolla ilmoitettiin tyhjästä toimitiloista. Kesti kuitenkin vuoteen 2008 asti, ennen kuin talo oli taas täynnä vuokralaisia. Tällöin vuokrattiin viimeiset 711 neliötä. Tämän jälkeen Hämäläisten talo on ollut kutakuinkin aina täynnä.³⁴⁹

Mainostoimisto Taskun laatima suoramarkkinointikirje
Hämäläisten talon toimitiloista lähetettiin 600 yritykselle.

TAKAISIN JUURILLE – PATOLAN ASUNNOT

Pitkän uran säätiön asiamiehenä toiminut Antti Pohjanheimo oli jäämässä eläkkeelle vuonna 2007, joten oli aika käynnistää uuden asiamiehen etsintä. Vuonna 2006 hallituksen puheenjohtajana aloitaneelle Sami Sunilalle onnistunut asiamiehen vaihto oli yksi puheenjohtajakauden päätavoitteista. Säätiö palkkasi elokuussa 2007 henkilöhakuun erikoistuneen PIB Personnel Oy:n hoitamaan asiaa. Määräaikaan mennessä paikkaa haki kaikkiaan 18 henkilöä, joista alkuhaastatteluun pääsi yhdeksän hakijaa. Neljä henkilöä kutsuttiin soveltuvuustesteihin.

Lopulta valinta kohdistui yo-merkonomi Markku Tiensuuhun, joka toimi WSOY:n eläkesäätiön asiamiehenä. Tiensuu ei itse asiassa edes hakenut paikkaa Helsingin Sanomien ilmoituksen johdosta, vaan hän oli hallituksen jäsenen Antti Marttilan tuttu. Marttila kysyikin Markku Tiensuulta kiinnostusta asiamiehen tehtävään. Kiinnostusta löytyi ja Tiensuu laittoi hakemuksen vetämään. Sami Sunilan mukaan aikaisempi säätiötausta oli yksi tekijä Tiensuun valinnassa, ”mutta muutenkin hän oli kaikista paras. Se oli helppo valinta.” Antti Pohjanheimo jätti säätiön vetovastuun Markku Tiensuulle joulukuussa 2007.³⁵⁰

Asiamiehen sekä samaan aikaan tapahtunut kahden hallituksen jäsenen vaihtuminen oli säätiölle sen verran iso asia, että puheenjohtaja Sami Sunila päätti järjestää hallituksen sisäisen kehityskeskustelun tammikuussa 2008. Hallitus kokoontui Crowne Plaza -hotelliin, josta oli seminaaria varten varattu sviitti. Samalla kun vanhat hallituksen jäsenet saattoivat tutustua uusiin kollegoihinsa sekä uuteen asiamieheen, voitiin keskustella säätiötä koskevista ajankohtaisista asioista.

Sunila lähetti ennen seminaaria kaikille sähköpostin, jossa kullekin hallituksen jäsenelle annettiin tehtäväksi laatia jostakin säätiön toimialaan kuuluvasta aiheesta lyhyt esitelmä. Lisäksi heidän tuli

esittää asiasta kehitysehdotuksia. Esimerkiksi Anna Kuljun tehtäväksi tuli pohtia säätiön viestintää ja Mikko Kotolan Hämäläisten talon markkinointi- ja vuokrauskäytäntöjä. Joni Penkarin piti selvittää säätiön stipenditoiminnan kehittämistä ja Erika Sallin (sittemmin Salmenvaara) vuokra-asuntorakentamisen nykytilaa pääkaupunkiseudulla opiskelija-asuntojen näkökulmasta. Markku Tiensuun tuli laatia selvitys säätiön varainhoidosta.³⁵¹

Seminaarin tarkoituksena oli pohtia säätiön visioita ja tulevaisuuden tarpeita. Polttavin asia hallituksen listalla oli viestintä osakuntaan päin, mistä myös seminaarissa eniten puhuttiin. Toinen tärkeä asia oli säätiön asuntolakannan muutostarve. 2000-luvun kuluessa muun muassa Palovartijantien solut oli muutettu yksiöiksi, mutta toimenpide ei ollut riittävä. Sami Sunila oli jo puheenjohtajaksi noustessaan asettanut tavoitteeksi asuntolakannan rakenteellisen muutoksen käynnistämisen. Vaihtoehtoina olivat vanhan asuntolakannan myynti aravarajoitusten poistuttua tai kokonaan uuden asuntolan rakentaminen.

Säätiön valinta kohdistui jälkimmäiseen vaihtoehtoon, mikä johtui siitä, että vuoden 2007 alussa Artin säätiö otti yhteyttä Hämäläisten ylioppilassäätiöön ja esitti yhteistyötä. Artin säätiön taustalla olivat Pohjois-Pohjalainen Osakunta ja Karjalainen Osakunta. Artin säätiö oli saanut 2 800 neliötä lisää rakennusoikeutta Helsingin Patolassa sijaitsevaan Kiinteistö Oy Arttiin. Hämäläisten ylioppilassäätiö kiinnostui välittömästi Patolan hankkeesta, sillä asuntoloiden rakennuttaminen oli se syy, jota varten säätiö ylipäätään perustettiin. Tavallaan kyseessä oli siis paluu säätiön toiminnan juurille. Hallitus pyysikin pohjalaisten edustajaa tulemaan esittelemään projektia ja sen ehtoja.³⁵²

Syksyllä 2007 Artin säätiölle ilmoitettiin, että hämäläiset olisivat valmiita ostamaan Patolan kohteesta 20–60 yksiötä. Tämän jälkeen asia eteni verkkaisesti eteenpäin. Kun Artin säätiöstä tuli lisää tietoa hankkeesta, voitiin siitä puhua myös Hämäläis-Osakunnassa

12.1.2009. Sami Sunilan esitellessä Patola-projektia säätiön ja osakunnan yhteispalaverissa olivat osakuntalaiset sekä puolesta että vastaan. Lopulta he kuitenkin päätyivät projektiin lähtemisen kannalle. Osakuntalaiset myös esittivät toiveen, että ”uudessa asuntolassa olisi yksiöitä ja se olisi lähellä kampuksia tai hyvien liikenneyhteyksien päässä”. Patolan hanke täytti nämä vaatimukset. Tämän jälkeen säätiön hallitus saattoi sitoutua henkisesti hankkeeseen.³⁵³

Patola-projektissa oli hetken aikaa mukana myös säätiön vanha kiistakumppani Hoas. Tarkoitus oli, että Hoas olisi toimittanut hankkeeseen projektijohdon. Huhtikuussa 2009 Hoas jättäytyi kuitenkin pois hankkeesta. Tämä oli Sami Sunilan mukaan helpotus, sillä säätiössä ei alun perinkään oltu innostuneita Hoasin mukana olosta. Kysymyksiä herätti muun muassa se, kuka vastaisi Patolan kiinteistönhoidosta. Kun Hoas jäi pois, päätettiin Artin säätiölle ilmoittaa, että Hämäläisten ylioppilassäätiö oli valmis ottamaan projektin vetovastuun.

Syksyllä 2009 neuvottelut Artin säätiön kanssa etenivät jo niin pitkälle, että lokakuun alussa voitiin allekirjoittaa aiesopimus Patolan asuntolasta. Sopimuksessa olivat osallisina myös Savolaisten Ylioppilaiden Säätiö ja Kymenlaakson Osakunnan Stipendirahasto. Hämäläisille Patolasta varattiin yhteensä noin 50 yksiötä ja kaksiota. Tämän jälkeen voitiin perustettavalle kiinteistöyhtiölle hakea Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskukselta (ARA) nimeämistä yleishyödylliseksi asuntoyhteisöksi. Helsingin kaupungille jätettiin avustus- ja korkotukilainahakemus, jolle kaupungin tuli antaa myöntävä lausunto ennen kuin ARA tekisi lopullisen päätöksen rahoituksesta.³⁵⁴

Patolan hanke sai ARA:lta kielteisen rahoituspäätöksen, mikä johtui siitä, että rakentamisen aloitus oli merkitty vuodelle 2011. ARA jakoi rahaa vain vuonna 2010 aloitettaviin hankkeisiin. Tämä johti siihen, että syksyllä 2010 Patolan hankkeen osapuolet jatkoivat aiesopimusta vuodella, minkä jälkeen Helsingin kaupungille jätettiin uusi, päivitetty avustus- ja korkotukilainahakemus. Koska ARA:lta

Anna Kuljusta tuli säätiön hallituksen puheenjohtaja vuonna 2011. Kuva on vuosituhanen vaihteesta, jolloin hän oli Hämmäläis-Osakunnan taloudenhoitaja.

tuli myönteinen päätös keväällä 2011, saattoivat Patola-projektin osakkaat ryhtyä kiinteistöyhtiön perustamisuuhin.

Kiinteistö Oy Helsingin Maapadontie 2 perustettiin toukokuussa 2011. Säätiö nimitti sen hallitukseen Anna Kuljun ja Erika Salmenvaaran. Hämmäläisille uudesta kohteesta tuli kaikkiaan 64,81 prosenttia, mikä tarkoitti 52 huoneistoa: 35 yksiötä ja 17 kaksiota. Syksyllä 2011 suunnitelmat olivat edenneet niin pitkälle, että tammikuussa 2012 voitiin lähettää urakkatarjouspyynnöt. Rakentaminen on tarkoitus aloittaa keväällä 2012.³⁵⁵

Säätiössä vastuu Patolan asuntolan rakentamisesta siirtyi vuonna 2011 Anna Kuljulle, kun hänestä tuli hallituksen puheenjohtaja Sami Sunilan jälkeen. Myös säätiön asuntolakannan rakennejärjestelyn laajempi toteuttaminen jäi Kuljun vastuulle. Keväällä 2011 hallitus järjestikin seminaarin, jossa puhuttiin asiasta ensimmäisen kerran kattavasti. Anna Kuljun mukaan tilaisuudessa ”käytiin läpi koko meidän asuntolakanta, ihan talo kerrallaan, että mikä niiden kohdalo voisi olla”. Hallituksen tahtotila oli selvä: ”Säätiöllä on riittävä määrä asuntoja, mutta ne ovat vääränlaisia. Soluja pitäisi vähentää ja yksiöitä vastaavasti saada lisää.”

Patolan asuntojen
havainnekuva.

Säätiö ei kuitenkaan voi tehdä kaikkia asuntoloita kattavaa yhtä päätöstä, koska osassa kohteita on mukana muita osakkaita, esimerkiksi Ida Aalbergintiellä HYY sekä KY:n perillisenä Aalto-yliopiston ylioppilaskunta (AYY). Niiden kanssa pitäisi päästä sopimukseen siitä, mitä kiinteistöille tehdään, kun ne vapautuvat säätelystä vuonna 2014.³⁵⁶

SÄÄTIÖ – SOSIAALISTEN PALVELUJEN TARJOTIN

Asuntoloiden rakennuttaminen, ylläpitäminen ja asuntojen vuokraaminen ovat vain yksi elementti sillä sosiaalisten palvelujen tarjottimella, jolta Hämäläisten ylioppilassäätiö on vuosikymmenien kuluessa tarjonnut erilaisia etuja osakuntalaisille. Hämäläis-Osakunta on vuokra-asuntojen lukumäärällä mitattuna todellinen ”markkinajohdaja” Helsingin yliopiston osakuntien keskuudessa. Kaiken kaikkiaan Helsingin yliopiston osakunnat tai niiden säätiöt tarjoavat jäsenilleen noin 1 200 asuntopaikkaa, joista Hämäläis-Osakunnan osuus on yli puolet, eli päälle 700. Hämäläiset ovat myös toisella tavalla onnek-

Säätiö on tukenut Hämäläis-Osakunnan kesäpaikkaa joka vuosi merkittäväillä summilla. Rahalla on maksettu sekä kesäisäntien palkat että tarvittavat remontit. Vuorossa on uuden laiturin rakentaminen.

kaita, sillä heidän maksamansa vuokrat ovat kaikkein edullisimmat. Monet muut osakunnat tai säätiöt perivät suurin piirtein samantasoista vuokraa kuin Hoas.³⁵⁷

Toinen säätiön tarjoama tärkeä palvelu osakuntalaisille on ollut osakuntabaari. Ainoastaan pohjalaiset osakunnat kykenevät tarjoamaan saman palvelun Manalassa. Luonnollisesti pohjalaiset luonteensa mukaisesti mainostavat internet-sivuillaan Manalaa Suomen parhaana osakuntaruokalana. Osakuntabaari ei kuitenkaan kalpene kilpailussa, mistä kertovat myytyjen aterioiden lukumäärän kasvu. Vuoden 2001 remontin jälkeen osakunnan oman ”päiväbäckärin” suosio kääntyiikin huimaan nousuun: vuodesta 2000 vuoteen 2010 myytyjen aterioiden määrä nousi 21 800:sta lähes 48 600:aan.

Antti Pohjanheimon mukaan osakuntabaarin suosio perustui pitkälti emäntä Ritva Lahtivirran ammattitaitoon eli hyvään ruokaan. Esimerkiksi osakunta-aktiivin ja sittemmin Hämäläis-Osakunnan kirjastonhoitajana toimineen Paula Väliahon mielestä osakuntabaarin

Ratnan urheilukatsomo keväällä 2008.

ruoka oli ”paljon parempaa kuin Helsingin yliopiston ruokaloissa”. Myös Pipsa Mattila totesi ruoan olevan ”aina maittavaa”, minkä lisäksi sitä sai lautaselle paljon, jopa niin paljon että ”osa piti viedä neljännen kerroksen jääkaappiin”.

Kasvavan suosion vuoksi osakuntabaariin piti palkata myös lisää työvoimaa, ja vuonna 2006 siellä aloittikin työskentelyn yksi osa-aikainen avustaja. Osakuntabaarissa kävi syömässä paljon myös muita kuin Hämmäläis-Osakunnan jäseniä. Vuonna 2007 tehdyn asiakaskyselyn mukaan osakuntalaisia oli vain vajaa kolmannes. Tämän vuoksi yhtiön hallituksessa pohdittiinkin rajoituksia ulkopuolisille asiakkaille. Hallitus jopa selvitti, miten Hanken ja Manala rajoittivat ulkopuolisten ruokailua. Rajoituksia ei osakuntabaarissa kuitenkaan haluttu toteuttaa.³⁵⁸

Jos osakuntabaariin pääsevät myös ulkopuoliset asiakkaat, on tilanne toinen kirjaston kohdalla. Sitä saavat käyttää vain Hämmäläis-Osakunnan jäsenet. Myös säätiön ylläpitämä Hämmäläis-Osakunnan

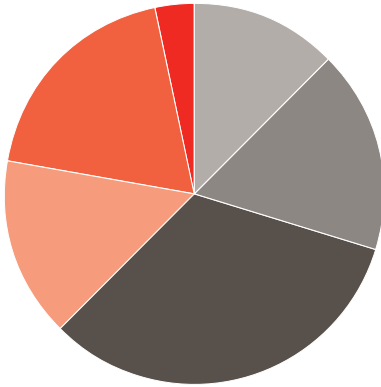
kirjasto on ”omalla tasollaan” osakuntakirjastojen keskuudessa. Vain pohjalaisilla osakunnilla ja Satakuntalaisella Osakunnalla on kirjasto omissa toimitaloissaan, mutta niiden kirjastot ovat selvästi pienempiä. Suurimmalla osalla osakuntia kirjaston asemaa ajaa lehtihuone, jonne on tilattu maakunnan sanomalehtiä ja aikakauslehtiä sekä tietysti Aku Ankka.³⁵⁹

Säätiö on 2000-luvulla myöntänyt kirjaston toimintaan vuosittain noin 100 000 euroa, jolla on maksettu henkilökunnan palkat ja kirjahankinnat. Joka vuosi kirjastoon on hankittu 400–500 uutta nidettä, minkä lisäksi sinne tilataan noin 70 koti- ja ulkomaista tiede-, kulttuuri- ja harrastelehteä sekä sanomalehteä. Kirjaston kävijämäärä on kuitenkin laskenut vuosien kuluessa. Kun vuonna 2000 kirjastossa kävi 16 933 asiakasta, oli luku vuonna 2010 enää 10 459. Myös lainauskertojen määrät ovat laskeneet vastaavana aikana noin tuhannella hieman yli 9 000:een.

Maaliskuun alussa 2011 kirjasto suljettiin väliaikaisesti, kun Hämäläisten talon vesikaton remontti alkoi. Tässä yhteydessä myös kirjastolle tehdään täysi pintaremontti, minkä lisäksi kalusteet, valaisimet ja atk-laitteet uusitaan. Remontin on tarkoitus valmistua loppuvuodesta 2011, jolloin myös kirjasto jälleen avataan.³⁶⁰

Hämäläis-Osakunnan jäseniä ovat vuosien kuluessa hyödyttäneet myös stipendit. Vuonna 1998 osakunta muutti stipendiohjesääntöä siten, että vähintään 60 prosenttia myönnettävistä varoista jaetaan ensimmäistä perustutkintoon suorittaville jäsenille. Loput noin 40 prosenttia jaetaan Oskari ja Siiri Vilamon stipendeinä perustutkintoon suorittavien jäsenten tutkintoon liittyvän tutkimustyön tukemiseen tai jatkotutkinnon suorittamiseen. Nyt hakijan aktiivinen osakuntatoiminta katsotaan eduksi myös tutkimusstipendijä jaettaessa – aikaisemmin osakunta-aktiivisuudesta oli etua vain opintostipendien jaossa. Vuodesta 2000 lähtien stipendilautakunta on myös vaatinut hakijoilta maksukuitteja kaikilta osakuntaan kuulumisvuosilta.³⁶¹

SÄÄTIÖN ANTAMA TUKI OSAKUNNALLE VUONNA 2010

Rahallinen tuki:

Stipendit	80 750	12,7 %
Kirjasto	108 853	17,1 %
Toiminta-avustukset ym.	208 087	32,7 %
Yhteensä	397 690	62,6 %

Tilat:

Kirjasto 564 m ²	97 459	15,3 %
Osakuntatilat 750 m ²	120 461	19,0 %
Koivuniemi 219 m ²	20 000	3,1 %
Yhteensä	237 920	37,4 %

Kaikki yhteensä **635 610** **100,0 %**

Kirjaston ja osakuntatilojen laskennallinen vuokrataso on 14,40 euroa/m²/kk, paitsi osakuntatiloihin kuuluvien ampumaradan ja bändikämpän osalta 8,00 euroa/m²/kk. Koivuniemen vuosivuokra on arvio.

Säätiö on 2000-luvun kuluessa kasvattanut stipendeihin myönnettyä rahamäärää tasaisesti. Kun vuonna 2000 stipendilautakunta jakoi hieman yli 60 000 euroa (372 000 markkaa), myönnettiin vuonna 2010 stipendejä 80 050 euron edestä. Summan suuruudessa Hämäläis-Osakunta jää kuitenkin jälkeen Nylands Nationista ja Wiipurilaisesta Osakunnasta, sillä molemmat myöntävät stipendejä yli 200 000 eurolla. Neljänneksi eniten stipendejä jakaa Pohjois-Pohjalainen Osakunta, esimerkiksi vuonna 2007 noin 40 000 euron edestä. Helsingin yliopiston toiseksi suurin osakunta Eteläsuomalainen osakunta (ESO) jakoi vuonna 2011 stipendejä 26 000 eurolla. Tällöin ESO myös rahoitti ensimmäisen kerran jatko-opiskelijoita.³⁶²

Kaikkein eniten Hämäläis-Osakunnan jäseniä hyödyttävät kuitenkin säätiön osakunnalle antamat toimintamäärärahat. Hämäläisten saamat rahasummat ovat Helsingin yliopiston 15 osakunnan keskuu-

nessa vertaansa vailla. Monilla osakunnista ei edes ole omaa säätiötä, joka tukisi osakunnan toimintaa. Niillä joilla säätiö on, ei puolestaan ole sellaista rahasampoaa kuin Hämäläisten talo. Vuosikymmenten kuluessa monet muiden osakuntien virkailijat ovatkin olleet ihmeissään, kun he ovat kuulleet, että osa Hämäläis-Osakunnan virkailijoista saa työstään palkkaa.

Säätiön maksama toimintamääräraha nousi vuoden 1996 pohjakosketuksen eli 621 000 markan jälkeen nopeasti, ja vuonna 2000 summa oli jo 820 000 markkaa (noin 161 000 euroa). 2000-luvun kuluessa summa on ollut välillä tätä suurempi ja välillä pienempi, ja vuodelle 2011 toimintamäärärahaa varten varattiin lähes 200 000 euroa. Varsinaisen toimintamäärärahan lisäksi säätiö antaa osakunnalle rahaa myös Oitin kesäpaikkaa varten. Vuonna 2011 tämä summa oli 22 000 euroa, johon sisältyivät korjausmäärärahat.³⁶³

Säätiön osakunnalle tarjoamista eduista merkittävimmät ovat kuitenkin Hämäläisten talossa sijaitsevat toimitilat, joista säätiö ei peri lainkaan vuokraa. Isot ja upeat toimitilat luovatkin osakuntalaisille puitteet, joissa he voivat kokoontua hoitamaan asioitaan, järjestämään juhlia, katsomaan televisiota, pelaamaan biljardia, harrastamaan liikuntaa ja ammuntaa sekä pitämään treenejä bändikämpässä.

Hämmäläisten ylioppilassäätiön hallitus valtuuskunnan sääntömääräisessä syyskokouksessa 29.11.2011.

Hallitus vasemmalta oikealle: Markku Tiensuu (siht.), Valtteri Aaltonen, Erika Salmenvaara, Anna Kulju (pj.), Mikko Kotola (varapj.) ja Joni Penkari.

Hämmäläisten ylioppilassäätiön valtuuskunta sääntömääräisessä syyskokouksessaan 29.11.2011.

Valtuuskunta vasemmalta oikealle: Jarna Hyvönen, Sakari Lähteenmäki, Viljo Lehtinen (varapj.), Aku Peltonen, Petri Pellikka (pj.), Jussi Kaijasilta (varajäsen), Jenna Kaijasilta, Pekka Hopeakoski, Juhani Nummela (varajäsen) ja Paula Kurki-Suonio. Kuvasta puuttuvat varsinaiset jäsenet Sari Rautio, Matti Puotila, Jukka Järvinen ja Pekka Varje sekä sihteeri Markku Tiensuu.

VIITTEET

- 1 Kuusisto 1978, s. 80.
- 2 Kuusisto 1978, s. 81–82.
- 3 Kuusisto 1978, s. 83; Tuuri 2010, s. 32–33.
- 4 Talon rakentamisesta antaa perusteellisen kuvan Kuusisto 1978, s. 80–91.
- 5 Esko Rekolan haastattelu 24.11.2010.
- 6 Kuusisto 1978, s. 312; Paakkulainen 1981, s. 32–49.
- 7 Kuusisto 1978, s. 313; Esko Rekolan haastattelu 24.11.2010; Paakkulainen 1981, s. 52–53.
- 8 Puro 2009, s. 12, 14.
- 9 Puro 2009, s. 12; Hälläpyörä 3/1948.
- 10 Paakkulainen 1981, s. 48.
- 11 Asko Niemisen haastattelu 10.12.2010; Olli Puntilan haastattelu 5.1.2011.
- 12 Katso HO, talohankkeen yhteydessä syntyneet paperit.
- 13 Timo Laatusen haastattelu 9.12.2010.
- 14 Esko Rekolan haastattelu 24.11.2010; katso myös Rekola 2003, s. 392.
- 15 Hämäläisten Talo Oy:n vuosikertomus 1963; Esko Rekolan haastattelu 24.11.2010.
- 16 HYS toimintakertomus 1963; HYS hallituksen kokous 23.9.1965. Vuonna 1963 siirryttiin käyttämään uusia markkoja. Tällöin rahasta putosi kaksi nollaa pois, eli sata markkaa muuttui yhdeksi markaksi.
- 17 HYS toimintakertomus 1963; HYS valtuuskunnan kokoukset 7.2. ja 31.10.1963; HYS hallituksen kokous 21.4.1963; Antti Palmusen haastattelu 3.3.2011.
- 18 Kuusisto 1978, s. 309; Timo Laatusen haastattelu 9.12.2010; Antti Palmusen haastattelu 3.3.2011.
- 19 Puro 2009, s. 11.
- 20 HYS valtuuskunnan kokous 7.2.1963.
- 21 Timo Laatusen haastattelu 9.12.2010; Kuusisto 1978, s. 315.
- 22 Paakkulainen 1981, s. 58; HO yleiskokous 24.11.1964; katso HO vuosikertomus 1964–65.
- 23 HYS toimintakertomus 1966.
- 24 HYS hallituksen kokous 19.3.1964; Katso myös Nieminen 2003, s. 401; HYS toimintasuunnitelma vuodelle 1970; Antti Palmusen haastattelu 3.3.2011.
- 25 Olavi Borgin kirjallinen tiedonanto 17.12.2010; Kolbe 1993, s. 263.
- 26 HYS toimintakertomus 1965; Olli Puntilan haastattelu 5.1.2011.
- 27 Matti Pellisen kirjallinen tiedonanto 21.12.2010.
- 28 Matilda Pohjalan kirjallinen tiedonanto 15.1.2011.
- 29 Matilda Pohjalan kirjallinen tiedonanto 15.1.2011.
- 30 Puro 2009, s. 11, 23; Sundbäck 1991, s. 18, 29.
- 31 Lempinen 1998, s. 51, 54.
- 32 SYL:n kevätiliittokokous 30.5.1969; Puro 2009, s. 34.
- 33 Nieminen 2003, s. 401; Puro 2009, s. 35.
- 34 HYS toimintakertomukset 1965 ja 1967.
- 35 HYS toimintakertomukset 1969–1971; RLT perustava yhtiökokous 9.11.1967; IAT osakkaiden kokous 8.3.1969; AKT perustava kokous 5.10.1970.
- 36 Puro 2009, s. 42.
- 37 HYS toimintakertomukset 1969 ja 1970.
- 38 Katso esim. HYS liite talousarvioon vuodelle 1970; Esa Eskolinin haastattelu 24.10.2011.
- 39 Olli Puntilan haastattelu 5.1.2011; Esa Eskolin ei haastattelussa halunnut kommentoida asiaa.
- 40 Olli Puntilan haastattelu 5.1.2011; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011; Antti Palmusen haastattelu 3.3.2011.
- 41 Olli Puntilan haastattelu 5.1.2011.
- 42 HYS hallituksen kokous 18.12.1971.
- 43 HYS valtuuskunnan kokous 29.3.1971.
- 44 Olli Puntilan haastattelu 5.1.2011; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011.
- 45 HYS hallituksen kokous 22.12.1971; HYS

- valtuuskunnan kokous 30.12.1971.
- 46 Olli Puntilan haastattelu 5.1.2011.
- 47 HYS valtuuskunnan kokous 30.12.1971;
HYS hallituksen kokous 7.1.1972.
- 48 HYS hallituksen kokous 25.1.1972.
- 49 Helsingin Sanomat 28.1.1972;
Kansan Uutiset 27.1.2011;
Hälläpyörä 1/1972 ja 2/1972.
- 50 HO hallituksen kokous 31.1.1972;
HO yleiskokous 10.2.1972.51
- 51 HYS valtuuskunnan kokous 4.2.1972;
HYS hallituksen kokous 25.1.1972.
- 52 HYS valtuuskunnan kokous 4.2.1972;
katso myös Hälläpyörä 2/1972.
- 53 Hälläpyörä 2/1972; Ilkka Merimaan
haastattelu 17.1.2011.
- 54 HYS hallituksen kokoukset 7.1.1972; Antti
Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011;
Asko Niemisen haastattelu 10.3.2011.
- 55 HYS hallituksen kokoukset 7.2.,
23.2., 10.3. ja 25.8.1972; HYS
toimintakertomus 1972; Antti
Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011.
- 56 HYS hallituksen kokous 11.1.1972;
katso myös Helsingin Sanomat
27.1.1972; Kiinteistö Oy Antti Korpintie
hallituksen kokous 30.10.1972.
- 57 AKT Hämmäläisten ylioppilassäätiön,
Kiinteistö Oy Ida Aalbergintie 1:n
ja Kiinteistö Oy Antti Korpintien
hallitusten yhteisneuvottelu 1.2.1972;
AKT yhtiökokous 2.3.1972; AKT
hallituksen kokoukset 28.1. ja 10.3.1972.
- 58 HYS toimintakertomus 1972; katso
myös Helsingin Sanomat 11.3.1973.
- 59 HYS valtuuskunnan kokous 6.3.1973
(liite 1), Vahingonkorvaussopimus
Eskolinin kanssa 8.3.1973; AKT Sopimus
Eskolinin korvauksista asianomistajille
31.7.1973; Helsingin hovioikeuden päätös
nro 1855 15.1.1976.; Asianomistajien
valitus hovioikeudelle 12.5.1973; HYS
hallituksen kokous 16.4.1973; HYS
valtuuskunnan kokous 25.4.1978;
HYS hallituksen kokous 16.2.1979.
- 60 Klinge 1990, s. 310; Kolbe 1996, s. 379.
- 61 Kolbe 1996, s. 445–446;
Puro 2009, s. 46.
- 62 Ilkka Merimaan haastattelu 17.1.2011.
- 63 Kokkonen 2004, s. 409; Pertti
Torstilan haastattelu 21.1.2011.
- 64 Pertti Torstilan haastattelu 21.1.2011;
HO yleiskokoukset 25.11 ja 29.11.1971.
- 65 HYS valtuuskunnan kokous 20.12.1971.
- 66 Antti Pohjanheimon haastattelu
11.1.2011; Ilkka Merimaan
haastattelu 17.1.2011; Juhani
Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 67 Pertti Torstilan haastattelu 21.1.2011.
- 68 Katso Valtuuskunnan pöytäkirjat
1972. Erityisesti Tampereen
edustaja vaihtui tuihaan tahtiin.
- 69 HYS valtuuskunnan kokous
20.12.1971; Antti Pohjanheimon
haastattelu 11.1.2011; Juhani
Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 70 Juhani Merimaan haastattelu
28.1.2011; katso myös Merimaa Ilkka:
”Ylioppilassäätiö tarkoitustaan
vastaavaan toimintaan”, Hälläpyörä
2/1972; Kansan Uutiset 27.1.1972.
- 71 HO yleiskokoukset 11.5.1971
ja 7.12.1972, liite.
- 72 HO yleiskokous 27.1.1972, liite.
- 73 HYS valtuuskunnan kokous 25.2.1972.
- 74 HYS valtuuskunnan asettaman
säätiön sääntöasiaa käsittelevän
työryhmän kokous 8.3.1972.
- 75 HYS valtuuskunnan kokous 28.12.1972.
- 76 HYS valtuuskunnan kokoukset
28.12.1972, 8.4. ja 2.12.1975; Asko
Niemisen haastattelu 10.3.2011.
- 77 HYS valtuuskunnan kokous 30.1.1973;
HYS hallituksen kokous 1.2.1973; Asko
Niemisen haastattelu 10.3.2011.
- 78 HYS valtuuskunnan kokoukset 27.4.
ja 1.12.1972, 30.1. ja 26.11.1973; HYS
hallituksen kokous 5.6.1973; Ilkka
Merimaan haastattelu 17.1.2011.
- 79 HYS hallituksen kokoukset 12.5.1970

- ja 4.2.1971; Asko Niemisen haastattelu 10.3.2011; Paakkulainen 1981, s. 68.
- 80 HYS hallituksen kokous 25.3.1971; HYS valtuuskunnan kokoukset 29.3.1971 ja 1.12.1972, liite; HO yleiskokous 11.5.1971; HYS toimintakertomukset 1969–1972.
- 81 HYS hallituksen kokous 10.10.1972, liite ja 25.10.1972; HO varsinainen kokous 15.11.1972, liite.
- 82 HYS hallituksen kokous 17.11.1972; HYS valtuuskunnan kokous 28.12.1972, liitteet; Ilkka Merimaan haastattelu 17.1.2011; Asko Niemisen haastattelu 10.12.2010.
- 83 HO ylimääräinen kokous 14.12.1972; HYS valtuuskunnan kokoukset 1.12. ja 28.12.1972, liitteet.
- 84 HYS valtuuskunnan kokous 30.1.1973; HO varsinainen kokous 29.3.1973; Ilkka Merimaan haastattelu 17.1.2011.
- 85 HYS hallituksen kokous 8.5.1973; Paakkulainen 1981, 69.
- 86 HO varsinainen kokous 29.3.1973; Asko Niemisen haastattelu 10.12.2010; Kolbe 1996, s. 500.
- 87 HYS toimintakertomus 1973; HYS hallituksen pöytäkirjat 5.6. ja 15.6.1973; HO hallituksen kokous 28.11.1973; Asko Niemisen haastattelu 10.3.2011.
- 88 HYS hallituksen kokous 18.4.1972.
- 89 HYS hallituksen kokoukset 1.2. ja 9.3.1973, liitteet; Neuvottelumuistio HYS:n ja HOAS:n välillä selvitetävistä kysymyksistä 8.2.1973. Tapahtumista saa myös hyvän kuvan Nieminen 2003, s. 404.
- 90 HYS hallituksen kokoukset 8.5.1973, liitteet; Sopimus 27.4.1973; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011.
- 91 HYS hallituksen kokoukset 9.3.1973; Puro 2009, s. 44; HYS toimintakertomukset 1973 ja 1974; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011.
- 92 HYS hallituksen kokoukset 26.3. ja 8.5.1973, liite; HOAS:n, HYS:n ja HO:n yhteisneuvottelupöytäkirja 22.3.1973; Sopimus 27.4.1973; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011; Asko Niemisen haastattelu 10.3.2011.
- 93 HYS hallituksen kokoukset 18.10. ja 4.12.1973, 30.9.1974; Hälläpyörä 4/1973; Antti Pohjanheimon haastattelut 11.1. ja 11.3.2011; Asko Niemisen haastattelu 10.3.2011.
- 94 HYS hallituksen kokous 1.2.1973; HO varsinainen kokous 29.3.1973; Pöytäkirja HO:n hallituksen ja HYS:n hallituksen välisestä neuvottelutilaisuudesta 30.3.1973.
- 95 Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 96 HO varsinainen kokous 15.11.1972; HYS hallituksen kokoukset 8.5., 19.9., 18.10. ja 16.11.1973; HYS valtuuskunnan kokous 27.3.1973; HYS:n PT-suunnitelma vuosille 1974–1980; Hälläpyörä 4/1973; Asko Niemisen haastattelu 10.3.2011.
- 97 Hälläpyörä 2/1974; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011.
- 98 Asko Niemisen haastattelu 10.3.2011; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 99 YTNK:n perustava kokous 30.11.1973; YTNK:n kokous 18.1.1974.
- 100 YTNK:n kokous 18.1.1974, liite: YTNK:n ohjesääntö; HYS hallituksen kokoukset 25.3. ja 19.9.1974.
- 101 YTNK:n kokoukset 16.5. ja 30.9.1974; HYS toimintakertomukset 1974 ja 1975; HYS hallituksen kokoukset 5.11.1974 ja 20.2.1975; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 102 YTNK:n kokous 20.3.1975; HYS hallituksen kokous 4.11.1975, liite ”Yritystoiminnan kehittämisen periaateohjelma”.
- 103 Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011.
- 104 Hälläpyörä 6/1972; HO, HROY:n ohjesääntö 1977; YTNK kokous

- 10.12.1975; Silventoinen (toim.) 2004, s. 41; Asko Niemisen haastattelu 10.3.2011.
- 105 YTNK kokous 10.12.1975; HYS hallituksen kokoukset 20.2.1975, 18.5., 6.7. ja 22.9.1976; HYS toimintakertomukset 1975–1977; Ilkka Merimaan puhelinhaastattelu 5.4.2011.
- 106 HO hallituksen kokous 29.3.1977; HYS hallituksen kokoukset 25.10.1976, 12.1., 31.3., 16.5., 6.6. ja 16.6.1977; HYS toimintakertomus 1977; HROY:n hallituksen kokous 19.5.1977; Hälläpyörä 1/1978; Ilkka Merimaan puhelinhaastattelu 5.4.2011.
- 107 HYS toimintakertomus 1972; HYS hallituksen kokous 1.2.1973, liitteet.
- 108 HYS hallituksen kokoukset 10.1., 11.3. ja 10.4.1974, 9.1.1975.
- 109 HYS varainhoitokunnan kokous 29.4.1974; HYS hallituksen kokous 19.9.1974; HYS toimintakertomus 1974; Asko Niemisen haastattelu 10.3.2011.
- 110 HYS toimintakertomus 1974; HYS hallituksen kokous 9.1.1975, liite; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011.
- 111 HYS toimintakertomus 1974; HYS hallituksen kokoukset 19.9. ja 30.9.1974, 9.1.1975; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011; Asko Niemisen haastattelu 10.3.2001; Nieminen 2003, s. 407.
- 112 HYS hallituksen kokoukset 15.10 ja 5.11.1974, 20.5. ja 12.9.1975; HYS toimintakertomus 1975; Hälläpyörä 3/1975; Antti Pohjanheimon haastattelu 1.11.2011.
- 113 HYS toimintakertomus 1975; HYS hallituksen kokoukset 12.6., 19.6. ja 18.8.1975; Ilkka Merimaan haastattelu 17.1.2011.
- 114 HYS hallituksen kokous 12.9.1975; Puro 2009, s. 34; Hälläpyörä 3/1975; Kolbe 1996, s. 509–510; Antti Pohjanheimon haastattelu 1.11.2011.
- 115 HYS hallituksen kokoukset 12.9. ja 6.10.1975, liitteet.
- 116 HYS hallituksen kokous 4.11.1975, liitteet.
- 117 YTNK:n kokous 10.12.1975; HYS hallituksen kokous 15.1.1976, liitteet.
- 118 HO varsinainen kokous 4.12.1975; YTNK:n kokous 10.12.1975; Ilkka Merimaan puhelinhaastattelu 5.4.2011.
- 119 HYS hallituksen kokous 22.4.1976; Helsingin Sanomat 3.4.1976, 13.4.1976 ja 14.4.1976; Ilta-Sanomat 5.4.1976; Haverinen-Lempinen 1998, s. 75; Nieminen 2003, s. 408.
- 120 HYS hallituksen kokoukset 25.3., 22.4. ja 18.5.1976; YTNK:n kokous 29.4.1976; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011; Puro 2009, s. 57–58.
- 121 HYS toimintakertomus 1976; HYS hallituksen kokoukset 21.4. ja 16.5.1977; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011.
- 122 Nieminen 2003, s. 408–409; Asko Niemisen haastattelu 10.3.2011.
- 123 PVT ylimääräiset yhtiökokoukset 13.2.1976 ja 17.1.1977; PVT hallituksen kokoukset 3.5. ja 7.6.1976; HYS hallituksen kokoukset 19.8. ja 22.9.1976, liite, 10.1.1978; HYS toimintakertomus 1976; Asko Niemisen haastattelu 10.3.2011; Nieminen 2003, s. 409.
- 124 HYS toimintakertomus 1976; HYS hallituksen kokoukset 22.9.1976 ja 12.1.1977; Paakkulainen 1981, s. 70–71.
- 125 HYS toimintakertomukset 1975–1977; HYS hallituksen kokoukset 8.3. ja 21.4.1977; Puro 2009, s. 57; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011.
- 126 KMT4 ylimääräinen yhtiökokous 12.10.1976; HYS hallituksen kokoukset 21.4., 16.5. ja 6.6.1977; Nieminen 2003, s. 409; www.etera.fi/fi/tietoa_eterasta/etera_lyhyesti/historia/Sivut/Default.aspx.
- 127 HYS hallituksen kokoukset 6.6. ja 16.6.1977; Roiko-Jokela 2007, s. 359; Nieminen 2003, s. 410–411; Asko Niemisen haastattelu 10.3.2011.

- 128 KMT7 ylimääräinen yhtiökokous 3.5.1977; HYS hallituksen kokoukset 6.6. ja 16.6.1977; Roiko-Jokela 2007, s. 359.
- 129 HYS hallituksen kokoukset 9.11.1977, 10.2. ja 27.7.1978, liite, 14.9.1978, liite.
- 130 HYS hallituksen kokous 10.3.1978; HYS toimintakertomus 1978; Hälläpyörä 3/1978.
- 131 HYS toimintakertomukset 1978 ja 1979; HYS hallituksen kokoukset 8.6., 20.6. ja 14.9.1978, liitteet, 4.10.1979; KMT7 hallituksen kokous 28.1.1980; KMT7 ylimääräinen yhtiökokous 25.2.1980; Hälläpyörä 4/1978.
- 132 Nieminen 2003, s. 410–411; Paakkulainen 1981, s. 70–72; Hälläpyörä 3/1979; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011.
- 133 HYS toimintakertomus 1979; Nieminen 2003, s. 411; HYS valtuuskunnan kokous 2.12.1975; Asko Niemisen haastattelu 10.12.2010; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011.
- 134 Puro 2009, s. 45; www.ara.fi.
- 135 IAT hallituksen kokous 16.12.1971, liite "Ida Aalbergintie 1:n asukasdemokratiaa tutkiva työryhmä 14.11.1971"; HYS hallituksen kokoukset 13.11.1971, liite, 2.5., 19.9., 5.11. ja 10.12.1974, liite; IAT ylimääräinen yhtiökokous 10.10.1972 ja varsinainen yhtiökokous 15.4.1975.
- 136 Veli Leinonen työskenteli tässä vaiheessa säätiössä väliaikaisesti, kun hän tuurasi armeijassa olevaa Erkki Keskistä.
- 137 HYS hallituksen kokoukset 8.3., 21.4. ja 9.11.1977, liite, 10.1. ja 27.1.1978; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011.
- 138 RLT varsinainen yhtiökokous 26.3.1992; AKT varsinainen yhtiökokous 26.3.1992.
- 139 Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011.
- 140 HYS toimintakertomus 1971; Kiinteistö Oy Ida Aalbergintie 1:n osakkaiden kokous 8.3.1969.
- 141 Kuvastin 2/1971.
- 142 IAT hallituksen kokous 12.1.1971; Kuvastin 2/1971; Esa Eskolinin haastattelu 24.10.2011.
- 143 Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 144 Simo Pietiläisen haastattelu 30.3.2011.
- 145 Ida Aalbergintie 1 asukkaiden yleinen kokous väliaikaisen asukasneuvoston valitsemiseksi 13.12.1971.
- 146 HYS hallituksen kokoukset 11.3. ja 25.3.1974, liite.
- 147 Säätiöllä oli vuoden 1980 alussa kuudessa eri asuntolakiinteistössä hallinnassaan 16 867 neliötä. Huoneistojakauma: 1 h + k 43 kpl, 2 h + k tai kk 130 kpl, 3 h + k 129 kpl ja 4 h + k 18 kpl, yhteensä 320 kpl ja 16 867 neliötä. Perhekäytössä on 191 kpl ja solukäytössä 129 kpl. Asukasmäärä ilman lapsia oli 752. Tässä oli mukana Kämnerintie 4:n 30 huoneistoa, jotka olivat osittain työsuhdeasuntoja ja osittain vuokra-asuntoja.
- 148 Hälläpyörä 1/1979 ja 3/1979; HYS vuosien 1980–1985 toimintasuunnitelma; Asko Niemisen haastattelu 10.3.2011; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 149 Sundbäck 1991, s. 99.
- 150 Vatulointi: hidas, vätystelevä tekeminen. www.urbaanisanakirja.com.
- 151 Hälläpyörä 3/1977 ja 4/1978; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 152 Asko Niemisen haastattelu 10.3.2011.
- 153 HYS toimintakertomus 1977; Paakkulainen 1981, s. 81–82.
- 154 HYS hallituksen kokoukset 21.5., 24.5. ja 16.8.1979; HYS toimintakertomus 1979; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 155 HYS hallituksen kokoukset 16.8., 4.10., 18.10 ja 15.11.1979, 9.9.1980 ja 23.2.1982; HYS toimintakertomukset 1979, 1980 ja 1982; Asuntovalinta Oy:n kirje 11.11.1980.
- 156 HYS hallituksen kokous 9.11.1978, liite; Vuosien 1980–1985

- toimintasuunnitelma.
- 157 Vesihallituksen tehtäviin kuuluivat muun muassa vesivarojen käytön edistäminen ja suojeleminen sekä vesistöntutkimus ja vesivahinkojen ehkäiseminen.
- 158 HYS hallituksen kokoukset 20.6.1978, 4.10.1979, 13.3.1980; HYS toimintakertomus 1981; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011.
- 159 HO hallituksen kokoukset 30.10.1972 ja 23.5.1973; HYS hallituksen kokous 19.9.1974; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 160 HO yleiskokous 3.5.1979; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 161 HO yleiskokous 3.5.1979.
- 162 HO hallituksen kokoukset 11.9. ja 25.9.1979; HO yleiskokous 27.9.1979; HYS toimintakertomus 1979; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011.
- 163 Kirje kunnanjohtaja Aulis Aaltoselle 25.10.1979; Kauppakirja 30.11.1979; HYS hallituksen kokoukset 18.10. ja 15.11.1979; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 164 HYS hallituksen kokoukset 20.12.1979 ja 13.3.1980, liite.
- 165 HO hallituksen kokoukset 17.3., 15.4., 6.5., liite ja 20.5.1980, 3.3.1981.
- 166 HO hallituksen kokoukset 25.8., 9.9. ja 16.9.1980; Hys hallituksen kokous 9.9.1980, liite.
- 167 HO hallituksen kokoukset 8.2., 1.3., 3.5. ja 17.6.1983; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011; Simo Pietiläisen haastattelu 31.3.2011.
- 168 HYS toimintakertomukset 1965–1972.
- 169 HO hallituksen kokoukset 21.2. ja 7.11.1973; HYS toimintakertomukset 1969–1973.
- 170 HYS toimintakertomukset 1973–1979; HYS hallituksen kokoukset 9.11.1977 ja 13.12.1978; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011.
- 171 HO hallituksen kokous 23.10.1979; HO lokakuun varsinainen kokous 25.10.1979; Ylioppilaslehti 14.2.1980; HYS hallituksen kokous 24.3.1980, liite; Hälläpyörä 1/1980; HYS toimintakertomus 1980.
- 172 HYS hallituksen kokous 24.3.1980; HYS toimintakertomukset 1981–1985; HO kokous 5.3.1981; Matti Rissasen haastattelu 3.3.2011.
- 173 HYS toimintakertomus 1980; HO hallituksen kokous 27.3.1990; Matti Rissasen haastattelu 3.3.2011.
- 174 Harri Hypén on kirjoittanut kirjastosta oman historian vuonna 2007, joten tässä teoksessa kirjaston historiaa ja sen toimintaa ei käsitellä kovin seikkaperäisesti.
- 175 HYS hallituksen kokous 21.4.1971; Hypén 2007, s. 89, 112–114.
- 176 HYS valtuuskunnan kokous 22.11.1977; HYS toimintasuunnitelma 1978; HYS hallituksen kokous 9.11.1977.
- 177 HYS hallituksen kokoukset 9.11.1977, 10.1. ja 13.12.1978, 15.11. ja 20.12.1979.
- 178 Antti Pohjanheimon kirje kirjastolle 9.11.1978.
- 179 HO hallituksen kokoukset 23.10. ja 4.12.1979, 6.5.1980, liite; HYS hallituksen kokous 15.11.1979; HYS vuosien 1980–1985 toimintasuunnitelma; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011.
- 180 HYS hallituksen kokoukset 13.3. ja 24.3.1980; Hypén 2007, s. 114; Asko Niemisen haastattelu 10.3.2011.
- 181 Hakemus Helsingin kaupunginhallitukselle 10.7.1980; HYS hallituksen kokous 9.9.1980, liite.
- 182 HYS valtuuskunnan kevätkokous 6.5.1981; HYS hallituksen kokous 4.3.1982; Asko Niemisen haastattelu 10.3.2011; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011; Hypén 2007, s. 114.
- 183 HYS hallituksen kokoukset

- 29.12.1981 ja 4.3.1982, liite; HYS toimintakertomukset 1981 ja 1982; Hypén 2007, s. 117–119; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011.
- 184 Kirje: kirjaston rakentamisesta aiheutuvien vikojen ilmoittaminen, 8.3.1982; HYS hallituksen kokous 18.11.1982; Antti Pohjanheimon haastattelu 10.1.2011.
- 185 HYS hallituksen kokous 18.11.1982, liite; HYS toimintakertomus 1983; Hypén 2007, s. 122–129.
- 186 Asko Niemisen haastattelut 10.12.2010 ja 10.3.2011; Antti Pohjanheimon haastattelu 10.1.2011.
- 187 HYS hallituksen kokous 18.11.1982, liite; Hypén 2007, s. 119–123; Hälläpyörä 3/1982.
- 188 HYS hallituksen kokous 2.2.1984; HYS toimintakertomukset 1983–1989.
- 189 Muistio, 1.4.1984: HROY:n ja maaherran tapaamisessa huomioon otettavia seikkoja; Helsingin Sanomat 6.9.1983; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 190 Sundbäck 1991, s. 35; Sillanpää 2002, s. 111–113; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2001.
- 191 Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011; Asko Niemisen haastattelu 10.3.2011.
- 192 Merimaa joutui alkusyksynä 1982 poliisiin puhutteluun, eli kyse lienee tästä tapahtumasta.
- 193 Muistio, 1.4.1984: HROY:n ja maaherran tapaamisessa huomioon otettavia seikkoja; Pekka Sirviön kirjelmä Helsingin raastuvanoikeudelle 5.9.1983; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 194 Muistio, 1.4.1984: HROY:n ja maaherran tapaamisessa huomioon otettavia seikkoja; HROY:n hallituksen kokoukset 20.10. ja 23.11.1982; HYS hallituksen kokous 24.2.1983; HO hallituksen kokous 1.3.1983; YTNK:n kokoukset 24.2. ja 16.11.1983, 16.12.1985.
- 195 Elinkeinolupahakemus Uudenmaan lääninhallitukselle 11.4.1983; Alkon päätös 19.4.1983; Alkon anniskelusopimus 27.5.1983.
- 196 HROY:n hallituksen kokoukset 14.3., 13.4., 3.5., 24.5., 29.6. ja 22.9.1983, 4.1.1984; N. O. Blummén selvitys Hämäläisten Ravintola Oy:n hallitukselle 12.3.1984; Antti Pohjanheimon esitelmä Pohjalaisten osakuntatalon 70-vuotisjuhlassa 21.11.1982; Simo Pietiläisen haastattelu 31.3.2011; Jarmo Littusen haastattelu 19.4.2011.
- 197 HROY:n hallituksen kokous 18.8.1983; HYS hallituksen kokous 20.9.1983; Helsingin Sanomat 28.8. ja 6.9.1983; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 198 Pekka Sirviön kirjelmä Helsingin raastuvanoikeudelle 5.9.1983; Muistio, 1.4.1984: HROY:n ja maaherran tapaamisessa huomioon otettavia seikkoja; HROY:n hallituksen kokous 18.1.1984; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 199 HROY:n hallituksen kokous 12.10.1983; HYS hallituksen kokous 27.10.1983.
- 200 Tarkastuspöytäkirja, ei päivämäärää; Muistio, 1.4.1984: HROY:n ja maaherran tapaamisessa huomioon otettavia seikkoja; Pekka Sirviön kirjelmä Helsingin raastuvanoikeudelle 5.9.1983; Simo Pietiläisen haastattelu 31.3.2011.
- 201 Aulis Aarnion kirje Jacob Södermanille, 8.12.1983.
- 202 Tarkastuspöytäkirja 13.12.1983; Elinkeinolupahakemus Uudenmaan lääninhallitukselle 11.4.1983; HROY:n hallituksen kokous 14.12.1983.
- 203 Juhani Merimaan kirje Juhani Nummelalle, 3.1.1984; Simo Pietiläisen haastattelu 31.3.2011; Jarmo Littusen haastattelu 19.4.2011.
- 204 HROY:n ja maaherran tapaamisessa huomioon otettavia seikkoja, Hannu Jokinen 4.1.1984; HROY:n muistio Uudenmaan lääninhallitukselle, 4.1.1984;

- HROY:n hallituksen kokous 1.2.1984; HYS hallituksen kokous 2.2.1984; HYS valtuuskunnan kevätkokous 10.5.1984; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011; Asko Niemisen haastattelu 10.3.2011.
- 205 HROY:n hallituksen kokous 29.2.1984; HYS hallituksen kokous 8.3.1984; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 206 Muistio Hämäläisten Ravintola Oy:n hallitukselle, N. O. Blummé 12.3.1984.
- 207 HROY:n hallituksen kokoukset 21.3. ja 19.12.1984, 8.8.1985, liite; HROY Työvaliokunnan kokous 29.5.1984; HYS hallituksen kokous 11.4.1984, liite; Jarmo Littusen haastattelu 19.4.2011.
- 208 HYS hallituksen kokoukset 11.4., 12.6. ja 4.7.1984; HROY:n hallituksen kokoukset 18.4., 9.8. ja 16.11.1984; HYS toimintakertomus 1984; Simo Pietiläisen haastattelu 30.3.2011; Asko Niemisen haastattelu 10.3.2011; Antti Pohjanheimon haastattelu 10.1.2011.
- 209 HROY:n hallituksen kokoukset 23.1. ja 27.2.1985; HYS hallituksen kokoukset 27.1.1983 ja 31.1.1985; Asko Niemisen haastattelu 10.3.2011.
- 210 Syksyn 1985 yhtiökokouksessa hallitukseen nimitettiin säätiön edustajina Pekka Paunio, Matti Pellinen ja Antti Pohjanheimo. Pohjanheimo valittiin sittemmin myös hallituksen puheenjohtajaksi. HYS toimintakertomus 1985.
- 211 HYS hallituksen kokoukset 7.3. ja 20.3.1985; HROY:n varsinainen yhtiökokous 20.5.1985.
- 212 HO kokous 12.3.1985.
- 213 Hälläpyörä 1/1985.
- 214 Sillanpää 2002, s. 182–183.
- 215 Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 216 HROY:n hallituksen kokoukset 18.4., 16.5. ja 8.8.1985; HYS hallituksen puhelinkokous 27.6.1985; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 217 HYS hallituksen kokous 18.4.1985; HYS toimintakertomus 1985; Asko Niemisen haastattelu 10.3.2011.
- 218 HYS hallituksen kokous 14.11.1985, liite; HROY varsinainen yhtiökokous 28.11.1985; HROY:n hallituksen kokous 12.12.1985; Asko Niemisen haastattelu 10.3.2011.
- 219 HROY:n hallituksen kokoukset 28.2., 24.4., 4.11. ja 26.11.1986, liite; Ohjesääntö yritysdemokratian toteuttamisesta Hämäläisten Ravintola Oy:n hallinnossa; HYS toimintakertomus 1986; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 220 HROY:n hallituksen kokoukset 17.1., 29.8., 21.10. ja 22.12.1986, 5.8. ja 27.11.1987 ja 18.2.1988; HYS hallituksen kokoukset 2.1. ja 29.5.1987; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 221 HO ylimääräinen kokous 30.10.1984; HYS hallituksen kokous 16.11.1984; Simo Pietiläisen haastattelu 30.3.2011.
- 222 HYS hallituksen kokous 14.11.1985; HYS toimintasuunnitelma 1986–1990.
- 223 HYS hallituksen kokous 14.11.1985; HO kokous 3.11.1985; HO hallituksen kokous 23.1.1986.
- 224 HYS hallituksen kokoukset 4.9. ja 29.10.1986, 3.3., 1.4., 23.4. ja 29.5.1987; HYS toimintakertomukset 1986 ja 1987.
- 225 HYS hallituksen kokoukset 3.3., 8.6. ja 8.6.1987, 25.1.1988; HYS toimintakertomukset 1987 ja 1988.
- 226 Hälläpyörä 3/1987; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011; Simo Pietiläisen haastattelu 30.3.2011; Jarmo Littusen haastattelu 19.4.2011.
- 227 HYS toimintakertomukset 1987 ja 1988; HYS toimintasuunnitelma vuodelle 1988.
- 228 HO kokoukset 21.9.1988 ja 26.10.1988; HO hallituksen kokous 4.10.1988.
- 229 HYS hallituksen kokous 19.11.1987; Asko Niemisen haastattelu 10.3.2011; Simo Pietiläisen haastattelu 30.3.2011.
- 230 HYS toimintakertomukset

- 1977–1988; HYS valtuuskunnan kokoukset 1976–1987.
- 231 Jarmo Littusen haastattelu 19.4.2011.
- 232 HO yleiskokous 16.11.1988; HYS valtuuskunnan kokous 24.11.1988, liitteet; Jarmo Littusen haastattelu 19.4.2011; Simo Pietiläisen haastattelu 30.3.2011.
- 233 HYS toimintakertomukset 1987–1991; HYS hallituksen kokoukset 29.10.1987, 8.9. ja 3.11.1988.
- 234 HYS toimintakertomukset 1987–1991; HYS hallituksen kokoukset 3.3.1988, 23.5.1989, 24.4. ja 2.10.1992.
- 235 Jarmo Littusen haastattelu 19.4.2011; Simo Pietiläisen haastattelu 30.3.2011.
- 236 HYS hallituksen kokoukset 24.9.1987, liite ja 3.3.1988, liite; Simo Pietiläisen haastattelu 30.3.2011.
- 237 HYS hallituksen kokous 3.3.1988, liite; Simo Pietiläisen haastattelu 30.3.2011.
- 238 HYS hallituksen kokoukset 3.3. ja 14.4.1988, liitteet; HROY:n hallituksen kokous 18.3.1988; HO hallituksen kokous 22.3.1988; HO kokous 28.4.1988; Simo Pietiläisen haastattelu 30.3.2011.
- 239 HROY:n ylimääräinen yhtiökokous 9.6.1988; HROY:n hallituksen kokous 21.6.1988; Simo Pietiläisen haastattelu 30.3.2011; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 240 HROY:n hallituksen kokoukset 13.5., 12.7. ja 6.10.1988, liite, 15.2.1989; HYS toimintakertomus 1988; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 241 HROY:n hallituksen kokoukset 4.5. ja 8.11.1989.
- 242 HROY:n hallituksen kokoukset 8.11.1989 ja 11.1.1990; HYS hallituksen kokous 18.1.1990; HYS toimintakertomus 1989; Helsingin Sanomat 23.12.1989; Simo Pietiläisen haastattelu 30.3.2011; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011; Jarmo Littusen haastattelu 19.4.2011.
- 243 HROY:n hallituksen kokoukset 4.5. ja 8.11.1989; Sillanpää 2002, s. 180–181, 195; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011; Simo Pietiläisen haastattelu 30.3.2011.
- 244 Simo Pietiläisen haastattelu 30.3.2011; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 245 HROY:n hallituksen kokous 11.1.1990; Simo Pietiläisen haastattelu 30.3.2011; Jarmo Littusen haastattelu 19.4.2011.
- 246 HROY:n hallituksen kokoukset 11.1. ja 13.2.1990; HYS hallituksen kokous 18.1.1990; Bruun–Lindfors–Luoto–Salon 1998, s. 343–345; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011; Simo Pietiläisen haastattelu 30.3.2011.
- 247 HROY:n hallituksen kokoukset 15.8. ja 26.11.1990; Bruun–Lindfors–Luoto–Salon 1998, s. 343–345; www.historia.tavastia.fi.
- 248 HROY:n hallituksen kokoukset 15.8., 27.9., 23.10. ja 26.11.1990; HYS toimintakertomus 1990.
- 249 HROY:n hallituksen kokoukset 26.11.1990 ja 6.2.1991; HYS toimintakertomukset 1990 ja 1991; Helsingin Sanomat 22.3.1991; Bruun–Lindfors–Luoto–Salon 1998, s. 444; www.historia.tavastia.fi; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011.
- 250 HROY:n hallituksen kokous 20.3.1991; HROY:n ylimääräinen yhtiökokous 20.3.1991; Helsingin Sanomat 22.3.1991; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 251 HYS toimintakertomus 1991; HO kokous 26.3.1991; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011.
- 252 HROY:n hallituksen kokoukset 15.8. ja 26.11.1990; HYS hallituksen kokous 7.5.1991, liite; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 253 HYS hallituksen kokoukset 8.4. ja 7.5.1991, liite; HYS toimintakertomus 1991; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011; Jarmo Littusen haastattelu 19.4.2011.
- 254 Simo Pietiläisen haastattelu 30.3.2011;

- Asko Niemisen haastattelu 10.12.2010;
Jarmo Littusen haastattelu 19.4.2011.
- 255 Kolbe 1996, s. 527; Solhstén-Nederström 2011, s. 246, 261; Helsingin Sanomat 22.9.2011.
- 256 Hotelli- ja ravintolalehti 4/71; Kuusisto 1978, s. 202–204; Silventoinen (toim.) 2004, s. 36–41; Matti Rissasen ja Antti Palmusen haastattelu 3.3.2011.
- 257 HYS toimintakertomus 1978; HO hallituksen kokoukset 10.10.1978 ja 20.1.1979.
- 258 HYS hallituksen kokous 14.11.1985, liite; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 259 HROY:n hallituksen kokoukset 27.11.1987, 26.1. ja 18.2.1988; HYS toimintakertomukset 1988 ja 1989; Hämäläisten Talon Osakuntabaari Oy:n yhtiöjärjestys; Perustava yhtiökokous 29.11.1989; Juhani Merimaan haastattelu 28.1.2011.
- 260 Hämäläisten Talon Osakuntabaari Oy:n yhtiöjärjestys; Perustava yhtiökokous 29.11.1989; HOB hallituksen kokous 14.12.1989; Simo Pietiläisen haastattelu 30.3.2011; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011.
- 261 HOB hallituksen kokous 14.12.1989, liite.
- 262 HOB hallituksen kokoukset 14.12.1989 ja 12.12.1990, liitteet; HOB toimintakertomus 1990; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011.
- 263 HOB hallituksen kokoukset 14.12.1989, 24.1. ja 22.10.1990, 13.11.1991; HYS toimintakertomus 1990; Antti Pohjanheimon haastattelut 11.1.2011 ja 11.3.2011.
- 264 HOB hallituksen kokoukset 24.1. ja 13.11.1991, 1.9.1993 ja 17.1.1994; HOB toimintakertomukset 1990–1994; HYS toimintakertomukset 1991–1993.
- 265 HOB hallituksen kokoukset 15.9.1994, 24.1., 24.4. ja 23.8.1995; HO hallituksen kokous 5.9.1994; HYS toimintakertomus 1994.
- 266 HOB hallituksen kokous 18.12.1995, 8.2.1996; HYS toimintakertomukset 1995–1997.
- 267 HOB hallituksen kokoukset 13.10.1997, 20.1. ja 31.3.1998, liite; HYS toimintakertomus 1999.
- 268 HYS hallituksen kokoukset 16.8.1979, 24.2. ja 20.9.1983, 2.2. ja 12.6.1984; HYS toimintakertomukset 1983 ja 1984, liite.
- 269 HYS toimintakertomus 1987, liite; HYS hallituksen kokoukset 4.9.1986, 2.1.1987 ja 25.1., 3.3., 16.5. ja 2.6.1988; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011; Simo Pietiläisen haastattelu 30.3.2011.
- 270 HYS toimintakertomus 1988; HO yleiskokous 27.1.1987; HYS hallituksen kokous 8.9.1988; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011; Simo Pietiläisen haastattelu 30.3.2011; Jarmo Littusen haastattelu 19.4.2011.
- 271 HYS hallituksen kokoukset 16.5. ja 8.9.1988; HTNOY perustava kokous 30.9.1988; Perustamisasiakirja 30.9.1988; HTNOY hallituksen kokous 24.10.1988; Leimaverolaskelmat osakemyynneistä 11.11.1988.
- 272 HYS hallituksen kokous 8.9.1988; Omaisuudenhoitosopimus 1.11.1988; HTNOY hallituksen kokous 27.4.1989, liite; Pörssikauppojen seurantalomakkeet vuosilta 1988 ja 1989; Simo Pietiläisen haastattelu 30.3.2011.
- 273 HYS toimintakertomukset 1988 ja 1989; <http://www.porssitieto.fi/lakanneeta.html>; <http://www.porssisaatio.fi/info/helsingin-porssin-kurssikehitys-1972->; Helsingin Sanomat 29.6.1989; HTNOY tilannekatsaus 31.12.1989; Simo Pietiläisen haastattelu 30.3.2011.
- 274 HTNOY hallituksen kokoukset 28.11.1990, liite, 8.4.1991; HTNOY tuloslaskelma 1991; Kirje KOP:n omaisuudenhoidolle 10.4.1991; Tekniikka ja talous 26.2.1990; Sijoituslehti 22.8.1991.

- 275 HTNOY tilannekatsaukset 11.4.1991 ja 13.11.1992; HTNOY tuloslaskelmat 1989–1993; HTNOY toimintakertomukset 1989–1993.
- 276 HTNOY hallituksen kokoukset 20.7. ja 18.11.1993; HTNOY toimintakertomus 1993; Kauppalehti 10.12.1993; Jarmo Littusen haastattelu 19.4.2011.
- 277 HTNOY varsinainen yhtiökokous 21.3.1996 ja ylimääräinen yhtiökokous 29.8.1997; HTNOY hallituksen kokoukset 7.2.1996 ja 1.11.1997; HTNOY tase 29.8.1997; HTNOY tilannekatsaukset 1995 ja 1996; Merita arvopaperiote 3/1996, 1.12.1996–31.12.1996; Alfred Berg, laskelma 28.5.1997.
- 278 HTNOY lopettamiskokous 15.5.1998; Selvitysmiehen kertomus ja lopputilitys ajalta 29.8.1997–15.5.1998, liitteet; HTNOY toimintakertomukset 1989–1997; Jarmo Littusen haastattelu 19.4.2011; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011.
- 279 HYS hallituksen kokoukset 14.1. ja 20.2.1991; HYS toimintakertomukset 1990 ja 1991; Simo Pietiläisen haastattelu 30.3.2011.
- 280 HYS hallituksen kokoukset 24.4. ja 2.10.1992; HYS toimintakertomukset 1992 ja 1993; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011; Simo Pietiläisen haastattelu 30.3.2011.
- 281 HYS hallituksen kokoukset 25.5., 20.7. ja 31.8.1993; Helsingin Sanomat 5.10.1994; Jarmo Littusen haastattelu 19.4.2011.
- 282 HYS toimintasuunnitelmat 1993 ja 1994; HYS hallituksen kokoukset 18.11.1993, 20.1. ja 2.3.1994; HYS toimintakertomus 1994; Jarmo Littusen haastattelu 19.4.2011; Jari Lemetyisen haastattelu 30.5.2011.
- 283 HYS hallituksen kokoukset 20.10. ja 15.11.1994, 16.2.1995; Helsingin Sanomat 5.10.1994.
- 284 HYS hallituksen kokoukset 20.10.1994 ja 16.2.1995; Jarmo Littusen haastattelu; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011.
- 285 HYS hallituksen kokoukset 13.4., 18.5., 29.6. ja 26.9.1995, liitteet; HYS toimintakertomukset 1995 ja 1996; www.ymparisto.fi; Helsingin Sanomat 5.10.1994.
- 286 HYS hallituksen kokous 26.9.1995; HYS valvontatilintarkastus 1995; Jarmo Littusen haastattelu 19.4.2011.
- 287 HYS valtuuskunnan kokous 22.11.1995; HYS hallituksen kokoukset 6.11.1995, 11.1., 11.3. ja 21.10.1996; HYS toimintakertomus 1996; www.tammi.fi; Jarmo Littusen haastattelu 19.4.2011.
- 288 HYS hallituksen kokoukset 7.2. ja 11.3.1996; HYS toimintakertomus 1995.
- 289 HYS valtuuskunnan kokoukset 22.11.1995 ja 9.5.1996, liitteet; HYS toimintakertomus 1996.
- 290 HYS toimintakertomukset 1997 ja 1998.
- 291 Jarmo Littusen haastattelu 19.4.2011; Matti Rissasen haastattelu 3.3.2011.
- 292 HYS toimintakertomukset 1990–1999; HYS hallituksen kokous 19.5.1997.
- 293 Jari Lemetyisen haastattelu 30.5.2011.
- 294 HYS hallituksen kokous 30.1.1998; Jarmo Littusen haastattelu 19.4.2011; Jari Lemetyisen haastattelu 30.5.2011.
- 295 HYS toimintakertomukset 1997 ja 1999; Jari Lemetyisen haastattelu 30.5.2011.
- 296 HYS hallituksen kokoukset 19.5. ja 24.10.1997, 30.1. ja 18.9.1998; Jarmo Littusen haastattelu 19.4.2011; Jari Lemetyisen haastattelu 30.5.2011; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011.
- 297 HYS hallituksen kokoukset 26.10. ja 16.12.1998, 1.2.1999; HYS toimintakertomus 1998; Jari Lemetyisen haastattelu 30.5.2011.
- 298 HYS hallituksen kokoukset 18.9.1998, 31.3., 12.5., 9.9. ja 29.10.1999; HYS toimintakertomus 1999; <http://www.elisa.fi/elisa-oyj/sijoittajat/>

- osake/osakkeen_historia.
- 299 Eurot otettiin käyttöön tilivaluuttana vuoden 1999 alussa ja pörssikurssit noteerattiin markkojen lisäksi myös euroissa. Käteisvaluuttana eurot otettiin käyttöön vuoden 2002 alussa.
- 300 HYS hallituksen kokoukset 30.3., 9.5. ja 4.10.2001, 17.5.2002; HYS toimintakertomus 2001; <http://www.taloussanomat.fi/porssi/2008/06/05/sonera-sijoittaja-vielako-olet-tappiolla/200815327/170>.
- 301 HYS hallituksen kokoukset 1.3. ja 2.10.2002, 4.2. ja 16.4.2003; HYS toimintakertomukset 2002 ja 2003.
- 302 HYS hallituksen kokoukset 11.2.2000 ja 2.2.2006; Sami Sunilan haastattelu 18.8.2011.
- 303 HYS hallituksen kokoukset 2.2.2006, 30.3.2007, liite; Sami Sunilan haastattelu 18.8.2011; Anna Kuljun haastattelu 6.9.2011.
- 304 HYS hallituksen kokoukset 14.5. ja 1.10.2008, 20.1., 29.4., 23.9., liite, 21.10. ja 30.11.2009, 2.9. ja 1.11.2010; HYS toimintakertomukset 2009 ja 2010; Sami Sunilan haastattelu 18.8.2011; Markku Tiensuun haastattelu 15.9.2011.
- 305 HYS hallituksen kokoukset 11.2.2000, 11.6.2007, 17.3., 14.5. ja 25.11.2008, 23.9.2009, 15.2. ja 1.11.2010; Sami Sunilan haastattelu 18.8.2011; Anna Kuljun haastattelu 6.9.2011; Markku Tiensuun haastattelu 15.9.2011.
- 306 HYS toimintakertomus 2010; Markku Tiensuun haastattelu 15.9.2011.
- 307 Jari Lemetyisen haastattelu 30.5.2011.
- 308 HYS hallituksen kokoukset 1.9. ja 26.10.1998, liite, 31.3. ja 9.9.1999; HYS toimintakertomus 1999; Jari Lemetyisen haastattelu 30.5.2011.
- 309 HYS hallituksen kokous 29.5.1998; HOB hallituksen kokoukset 29.5. ja 10.11.1998, 8.4. ja 29.10.1999, 20.11.2000 ja 17.10.2001; HYS toimintakertomukset 1999 ja 2001; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011.
- 310 Sami Sunilan haastattelu 18.8.2011; Jari Aleniuksen kirjallinen tiedonanto 28.8.2011; Anna Kuljun ja Laura Nyströmin haastattelu 6.9.2011.
- 311 HO kokous 18.4.2000; HO hallituksen kokous 9.11.2000; HYS hallituksen kokous 12.5.2000; Sami Sunilan haastattelu 18.8.2011; Helsingin Sanomat 24.9.2011; Jari Aleniuksen kirjallinen tiedonanto 28.8.2011; Anna Kuljun ja Laura Nyströmin haastattelu 6.9.2011.
- 312 HO hallituksen kokous 9.11.2000; Anna Kuljun ja Laura Nyströmin haastattelu 18.8.2011.
- 313 Jari Lemetyisen haastattelu 19.4.2011.
- 314 HYS hallituksen kokoukset 30.3., 9.5., 6.6. ja 27.7.2001.
- 315 Merita Pankki muuttui joulukuussa 2001 Nordeaksi. HYS hallituksen kokous 1.3.2002; HYS toimintakertomus 2001; Jari Aleniuksen kirjallinen tiedonanto 28.8.2011; Anna Kuljun ja Laura Nyströmin haastattelu 6.9.2011; Sami Sunilan haastattelu 18.8.2011.
- 316 HYS hallituksen kokous 4.10.2001; HO hallituksen kokoukset 21.9. ja 11.10.2001; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011; Anna Kuljun ja Laura Nyströmin haastattelu 6.9.2011.
- 317 Jari Aleniuksen kirjallinen tiedonanto 28.8.2011; Anna Kuljun ja Laura Nyströmin haastattelu 6.9.2011.
- 318 Ylioppilaslehti 6/1992 ja 3/1999.
- 319 Puro 2009, s. 67, 97.
- 320 Ylioppilaslehti 7/1992; Kokkonen 2004, s. 394–395; Heikki Holmin haastattelu 27.5.2011.
- 321 IAT hallituksen kokous 18.2.1992; HYS hallituksen kokous 24.4.1992; Ylioppilaslehti 7/1992; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011.
- 322 IAT varsinainen yhtiökokous 31.3.2000;

- IAT hallituksen kokous 7.11.2000, liitteet; HYS hallituksen kokoukset 12.5.2000, 4.2. ja 16.4.2003; HYS toimintakertomus 2000; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011; Heikki Holmin haastattelu 27.5.2011.
- 323 Ulkoasiainministeriö siirsi Suomen valtion omistamien Kiinteistö Oy Antti Korpintien hallinnan ja siihen liittyvät oikeudet opetusministeriölle 1.7.1993 lukien. AKT hallituksen kokous 28.5.1993, liite; Ylioppilaslehti 2.3.2001.
- 324 AKT hallituksen kokoukset 28.5. ja 10.11.1993; HYS hallituksen kokoukset 25.5.1993 ja 20.1.1994; Kokkonen 2004, s. 394–395; Heikki Holmin haastattelu 27.5.2011; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011.
- 325 AKT hallituksen kokous 6.4.1994, liitteet; AKT toimintakertomus vuodelta 1994; HYS hallituksen kokous 20.4.1994.
- 326 HYS hallituksen kokoukset 18.4.1969 ja 14.5.1970; HYS toimintakertomus 1972.
- 327 RLT hallituksen kokous 21.8.1997, liite; RLT toimintakertomukset 1997 ja 1998; HYS hallituksen kokous 18.4.2006, liite; Jari Lemetyisen haastattelu 19.4.2011; Heikki Holmin haastattelu 27.5.2011.
- 328 HYS hallituksen kokoukset 26.3. ja 15.4.1981, 18.3.1982; Ylioppilaslehti 12.3.1981; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011.
- 329 PVT hallituksen kokoukset 21.1. ja 29.9.2004; PVT toimintakertomukset 2003 ja 2004; HYS toimintakertomukset 1994, 2000 ja 2004; Jari Lemetyisen haastattelu 19.4.2011; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011.
- 330 www.vuokraturva.fi; Jari Lemetyisen haastattelu 19.4.2011; Heikki Holmin haastattelu 27.5.2011.
- 331 HO hallituksen kokous 24.2.1997; Heikki Holmin haastattelu 27.5.2011.
- 332 HYS hallituksen kokoukset 10.5. ja 18.5.2005, 2.2.2006, liite, 2.2.2007 ja 25.11.2008; Heikki Holmin haastattelu 27.5.2011; Sami Sunilan haastattelu 18.8.2011; Anna Kuljun haastattelu 6.9.2011.
- 333 HYS hallituksen kokous 10.10.2006, liite; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011; Heikki Holmin haastattelu 27.5.2011.
- 334 HYS hallituksen kokous 10.10.2006; Heikki Holmin haastattelu 27.5.2011; Sami Sunila haastattelu 18.8.2011.
- 335 HYS hallituksen kokoukset 10.5.2005 ja 2.2.2006, liite; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011; Heikki Holmin haastattelu 27.5.2011.
- 336 HYS valtuuskunnan kokous 16.4.1970; HYS hallituksen kokous 12.5.1970; HYS toimintakertomukset 1971 ja 1972.
- 337 Hely Tuorilan kirjallinen tiedonanto 23.8.2011.
- 338 Kokkonen 2004, s. 394–395; Ylioppilaslehti 3/1994; Helsingin Sanomat 6.3.1994.
- 339 AKT toimintakertomus vuodelta 1994; Kokkonen 2004, s. 394–395; Ylioppilaslehti 3/1994; Helsingin Sanomat 6.3.1994.
- 340 Heikki Holmin haastattelu 27.5.2011.
- 341 Heikki Holmin haastattelu 27.5.2011.
- 342 Hälläpyörä 3/2006; Pipsa Mattilan kirjallinen tiedonanto 5.9.2011.
- 343 Hälläpyörä 3/2006.
- 344 HYS hallituksen kokous 29.5.1998; Mikkonen 2010, s. 146; <http://www.skanska.fi/fi/Projektit/Nayta-projekti/?pid=751>.
- 345 HYS hallituksen pöytäkirjat 17.5.2002, 4.2. ja 16.4.2003, 4.2. ja 10.5.2005; HYS toimintakertomus 2003; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.1.2011.
- 346 HYS hallituksen kokoukset 2.10.2002, 17.12.2003, 1.7.2004, 10.5. ja 29.11.2005; HYS toimintakertomukset 2004 ja 2005; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011.

- 347 <http://www.kamppi.fi/ryityksille>; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011; Sami Sunilan haastattelu 18.8.2011.
- 348 HYS hallituksen pöytäkirjat 12.5. ja 29.10.1999, 11.2.2000, 4.10.2001 ja 1.7.2004.
- 349 HYS hallituksen kokoukset 1.11.2005, 2.2., 18.4., 18.5., 31.8. ja 10.10.2006, 30.3. ja 27.4.2007; HYS toimintakertomukset 2006–2008.
- 350 HYS hallituksen kokoukset 13.8., 2.10. ja 19.12.2007; HYS valtuuskunnan kokous 12.10.2007; Sami Sunilan haastattelu 18.8.2011; Anna Kuljun haastattelu 6.9.2011; Markku Tiensuun haastattelu 15.9.2011.
- 351 HYS hallituksen kokous 1.2.2008, liite; Anna Kuljun haastattelu 6.9.2011; Sami Sunilan haastattelu 18.8.2011.
- 352 HYS hallituksen kokous 2.2.2007; Sami Sunilan haastattelu 18.8.2011; Anna Kuljun haastattelu 6.9.2011; Markku Tiensuun haastattelu 15.9.2011.
- 353 HYS hallituksen kokoukset 2.10.2007, 1.10.2008 ja 20.1.2009; Sami Sunilan haastattelu 18.8.2011.
- 354 HYS hallituksen kokoukset 29.4., 23.9 ja 21.10.2009; HYS toimintakertomus 2009; Sami Sunilan haastattelu 18.8.2011; Markku Tiensuun haastattelu 15.9.2011.
- 355 HYS hallituksen kokoukset 17.6., ja 1.11.2010, 13.4. ja 17.6.2011; HYS toimintakertomus 2010; Sami Sunilan haastattelu 18.8.2011; Anna Kuljun haastattelu 6.9.2011; Markku Tiensuun haastattelu 15.9.2011.
- 356 Anna Kuljun haastattelu 6.9.2011; Markku Tiensuun haastattelu 15.9.2011.
- 357 Ylioppilaslehti 18/2007; Antti Pohjanheimon haastattelu 11.3.2011.
- 358 HYS toimintakertomukset 2000, 2006 ja 2010; HOB hallituksen kokoukset 9.2.2006, 18.10.2007 ja 14.2.2011; Paula Väliahon kirjallinen tiedonanto 13.5.2011; Pipsa Mattilan kirjallinen tiedonanto 5.9.2011; www.ppo.osakunta.fi.
- 359 www.helsinki.fi/jarj/oyv/osakunnat; www.ppo.osakunta.fi; www.satakuntalainenosakunta.fi.
- 360 HYS toimintakertomukset 2000–2010; Markku Tiensuun haastattelu 15.9.2011.
- 361 HO hallituksen kokoukset 19.1.1998 ja 25.4.2000.
- 362 HYS toimintakertomukset 2000–2010; HYS valtuuskunnan kokous 23.11.2010; www.nylandsnation.com; www.etelasuomalainenosakunta.fi; Ylioppilaslehti 18/2007.
- 363 HYS valtuuskunnan kokous 23.11.2010; HYS toimintakertomukset 1996, 2000 ja 2010.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Arkistolähteet

Hämäläis-Osakunta (HO)

Yleiskokousten pöytäkirjat
ja liitteet 1964–2008
Hallituksen kokousten pöytäkirjat
ja liitteet 1962–2008
Vuosikertomukset 1964, 1965

Hämäläisten Ravintola Oy (HROY)

Hallituksen pöytäkirjat ja liitteet 1980–1991
Yhtiökokousten pöytäkirjat 1980–1991
Toimintakertomukset 1980–1990

Hämäläisten Talon Notariaatti Oy (HTNOY)

Hallituksen pöytäkirjat ja liitteet 1988–1998
Yhtiökokoukset ja liitteet 1988–1998
Selvitysmiehen kertomus ja lopputilitys
ajalta 29.8.1997–15.5.1998
Tilintarkastuskertomukset 1989–1997
Toimintakertomukset 1989–1997
Tuloslaskelmat 1989–1996
Kirjeenvaihto 1989–1997

Hämäläisten Talon Osakuntabaari Oy (HOB)

Hallituksen pöytäkirjat ja liitteet 1989–2011
Yhtiökokousten pöytäkirjat
ja liitteet 1989–2011

Hämäläisten ylioppilassäätiö (HYS)

Hallituksen kokousten pöytäkirjat
ja liitteet 1963–2011
Valtuuskunnan kokousten
pöytäkirjat ja liitteet 1963–2011
Toimintakertomukset 1963–2010
Kirjeenvaihto 1963–2011
Asuntolasihteerin kirjeet 1980–1986

Kiinteistö Oy Antti Korpintie (AKT)

Hallituksen pöytäkirjat ja liitteet 1970–2010
Yhtiökokousten pöytäkirjat 1970–2010

Kiinteistö Oy Ida Aalbergintie 1 (IAT)

Hallituksen pöytäkirjat ja liitteet 1969–2010
Yhtiökokousten pöytäkirjat 1969–2010

Kiinteistö Oy Kämnerintie 4 (KMT4)

Hallituksen pöytäkirjat ja liitteet 1976–2010
Yhtiökokousten pöytäkirjat 1976–2010

Kiinteistö Oy Kämnerintie 7 (KMT7)

Hallituksen pöytäkirjat ja liitteet 1977–2010
Yhtiökokousten pöytäkirjat 1977–2010

Kiinteistö Oy Palovartijantie 13–17 (PVT)

Hallituksen pöytäkirjat ja liitteet 1976–2010
Yhtiökokousten pöytäkirjat 1976–2010

Kiinteistö Oy Rautalammintie 5 (RLT)

Hallituksen pöytäkirjat ja liitteet 1967–2010
Yhtiökokousten pöytäkirjat 1967–2010

Yritystoiminnan neuvottelukunta (YTNK)

Kokouspöytäkirjat ja liitteet 1973–1985

Painetut lähteet

SYL:n toimintakertomus 1945
SYL:n kevätilttopokous 30.5.1969
Helsingin hovioikeuden päätös
nro 1855 15.1.1976

Lehdet

Helsingin Sanomat
Hälläpyörä
Kansan Uutiset
Kauppalehti
Kuvastin
Sijoituslehti
Tekniikka ja talous
Uusi Suomi
Ylioppilaslehti

Kirjallisuus

Seppo Bruun – Jukka Lindfors – Santtu Luoto – Markku Salo: Jee, jee, jee. Suomalaisen rockin historia. Porvoo 1998.

Matti Hannikainen: Kymenlaakson Osakunnan historiikki 1993–2007. Helsinki 2008.

Kalervo Haverinen – Petri Lempinen: Omin avuin, valtion lainoin. Opiskelija-asuntojärjestelmä Suomessa. Helsinki 1998.

Harri Hypén: Hämmäläis-Osakunnan kirjasto. Klubitoiminnasta täyden palvelun opiskelijakirjastoksi 1932–2007. Hämeenlinna 2007.

Matti Klinge – Anto Leikola – Rainer Knapas – John Strömberg: Helsingin Yliopisto 1917–1990. Helsinki 1990.

Jouko Kokkonen: Tuuha oksa savolaisuuden puussa. Savolaisen Osakunnan historia. Helsinki 2004.

Laura Kolbe: Sivistyneistön rooli. Helsingin yliopiston ylioppilaskunta 1944–1959. Keuruu 1993.

Laura Kolbe: Eliitti, Traditio, Murros. Helsingin yliopiston ylioppilaskunta 1960–1990. Keuruu 1996.

Aarno Krohn – Jaakko Paavolainen – Pekka Salo (toim.): Myrskyn silmässä. Wiipurilaisen Osakunnan vuosikymmenet 1917–2003. Keuruu 2003.

Seppo Kuusisto: Kansallishenkeen uskoen. Hämmäläis-Osakunnan historia 2. Helsinki 1978.

Reino Lantto – Esko Nurmi: Ilveksen

30 vuosikertaa. Hämmäläisten Ravintola Oy 1946–1976. Kangasala 1976.

Petri Lempinen: ”Opiskelijarakentamisen muutos, yhdessä olosta opiskelijoiden tarpeisiin” teoksessa Omin avuin, valtion lainoin – opiskelija-asuntojärjestelmä Suomessa. Helsinki 1998.

Olli Matikainen: Akateemisia karjalaisia, maakunnan toivoja. Karjalaisen Osakunnan historia II. Keuruu 2005.

Isto Mikkonen – Seppo Tamminen – Mikko Laakso: Vuosisadan rakkaustarina. Rautakirja 1910–2010. Porvoo 2010.

Asko Nieminen: ”Hämmäläisten ylioppilassäätiö opiskelija-asuntojen tuottajana”, teoksessa Kaikuja Hämeestä. Toim. Jari Alenius, Lari Ahokas ja Jarmo Koskela. Vaasa 2003.

Erkki Paakkulainen: Tavan vuoksi. Tavastia Klubi 10 vuotta. Helsinki 1980.

Erkki Paakkulainen: Talo sivistyksen tien varrella. Hämmäläisten talo 1931–1981. Helsinki 1981.

Laura Puro: Opiskelijan koti. HOAS 1969–2009. Keuruu 2009.

Jyrki Rinne: Koti keskellä Helsinkiä. Varsinaissuomalainen osakunta 1906–2005. Espoo 2006.

Heikki Roiko–Jokela: Ylioppilas – maakunta – isänmaa. Pohjois-Pohjalainen Osakunta 1907–2007. Hämeenlinna 2007.

Esko Rekola: ”Hämmäläisten ylioppilassäätiön perustaminen”, teoksessa Kaikuja Hämeestä. Toim. Jari Alenius, Lari Ahokas ja Jarmo Koskela. Vaasa 2003.

Merja Sillanpää: Säännöstelty huvi. Suomalainen ravintola 1900-luvulla. Helsinki 2002.

Seija Silventoinen (toim.): Kavereiden kesken ja kuulakärkikynällä. Kalle Wettenhovin muistelmia. Kotka 2004.

Jemina Sohlstén-Nederström: Sata vuotta opintojen tiellä. KY 1911–2011. Keuruu 2011.

Esa Sundbäck: Suomen ylioppilaskuntien liitto ja suomalaisen opiskelijaliikkeen muutoksen vuodet 1968–1990. Jyväskylä 1991.

Antti Tuuri: Lemminkäisen sata vuotta. Merisatamasta maailman ääriin. Hämeenlinna 2010.

Veijo Åberg – Jemina Sohlstén-Nederström: Kilroy kävi täällä. Opiskelijoiden matkatoimiston tarina. Helsinki 2007.

Haastattelut

Esa Eskolin 24.10.2011
Heikki Holm 27.5.2011
Anna Kulju ja Laura Nyström 6.9.2011
Timo Laatusen 9.12.2010
Jari Lemetyinen 30.5.2011
Jarmo Littunen 19.4.2011
Ilkka Merimaa 17.1.2011 ja 5.4.2011
Juhani Merimaa 28.1.2011
Asko Nieminen 10.12.2010 ja 10.3.2011
Antti Palmunen ja Matti Rissanen 3.3.2011
Antti Pohjanheimo 11.1.2011 ja 11.3.2011
Simo Pietiläinen 31.3.2011
Olli Puntila 5.1.2011
Esko Rekola 24.11.2010
Sami Sunila 18.8.2011
Markku Tiensuu 15.9.2011
Pertti Torstila 21.1.2011

Kirjalliset tiedonannot

Jari Alenius 28.8.2011
Olavi Borg 17.12.2010
Marja-Leena Hassinen 12.5.2011
Eero Heimolinna 25.5.2011
Irma Koskinen 30.6.2011
Pipsa Mattila 5.9.2011
Tapani Oksanen 11.5.2011
Matti Pellinen 21.12.2010
Esa Peltonen 11.5.2011
Matilda Pohjala 15.1.2011
Hely Tuorila 23.8.2011
Paula Väliaho 13.5.2011

Internetsivustot

www.ara.fi
www.elisa.fi
www.epo.osakunta.fi
www.etelasuomalainenosakunta.fi
www.etera.fi
www.historia.tavastia.fi
www.kamppi.fi
www.nylandsnation.com
www.porssitieto.fi
www.porssisaatio.fi
www.ppo.osakunta.fi
www.pv.osakunta.fi
www.satakuntalainenosakunta.fi
www.skanska.fi
www.taloussanomat.fi
www.tammi.fi
www.urbaanisanakirja.com
www.vuokratuiva.fi
www.ymparisto.fi

HÄMÄLÄISTEN YLIOPILOSSÄÄTIÖN LUOTTAMUS- JA TOIMIHENKILÖT

Valtuuskunnan puheenjohtajat

Juhani Paatela 1963–1967
Antti Suviranta 1968–1972
Matti Antila 1973–1978
Aulis Aarnio 1979–1984
Timo Konstari 1985–1990
Matti Rissanen 1991–2000
Hely Tuorila 2000–2006
Petri Pellikka 2006–

Valtuuskunnan jäsenet

Sulo K. Elomaa 1963–1970
Kalervo Laine 1963–1971
Sampsä Mantere 1963–1972
Timo Mäki 1963–1972, 1974–1979
Asko Nieminen 1963–1965
Lauri A. Puntila 1963–1972
Aulis Salo 1963–1974
Öjvind Semenius 1963–1965
Pirkko Virkkunen 1963–1970
Markku Ahtela 1966–1967
Olli Tarkka 1966–1967
Eero Metsälä 1967–1968
Veijo Miettinen 1968–1970
Matti Häkkinen 1969, 1971–1972
Timo Sahi 1970–1971
Antti Roine 1971–1973
Jouko Skinnari 1971–1973, 1990–2001
Lauri Kuoppa 1972–1974
Ilkka Merimaa 1972–1973
Matti Haristo 1972–1975
Reko Vilpas 1972–1995
Pekka Tuominen 1972–1973
Paavo Vihervaara 1973
Aimo Vihervuori 1973–1975, 1980–1982
Sakari Keravuori 1973–1991
Ritva Viertola 1973–1976
Kari Tavaiila 1974–1989
Hannu Jokinen 1974–1977
Helge Laakso 1974–1985
Berntd Haglund 1974–1975
Anssi Arohonka 1975–1976
Juhani Merimaa 1975–1977
Timo Luoto 1976–1977
Eero Nikula 1976–1996

Timo Pohjansalo 1976–1978
Matti Kukko 1977–1978
Reino Lantto 1977
Jouni Sieranta 1978–1981
Pertti Kangas 1978–1981
Timo Mikkola 1978
Erkki Paakkulainen 1978–1980
Timo Lampinen 1979–1980
Tapani Vasama 1979–1982
Juha Arvela 1979–1993
Ari Helminen 1981–1982
Heikki Venho 1981–1988
Timo Salonen 1982–1983
Jari Virtanen 1982–1983
Erkki Alanen 1983–1994
Markku Pulkkinen 1983–1984
Pekka Rantanen 1983–1984
Jukka Linna 1984–1985
Ritva-Leena Tirronen 1984–1987
Pauli Heinonen 1985–1986
Arto Rantanen 1985
Paula Havaste 1986
Kari Kajaste 1986–1987
Arto Rajala 1986
Kari Havaste 1987
Jari Lemetyinen 1987–1990
Pekka Rauhala 1987–1988
Karola Baran (Aarnio) 1988–1989
Päivi Kairamo-Hella 1988–1989
Matti Taipale 1988–1989
Lassi Kettula 1989–1990
Jukka- Matti Laine 1989–1990
Jyrki Jaakkola 1990–1993
Paula Luopio 1990–1991
Marjut Mustonen 1990–1991
Pekka Ala-Vähälä 1991–1992
Timo Korander 1991–1992
Klaus Lindgren 1991–1992
Kaisa Hallenberg 1992–1993
Timo Kirkko-Jaakkola 1992–2005
Krista Soukola 1992–1993
Heikki Heino 1993–1994
Kalle Roine 1993–1994
Ilona Sipilä 1993–1994
Johanna Hervonen 1994–1995

Ulla-Maija Mäntylä 1994–1999
Jukka Nyström 1994–1995
Sami Sunila 1994–1995
Harri Lintumäki 1995–1997
Mikko Paavola 1995–1996
Petri Sinivuori 1995–1996
Tuuli Viranta 1995–1996
Henrikki Hervonen 1996–1997
Virva Holmia 1996–1997
Marko Lehtamo 1996–1997
Ritva Salisma 1996–2001
Juha Mattila 1997–1998
Jari Koskinen 1997–2008
Anna Tiitinen 1997–1998
Henrik Zenkner 1997–1998
Tuuli Hyytiä 1998–1999
Juha Isosuo 1998–2009
Tommi Nieminen 1998–1999
Ari Sihvola 1998–1999
Jari Alenius 1999–2000
Esa Halmari 1999–2000
Harri Mattinen 1999–2000
Laura Holkeri 2000–2001
Julle Keihänen 2000–2001
Maarit Salminen 2000–2001
Juha Suopohja 2000–2002
Paula Koivisto 2001–2002
Kaisa Pakkala 2001–2002
Paula Salminen 2001–2002
Sanna Hughes 2002–2003
Ulla Juurola 2002–2004
Reetta Lehtamo (Karjalainen) 2002–2003
Elina Kerko 2002–2003
Antti Puisto 2002–2011
Antti Laherto 2003–2004
Paula Kurki-Suonio 2003–
Paolo Micheletti 2003–2004
Eeva Pohjakallio 2003–2004
Paula Ahonen 2004–2005
Antti Mattila 2004–2005
Harri Nurmi 2004–2005
Pekka Asikainen 2005–2007
Mikko Kotola 2005–2006
Teemu Taxell 2005–2006
Petri Tossavainen 2005–2006

Minna Ahonen 2006–2007
Antti Hatakka 2006–2007
Risto Koivisto 2006–2009
Joni Penkari 2006
Tuomas Koivula 2007–2011
Martti Nieminen 2007–2008
Elina Salo 2007–2008
Joose Vettenranta 2007
Emmi Yli-Houhala 2008–2009
Jussi Laherto 2008–2009
Tapio Hatakka 2008–2009
Pekka Hopeakoski 2008–
Eevi Kirjasniemi 2009–2011
Jani Ollikainen 2009–2011
Matti Puotila 2009–
Jarna Hyvönen 2010–
Viljo Lehtinen 2010–
Jenna Kaijasilta 2010–
Sari Rautio 2010–
Jukka Järvinen 2011–
Sakari Lähteenmäki 2011–
Aku Peltonen 2011–
Pekka Varje 2011–

Hallituksen puheenjohtajat

Esko Rekola 1963–1970
Ilmari Ketola 1971–1973
Asko Nieminen 1973–1987
Simo Pietiläinen 1988–1992
Jarmo Littunen 1993–1997
Jari Lemetyinen 1998–2005
Sami Sunila 2006–2010
Anna Kulju 2011–

Hallituksen jäsenet

Esko Rekola 1963–1970
Ilmari Ketola 1963–1973
Mikko Kivimäki 1963–1965
Aarno Lampi 1963
Antti Palmunen 1963
Timo Laatumen 1963–1966, 1971–1972
Seppo Hieta 1964–1973
Erkki Savonen 1964–1969
Matti Rissanen 1966–1968
Olli Puntila 1968–1970

Pertti Torstila 1970–1972
Matti Häkkinen 1970–1971
Antti Pohjanheimo 1971–1972
Reijo Viertola 1972–1974
Lauri Hakkila 1973–1974
Asko Nieminen 1973–1987
Ilkka Merimaa 1973–1977, 1979–1982
Raimo Kaitue 1974–1977
Heikki Laavola 1975–1976
Jorma Sinkkilä 1975–1978
Erkki Vikkula 1977–1986
Juhani Merimaa 1977–1980
Reino Lantto 1978–1985
Jukka Salomaa 1980–1983
Simo Pietiläinen 1983–1986, 1987–1992
Jari Virtanen 1983–1984
Martti Martikainen 1985–1986
Arto Rajala 1986–1988, 1989–1990
Jarmo Littunen 1986–1997
Paula Havaste 1987–1988
Mikko Keskinen 1988–1991
Juha T. Mattila 1988–1991
Marjut Mustonen 1991–1996
Juha Tuomarila 1992–1999
Jari Lemetyinen 1992–2006
Matti Taipale 1993–1995
Kalle Roine 1995–2001
Sami Sunila 1997–2001, 2002–2010
Antti Marttila 1998–2007
Tuuli Hyytiä 1999–2004
Jari Alenius 2001–2003
Laura Nyström (Holkeri) 2003–2005
Anna Kulju 2005–
Antti Laherto 2005–2007
Mikko Kotola 2007–
Joni Penkari 2007–2008, 2011–
Erika Salmenvaara (Salli) 2008–
Martti Nieminen 2009–2010
Valtteri Aaltonen 2011–

Asiamiehet

Pauli Leiwo 1963
Antti Palmunen 1964–1967
Esa Eskolin 1967–1971
Antti Pohjanheimo 1971–2007
Markku Tiensuu 2007–

Asuntolasihteerit/apulaisiännöitsijät/ asuntolaisiännöitsijät

Eero Laine 1971–1972, 1972–1975
Kari Mattila 1972
Erkki Keskinen 1975–1976, 1977–1979
Veli Leinonen 1976–1977, 1980–1983
Risto Meriläinen 1983–1987
Kyösti Visakko 1987–1989
Heikki Holm 1989–
Ari Sihvola 2009–2010

Toimistosihteerit

Ritva–Maija Kummunsalo 1970–1973
Eeva Kuusela 1973–1974
Seija Rongas 1974–1976
Riitta Piikamäki (Vilhonen,
Meriläinen) 1976–1990
Taine Hanén 1990–2003
Liisa Leskinen 2003–

Huoltomiehet/kiinteistöhoitajat

Martti Koivunen 1963–1966
Kalevi Skonbäck 1966–1969
Pertti Salo 1969–1980
Matti Kivinen 1981–1995
Saku Weckström 2001–2011

Osakuntabaarin henkilökunta, 1989–

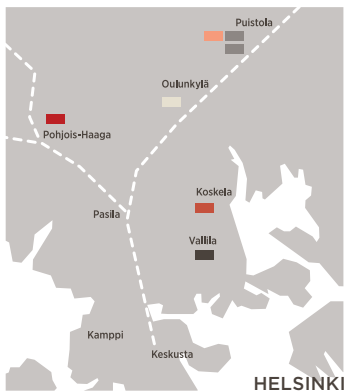
Eila Konkari 1989–1998
Alli Nygren 1989–1992
Tyne Räsänen 1989–1991
Tuija Aro 1991–
Tarja Loikkanen 1992–1995
Elsa Ryytty 1998–1999
Ritva Lahtivirta (Nurminen) 1999–

Kirjastonhoitajat, 1978–

Lauri Nurminen 1977–1979
Eeva-Liisa Tuomi-Kyrö 1980–1984
Jaana Kaakkola 1984–1985, 1987–1988, 1990
Teija Metsäranta 1985–1986, 1992
Marjut Kokko 1988–1989, 1990–
1991, 1994–1995, 1997
Tuomas Paarlahti 1993, 1998–1999
Henrik Zenkner 1996
Harri Hypén 1999–2005
Paula Väliaho 2006–2007
Paula Salminen 2008–
Joni Lanki 2011–2012

HÄMÄLÄISTEN YLIOPIPISSÄÄTIÖN ASUNTOLAT JA ASUNNOT

	omistus:	soluhuoneet:	yksiöt/perheasunnot:
■ KOy Rautalammintie 5	33,3 %	10	15
■ KOy Ida Aalbergintie 1	50,0 %	190	18
■ KOy Antti Korpintie 4	27,3 %	32	27
■ KOy Palovartijantie 13–17	100,0 %	-	98
■ KOy Kämnerintie 4	100,0 %	30	46
■ KOy Kämnerintie 7	50,0 %	27	26
■ KOy Helsingin Maapadontie 2 (valmistuu vuonna 2013)	64,8 %	-	52
Yhteensä		289	282

HÄMÄLÄISTEN YLIOPIPISSÄÄTIÖN VUOSITTAISET YLI- JA ALIJÄÄMÄT

(siirrot asuntolarahastoon ennen
tilikauden tulosta)

markkaa	euroa
1963: 14 680	2001: -26 062 (122 777)
1964: 24 937	2002: 50 778 (140 000)
1965: -27 145	2003: 375 588 (260 000)
1966: 45 095	2004: 180 461 (185 000)
1967: 30 256 (100 000)	2005: 322 379
1968: 58 149	2006: -92 370 (187 109)
1969: 6 356 (40 000)	2007: -1 250
1970: 46 066 (142 500)	2008: 846 726
1971: 56 109 (100 000)	2009: 341 553 (94 583)
1972: 3 007 (100 000)	2010: 1 521 308 (147 596)
1973: 82 371 (100 000)	
1974: 498 815 (450 000)	
1975: 689 152 (800 000)	
1976: 768 901 (771 880)	
1977: 729 993	
1978: 718 732	
1979: 839 362	
1980: 609 141	
1981: 581 291	
1982: 485 695	
1983: 268 694	
1984: 457 467	
1985: 1 259 246	
1986: 1 461 873	
1987: 1 296 135	
1988: 301 880	
1989: 780 266	
1990: 1 395 835	
1991: 1 568 507	
1992: 1 275 069	
1993: 54 608	
1994: 53 638	
1995: -6 482 805	
1996: -225 625	
1997: 309 690	
1998: 1 388 972	
1999: 1 026 900	
2000: 695 688	
2001: -154 958	

HÄMÄLÄISTEN YLIOPIPIASSÄÄTIÖN OSAKUNTALAISIA
HYÖDYTTÄVÄT MENOT

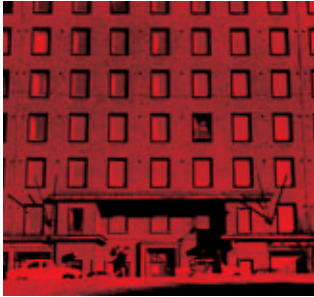
	stipendit:	kirjasto:	osakunnan toiminta- ym. avustukset, kesäpaikan kulut:
markkaa			
1965:	6 000	-	-
1966:	5 000	-	-
1967:	8 500	-	-
1968:	8 500	-	-
1969:	8 000	-	-
1970:	12 000	-	-
1971:	15 000	-	-
1972:	25 000	-	-
1973:	25 000	-	-
1974:	35 000	-	-
1975:	40 000	-	-
1976:	50 000	-	-
1977:	50 000	-	-
1978:	100 500	17 500	-
1979:	120 000	25 000	-
1980:	205 000	52 843*	20 000
1981:	220 000	70 349	25 000
1982:	250 000	102 778	25 000
1983:	264 250	213 245	46 574
1984:	285 750	229 792	66 000
1985:	300 000	257 313	240 900
1986:	320 000	217 617	221 357
1987:	340 000	328 985	369 700
1988:	362 000	314 925	448 202
1989:	391 500	324 424	566 619
1990:	470 000	382 715	605 754
1991:	451 000	383 820	48 527
1992:	464 500	535 911	749 822
1993:	477 000	359 555	801 329
1994:	477 000	386 944	747 740
1995:	299 000	380 405	702 339
1996:	-	422 518	637 415
1997:	302 500	430 360	774 350
1998:	352 000	438 136	779 097
1999:	360 000	403 232	889 819
2000:	372 000	485 236	859 529
2001:	392 000	553 729	894 715

	stipendit:	kirjasto:	osakunnan toiminta- ym. avustukset, kesäpaikan kulut:
euroa			
2001:	65 930	91 130	150 528
2002:	66 800	99 125	152 006
2003:	69 200	91 475	182 148
2004:	69 600	100 637	173 812
2005:	73 100	106 699	162 428
2006:	74 600	143 558	173 693
2007:	75 300	103 818	185 787
2008:	74 400	106 991	179 246
2009:	78 750	120 737	207 926
2010:	80 750	108 853	208 087

* Vuodesta 1980 lähtien summa sisältää kirjaston työntekijöiden palkat.

KIRJASSA KÄYTETYT LYHENTEET

AKS	Akateeminen Karjala-Seura
AKT	Kiinteistö Oy Antti Korpintie
ARA	Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus
ASS	Akateeminen sosialistiseura
AYY	Aalto-yliopiston ylioppilaskunta
ESO	Eteläsuomalainen osakunta
Hoas	Helsingin seudun opiskelija-asuntosäätiö
HO	Hämäläis-Osakunta
HOB	Hämäläisten Talon Osakuntabaari Oy
HOK	Helsingin Osuuskauppa
HOL	Hämäläis-Osakunnan laulajat
HON	Hämäläis-Osakunnan näyttelijät
HOTT	Hämäläis-Osakunnan tanssityöntekijät
HOU	Hämäläis-Osakunnan upseerikerho
HPY	Helsingin Puhelinyhdistys
HROY	Hämäläisten Ravintola Oy
HTNOY	Hämäläisten Talon Notariaatti Oy
HYS	Hämäläisten ylioppilassäätiö
HYY	Helsingin yliopiston ylioppilaskunta
IAT	Kiinteistö Oy Ida Aalbergintie 1
KMT4	Kiinteistö Oy Kämnerintie 4
KMT7	Kiinteistö Oy Kämnerintie 7
KOL	Keskustan Opiskelijaliitto
KOP	Kansallis-Osake-Pankki
KY	Kauppakorkeakoulun ylioppilaskunta
LEL	Lyhytaikaisten työsuhteiden työeläkelaki
PPO	Pohjois-Pohjalainen Osakunta
PTS	Pitkän tähtäyksen suunnitelma
PVT	Kiinteistö Oy Palovartijantie 13-17
RLT	Kiinteistö Oy Rautalammintie 5
SOL	Sosialistinen Opiskelijaliitto
SONK	Sosialidemokraattiset opiskelijat
SYL	Suomen ylioppilaskuntien liitto
TEL	Työntekijäin työeläkelaki
TKY	Teknillisen korkeakoulun ylioppilaskunta
YTHS	Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö
YTNK	Yritystoiminnan neuvottelukunta

KAMPINKADUN ISÄNTÄ

Helsingin yliopiston Hämäläis-Osakunta perusti vuonna 1962 Hämäläisten ylioppilassäätiön, koska osakunnan omaisuus eli Kampinkadulla sijainnut Hämäläisten talo haluttiin siirtää vaakaampiin käsiin. Toinen syy säätiön perustamiseen oli asuntojen rakentaminen Hämäläis-Osakunnan jäsenille, sillä Helsingissä oli 1960-luvun alussa huutava pula opiskelija-asunnoista. Säädekirjassa säätiön tarkoitukseksi määriteltiin Helsingin yliopistossa opiskelevien hämäläisten ylioppilaiden ja nuorten tieteenharjoittajien opintojen, tutkimustyön ja aatteellisen toiminnan sekä sosiaalisten olojen kehittäminen ja turvaaminen.

Kampinkadun isäntä on kertomus Hämäläisten ylioppilassäätiön viidestäkymmenestä vuodesta. Vaikka Hämäläisten ylioppilassäätiön historiaa leimaakin pitkäjänteinen työ säätiön varallisuuden kasvattamiseksi ja Hämäläis-Osakunnan jäsenten palvelujen parantamiseksi, pitää tarina sisällään myös yllättäviä tapahtumia ja nopeita käännteitä. Kavallus, 1970-luvun taistolaisuus ja kamppailu säätiön sääntöuudistuksesta, kiistat opiskelija-asuntojen rakentamisesta, kasinotalouden pörssiseikkailut, Tavastia Klubin konkurssi, uhkaava Hämäläisten talon jääminen ilman vuokralaisia sekä pääomia syöneet Hämäläis-Osakunnan remontit tuovat kirjaan sellaista väriä, jota monen muun säätiön historia ei sisällä.